

Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 227/3202/2014
Zarządu Województwa Podlaskiego
z dnia 8 kwietnia 2014 r.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020

CCI 2014PL16M2OP010

Projekt z dnia 8 kwietnia 2014 r. uwzględniający wnioski z konsultacji społecznych, ewaluacji ex ante i uzgodnień międzyresortowych

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

WSTĘP	3
SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	4
SEKCJA 2. OPIS UKŁADU OSI PRIORYTETOWYCH	44
OŚ PRIORYTETOWA I: WZMOCNIENIE POTENCJAŁU I KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI REGIONU	44
OŚ PRIORYTETOWA II: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA	64
OŚ PRIORYTETOWA III: KOMPETENCJE I KWALIFIKACJE	81
OŚ PRIORYTETOWA IV: POPRAWA DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ	95
OŚ PRIORYTETOWA V: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA	101
OŚ PRIORYTETOWA VI: OCHRONA ŚRODOWISKA I RACJONALNE GOSPODAROWANIE JEGO ZASOBAMI	113
OŚ PRIORYTETOWA VII: POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ	124
OŚ PRIORYTETOWA VIII: INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	134
OŚ PRIORYTETOWA IX: ROZWÓJ LOKALNY	154
OŚ PRIORYTETOWA X: POMOC TECHNICZNA	158
SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY PROGRAMU OPERACYJNEGO	162
SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO	166
SEKCJA 5. UKIERUNKOWANIE WSPARCIA NA ZJAWISKA UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI ORAZ WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	170
SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW DOTKNIĘTYCH POWAŻNYMI I TRWALE NIEKORZYSTNYMI WARUNKAMI NATURALNYMI LUB DEMOGRAFICZNYMI	177
SEKCJA 7. SYSTEM INSTYTUCJONALNY	179
SEKCJA 8. SYSTEM KOORDYNACJI	191
SEKCJA 9. WARUNKOWOŚĆ <i>EX ANTE</i>	193
SEKCJA 10. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW	194
SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE	195
SEKCJA 12. ELEMENTY DODATKOWE	200
ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014	203
WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW	203

WSTĘP

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020 (RPOWP 2014-2020) jest jednym z narzędzi realizacji *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* (SRWP 2020), przyjętej 9 września 2013 r. przez Sejmik Województwa Podlaskiego.

Stanowi jednocześnie instrument realizacji *Umowy Partnerstwa*, która określa strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych, tj. polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2014-2020. Tym samym RPOWP 2014-2020 przyczynia się do realizacji celów *Strategii Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* oraz krajowych dokumentów strategicznych.

Pakiet legislacyjny dla polityki spójności na lata 2014-2020 określił ramy prawne i strategiczne oraz 11 celów tematycznych, na których ma się koncentrować wsparcie z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych w nowej perspektywie, tj.:

1. wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji;
2. zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK;
3. wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR);
4. wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach;
5. promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem;
6. zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami;
7. promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej;
8. promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników;
9. promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją;
10. inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie;
11. wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020 jest programem dwufunduszowym, współfinansowanym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Zakres interwencji Programu został określony w oparciu o przepisy i wytyczne wspólnotowe i krajowe, a także uwagi z konsultacji i rekomendacje z ewaluacji *ex ante*. Obejmuje 33 priorytety inwestycyjne w ramach 9 celów tematycznych, które zostały ujęte w 10 osiach priorytetowych. Jednocześnie należy zaznaczyć, że struktura dokumentu, układ informacji w nim zawartych, w tym sposób prezentacji logiki interwencji, są zdeterminowane wzorem programu operacyjnego dla polityki spójności 2014-2020 w Polsce, określonym przez Komisję Europejską oraz wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju dotyczącymi szablonu programu operacyjnego 2014-2020 w Polsce.

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ ¹

Sekcja 1.1. Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Strategia *Europa 2020* jest nowym, długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE), który zastąpił realizowaną od 2000 r., zmodyfikowaną pięć lat później, Strategię Lizbońską. W opublikowanym 3 marca 2010 r. Komunikacie *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* podkreślona została potrzeba wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. W celu osiągnięcia powyższych założeń zaproponowano trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- wzrost inteligentny (ang. *smart growth*), czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony (ang. *sustainable growth*), czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (ang. *inclusive growth*), czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Europa 2020

Rozwój inteligentny

Wiedza i innowacje

Rozwój zrównoważony

Efektywne wykorzystanie zasobów

Gospodarka przyjazna środowisku

Konkurencyjność

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu

Zatrudnienie

Spójność gospodarcza

Spójność społeczna

Spójność terytorialna

¹ Art. 96.2.a rozporządzenia ramowego

Strategia *Europa 2020* ustala pięć celów, które określają, gdzie Unia Europejska powinna się znaleźć w 2020 roku:

- wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75% – w Polsce w 2012 roku wskaźnik ten wynosił 64,7%, zaś cel określony w *Krajowym Programie Reform* to wskaźnik na poziomie 71% w 2020 roku;
- na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii – w Polsce w 2012 roku wskaźnik ten wynosił 0,9%, zaś cel określony w *Krajowym Programie Reform* to wskaźnik na poziomie 1,7% w 2020 roku;
- należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki) – w przypadku Polski:
 - ✓ zużycie energii pierwotnej w 2010 roku wynosiło 96,9 Mtoe, w *Umowie Partnerstwa* zakłada się osiągnięcie wartości 96 Mtoe w roku 2020, a docelowo 95,7 Mtoe w roku 2023;
 - ✓ udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto w 2011 roku wynosił 10,4%, w *Umowie Partnerstwa* zakłada się osiągnięcie wartości wskaźnika na poziomie 15% w roku 2020, a docelowo 15,4% w roku 2023;
 - ✓ emisja gazów cieplarnianych w 2011 roku wynosiła 87,0% wartości z roku 1990, w *Umowie Partnerstwa* zakłada się osiągnięcie tego wskaźnika na poziomie 82,2% w roku 2020, a docelowo 79,4% w roku 2023;
- liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie – w Polsce w 2012 roku odsetek osób przedwcześnie kończących naukę szkolną wynosił 5,7%, zaś 39,1% osób w wieku 30-34 lat posiadało wykształcenie wyższe lub równoważne; *Krajowy Program Reform* zakłada zmniejszenie do 2020 roku odsetka osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do poziomu 4,5% oraz zwiększenie odsetka osób w wieku 30-34 lat z wyższym wykształceniem do poziomu 45%;
- liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln – zgodnie z zapisami *Umowy Partnerstwa* Polska zobowiązała się do obniżenia o około 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w stosunku do poziomu z 2010 roku.

Realizacja celów Strategii *Europa 2020* oznacza wyzwanie przede wszystkim dla słabszych regionów, takich jak między innymi województwo podlaskie. Jest ono bowiem jednym z najbiedniejszych regionów typu NUTS 2 w Unii Europejskiej, jest położone peryferyjnie nie tylko w Polsce, ale także w UE oraz ma do nadrobienia szereg cywilizacyjnych deficytów, będących dziedzictwem gospodarki centralnie planowanej. Istotną rolę odgrywa położenie geograficzne wzdłuż wschodniej granicy zewnętrznej Unii Europejskiej, postrzegane jako bariera współpracy oraz ekspansji procesów rozwojowych, a także relatywnie duże znaczenie rolnictwa w strukturze gospodarczej regionu. Pomimo niekorzystnych uwarunkowań należy odnotować fakt lokalizacji w województwie kilku konkurencyjnych branż gospodarki, wiodących wśród 280 regionów typu NUTS 2 Unii Europejskiej.

W *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* wskazano siedem najważniejszych wyzwań, przed jakimi stoi województwo w najbliższych latach:

1. Podstawą przewagi konkurencyjnej województwa podlaskiego będą **zielone przemysły**, obejmujące dynamiczne sektory produkcji przemysłowej i usług rynkowych, w których już dziś region osiąga sukcesy, ale również te nie zidentyfikowane dzisiaj, a które mogą stanowić podstawy rozwoju przyszłych specjalizacji regionalnej gospodarki. Ważne jest przy tym konsekwentne wzmacnianie potencjału badawczo-rozwojowego i naukowego regionu, w szczególności w obszarach, w których województwo osiągnęło wystarczającą masę krytyczną niezbędną do generowania wysoce innowacyjnych rozwiązań.
2. Zewnętrzna granica Unii Europejskiej stwarza liczne możliwości dla województwa podlaskiego, ale **Wschód** to przede wszystkim wyzwanie. Przygraniczne położenie w najbliższych latach powinno zostać wykorzystane jako jeden z głównych czynników rozwoju regionu.

3. W najbliższych latach Podlaskie będzie dysponowało relatywnie dużą liczbą młodych ludzi, którzy powinni być jak najlepiej przygotowani do konkurencyjności na rynkach pracy. Odpowiednie **kompetencje do pracy** mieszkańców to większa konkurencyjność istniejących przedsiębiorstw, możliwość tworzenia małych przedsiębiorstw oraz atrakcyjność inwestycyjna województwa.
4. Wykorzystanie polityk prowadzonych przez UE oraz rząd Polski do przeprowadzenia **rewolucji energetycznej**, która doprowadzi nie tylko do wzrostu udziału energii odnawialnej w jej konsumpcji, ale również sprawi, że właścicielami zdecentralizowanych źródeł energii będą podlascy mieszkańcy i przedsiębiorcy.
5. Wdrożenie idei **e-podlaskie** służące z jednej strony poprawie konkurencyjności przedsiębiorstw, z drugiej strony mające na celu zwiększenie dostępności mieszkańców do usług publicznych. Sprostanie temu wyzwaniu wymagać będzie jak najszybszych działań w zakresie rozwoju infrastruktury i systemów teleinformatycznych w całym regionie, rozwoju kompetencji cyfrowych oraz usług świadczonych drogą elektroniczną (*hardware* i *software*).
6. Różnorodność regionu sprawia, że należy poszukiwać indywidualnych ścieżek rozwojowych dedykowanych dla każdego obszaru strategicznej interwencji (OSI), jak i jednostek terytorialnych (poszczególnych powiatów i gmin). **Lokalne strategie rozwoju** powinny być budowane w oparciu o endogeniczne potencjały danego obszaru.
7. Zasadnicza poprawa **dostępności terytorialnej** województwa podlaskiego, zarówno w układzie wewnętrznym, jak też zewnętrznym jest warunkiem skutecznego konkurencyjności o inwestorów, mieszkańców, turystów i środki finansowe na rozwój. Wysokiej jakości powiązania zewnętrzne powinny być priorytetem polityki UE i rządu, pozwalającym zwiększyć dostępność komunikacyjną regionu.

Powyższe wyzwania wpisują się w cele Strategii *Europa 2020*, priorytety określone przez Komisję Europejską w *Stanowisku służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020* (zwane dalej *Position Paper*) oraz w cele określone w krajowych dokumentach strategicznych. Kluczowe znaczenie dla ich realizacji, a tym samym rozwoju społeczno-gospodarczego regionu ma zakres i charakter interwencji publicznej Unii Europejskiej, podejmowanej przede wszystkim w ramach europejskiej polityki spójności, w tym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020. **Głównym celem RPOWP 2014-2020 jest wzrost konkurencyjności gospodarki kształtowanej w oparciu o regionalne specjalizacje.**

Pierwsze ze sformułowanych w SRWP 2020 wyzwań w pełni koresponduje z ideą inteligentnego rozwoju wskazaną w Strategii *Europa 2020*, która polega m.in. na zwiększaniu roli wiedzy i innowacji jako sił napędowych rozwoju, poprawie wyników działalności badawczej, wspieraniu transferu innowacji i wiedzy, dbaniu o rozwój przedsiębiorczości oraz o to, by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które przyczyniałyby się do zwiększenia wzrostu, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwiązywania problemów społecznych. Wyzwanie rozwoju **zielonych przemysłów** oznacza także *de facto* dążenie do zapewnienia wzrostu zrównoważonego poprzez budowanie zrównoważonej i konkurencyjnej gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, wykorzystującej nowe technologie, w tym technologie przyjazne środowisku. Wpisuje się tym samym w priorytety określone w *Position Paper* dla Polski takie jak: *Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom* oraz *Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna*. Jak wynika z analizy SWOT zawartej w SRWP 2020, problemem z jakim boryka się podlaska gospodarka jest niska konkurencyjność i innowacyjność. Jednocześnie, województwo cechuje czyste, różnorodne oraz mało zmienione działalnością człowieka środowisko przyrodnicze, korzystne warunki do rozwoju rolnictwa i przetwórstwa ekologicznego oraz wizerunek województwa jako regionu ekologicznego. Powyższe czynniki stwarzają warunki do rozwijania zielonych (ekologicznych) specjalizacji w oparciu o endogeniczne potencjały regionu. Z jednej strony konkurencyjność regionalnej gospodarki powinna być budowana na wiedzy i innowacjach wdrażanych w zakorzenionych sektorach tradycyjnych poprzez łączenie tradycji gospodarczych regionu z najnowszą wiedzą i technologiami. Z drugiej strony nie można też zaniedbywać nowych rodzących się sektorów gospodarczych, w których region także może znaleźć swoje szanse. Podejmowane w ramach celu

tematycznego 1 działania na rzecz wsparcia gospodarki opartej na wiedzy mają przyczynić się do wzmocnienia sektora nauki na rzecz podniesienia konkurencyjności regionu poprzez rozwój specjalizacji regionalnych, w tym opartych na przewagach endogenicznych. W efekcie wspierania działalności B+R w przedsiębiorstwach oraz transferu wiedzy i komercjalizacji wyników B+R oczekiwany jest natomiast wzrost udziału przedsiębiorstw w nakładach B+R. Pobudzenie aktywności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej przedsiębiorstw ma szansę przełożyć się na zwiększenie zaangażowania sektora prywatnego w dziedzinie finansowania B+R w kraju. Większe możliwości w zakresie działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej we wszystkich sektorach gospodarki oraz efektywniejsze korzystanie z zasobów poprawią konkurencyjność i będą sprzyjać tworzeniu nowych miejsc pracy.

Planowana interwencja w celu tematycznym 3 w zakresie wspierania inwestycji w przedsiębiorstwach ma służyć m.in. zapewnieniu dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i wspieraniu innowacji. Jednocześnie chodzi o promowanie inwestycji prowadzących do efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych oraz ograniczania energo- i materiałochłonności. Realizacji tego celu będą służyć komplementarne działania na rzecz efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, podejmowane w ramach celu tematycznego 4.

W związku z tym, że w województwie podlaskim wyraźnie mniej osób niż w innych regionach decyduje się na prowadzenie działalności gospodarczej, co negatywnie przekłada się na konkurencyjność regionu oraz tworzenie miejsc pracy, niezbędna jest promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa, co będzie służyło zwiększeniu przedsiębiorczości i wzrostowi zatrudnienia. Z uwagi na wyjątkowe walory przyrodnicze regionu, którego znaczna część objęta jest różnymi formami ochrony przyrody, co niejednokrotnie powoduje ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej, szczególnie ważne jest wspieranie przedsiębiorczości i zatrudnienia w gminach, których rozwój warunkowany jest siecią Natura 2000. Działania podejmowane w tym zakresie przy wsparciu priorytetu inwestycyjnego 8.2. będą stwarzały szansę na zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla mieszkańców tych gmin.

Działaniom, będącym odpowiedzią na wyzwania związane z podnoszeniem konkurencyjności poprzez rozwój zielonych przemysłów, towarzyszyć będzie interwencja na rzecz ochrony środowiska naturalnego i wspierania efektywności wykorzystania zasobów w celu tematycznym 6. Obok działań służących poprawie stanu wód, gleb, powietrza, zasobów bio- i georóżnorodności oraz krajobrazu czy też ich ochronie, obejmie ona także działania niezbędne do zapewnienia efektywnego systemu gospodarowania odpadami oraz inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

Skuteczna i kompleksowa realizacja działań na rzecz podniesienia konkurencyjności gospodarki i rozwoju przedsiębiorczości nie będzie możliwa bez wsparcia działań miękkich. Dlatego niezwykle istotne jest zaprogramowanie uzupełniającej interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w szczególności w zakresie edukacji (cel tematyczny 10), zwiększania aktywności zawodowej oraz adaptacyjności zasobów pracy czy tworzenia zielonych miejsc pracy (cel tematyczny 8).

W *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* podkreślono, że zewnętrzna granica Unii Europejskiej stwarza liczne możliwości dla rozwoju regionu, jednak **Wschód** to także wyzwanie. Aby móc rozwijać współpracę z partnerami zza wschodniej granicy w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego, potrzebne jest przede wszystkim dobre skomunikowanie z przejściami granicznymi, w tym poprawa jakości połączeń kolejowych z Białorusią i Litwą. Obserwowany wzrost popytu na rynkach wschodnich jest przesłanką do tego, aby peryferyjne położenie regionu w Unii Europejskiej wykorzystać jako walor rozwojowy. Bliskość geograficzna i kulturowa sprawiają, że wschodni sąsiedzi Polski są relatywnie łatwiejszymi rynkami do prowadzenia działalności gospodarczej dla podlaskich firm niż kraje odległe, o czym świadczą dane dotyczące struktury eksportu w 2011 r., którego 10,3% trafiło na Białoruś, do Rosji 9,5%, na Litwę 7,8% i były to trzy największe rynki po głównym odbiorcy podlaskich produktów jakim są Niemcy z udziałem 20,1%. Rozwój partnerskiej współpracy

z sąsiadami ze Wschodu powinien opierać się także na potencjale oraz istniejących już doświadczeniach ośrodków naukowych, instytucji kultury czy podmiotów trzeciego sektora z regionu.

Pomimo obserwowanego wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców, w województwie podlaskim występuje niedostosowanie kompetencyjno-kwalifikacyjne zasobów pracy. Problemem jest także słabe powiązanie szkolnictwa (w tym wyższego) ze sferą gospodarczą oraz zmniejszający się udział kształcenia zawodowego w systemie edukacyjnym województwa. W związku z tym jako jedno z wyzwań w rozwoju województwa wskazano **budowanie kompetencji do pracy**. Wpisuje się ono w pełni w priorytet Strategii *Europa 2020*, jakim jest wzrost inteligentny. Jego realizacja wymaga przede wszystkim podniesienia jakości edukacji i to od jej najwcześniejszych etapów, gdyż lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy. Dlatego celem interwencji programu w obszarze kompetencji i kwalifikacji jest zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego, szczególnie na obszarach o ograniczonej dostępności do usług edukacyjnych. Działania te mają przyczynić się jednocześnie do zmniejszenia liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną. Potrzeby regionalnego i lokalnych rynków pracy wymagają podniesienia atrakcyjności i jakości zarówno kształcenia zawodowego, jak i oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanego na rozwój kompetencji kluczowych oraz wzmocnienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia. Jest to szczególnie ważne ze względu na powstrzymanie odpływu wykwalifikowanej kadry z regionu.

Z uwagi na rosnące znaczenie kapitału ludzkiego w budowaniu przewagi konkurencyjnej gospodarki, działania w ramach celu tematycznego 10 będą ukierunkowane także na zwiększenie udziału osób dorosłych w kształceniu ustawicznym. Najważniejsze jest jednak podniesienie atrakcyjności i jakości oferty kształcenia ustawicznego dostosowanego do potrzeb pracodawców, gdyż odpowiednie kompetencje do pracy mieszkańców regionu to większa konkurencyjność istniejących przedsiębiorstw. W dobie społeczeństwa informacyjnego na szczególną uwagę zasługuje podnoszenie kompetencji cyfrowych.

Skuteczne inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie będzie wymagało uzupełnienia deficytów w zakresie infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej przy wsparciu EFRR. Inwestycje te będą służyły poprawie dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy.

Podstawowym celem interwencji w zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji jest pobudzanie aktywności zawodowej mieszkańców oraz podniesienie zdolności do zatrudnienia (w tym samozatrudnienia) osób pozostających bez pracy poprzez zaprogramowanie w regionie wsparcia w ramach celu tematycznego 8. Ma ono przyczynić się do osiągnięcia zakładanego w Strategii *Europa 2020* wskaźnika wzrostu zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat. Dostosowanie systemu kształcenia do potrzeb regionalnej gospodarki to także działania w zakresie reorientacji zawodowej osób odchodzących z rolnictwa i podnoszenia mobilności zasobów pracy. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników wymaga zapewnienia warunków do godzenia życia zawodowego i prywatnego, czemu sprzyja upowszechnianie opieki nad osobami zależnymi czy elastycznych form zatrudnienia. Działania ukierunkowane na poprawę warunków do tworzenia miejsc pracy oraz rozwój przedsiębiorczości, w szczególności dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, przyczynią się do powstawania nowych przedsiębiorstw, nowych miejsc pracy, a w konsekwencji do zwiększenia liczby osób zatrudnionych oraz zmniejszania ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Zgodnie z *Position Paper*, Polska powinna przeznaczyć odpowiednie fundusze na wsparcie działań na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia się, mających na celu zwiększanie wskaźnika zatrudnienia starszych pracowników i poprawianie ich zdolności do zatrudnienia. W związku z powyższym należy zapewnić warunki do poprawy jakości kapitału ludzkiego, m.in. poprzez działania profilaktyczne, zapobiegające przerywaniu aktywności zawodowej oraz wspierające powrót do pracy. Uzupełnienie powyższych kierunków interwencji powinny stanowić inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia

z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych. Ich celem jest przede wszystkim poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej w województwie oraz kształtowanie prozdrowotnego stylu życia, czemu służyć będzie realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.1.

Z punktu widzenia rozwoju województwa podlaskiego jednym z ważniejszych wyzwań w sferze przedsiębiorczości będzie zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu, co znalazło swój wyraz w *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*. W chwili obecnej bowiem województwo jest uzależnione od importu energii elektrycznej przez przestarzałe sieci, które z jednej strony grożą przerwami w dostępie do energii, a z drugiej powodują jej straty w trakcie przesyłu. W związku z powyższym niezwykle ważna jest realizacja działań w ramach celu tematycznego 4, które umożliwią przeprowadzenie **rewolucji energetycznej** w regionie. Ma ona doprowadzić m.in. do zmniejszenia uzależnienia energetycznego województwa poprzez zmianę struktury wytwarzania energii i zwiększenia lokalnej produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Należy wykorzystać w tym celu potencjał w postaci dobrych warunków do produkcji energii cieplnej i elektrycznej z biogazu oraz relatywnie dobre warunki do rozwoju energetyki wiatrowej i słonecznej. Szansą regionu jest w tym zakresie wykorzystanie przyjaznego środowisku modelu zdecentralizowanego wytwarzania energii, w którym właścicielami zdecentralizowanych źródeł energii będą podlascy mieszkańcy i przedsiębiorcy. Z uwagi na rolę jaką w gospodarce regionu odgrywa rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze rozwój energetyki odnawialnej powinien w pierwszej kolejności wiązać się z zagospodarowywaniem powstających w nich produktów ubocznych i nie może zagrażać tradycyjnym branżom gospodarki regionu.

Ponadto, w kontekście dążenia do zrównoważonego rozwoju i podnoszenia wydajności gospodarki, jednym z priorytetów interwencji jest promowanie efektywności energetycznej i użycia OZE poprzez wdrażanie programów oszczędnego gospodarowania energią (w tym działań termomodernizacyjnych), zarówno w przedsiębiorstwach, jak i sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej. Skutkiem tych działań powinno być mniejsze zużycie energii, surowców i materiałów w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi oraz redukcja kosztów utrzymania budynków.

Wsparciu przejścia na gospodarkę niskoemisyjną oraz realizacji celów Strategii *Europa 2020* w zakresie klimatu i energii będzie służyć promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich. Działania te są istotne także z uwagi na potrzebę ochrony wyjątkowych walorów przyrodniczych województwa.

Zgodnie ze Strategią *Europa 2020*, inteligentny rozwój wymaga m.in. pełnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK). Rola TIK w osiągnięciu celów Europy do roku 2020 została szczegółowo określona w Europejskiej agendzie cyfrowej. Również w *Position Paper* dla Polski KE zwraca uwagę, że nie można rozwijać gospodarki opartej na innowacjach bez infrastruktury technologii informacyjnych i komunikacyjnych. W powyższe wnioski wpisuje się wyzwanie określone w SRWP 2020 jako „wdrożenie idei **e-podlaskie**”. Jego realizacja zakłada podjęcie jak najszybszych działań w zakresie rozwoju infrastruktury i systemów teleinformatycznych w całym regionie, rozwoju kompetencji cyfrowych oraz usług świadczonych drogą elektroniczną, które mają przyczynić się z jednej strony do poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw, z drugiej zaś do zwiększenia dostępności mieszkańców do usług publicznych. Z uwagi na peryferyjne położenie regionu, rozwój technologii TIK i możliwość wykorzystania tego narzędzia w wielu dziedzinach został wskazany jako jedna z szans na poprawę konkurencyjności gospodarki. Nie jest on celem samym w sobie, ale ma służyć inteligentnemu rozwojowi we wszystkich sferach życia i dziedzinach gospodarki. Wykorzystanie TIK stanowi jednocześnie instrument sprzyjający zwiększaniu spójności społecznej i terytorialnej. Daje bowiem możliwość szerszego włączenia w procesy gospodarcze społeczności marginalizowanych. Celem działań zaprogramowanych w ramach celu tematycznego 2 jest rozwój sektora e-biznesu w województwie oraz podniesienie poziomu wykorzystania TIK w przedsiębiorstwach na rzecz wzrostu ich konkurencyjności, co powinno

znaleźć swoje wymierne odzwierciedlenie we wzroście zyskowności sprzedaży brutto. W sferze społecznej celowe jest upowszechnianie technik informatyczno-komunikacyjnych w opiece zdrowotnej, administracji, kulturze, edukacji, integracji społecznej. Planowane działania mają przyczynić się do zwiększenia poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, co ma przynieść efekt w postaci wzrostu odsetka spraw załatwianych drogą elektroniczną (jako % podstawowych usług). Skuteczność proponowanych kierunków interwencji wymaga uświadomienia potrzeby, a następnie budowania w społeczeństwie kompetencji w tym zakresie, które ciągle są niewystarczające. Braki w zakresie profesjonalnych umiejętności informacyjno-komunikacyjnych oraz wykorzystywania technologii cyfrowych powodują, że wielu obywateli nie ma dostępu do cyfrowego społeczeństwa i gospodarki, a także wstrzymują znaczny wkład, jaki TIK mogłyby wnieść we wzrost produktywności. Należy zwiększyć liczbę osób z wykształceniem w zakresie TIK i e-biznesu, tj. umiejętności informatycznych niezbędnych dla innowacji i wzrostu gospodarczego, i poprawić jakość tego wykształcenia. Należy uświadomić obywatelom potencjał technologii informacyjno-komunikacyjnych w odniesieniu do wszystkich rodzajów zawodów. Dlatego niezbędne jest podjęcie komplementarnych działań w obszarze edukacji na wszystkich jej poziomach, podnoszenia umiejętności i uczenia się przez całe życie w celu tematycznym 10, ukierunkowanych na budowanie i podnoszenie kompetencji cyfrowych, a tym samym rozwój społeczeństwa informacyjnego. Zgodnie z Europejską agendą cyfrową, wykorzystanie pełnego potencjału TIK pozwoli na lepsze rozwiązanie niektórych z najważniejszych wyzwań społecznych: zmiany klimatu i innych zagrożeń dla środowiska, starzejącego się społeczeństwa i rosnących kosztów opieki zdrowotnej, opracowania skuteczniejszych usług użyteczności publicznej, integracji osób niepełnosprawnych, cyfryzacji europejskiego dziedzictwa kulturowego oraz udostępnienia go przyszłym pokoleniom itd.

Jedną z głównych zasad programowania interwencji wspieranej środkami Wspólnych Ram Strategicznych w latach 2014-2020 jest wymiar terytorialny, który może zapewnić zwiększenie efektywności wykorzystania środków Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI) poprzez m.in. lepsze dostosowanie do potrzeb i potencjałów określonych typów terytoriów oraz wsparcie rozwoju lokalnego. Takie podejście znajduje swoje odzwierciedlenie również w SRWP 2020, w której wskazano, że z uwagi na różnorodność regionu należy poszukiwać indywidualnych ścieżek rozwojowych właściwych dla każdego obszaru strategicznej interwencji (OSI), jak i poszczególnych jednostek terytorialnych (powiatów i gmin). W oparciu o endogeniczne potencjały danego obszaru powinny być budowane **lokalne strategie rozwoju**. W SRWP 2020 wyróżniono sześć typów obszarów strategicznej interwencji. Są to: Białystok i jego obszar funkcjonalny, subregionalne ośrodki wzrostu, miasta powiatowe, obszary wiejskie, obszar przygraniczny oraz gminy, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000. Każdy z nich pełni inne funkcje w rozwoju lokalnym i regionalnym. Efektywność polityki rozwoju jest warunkowana analizą barier i potencjałów oraz właściwego dostosowania interwencji do specyfiki poszczególnych obszarów.

Szczególnie ważne jest rozwiązywanie na najniższym poziomie problemów społecznych. Spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa, presja migracyjna, dysproporcje w rozmieszczeniu siły roboczej, wskazywane są jako kluczowe wyzwania polityki społeczno-gospodarczej. Jednym z głównych celów Strategii *Europa 2020* jest rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, który oznacza wzmocnienie pozycji obywateli poprzez zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje, zwalczanie ubóstwa oraz modernizowanie rynków pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej, aby pomóc ludziom przewidywać zmiany i radzić sobie z nimi oraz móc budować spójne społeczeństwo. W odniesieniu do województwa podlaskiego niewątpliwie jednym z głównych problemów jest ujemne saldo migracji oraz prognozowany dalszy spadek liczby ludności. W świetle powyższych zagrożeń nieuniknione jest podjęcie działań mających na celu neutralizowanie efektów zmian demograficznych, w tym podtrzymanie aktywności zawodowej i społecznej, w szczególności osób starszych, rozwój usług opiekuńczych i opieki długookresowej nad osobami zależnymi, rozwój infrastruktury związanej z czasem wolnym z uwzględnieniem potrzeb osób starszych. Istotnym obszarem działania będzie

tworzenie warunków sprzyjających godzeniu ról rodzinnych i zawodowych, w tym poprzez rozwój systemu opieki nad dziećmi. Poprawa spójności społecznej w regionie jest możliwa poprzez wsparcie grup najbiedniejszych, odniesienie do solidarności pokoleń – niwelowanie ubóstwa, wspieranie młodzieży, dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, osób niepełnosprawnych i imigrantów. Istotnym elementem będzie zwiększenie dostępu do różnego rodzaju usług społecznych, co sprzyjać będzie ograniczaniu pogłębiania się sfery ubóstwa i wykluczenia. Na terenie województwa występują znaczne dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych, w tym koncentracja usług społecznych w ośrodkach miejskich. Z tego względu w ramach celu tematycznego 9 podejmowane będą działania prowadzące do ułatwienia dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług społecznych osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym rodzinom z dziećmi. Z uwagi na niedostateczną ofertę wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, usług na rzecz osób starszych oraz niepełnosprawnych celem interwencji jest także poprawa skuteczności funkcjonowania instytucji wsparcia rodziny w regionie.

Wykluczenie społeczne i ubóstwo dotyczy przede wszystkim osób i rodzin, znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy i borykających się z problemem bezrobocia. Dlatego też niezbędne są działania ukierunkowane na zwiększenie szans w znalezieniu zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku posiadanych kwalifikacji czy też z innych czynników powodujących ograniczenie szans określonych grup społecznych na równoprawny udział w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym. Celem interwencji jest zatem rozwój instrumentów aktywnej integracji i umożliwianie dostępu do nich osobom wykluczonym i zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym członkom społeczności marginalizowanych. Wszelkie działania z zakresu aktywnej integracji kierowane do indywidualnych osób mają na celu poprawę zatrudnialności.

Przewaga konkurencyjna gospodarki w coraz większym stopniu determinowana jest poziomem kapitału ludzkiego. Także inwestycje w kapitał społeczny zostały uznane w Strategii *Europa 2020* za jeden z kluczowych czynników przyczyniających się do osiągnięcia większej spójności społecznej i budowy społeczeństwa opartego na wiedzy. Do działań sprzyjających poprawie spójności społecznej należy zatem zaliczyć wzmocnienie roli ekonomii społecznej w rozwoju społeczno-gospodarczym województwa podlaskiego. Rozwijanie sektora ekonomii społecznej ma szansę przyczynić się do generowania nowych miejsc pracy.

Ze względu na najlepszą znajomość lokalnego rynku przez lokalną społeczność należy wspierać jej zaangażowanie w rozwój lokalny. Celem rewitalizacji społecznej, działań aktywizujących oraz tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi lokalnemu kierowanemu przez społeczność jest przede wszystkim wzmocnienie kapitału społecznego. Interwencja powinna dotyczyć całego województwa, jednakże ze względu na specyfikę problemów na poszczególnych obszarach, wskazane jest zaadresowanie odpowiednich instrumentów do różnych typów terytoriów.

Działania na rzecz poprawy spójności społecznej na terenie Miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego będą wdrażane przede wszystkim za pomocą zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT). Zintegrowane podejście może być także wykorzystane w odniesieniu do ośrodków subregionalnych. Na pozostałych obszarach najbardziej efektywne i dopasowane do potrzeb mieszkańców wydaje się wykorzystanie narzędzia, jakim jest rozwój kierowany przez lokalną społeczność (RLKS). Podstawowym walorem podejścia oddolnego, opartego na mobilizacji lokalnych społeczności jest jego rola w budowaniu kapitału społecznego. We współczesnej gospodarce, ale i w sferze społecznej niezbędna jest umiejętność działania w strukturach sieciowych. Pojedyncze firmy, instytucje, organizacje nie są już w stanie samodzielnie sprostać stojącym przed nimi wyzwaniom. Muszą nauczyć się działać wspólnie w dynamicznych układach sieciowych.

Oprócz działań miękkich, interwencję w obszarze spójności społecznej powinny uzupełniać inwestycje w infrastrukturę usług użyteczności publicznej. Realizacja priorytetu inwestycyjnego 9.2. umożliwi rozwój i wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną terytoriów zmarginalizowanych. Kompleksowe działania, wspierane z dwóch funduszy będą sprzyjały rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich. Podjęcie działań rewitalizacyjnych jest

szczególnie uzasadnione na terenie Miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego oraz – z uwagi na specyficzne problemy społeczno-gospodarcze – w ośrodkach subregionalnych i powiatowych.

Ze względu na unikalne walory przyrodnicze i wielokulturowość regionu, wpływ na jego rozwój powinny mieć także inwestycje na rzecz ochrony, promocji i rozwoju dziedzictwa kulturowego i naturalnego, realizowane z udziałem priorytetu inwestycyjnego 6.3. Województwo podlaskie posiada walory przyrodnicze, do których można zaliczyć naturalne kompleksy puszczańskie, wody powierzchniowe oraz czyste środowisko, a także walory kulturowe, wynikające przede wszystkim z odrębności kulturowej, religijnej i narodowościowej. Wzmacnianie więzi opartych na wspólnej tożsamości, a także otwartość na inne wzorce kulturowe, umiejętność współdziałania i współżycia osób reprezentujących różne wartości i tradycje jest podstawą budowania silnego kapitału społecznego. Kluczowe jest w tym aspekcie wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu. Kultura może być istotnym czynnikiem dynamizującym rozwój społeczno-gospodarczy województwa. Dlatego celem interwencji w tym obszarze jest efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego. Obszarem realizacji powyższych działań powinno być całe województwo.

Dostępność transportowa jest jedną z najważniejszych determinant rozwoju regionalnego. Analiza SWOT zawarta w SRWP 2020 wskazuje na problem bardzo słabej dostępności komunikacyjnej województwa podlaskiego, której utrzymywanie się może doprowadzić do marginalizacji regionu. W związku z tym do głównych wyzwań w rozwoju województwa zaliczono zasadniczą poprawę **dostępności terytorialnej**, zarówno w układzie wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Wyzwanie to wpisuje się w priorytet określony przez Komisję Europejską w WRS, jakim jest rozwój nowoczesnej infrastruktury sieciowej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, w tym zwiększanie dostępności regionów peryferyjnych. Nie można mówić o zapewnieniu rozwoju konkurencyjnej gospodarki oraz powiązań krajowych i międzynarodowych, a także wysokiej jakości życia bez zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej. Dobra infrastruktura jest koniecznością i warunkiem, ale nie istotą planowanego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podlaskiego. Radykalnej poprawy dostępności regionu, która w chwili obecnej jest kluczową barierą rozwoju, region nie osiągnie bez wsparcia ze strony programów krajowych, których interwencja dotycząca sieci TEN-T warunkuje istotnie skuteczność interwencji programu regionalnego wyrażoną we wskaźniku międzygałęziowej dostępności transportowej.

Inwestycje realizowane w ramach celu tematycznego 7 mają przede wszystkim na celu poprawę obecnie bardzo niskiej atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Interwencja w zakresie usuwania niedoborów przepustowości ma bowiem istotne znaczenie gospodarcze, gdyż jest warunkiem skutecznego konkurencyjnego inwestowania o inwestorów, mieszkańców, turystów i środki na rozwój. W tym kontekście ważne jest również skomunikowanie z terenami inwestycyjnymi, tworzenie platform intermodalnych czy terminali przeładunkowych. Działania zwiększające mobilność będą prowadziły do poprawy spójności przestrzennej, co jest szczególnie ważne ze względu na bardzo niską gęstość zaludnienia oraz znaczne rozproszenie sieci osadniczej w wielu częściach regionu. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz województwa warunkuje dodatkowo mieszkańcom, szczególnie obszarów wiejskich i oddalonych, dostęp do usług publicznych i zatrudnienia, które zlokalizowane są głównie w ośrodkach miejskich (wojewódzkim i subregionalnych). W tym kontekście istotne są również inwestycje prowadzące do stworzenia efektywnego niskoemisyjnego systemu transportu publicznego, ułatwiającego dojazd do pracy, szkoły i innych usług. Powyższe działania powinny przełożyć się na poprawę międzygałęziowej dostępności transportowej.

Położenie województwa na wschodniej granicy UE stwarza szansę na to, aby Podlaskie stało się ważnym szlakiem komunikacyjnym o znaczeniu europejskim. Jednocześnie nasilony ruch towarowy (tranzytowy), który odbywa się przez terytorium województwa, powoduje znaczne obciążenia dla mieszkańców i środowiska oraz pogarszanie się stanu istniejących dróg. Interwencja programu powinna zatem prowadzić do optymalizacji i integracji systemów transportowych, zwiększenia ich efektywności, zmniejszenia obciążeń środowiskowych

i poprawy bezpieczeństwa ich użytkowania, z uwzględnieniem walorów przyrodniczych województwa. Działania związane ze zwiększeniem dostępności transportowej oraz z promocją proekologicznych rozwiązań transportowych, są ściśle powiązane z interwencjami na rzecz gospodarki niskoemisyjnej (cel tematyczny 4) oraz ochrony środowiska (cel tematyczny 6). W szczególności dotyczy to wspierania modernizacji linii kolejowych oraz wyprowadzania ruchu z miast, a także poprawy skuteczności zarządzania ruchem drogowym. Będą stanowiły zatem wkład w realizację celów Strategii *Europa 2020* w zakresie wzrostu zrównoważonego.

Wiele wyzwań społecznych i środowiskowych, przed którymi stoją regiony UE przekracza granice administracyjne i granice krajowe. Jedną z nich jest kwestia adaptacyjności do zmian klimatu. Dlatego też kwestie klimatyczne są traktowane w RPOWP 2014-2020 jako horyzontalne, a działania realizujące cele klimatyczne będą adresowane do poszczególnych rodzajów inwestycji wspieranych w ramach poszczególnych celów tematycznych. Przykładem może być zastosowanie kryteriów środowiskowych podczas zakupów urządzeń, technologii, wykorzystanie technologii oszczędzających w eksploatacji energię, wodę, surowce. Działania podejmowane w poszczególnych osiach programu będą bezpośrednio lub pośrednio przyczyniały się do przejścia na niskoemisyjną/niskowęglową i odporną na zmianę klimatu gospodarkę oraz wspierały lepsze zarządzanie w zakresie klimatu i środowiska.

Wkład RPOWP 2014-2020 w realizację celów Umowy Partnerstwa

Wskaźniki rezultatu strategicznego na poziomie Umowy Partnerstwa	Oś Priorytetowa RPOWP 2014-2020 stanowiąca bezpośredni wkład w realizację wskaźnika z UP	Cel Osi Priorytetowej RPOWP 2014-2020	Stosowny wskaźnik w RPOWP 2014-2020
<i>Nakłady na B+R w relacji do PKB (GERD)</i>	<i>Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu</i>	<i>Podniesienie konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wsparcie inwestycji oraz kształtowanie otoczenia biznesowego przyjaznego innowacyjności</i>	<i>Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w województwie podlaskim</i>
<i>Nakłady na B+R ponoszone przez sektor przedsiębiorstw w relacji do PKB</i>			<i>Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w sektorze przedsiębiorstw w województwie podlaskim</i>
<i>Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)</i>			<i>Stopa inwestycji w sektorze prywatnym w regionie (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB)</i>
<i>Wartość dodana brutto na 1 pracującego w sektorze rolnictwa w relacji do poziomu w roku 2012</i>			<i>Zyskowność sprzedaży brutto w województwie podlaskim</i>
<i>Odsetek osób korzystających z internetu w kontaktach z administracją publiczną</i>	<i>Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej</i>	<i>Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej i zmniejszenie nierówności w dostępie do usług publicznych</i>	<i>Odsetek spraw załatwianych drogą elektroniczną</i>
<i>Pojemność obiektów małej retencji wodnej</i>			<i>Odsetek osób korzystających z internetu w kontaktach z administracją publiczną</i>
<i>Zużycie energii pierwotnej</i>	<i>Oś V Gospodarka niskoemisyjna</i>	<i>Upowszechnienie gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach na rzecz poprawy bilansu energetycznego</i>	<i>Wskaźnik produktów ramach PI 9d: Pojemność obiektów małej retencji</i>
<i>Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto</i>			<i>Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto</i>
<i>Emisja gazów cieplarnianych</i>			<i>Zużycie energii pierwotnej</i> <i>Emisja gazów cieplarnianych</i>
<i>Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków</i>	<i>Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami</i>	<i>Ochrona potencjału endogenicznego regionu jakim jest duża różnorodność biologiczna i dobry stan środowiska przyrodniczego</i>	<i>Wskaźnik zatrudnienia w gminach, których rozwój warunkowany jest Naturą 2000</i>
<i>Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych</i>			<i>Udział odpadów zebranych w stosunku do wytworzonych</i> <i>Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów</i> <i>Udział ludności korzystający z oczyszczalni ścieków</i> <i>Udział obszarów przyrodniczo cennych o tzw.</i>

Wskaźniki rezultatu strategicznego na poziomie Umowy Partnerstwa	Oś Priorytetowa RPOWP 2014-2020 stanowiąca bezpośredni wkład w realizację wskaźnika z UP	Cel Osi Priorytetowej RPOWP 2014-2020	Stosowny wskaźnik w RPOWP 2014-2020
			właściwym stanie zachowania w ogólnej liczbie takich obszarów
Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej	Oś IV Poprawa dostępności transportowej	Poprawa atrakcyjności regionu poprzez podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej	WMDT, w tym: w transporcie drogowym w transporcie kolejowym
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 K/M (a), w wieku 55-64 K/M (b), na obszarach wiejskich (c)	Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	Wzrost przedsiębiorczości oraz wzrost poziomu aktywności zawodowej mieszkańców regionu	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Oś VII Poprawa spójności społecznej	Zwiększenie spójności społecznej w regionie poprzez walkę z ubóstwem i politykę włączenia społecznego	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych
	Oś IX Rozwój lokalny	Wzmocnienie kapitału społecznego i wysokie zaangażowanie społeczności w rozwój lokalny	Zróżnicowanie LHD
Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu	Oś III Kompetencje i kwalifikacje	Podniesienie kompetencji na rzecz poprawy konkurencyjności gospodarki	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu
Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych edukacją przedszkolną			Udział dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)

Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Tabela nr 1. Syntetyczny przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 1: Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1 Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Na obszarze województwa podlaskiego zaplecze badawczo-rozwojowe nie jest wystarczające dla potrzeb budowania nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy. Potencjał naukowo-badawczy regionu nie jest wyraźnie ukierunkowany na cele gospodarcze, co przekłada się na niski poziom transferu i komercjalizacji wiedzy w gospodarce regionu. Struktura nakładów na badania w regionie jest niekorzystna, dominują badania podstawowe. SRWP wskazuje na konieczność zapewnienia wysokiej jakości infrastruktury naukowo-badawczej przez wsparcie wybranych inwestycji w infrastrukturę B+R jednostek naukowych, wpisujących się w regionalną strategię specjalizacji, w wyniku czego nastąpi wzmacnianie wzrostu nakładów na działalność B+R.
Cel tematyczny 1: Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.2 Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii (...) oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii (...)	Przyczynami niskiej konkurencyjności województwa podlaskiego jest niski poziom nakładów przedsiębiorstw na działalność B+R oraz słaba współpraca pomiędzy sferą naukową, w tym B+R, a przedsiębiorstwami. W świetle wyzwań stawianych przez globalną gospodarkę w najbliższych latach konieczne jest zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki poprzez zwiększenie nakładów prywatnych na B+R, podniesienie jakości i interdyscyplinarności badań naukowych, zwiększenie stopnia ich komercjalizacji oraz umiędzynarodowienia.
Cel tematyczny 2: Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.2. Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK	Niemal połowa małych i średnich przedsiębiorstw w województwie nie korzysta z oprogramowania informatycznego do zarządzania firmą, 24% firm nie posiada własnej strony internetowej, ponad połowa przedsiębiorców nie podejmowała istotnych działań reklamowych w internecie. Nie można mówić o zapewnieniu rozwoju konkurencyjnej gospodarki regionu bez zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej i teleinformatycznej w przedsiębiorstwach oraz rozwoju wykorzystania TIK w firmach. Dodatkowo w przypadku województwa podlaskiego rozwój oparty o TIK może odgrywać istotną rolę – prowadzenie działalności elektronicznej może przełamywać peryferyjność regionu.

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 2: Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.3 Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Wykorzystanie TIK we wszystkich sferach życia i dziedzinach gospodarki jest jednym z założeń realizacji SRWP 2020. W województwie podlaskim barierą stanowi niedostatecznie rozwinięty zakres usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną w obszarze administracji, zdrowia, szczególnie istotny w kontekście małej gęstości zaludnienia i rozproszonej sieci osadniczej regionu, stanowiącej przeszkodę w dostępie do usług publicznych. Wykorzystanie TIK powinno jednocześnie prowadzić do redukcji kosztów administracji. Niezbędne jest również udostępnianie informacji sektora publicznego wraz z możliwością ich ponownego wykorzystania, zgodnie z Dyrektywą Parlamentu i Rady 2003/98/WE z 17.11 2003, z uwzględnieniem zmiany z 2013 r. rozszerzającej zakres dyrektywy.
Cel tematyczny 3: Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	Województwo podlaskie jest regionem najmniej atrakcyjnym pod kątem lokalizacji inwestycji w kraju (16 miejsce). Czynniki, które zdecydowały o tak niskiej ocenie to: dostępność transportowa, zasoby i koszty pracy, rynek zbytu (wielkość rynku wewnętrznego), infrastruktura gospodarcza, infrastruktura społeczna oraz aktywność wobec inwestorów. Głównymi potrzebami rozwojowymi w obszarze promowania przedsiębiorczości są: pobudzanie przedsiębiorczości w społeczeństwie, wsparcie inkubacji przedsiębiorstw oraz potrzeba budowania oferty inwestycyjnej sprzyjającej wzrostowi inwestycji gospodarczych.
Cel tematyczny 3: Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	3.3 Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Niski poziom innowacyjności i konkurencyjności to problemy podlaskich firm. Wielkość przychodów podlaskich przedsiębiorstw w 2010 r. w przeliczeniu na 1 przedsiębiorstwo stanowiła 72,4% średniej krajowej, a łączna wartość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca oscyluje w okolicach 50% średniej krajowej. Podlaskie przedsiębiorstwo sprzedaje o ponad 25% mniej wyrobów i usług. Jednocześnie jedną z barier rozwoju jest dostęp do kapitału, dlatego konieczne jest stymulowanie inwestycji w przedsiębiorstwach, przyczyniających się do wprowadzania na rynek nowych produktów i usług. Szczególnego podejścia wymagają MŚP nie partycypujące do tej pory w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności, w ich przypadku najpierw należy wygenerować popyt na innowacje. Konieczne jest też podjęcie działań odpowiadających na potrzebę pogodzenia wzrostu gospodarczego i poprawy wyników ekonomicznych przy jednoczesnym ograniczeniu wykorzystania zasobów i zmniejszeniu presji na środowisko.
Cel tematyczny 4: Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Województwo podlaskie posiada istotny potencjał w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Niemal połowa wyprodukowanej na terenie województwa energii elektrycznej powstaje w instalacjach wykorzystujących OZE. Nie zmienia to jednak faktu, że udział regionu w krajowym rynku produkcji elektryczności z OZE nie jest znaczący, a jednocześnie konsumpcja energii w województwie podlaskim kilkakrotnie przewyższa produkcję. Zły stan sieci energetycznych negatywnie wpływa na bezpieczeństwo województwa. Niezbędne jest wykorzystanie potencjałów w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych (zwłaszcza z biogazu, energii słonecznej) i produkcji energii w modelu rozproszonym.

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 4: Wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.2. Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	W świetle dyrektywy 2006/32/WE do 2016 roku w skali kraju należy osiągnąć oszczędności energii o 9% w stosunku do średniego zużycia energii finalnej z lat 2001-2005 (tj. o 53 452 GWh). Efektywność energetyczna polskiej gospodarki jest ok. 3 razy niższa niż w najbardziej rozwiniętych krajach europejskich i ok. 2 razy niższa niż średnia w krajach UE. Przewidywany wzrost zapotrzebowania na energię w sektorze MŚP, a także fakt, że sektor przedsiębiorstw cechuje niewykorzystany potencjał w zakresie oszczędzania energii przy znacznym udziale kosztów energii w kosztach bieżących warunkuje podjęcie działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w tym zakresie.
Cel tematyczny 4: Wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.3. Wsparcie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Sektor budownictwa odpowiada za 40% końcowego zużycia energii w UE i stanowi jeden z obszarów posiadających największy potencjał uzyskania poprawy efektywności energetycznej. Dodatkowo sektor publiczny zobowiązany jest do pełnienia wzorcowej roli w oszczędnym gospodarowaniu energią. Umożliwienie dokonywania działań proefektywnościowych, w szczególności przez spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe oraz wspieranie budownictwa efektywnego energetycznie będzie uzupełnieniem interwencji z poziomu krajowego, która przyczynić się ma do kształtowania zachowań sprzyjających oszczędzaniu energii.
Cel tematyczny 4: Wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Realizacja celów gospodarki niskoemisyjnej na rzecz redukcji emisji gazów cieplarnianych i poprawy jakości życia w miastach wymaga podjęcia przez samorządy zintegrowanych działań. Będą one odpowiedzią m.in. na potrzeby wynikające z większej dostępności transportu miejskiego. Sektor transportu publicznego jest obszarem, który wykazuje duży potencjał w zakresie ograniczenia emisji CO ₂ . Transport w obrębie miast generuje zarówno znaczące emisje CO ₂ , jak i inne uciążliwości dla środowiska i jakości życia człowieka (zanieczyszczenia powietrza, hałas, kongestia). Niezbędne jest podnoszenie świadomości mieszkańców regionu na temat lokalnych korzyści wynikających z efektywności energetycznej.
Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.1. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Problemem w województwie są odpady komunalne. Chociaż w 2011 r. pod względem wytwarzanych odpadów komunalnych region zajmuje 10 miejsce w kraju, to wskaźnik zebranych odpadów jest najniższy w Polsce. Na ten wynik wpływa przede wszystkim jeden z najniższych w kraju odsetek osób objętych zorganizowanym systemem zbierania odpadów komunalnych – 69,6% wobec średniej 81%. Większość wyprodukowanych w 2012 r. odpadów trafiło na składowiska (81% zebranych odpadów) i tylko 5,3% zbieranych było selektywnie (najmniej w kraju, średnio z selektywnego zbierania pochodzi 10,5% odpadów komunalnych), dlatego gospodarkę odpadami w regionie można określić jako nieefektywną i przestarzałą. Do podwyższenia przytoczonych poziomów wskaźników nie dojdzie tylko za sprawą nowotworzonych i modernizowanych zakładów zagospodarowujących odpady, ale również na skutek prowadzenia efektywnej edukacji ekologicznej społeczeństwa.
Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska oraz	6.2. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku	Głównym źródłem zanieczyszczenia wód i gleb w regionie jest nieprawidłowa gospodarka ściekowa wynikająca z niewystarczającego stopnia skanalizowania oraz

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	niezadowalającego stanu wód W 2012 r. w województwie podlaskim 88,05% ludności korzystało z sieci wodociągowej, co daje regionowi 11. miejsce w kraju. Pod względem długości sieci wodociągowej na 100 km ² podlaskie zajęło dopiero 13 miejsce w Polsce ze wskaźnikiem 63,5 km/100 km ² , podczas gdy średnia krajowa wyniosła 90,5 km/100 km ² . Tylko 17% ludności wiejskiej było podłączonych do sieci kanalizacyjnej (14 miejsce w kraju). Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku oczyszczalni ścieków, gdzie w 2012 r. tylko 19% wszystkich mieszkańców terenów wiejskich korzysta z oczyszczalni ścieków (kraj 33,1%). Zgodnie z założeniami KPOŚK wymagana jest realizacja ponad 50 projektów. Problematiczna jest nadal dostępność wody pitnej na obszarach najsłabiej zaludnionych oraz kwestia poprawy jakości wody.
Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Zgodnie z kierunkami interwencji <i>Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020</i> należy efektywnie wykorzystać potencjał kulturowy województwa oraz chronić wspólne dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe obszaru pogranicza. W województwie występują liczne zabytki kultury i architektury materialnej, w tym ludowej, które wymagają jednak modernizacji, a także podwyższenia standardów istniejących obiektów kulturowych i zabytkowych.
Cel tematyczny 6: Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	Województwo podlaskie cechuje duża różnorodność biologiczna i dobry stan środowiska przyrodniczego. Na przestrzeni lat obserwuje się zmniejszenie przestrzeni życiowej roślin i zwierząt. Fragmentaryzacja siedlisk i populacji poszczególnych gatunków jest wynikiem nadmiernej eksploatacji gospodarczej, turystycznej i rekreacyjnej obszarów wyjątkowo atrakcyjnych. Postępuje fragmentacja przestrzeni przyrodniczej, dewastacja kompleksów przyrodniczych i zmniejszenie się drożności korytarzy ekologicznych. Jednocześnie obserwuje się ekspansję gatunków obcych, wypierających gatunki rodzime. Nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych np. poprzez wydobycie kopalin może spowodować niekorzystny wpływ na środowisko, w szczególności na wody podziemne oraz degradację terenu. Obserwuje się problem złego planowania przestrzennego. Przeciwdziałać niniejszym zjawiskom można jedynie poprzez racjonalizację prowadzonej gospodarki oraz działania edukacyjne.
Cel tematyczny 7: Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.2. Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi	Województwo należy do regionów o najsłabiej rozwiniętej infrastrukturze transportowej w kraju. Z uwagi na peryferyjne położenie, znaczne zróżnicowanie przestrzenne w poziomie rozwoju i dostępie do usług, wynikające najczęściej z barier w zakresie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności infrastrukturalnej, wyzwaniem jest jej zwiększenie oraz włączenie regionu do europejskiego zintegrowanego systemu transportowego, umożliwiającego sprawne przewozy towarów i ludności.

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
Cel tematyczny 7: Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.4. Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Bardzo zły stan techniczny sieci kolejowej powoduje spadek prędkości maksymalnych na znacznej części sieci oraz wydłużenie czasu przejazdu. Spada konkurencyjność kolei na rynku przewozowym, a rośnie energochłonność. Dodatkowo brakuje pełnej sieci połączeń pomiędzy wszystkimi największymi ośrodkami regionu oraz jego stolicą i stolicami sąsiednich województw. Biorąc pod uwagę powyższe należy podjąć działania zmierzające do modernizacji linii kolejowych głównie z przeznaczeniem przewozów towarowych.
Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.2. Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	Województwo podlaskie jest regionem o najwyższym wskaźniku udziału parków narodowych i drugim pod względem powierzchni obszarów NATURA 2000 w ogólnej powierzchni województwa (powierzchnia parków narodowych w województwie podlaskim stanowi niemal 30% wszystkich terenów parków narodowych w Polsce). Specyfika regionu wymaga koncentracji uwagi na obszarach objętych ochroną prawną, co znalazło wyraz w <i>Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020</i> , w której wyodrębniono szczególnie obszar strategicznej interwencji (OSI), jakim są gminy, w których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000. Na obszarze tego OSI kluczowe jest wsparcie inwestycji mających na celu zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności, przy jednoczesnym poszanowaniu wymogów ochrony środowiska oraz utrzymaniu jego dobrego stanu.
Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.5 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	W województwie podlaskim występuje niedostosowanie kompetencyjno-kwalifikacyjne zasobów pracy. Skutkuje to stałym wzrostem stopy bezrobocia. Ponadto, w ostatnich latach liczba pracujących w regionie miała tendencję spadkową w przeciwieństwie do wzrostu liczby pracujących w skali kraju. Jednym z głównych wyzwań jest podniesienie aktywności zawodowej, w szczególności kobiet, osób młodych i starszych. Pomimo obserwowanych niekorzystnych procesów demograficznych, w regionie istnieją niezagospodarowane zasoby pracy. Jednocześnie następuje znaczny odpływ wysoko wykwalifikowanych kadr z regionu („drenaż mózgów”), co znacznie osłabia zasoby pracy regionu. Dlatego należy położyć nacisk na wykorzystanie aktualnych rezerw i zapobieganie ich utracie zwłaszcza wskutek migracji osób w wieku najwyższej mobilności zawodowej, co może w przyszłości zaowocować, jeśli nie odwróceniem to przynajmniej złagodzeniem niekorzystnych tendencji demograficznych.
Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.7 Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	Rynek pracy województwa podlaskiego jest słabo rozwinięty, co wynika z wysokiego udziału osób zatrudnionych w rolnictwie oraz niskiego poziomu przedsiębiorczości. Pracujący w rolnictwie stanowią ponad 30% ogółu pracujących w województwie. Stan ten nie ulega znaczącym zmianom. Problem potęguje niedostosowanie strukturalne podaży i popytu na pracę. Niska skłonność do podejmowania ryzyka i samoorganizacji w tym zakresie owocuje nie tylko odbiegającą od skali kraju liczbą inicjatyw gospodarczych, ale również wpływa na niskie oceny zasobów ludzkich przez przedsiębiorców. Województwo podlaskie charakteryzuje się niskim poziomem przedsiębiorczości. W 2012 r. na 10 tys. mieszkańców województwa przypadało 790

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
		<p>podmiotów gospodarczych, co stanowiło 76,6% średniej dla Polski (14 miejsce). Sytuacja ta jest niezmienna od 2004 r. Tempo wzrostu omawianego wskaźnika w latach 2005-2010 średniorocznie w województwie podlaskim wynosiło 0,2%, podczas gdy w Polsce 1,4%.</p>
<p>Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</p>	<p>8.8 Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę</p>	<p>Na regionalnym rynku pracy widoczne są dysproporcje w sytuacji kobiet i mężczyzn. Współczynnik aktywności zawodowej kobiet w województwie w 2012 r. wyniósł 48,3%, podczas gdy współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn 63,7%. Często przyczyną bierności zawodowej są obowiązki rodzinne i opieka nad osobą zależną. Integrację zawodową znacznie utrudnia niewystarczający dostęp do usług społecznych, zwłaszcza związanych z opieką nad małym dzieckiem (do lat 3). Konieczne są inwestycje mające na celu poprawę jakości i dostępu do przystępnych cenowo placówek opieki nad najmłodszymi dziećmi i placówek przedszkolnych. Jednym z głównych problemów w regionie, wskazanych w <i>Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020</i>, jest ujemne saldo migracji oraz prognozowany dalszy spadek liczby ludności. W świetle powyższych zagrożeń istotnym obszarem działania powinno być tworzenie warunków sprzyjających godzeniu ról rodzinnych i zawodowych.</p>
<p>Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</p>	<p>8.9 Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian</p>	<p>W celu przeciwdziałania wzrostowi bezrobocia wywołanego procesami adaptacyjnymi i modernizacyjnymi należy w zarządzaniu tymi procesami wspomóc przedsiębiorstwa, przedsiębiorców i ich pracowników. Konieczne jest zwiększenie kompetencji kadr przedsiębiorstw w zakresie zarządzania zmianami organizacyjnymi oraz przechodzenia przez procesy zmian. Procesy modernizacyjne i adaptacyjne wymuszają także ciągłą aktualizację, podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz umiejętności pracowników. Świadomość w zakresie potrzeby i celowości podnoszenia kwalifikacji pracowników wśród podlaskich przedsiębiorców jest niedostateczna, co przekłada się na brak efektywnych działań w tym zakresie. Przedsiębiorcy i pracownicy z województwa podlaskiego w niedostatecznym stopniu potrafią posługiwać się narzędziami teleinformatycznymi w pracy zawodowej. Regionalne przedsiębiorstwa, stosunkowo słabo z informatyzowane, nie oferują swoim pracownikom środowiska pracy, w którym mogliby takie kompetencje nabyć i rozwijać.</p>
<p>Cel tematyczny 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</p>	<p>8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się</p>	<p>O procesie starzenia się społeczności regionu świadczy wskaźnik obciążenia demograficznego, który notuje wartości wyższe od poziomu krajowego. O niekorzystnych tendencjach demograficznych świadczy także przyrost naturalny pod względem którego Podlaskie zajmuje 10 miejsce w kraju, jak i saldo migracji – 12 miejsce w kraju. Można na tej podstawie stwierdzić, że zjawisko starzenia się społeczeństwa postępuje i rozprzestrzenia się. Wschodnie powiaty województwa wykazują się największą dynamiką starzenia się spośród wszystkich województw Polski Wschodniej. Konsekwencją podniesienia wieku emerytalnego jest konieczność wydłużenia okresu aktywności zawodowej, której warunkiem niezbędnym jest odpowiedni stan zdrowia.</p>

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
		W świetle chorób cywilizacyjnych dotyczących coraz większą i młodszą populację konieczne jest podejmowanie działań zaradczych (w tym profilaktyki i wczesnego diagnozowania) oraz promowanie i utrwalanie w społeczeństwie zdrowego stylu życia.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	Słabo zaludniona i rozproszona sieć osadnicza regionu skutkuje ograniczoną dostępnością mieszkańców do wielu usług publicznych. Prognoza ludności do 2035 r. przewiduje pogłębianie szeregu niekorzystnych zmian demograficznych, tj.: starzenia się społeczeństwa, starzenia się zasobów siły roboczej, zmniejszanie się liczby i udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej populacji ludności, wzrost współczynnika obciążenia demograficznego. W związku z powyższym już dzisiaj potrzebne są działania mające na celu poprawę stanu życia i zdrowia społeczeństwa, w tym dostępu do usług publicznych. Niezbędne jest stworzenie warunków do zaspokojenia potrzeb bytowych, zdrowotnych i społecznych mieszkańców regionu, z jednej strony młodych, by mieli szansę jak najdłużej być aktywni na rynku pracy, a z drugiej strony, osób chorych, starszych i niepełnosprawnych mających trudności w zaspokajaniu ich we własnym zakresie.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.2 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Województwo podlaskie charakteryzuje niska gęstość zaludnienia, rozproszona sieć osadnicza, zróżnicowanie przestrzenne, np. biorąc pod uwagę poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, szczególnie pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi. Towarzyszy temu utrata funkcji społeczno-gospodarczych małych i średnich miast w wyniku silnej konkurencji zewnętrznej czy procesu ich wyludnienia oraz następuje koncentracja ludności w większych ośrodkach, w tym w szczególności w obszarze funkcjonalnym Białegostoku. W kontekście rozwoju oraz wzmacniania spójności społecznej i przestrzennej istotne jest podejmowanie kompleksowych działań, zarówno w miastach, jak i znajdujących się wokół nich obszarach wiejskich, mających na celu dokonanie przemian fizycznych, gospodarczych i społecznych. Mają one prowadzić do nadania tym obszarom nowej jakości funkcjonalnej i stworzenia warunków do ich rozwoju w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne i przy zaangażowaniu lokalnych społeczności.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.4 Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Dwa główne czynniki wykluczenia społecznego to bezrobocie i ubóstwo. Wysoki odsetek osób bezrobotnych w województwie podlaskim utrwała wykluczenie społeczne i potęguje ubóstwo. W roku 2012 poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa żyło 11,3% mieszkańców województwa (w kraju – 7,4%). Również procent osób w gospodarstwach domowych, które przekroczyły granicę ubóstwa skrajnego w województwie podlaskim jest wyższy niż w kraju (odpowiednio: 10,7% i 6,8%). W regionie grupą szczególnie zagrożoną wykluczeniem społecznym są osoby długotrwale bezrobotne, które posiadają jednocześnie niskie wykształcenie i kwalifikacje zawodowe. Szczególnie trudna sytuacja dotyczy gospodarstw domowych, w których występuje kumulacja bezrobocia, oznaczająca, iż więcej niż jedna osoba mogąca podjąć zatrudnienie, pozostaje poza rynkiem pracy. Problemem jest dodatkowo dziedziczenie wykluczenia społecznego. Do istotnych przyczyn

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
		wykluczenia społecznego w Podlaskim należą także niepełnosprawność czy uzależnienia.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.7 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym	Rozproszona sieć osadnicza i niska gęstość zaludnienia przy relatywnie niskich dochodach na mieszkańca potęgują nasilenie negatywnych efektów nierówności w zakresie dostępu do usług. Obserwowane są dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych, które koncentrują się w ośrodkach miejskich. W świetle wyzwań demograficznych problematyczna jest mała dostępność usług dla osób starszych i niepełnosprawnych. Usługi społeczne, w tym opiekuńczo-zdrowotne, wymagają deinstytucjonalizacji. W województwie słabiej niż średnio w kraju dzieci i młodzież objęte są opieką zastępczą. Z diagnozy wynika potrzeba rozwijania usług na rzecz rodzin, w tym dostosowanie liczby asystentów rodziny oraz koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej do potrzeb. Istotne jest również zapewnienie kompleksowego wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu ról opiekuńczo-wychowawczych i promowanie idei rodzicielstwa zastępczego oraz wspieranie opieki w rodzinach zastępczych.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.8 Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia	W 2010 r. w Podlaskim działało 2 300 aktywnych organizacji społecznych, stowarzyszeń, fundacji i innych organizacji, co stanowi jedynie 3,1% tego typu organizacji zanotowanych w całej Polsce i jest to jedna z najniższych liczb w kraju (14 miejsc). Skala działających instytucji integracji społeczno-zawodowej jest nieadekwatna do ogromnych potrzeb w regionie. Podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne nie mają dogodnych warunków do rozwoju w regionie, na co wpływa m.in. niedostateczna wiedza na ten temat, brak zaufania społecznego i ugruntowanej pozycji na lokalnym rynku. Jednocześnie ekonomia społeczna odgrywa znaczącą rolę w tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi adaptacyjnych form zatrudnienia, w tym właśnie w sektorze ekonomii społecznej, która łącząc cele społeczne z ekonomicznymi, stanowi skuteczny instrument aktywizacji osób doświadczających trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.9 Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność	Zgodnie ze <i>Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020</i> , szczególnym obszarem zainteresowania polityki regionalnej na obszarach wiejskich powinny stać się inicjatywy lokalne, których celem będzie rozwój kapitału społecznego oraz kształtowanie więzi lokalnych. Różnorodność regionu sprawia, iż jednym z wyzwań określonych w Strategii jest poszukiwanie indywidualnych ścieżek rozwojowych dedykowanych dla każdego obszaru strategicznej interwencji (OSI), jak i jednostek terytorialnych (poszczególnych powiatów i gmin). Lokalne strategie rozwoju powinny być budowane w oparciu o endogeniczne potencjały danego obszaru.
Cel tematyczny 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.10 Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	KE oczekuje dostarczenia nowych bodźców do rozwoju lokalnego tak aby ułatwić ożywienie gospodarcze i tworzenie miejsc pracy w strefach szczególnie dotkniętych kryzysem gospodarczym i finansowym, tracących swoje dotychczasowe funkcje. Istotne korzyści mogą wynikać w tym aspekcie z umożliwienia zastosowania podejścia oddolnego oraz realizacji zintegrowanych, wielosektorowych strategii rozwoju

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
<p>Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie</p>	<p>10.1 Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia</p>	<p>lokalnego, zaprojektowanych z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i potencjałów.</p> <p>W obszarze edukacji problemem jest dostępność oraz jakość edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach wiejskich. W 2012 r. województwo podlaskie w stosunku do innych województw znalazło się na 9 miejscu pod względem odsetka dzieci w wieku 3-4 lata objętych edukacją przedszkolną (podlaskie 56,7%, kraj 59,2%). Występują także dysproporcje w jakości kształcenia w szkołach na poszczególnych poziomach edukacji, w szczególności pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi, co ma swoje odzwierciedlenie w wynikach egzaminów i sprawdzianów. Niedostateczna jest infrastruktura TIK w szkołach kształcenia ogólnego oraz niewystarczające kompetencje nauczycieli w zakresie wykorzystania TIK w procesie nauczania. Udoskonalenia i rozwoju wymaga system poradnictwa edukacyjno-zawodowego w ramach struktury szkół, zapewniający wybór właściwej ścieżki dalszego rozwoju uczniów kończących określony poziom edukacji.</p>
<p>Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie</p>	<p>10.3 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji</p>	<p>Podlaskie zmaga się z niedopasowaniem między potrzebami rynku pracy a umiejętnościami zawodowymi, czego powodem jest niewystarczająca jakość i adekwatność oferty edukacyjnej. Obserwowany jest zbyt niski udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym powodujący braki w dostosowaniu ich kompetencji do faktycznych potrzeb rynku pracy. Badanie Kapitału Ludzkiego potwierdziło, że ponad ¾ pracodawców miało trudności ze znalezieniem odpowiednich pracowników. Pracodawcy zauważają, że duży problem leży w braku kompetencji, takich jak samodzielność w działaniu, umiejętności podejmowania decyzji czy umiejętność pracy w zespole, komunikatywność, kreatywność. Poza powyższymi kompetencjami na uwagę zasługują również kompetencje w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych.</p>
<p>Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie</p>	<p>10.3 bis. Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami</p>	<p>Szkolnictwo zawodowe w województwie podlaskim boryka się z licznymi problemami, są to m.in. niska zdawalność egzaminów zawodowych, nadal niedostateczna świadomość społeczeństwa odnośnie znaczenia szkolnictwa zawodowego, niedostateczne dostosowanie warunków panujących w szkołach do rzeczywistych środowisk pracy zawodowej oraz niewystarczający zakres współpracy szkół zawodowych z pracodawcami co wpływa na niedostosowanie kształcenia zawodowego do rzeczywistych potrzeb lokalnych i regionalnego rynku pracy. Problemem jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura i niski poziom wyposażenia techniczno-dydaktycznego placówek kształcenia zawodowego, nieodpowiadające potrzebom kształcenia i nieustannego dostosowywania oferty i szkoleń do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy.</p>
<p>Cel tematyczny 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia</p>	<p>10.4. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p>	<p>Zgodnie z SRWP 2020 w regionie oferta kształcenia niedostosowana jest do potrzeb rynku pracy, w szczególności kształcenia i szkolenia zawodowego. Wyposażenie techniczno-dydaktyczne przesądza nie tylko o ofercie edukacyjnej, ale również determinuje sposób nauczania i wpływa na jakość kształcenia. Dlatego też konieczne</p>

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
się przez całe życie		jest podjęcie kompleksowych i komplementarnych działań, które doprowadzą do znacznego zwiększenia jakości edukacji, w szczególności w szkołach zawodowych. Efektem tych działań będzie lepsze dostosowanie procesu kształcenia do potrzeb lokalnej gospodarki. Jednocześnie region charakteryzuje niedobór miejsc w przedszkolach w stosunku do rzeczywistych potrzeb, w szczególności na obszarach wiejskich.

Tabela 1 a. Zakres powiązań między celami RPOWP 2014-2020 a priorytetami Europa 2020, obszarami wskazanymi w Position Paper i Zaleceniami Rady z 2013 r. oraz celami Umowy Partnerstwa

PI	Cele szczegółowe RPOWP 2014-2020	Priorytet Strategii Europa 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Position Paper –priorytety finansowe	Cele Szczegółowe Umowy Partnerstwa
1.1	Wzmocnienie sektora nauki na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych	Wzrost inteligentny	Zalecenie Rady nr 5 na lata 2013-2014: Przedsięwzięcie dodatkowych środków w celu stworzenia otoczenia biznesu przyjaznego innowacjom poprzez skoordynowanie polityki w obszarach badań, innowacji i przemysłu, dalszy rozwój instrumentów rewolwingowych i zachęt podatkowych, a także lepsze dopasowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.	Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom	Podniesienie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce
1.2	Wzrost znaczenia działalności B+R w przedsiębiorstwach				
2.2	Podniesienie poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	Wzrost Inteligentny Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 6 na lata 2013-2014: (...) Przyspieszenie starań na rzecz zwiększenia zasięgu łączności szerokopasmowej (...)	Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw
2.3	Upowszechnienie technik informatyczno- komunikacyjnych w opiece zdrowotnej, administracji, kulturze, edukacji, informacji przestrzennej oraz zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną			Nowoczesna infrastruktura sieciowana rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie

PI	Cele szczegółowe RPOWP 2014-2020	Priorytet Strategii Europa 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Position Paper –priorytety finansowe	Cele Szczegółowe Umowy Partnerstwa
3.1	<i>Pobudzenie przedsiębiorczości</i> <i>Zapewnienie dostępności terenów inwestycyjnych oraz poprawa gospodarczego wizerunku regionu</i>	Wzrost Inteligentny	Zalecenie Rady nr 5 na lata 2013-2014: Przedsięwzięcie dodatkowych środków w celu stworzenia otoczenia biznesu przyjaznego innowacjom poprzez skoordynowanie polityki w obszarach badań, innowacji i przemysłu (...) lepsze dopasowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.	Otoczenie biznesu sprzyjające innowacjom	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw
3.3	<i>Zapewnienie dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i innowacyjną przedsiębiorstw na rzecz wzrostu konkurencyjności</i>				
4.1	<i>Rozwój lokalnej (rozproszonej) produkcji energii ze źródeł odnawialnych</i>	Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 6 na lata 2013-2014: Odnowienie i rozbudowę mocy wytwórczych oraz poprawę efektywności w całym łańcuchu energii. Przyspieszenie i rozszerzenie rozbudowy sieci energetycznej, w tym transgranicznych połączeń międzysystemowych, oraz wyeliminowanie przeszkód dla transgranicznego handlu energią elektryczną (...)	Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna	Zmniejszenie emisyjności gospodarki
4.2	<i>Poprawa gospodarowania energią i zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w sektorze MŚP</i>				Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw Zmniejszenie emisyjności gospodarki
4.3	<i>Wdrożenie programów oszczędnego gospodarowania energią, w tym działań termomodernizacyjnych</i>			Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia	Zmniejszenie emisyjności gospodarki
4.5	<i>Upowszechnienie gospodarki niskoemisyjnej</i>				
6.1	<i>Poprawa efektywności systemu gospodarowania odpadami</i>	Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 6 na lata 2013-2014: (...) Poprawę gospodarki odpadami i gospodarki wodnej	Gospodarka przyjazna dla środowiska i zasobooszczędna	Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie
6.2	<i>Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych</i>				Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie
6.3	<i>Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego</i>				Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych
6.4	<i>Zachowanie zasobów przyrodniczych</i>	Wzrost zrównoważony			Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych

PI	Cele szczegółowe RPOWP 2014-2020	Priorytet Strategii Europa 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Position Paper –priorytety finansowe	Cele Szczegółowe Umowy Partnerstwa
	<i>regionu</i>				oraz ich zachowanie
7.2	<i>Poprawa dostępności na rzecz włączenia regionu do europejskiego zintegrowanego systemu transportowego</i>	Wzrost zrównoważony	Zalecenie Rady nr 6 na lata 2013-2014: (...) Wzmocnienie roli i zasobów urzędu sprawującego nadzór nad rynkiem kolejowym oraz zapewnienie skutecznego i bezzwłocznego wdrożenia projektów inwestycyjnych w kolejnictwie (...)	Nowoczesna infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia	Zmniejszenie emisyjności gospodarki Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie krajowym
7.4	<i>Zwiększenie roli transportu kolejowego w przewozach towarowych i pasażerskich województwa</i>				Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie krajowym

PI	Cele szczegółowe RPOWP 2014-2020	Priorytet Strategii Europa 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Position Paper –priorytety finansowe	Cele Szczegółowe Umowy Partnerstwa
8.2	Zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla mieszkańców gmin, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000	Wzrost zrównoważony Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych (...) Zwalczanie ubóstwa pracujących oraz segmentacji rynku pracy (...) Zalecenie Rady nr 4 na lata 2013-2014: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, oraz przez zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu.	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy
8.5	Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 1 na lata 2013-2014: (...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)		Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane
8.7	Tworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwój przedsiębiorczości				Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy
8.8	Ułatwienie godzenia życia zawodowego i prywatnego				Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy
8.9	Podniesienie kwalifikacji, kompetencji i umiejętności osób pracujących oraz	Wzrost Inteligentny			Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i

PI	Cele szczegółowe RPOWP 2014-2020	Priorytet Strategii Europa 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Position Paper –priorytety finansowe	Cele Szczegółowe Umowy Partnerstwa
	<i>ich dostosowanie do potrzeb regionalnej gospodarki</i>				społeczeństwie Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Lepsze kompetencje kadr gospodarki
8.10	<i>Przedłużenie wieku aktywności zawodowej</i>	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu			Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Lepsze kompetencje kadr gospodarki
9.1	<i>Poprawa dostępności i jakości usług społecznych</i>	Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych (...) Zwalczanie ubóstwa pracujących oraz segmentacji rynku pracy (...) Zalecenie Rady nr 1 na lata 2013-2014: (...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji	Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym
9.2	<i>Wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną obszarów zmarginalizowanych</i>				Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług
9.4	<i>Poprawa integracji społecznej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</i>				Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane
9.7	<i>Poprawa dostępu do wysokiej jakości</i>		Zalecenie Rady nr 1 na lata 2013-2014:		Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym Wzrost szans na

PI	Cele szczegółowe RPOWP 2014-2020	Priorytet Strategii Europa 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Position Paper –priorytety finansowe	Cele Szczegółowe Umowy Partnerstwa
	<i>usług społecznych</i>		(...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)		zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym
9.8	<i>Ułatwienie dostępu do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</i>		Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych (...) Zwalczanie ubóstwa pracujących oraz segmentacji rynku pracy (...) Zalecenie Rady nr 1 na lata 2013-2014: (...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)		Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług Włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane
9.9	<i>Poprawa dobrobytu społeczności lokalnych poprzez wzmocnienie kapitału społecznego i zwiększenie zaangażowania w rozwój lokalny</i>				
9.10	<i>Poprawa dobrobytu społeczności lokalnych poprzez wzmocnienie kapitału społecznego i zwiększenie zaangażowania w rozwój lokalny</i>				
10.1	<i>Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego, ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych</i>	Wzrost Inteligentny Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu	Zalecenie Rady nr 3 na lata 2013-2014: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczucia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...)	Zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej poprzez poprawę polityki w dziedzinie zatrudnienia, włączenia społecznego i edukacji	Lepsze kompetencje kadr gospodarki
10.3	<i>Popularyzacja i podniesienie jakości oferty kształcenia ustawicznego oraz dostosowanie go do potrzeb rynku pracy</i>				
10.3 BIS	<i>Wzrost jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego</i>				

PI	Cele szczegółowe RPOWP 2014-2020	Priorytet Strategii Europa 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Position Paper -priorytety finansowe	Cele Szczegółowe Umowy Partnerstwa
	<i>dostosowanego do potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy we współpracy z pracodawcami i przedsiębiorcami</i>				
10.4	<i>Poprawa dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkoleń dostosowanych do potrzeb rynku pracy</i>				

Sekcja 1.2. Uzasadnienie alokacji finansowej

Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne²

Rozkład środków finansowych pomiędzy poszczególne cele tematyczne i osie priorytetowe określone w RPOWP 2014-2020 jest determinowany przez minimalne poziomy koncentracji wsparcia z Polityki Spójności określone przez Komisję Europejską oraz założenia co do alokacji tych środków przyjęte w *Umowie Partnerstwa*. Poziomy koncentracji środków RPOWP 2014-2020 na poszczególne cele tematyczne przedstawiają się następująco:

- na cele tematyczne 1, 2, 3, 4 przeznaczają się 453,90 mln euro, co stanowi 51,92% alokacji EFRR przeznaczonej na Program, podczas gdy minimalny poziom koncentracji na poziomie krajowym wg rozporządzeń unijnych wynosi 50%, zaś poziom koncentracji przyjęty w UP 50-59%;
- na cel tematyczny 4 przeznaczają się 180,53 mln euro, co stanowi 20,65% alokacji EFRR przeznaczonej na Program, podczas gdy minimalny poziom koncentracji na poziomie krajowym wg rozporządzeń unijnych wynosi 12%, zaś poziom koncentracji przyjęty w UP 15-20%;
- na cel tematyczny 9 przeznaczają się 87,96 mln euro, co stanowi 26,02% alokacji EFS przeznaczonej na Program, podczas gdy minimalny poziom koncentracji na poziomie krajowym wg rozporządzeń unijnych wynosi 20%, zaś poziom koncentracji przyjęty w UP 20-22%

Niezależnie od wskazanych powyżej minimalnych poziomów koncentracji środków, na kraje członkowskie został nałożony obowiązek przeznaczenia co najmniej 60% środków EFS w każdym programie operacyjnym finansowanym z tego funduszu na maksymalnie pięć priorytetów inwestycyjnych. W przypadku RPOWP 2014-2020 są to odpowiednio:

- PI 8.5 *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników* (alokacja 50 mln euro);
- PI 8.9 *Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian* (alokacja 40 mln euro);
- PI 9.4 *Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie* (alokacja 40 mln euro);
- PI 9.9 *Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność* (alokacja 28,96 mln euro);
- PI 10.3bis *Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami* (alokacja 45 mln euro).

Dodatkowo, na podstawie art. 7 rozporządzenia dotyczącego EFRR w przyszłej perspektywie finansowej, kraje członkowskie są zobligowane przeznaczyć minimum 5% krajowej alokacji EFRR na realizację zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego, które w przypadku Polski będą realizowane przy pomocy instrumentu – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). W przypadku RPOWP 2014-2020 na realizację ZIT dla obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego (M. Białystok) przeznaczone zostały środki w wysokości 76 mln euro, co stanowi 6,25% alokacji na program.

Ponadto szacuje się, że w ramach RPOWP 2014-2020 ok. 230 mln EUR może zostać przeznaczonych na działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Struktura programu w podziale na cele tematyczne przedstawia się następująco:

² Art. 96.2.a rozporządzenia ramowego

- CT 1. *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji* (EFRR) – alokacja 58,87 mln euro, co stanowi 4,9% alokacji na Program;
- CT 2. *Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK* (EFRR) – alokacja 52,00 mln euro, co stanowi 4,3% alokacji na Program;
- CT 3. *Wzmacnianie konkurencyjności MŚP* (EFRR) – alokacja 162,50 mln euro, co stanowi 13,4% alokacji na Program;
- CT 4. *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach* (EFRR) – alokacja 180,53 mln euro, co stanowi 14,9% alokacji na Program;
- CT 6. *Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami* (EFRR) – alokacja 105,00 mln euro, co stanowi 8,7% alokacji na Program;
- CT 7. *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej* (EFRR) – alokacja 200,00 mln euro, co stanowi 16,5% alokacji na Program;
- CT 8. *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* (EFRR+EFS) – alokacja 140,52 mln euro, co stanowi 11,6% alokacji na Program;
- CT 9. *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* (EFS) – alokacja 152,96 mln euro, co stanowi 12,6% alokacji na Program;
- CT 10. *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie* (EFRR+EFS) – alokacja 120,55 mln euro, co stanowi 9,9% alokacji na Program.

Ponieważ województwo podlaskie jest obszarem interwencji krajowego programu dedykowanego OSI wskazanemu w UP, jakim jest Polska Wschodnia, na decyzję o alokacji na poszczególne cele tematyczne wpływ miała zakładana struktura Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020 (PO PW), która przedstawia się następująco:

- CT 1. *Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji* – alokacja 485,00 mln euro, co stanowi 22,91% alokacji na PO PW;
- CT 3. *Wzmacnianie konkurencyjności MŚP* – alokacja 474,50 mln euro, co stanowi 22,41% alokacji na PO PW;
- CT 4. *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach* – alokacja 367,20 mln euro, co stanowi 17,34% alokacji na PO PW;
- CT 7. *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej* – alokacja 756,50 mln euro, co stanowi 35,73% alokacji na PO PW.

Przedstawiona powyżej propozycja zakłada łączny wzrost alokowanych środków w relacji do perspektywy 2007-2013 na cele związane z podnoszeniem innowacyjności gospodarki oraz konkurencyjnością przedsiębiorstw (1, 2 i 3) oraz na cele związane z gospodarką niskoemisyjną (CT 4). Jednocześnie największy spadek w strukturze alokacji zauważyć można w odniesieniu do celu dotyczącego rozwoju infrastruktury transportowej (CT 7). Należy dodać, że spadek ten będzie najbardziej zauważalny w odniesieniu do interwencji w lokalną infrastrukturę transportową. Finansowanie infrastruktury społecznej w dużej mierze będzie podporządkowane realizacji celów tematycznych 8, 9, 10, a więc celom związanym z europejską strategią zatrudnienia, edukacją i przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu. W ramach EFS wyraźnie więcej środków zostało skierowane na działania związane z włączeniem społecznym.

Wydatki związane z realizacją projektów w ramach RPOWP 2014-2020 mogą być współfinansowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego bądź Europejski Fundusz Społeczny, co przyczynia się do zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji Programu. Ponadto, zgodnie z art. 98 rozporządzenia ramowego, EFRR i EFS mogą finansować działania objęte zakresem pomocy z innego funduszu (w komplementarny sposób i z zastrzeżeniem ograniczenia do poziomu 10% finansowania wspólnotowego w odniesieniu do każdej osi priorytetowej), pod warunkiem, że są one konieczne do odpowiedniej realizacji

operacji i są bezpośrednio z nią powiązane. Na poziomie projektów, w uzasadnionych przypadkach, istnieje zatem możliwość poszerzenia katalogu wydatków współfinansowanych z jednego funduszu o koszty kwalifikowalne w ramach innego funduszu (wymiennie EFS z EFRR i EFRR z EFS). Poziom łączonego wsparcia (tzw. *cross-financingu*) będzie weryfikowany na dwóch etapach wdrażania:

- 1) ubiegania się o dofinansowanie – wnioskodawca ubiegający się o wsparcie w ramach jednego funduszu (np. EFRR) będzie zobowiązany do oszacowania w budżecie projektu kosztów kwalifikujących się do wsparcia ze środków drugiego funduszu (EFS), które jego zdaniem są niezbędne do odpowiedniej realizacji tego projektu; koszty te będą weryfikowane podczas oceny wniosku o dofinansowanie;
- 2) rozliczania projektu – beneficjent będzie zobowiązany do wykazania poziomu wydatków poniesionych w ramach *cross-financingu* we wniosku o płatność składanym w trakcie realizacji projektu; rozwiązanie to pozwoli na monitorowanie poziomu łączonego wsparcia zarówno w ramach pojedynczego projektu, jak i całej osi priorytetowej.

Cross-financing będzie możliwy do zastosowania w projektach realizowanych we wszystkich osiach priorytetowych RPOWP 2014-2020 (wszystkie osie są monofunduszowe).

Tabela nr 2. Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Oś priorytetowa	Fundusz	Wsparcie – UE (w mln euro)	Udział łącznego wsparcia UE w całość środków programu (w podziale na fundusze)	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu, dla których wyznaczono wartość docelową
Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	EFRR	30,00	3,43%	1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1 Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Wzmocnienie sektora nauki na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w województwie podlaskim
	EFRR	28,87	3,30%		1.2 Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii (...)	Wzrost znaczenia działalności B+R w przedsiębiorstwach	Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w sektorze przedsiębiorstw w województwie podlaskim
	EFRR	12,00	1,37%		2. Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.2 Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększenie zapotrzebowania na TIK	Podniesienie poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

	EFRR	42,50	4,86%	3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwanie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> • Pobudzenie przedsiębiorczości • Zapewnienie dostępności terenów inwestycyjnych oraz poprawa gospodarczego wizerunku regionu 	Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych
	EFRR	120,00	13,73%		3.3 Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Zapewnienie dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i innowacyjną przedsiębiorstw na rzecz wzrostu ich konkurencyjności	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym w regionie (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB)
	EFRR	14,00	1,60%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.2 Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	Zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla mieszkańców gmin, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000.	Wskaźnik zatrudnienia w gminach, których rozwój warunkowany jest Naturą 2000
Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	EFS	50,00	14,79%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.5 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie	Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
							Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu

					mobilności pracowników		Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego
	EFS	16,00	4,73%		8.7 Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	Tworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwój przedsiębiorczości	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
							Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego
	EFS	10,52	3,11%		8.8 Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	Ułatwienie godzenia życia zawodowego i prywatnego	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu
	EFS	40,00	11,83%		8.9 Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Podniesienie kwalifikacji, kompetencji i umiejętności osób pracujących oraz ich dostosowanie do potrzeb regionalnej gospodarki	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu
							Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie w dotychczasowym miejscu pracy
							Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu

	EFS	10,00	2,96%		8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się	Przedłużenie wieku aktywności zawodowej	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie
Oś III Kompetencje i kwalifikacje	EFS	24,15	7,14%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.1 Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej • Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych 	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK
							Udział dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)
	EFS	15,00	4,44%		10.3 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	Popularyzacja i podniesienie jakości oferty kształcenia ustawicznego oraz dostosowanie go do potrzeb rynku pracy	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu
							Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu

	EFS	45,00	13,31%		10.3 bis. lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Wzrost jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy we współpracy z pracodawcami i przedsiębiorcami	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu
Oś IV Poprawa dostępności transportowej	EFRR	160,00	18,30%	7. Promowanie zrównoważonego o transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.2 Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	Poprawa dostępności na rzecz włączenia regionu do europejskiego zintegrowanego systemu transportowego	WMDT (Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej) w transporcie drogowym
	EFRR	40,00	4,58%		7.4 Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Zwiększenie roli transportu kolejowego w przewozach towarowych i pasażerskich województwa	WMDT (Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej) w transporcie kolejowym
Oś V Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	60,00	6,86%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną	4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Rozwój lokalnej (rozproszonej) produkcji energii ze źródeł odnawialnych	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto

	EFRR	15,53	1,78%	we wszystkich sektorach	4.2 Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	Poprawa gospodarowania energią i zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w sektorze MŚP	Zużycie energii pierwotnej
	EFRR	75,00	8,58%		4.3 Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Wdrożenie programów oszczędnego gospodarowania energią, w tym działań termomodernizacyjnych	Zużycie energii pierwotnej
	EFRR	30,00	3,43%		4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Upowszechnienie gospodarki niskoemisyjnej	Emisja gazów cieplarnianych
Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	EFRR	15,00	1,72%	6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.1 Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Poprawa efektywności systemu gospodarowania odpadami	Udział odpadów zebranych w stosunku do wytworzonych
							Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów

	EFRR	60,00	6,86%		6.2 Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	Udział ludności korzystający z oczyszczalni ścieków
	EFRR	20,00	2,29%		6.4 Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	Zachowanie zasobów przyrodniczych regionu.	Udział obszarów przyrodniczo cennych o tzw. właściwym stanie zachowania w ogólnej liczbie takich obszarów
Oś VII Poprawa spójności społecznej	EFS	40,00	11,83%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.4 Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Poprawa integracji społecznej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu
	EFS	11,00	3,25%		9.7 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu

	EFS	8,00	2,37%		9.8 Wsparcie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	Ułatwienie dostępu do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych
Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	EFRR	40,00	4,58%	2. Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.3 Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Upowszechnienie technik informatyczno-komunikacyjnych w opiece zdrowotnej, administracji, kulturze, edukacji, informacji przestrzennej oraz zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną	Odsetek spraw załatwianych drogą elektroniczną Odsetek osób korzystających z internetu w kontaktach z administracją publiczną
	EFRR	10,00	1,14%	6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego	Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności

	EFRR	40,00	4,58%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	Poprawa dostępności i jakości usług społecznych	Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne): nowotwory, choroby układu krążenia
	EFRR	15,00	1,72%		9.2 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą, społeczną obszarów zmarginalizowanych	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych
	EFRR	10,00	1,14%		9.10. Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Poprawa dobrobytu społeczności lokalnych poprzez wzmocnienie kapitału społecznego i zwiększenie zaangażowania w rozwój lokalny	Zróżnicowanie LHDI
	EFRR	36,40	4,16%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.4 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Poprawa dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkoleń dostosowanego do potrzeb rynku pracy	<p>Udział dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)</p> <p>Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu</p>

Oś IX Rozwój lokalny	EFS	28,96	8,56%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.9 Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność	Poprawa dobrobytu społeczności lokalnych poprzez wzmocnienie kapitału społecznego i zwiększenie zaangażowania w rozwój lokalny	Zróżnicowanie LHDl
Oś X Pomoc techniczna	EFS	39,50	11,68%	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy

SEKCJA 2. OPIS UKŁADU OSI PRIORYTETOWYCH

Sekcja 2.A. Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna

OŚ PRIORYTETOWA I: WZMOCNIENIE POTENCJAŁU I KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI REGIONU

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

Uzasadnienie zastosowania osi wielofunduszowej, wielotematycznej i/lub obejmującej kilka kategorii regionów³

Przy konstrukcji I Osi wzięto pod uwagę analizę potencjału regionu, szczególnie w odniesieniu do głównych wyzwań określonych w Strategii *Europa 2020* i krajowych programach reform. Drugim elementem była ocena głównych wyzwań, którym należy sprostać w województwie podlaskim. Wyzwania stojące przed regionem w zakresie wzmocnienia jego potencjału i konkurencyjności przełożyły się na zakres interwencji osi I.

Struktura osi obejmuje wybrane, komplementarne PI w obszarze: CT1, CT2, CT3 oraz CT8. Głównym nurtem planowanej interwencji w ramach osi I są kompleksowe działania prorozwojowe, proinnowacyjne i prozatrudnieniowe, wpływające bezpośrednio na wzmocnienie potencjału i konkurencyjności regionu. Głównym adresatem działań podejmowanych w tej osi są przedsiębiorcy.

Problemem regionalnej gospodarki są niskie nakłady inwestycyjne i niska innowacyjność oraz słaba współpraca świata nauki i przedsiębiorstw. W strukturze gospodarki relatywnie dużą rolę nadal odgrywa rolnictwo, jednocześnie obserwowane jest utrzymywanie się niskich dochodów, a także spadku zatrudnienia w regionie. Sytuacja ta wymaga radykalnego wzrostu przedsiębiorczości i konkurencyjności podlaskiej gospodarki. Wzrost przedsiębiorczości stać się może mechanizmem zapewniającym istotne zmiany w strukturze zatrudnienia w kierunku wzrostu roli produkcji przemysłowej i usług, które zapewniają wyższą niż rolnictwo wartość dodaną. Niezbędne jest oparcie konkurencyjności regionalnej gospodarki na wiedzy i innowacjach wdrażanych także w zakorzenionych tradycyjnych sektorach. Należy zwiększyć wykorzystanie koncepcji inteligentnych specjalizacji, łącząc tradycje gospodarcze regionu z najnowszą wiedzą i technologiami. Nie można też zaniedbywać nowych rodzących się sektorów gospodarczych, w których region może znaleźć swoje szanse. Podejmowana interwencja musi odpowiadać na specyficzne potrzeby terytoriów i bazować na ich wewnętrznym potencjale rozwojowym. Zakłada się więc wykorzystanie endogenicznego potencjału obszarów Natura 2000 w ramach CT8 dla wzmocnienia rozwoju gospodarczego regionu.

Oś I programu zbudowana w powyższy sposób może najskuteczniej przyczynić się do osiągnięcia wzrostu potencjału i konkurencyjności regionu. Na układ celów tematycznych należy

³ Art. 96.1 rozporządzenia ramowego

patrzyć jako na system elementów wzajemnie powiązanych i warunkujący się, a w szczególności wzmacniających swoje oddziaływanie. Działania i postępy w ramach jednego celu tematycznego będą wzmacniały możliwości osiągnięcia lepszych wyników w ramach pozostałych celów. EFRR wniesie wkład do wszystkich powyższych celów tematycznych i będzie koncentrować się na obszarach inwestycji związanych z otoczeniem, w którym działają przedsiębiorstwa a które wpływa na potencjał i konkurencyjność gospodarki. Niewątpliwie podstawą rozwoju regionu musi być konkurencyjna gospodarka. To ona tworzy miejsca pracy i w konsekwencji prowadzi do wzrostu zatrudnienia i dochodów. Działania podjęte w ramach CT1, ukierunkowane na rozwój inteligentnych specjalizacji regionu, przyczynią się do osiągnięcia CT3 przez rozwijanie nowych przewag konkurencyjnych opartych na innowacjach i budowaniu gospodarki opartej na wiedzy. Przykładowo wyniki prac badawczych i rozwojowych w obszarze TIK w ramach CT1 przyczynią się do realizacji CT2, natomiast zwiększenie wykorzystania TIK ułatwi prowadzenie prac B+R. Z kolei aktywne i konkurencyjne przedsiębiorstwa (CT3 oraz CT8) umocnią związki sfery nauki i biznesu (CT1).

DZIAŁANIE 1.1. WSPARCIE NA RZECZ GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

PRIORYTET INWESTYCYJNY 1.1

UDOSKONALANIE INFRASTRUKTURY BADAŃ I INNOWACJI I ZWIĘKSZANIE ZDOLNOŚCI DO OSIĄGNIĘCIA DOSKONAŁOŚCI W ZAKRESIE BADAŃ I INNOWACJI ORAZ WSPIERANIE OŚRODKÓW KOMPETENCJI, W SZCZEGÓLNOŚCI TYCH, KTÓRE LEŻĄ W INTERESIE EUROPY

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu⁴

Cel szczegółowy: Wzmocnienie sektora nauki na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych

Kluczowe polskie dokumenty strategiczne zakładają, że innowacyjność powinna stać się jednym z głównych źródeł silnej pozycji konkurencyjnej Polski. Niestety w Podlaskim, podobnie jak w całym kraju, nadal na niskim poziomie utrzymują się nakłady na działalność badawczo-rozwojową (B+R) w relacji do PKB. Finansowanie sfery B+R odbywa się głównie ze środków publicznych. Towarzyszy temu słaba, na tle innych krajów europejskich, aktywność wynalazcza oraz niski odsetek przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie. Przyczyną niskiego poziomu finansowania sfery B+R jest słabość powiązań nauki ze sferą przedsiębiorczości, będąca wynikiem niskiego kapitału społecznego i niskiej skłonności do współpracy oraz niewielkie zainteresowanie przedsiębiorstw prowadzeniem prac badawczych i wykorzystaniem ich efektów.

Wskaźnik wartości nakładów na B+R w relacji do PKB w województwie podlaskim wynosi 0,41%, co stanowi wartość ponad dwukrotnie niższą niż średnia dla kraju oraz pięciokrotnie niższą niż średnia dla UE za 2011 r. (2,03%). W odniesieniu do nakładów ponoszonych w regionie na działalność badawczo-rozwojową w oparciu o potencjał ludnościowy, stanowią one zaledwie 40% średniej krajowej. Poza ogólnym, niskim poziomem tych wartości, zwraca uwagę znacząco (prawie 3-krotnie) wyższa wartość nakładów w sektorze szkolnictwa wyższego w porównaniu do przedsiębiorstw. W 2012 r. w Podlaskim nakłady w sektorze przedsiębiorstw wyniosły 32,4 mln zł, zaś w sektorze szkolnictwa wyższego – 92,8 mln zł. Specyfiką województwa podlaskiego jest to, że ciężar współpracy sfery B+R z gospodarką spoczywa na uczelniach wyższych, gdzie zadanie to konkuruje z dydaktyką oraz badaniami podstawowymi (dominują nakłady z sektora uczelni wyższych – aż 73%, z kolei przedsiębiorstwa ponoszą jedynie 17% wydatków). Podlaski potencjał badawczy nie jest znaczący – na terenie województwa w 2010 r. zlokalizowanych było jedynie 41 jednostek prowadzących działalność

⁴ Art. 96.2.b.i-ii rozporządzenia ramowego

badawczo-rozwojową, z czego 53% w sektorze przedsiębiorstw. Dodatkowo potencjał naukowo-badawczy podlaskich uczelni nie jest dostatecznie ukierunkowany na praktyczne stosowanie w gospodarce, co przekłada się na niski poziom transferu i komercjalizacji wiedzy w gospodarce regionu. Profil aktywności B+R często jest zbyt wąski w stosunku do oczekiwań podlaskich przedsiębiorstw, a same jednostki zbyt mało elastyczne w dostosowaniu oferty do lokalnych czy regionalnych potrzeb. Stanowi to jedną z przyczyn niskiego popytu przedsiębiorstw na usługi jednostek naukowych.

Interwencja w ramach programu prowadzona będzie w celu zapewnienia najlepszych warunków infrastrukturalnych do prowadzenia badań naukowych, przy czym wsparcie to będzie skierowane na realizację projektów zgodnych z regionalnymi specjalizacjami. Efekty powinny być rozpatrywane nie tylko przez pryzmat stworzenia warunków dla lepszego funkcjonowania sektora nauki, ale przede wszystkim jako wkład w proces budowy w województwie podlaskim gospodarki opartej na wiedzy. Dostosowanie profilu działalności badawczo-rozwojowej do potrzeb regionalnej gospodarki, skutkować będzie zwiększeniem stopnia komercjalizacji badań oraz wzrostem popytu przedsiębiorstw na usługi jednostek naukowych i wysokokwalifikowanej kadry.

Realizacja planowanych działań będzie prowadzić do wzmocnienia potencjału jednostek B+R w zakresie zdolności do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej oraz zwiększenia transferu wiedzy i skali komercjalizacji wyników B+R.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu⁵

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB w woj. podlaskim	%	Region słabiej rozwinięty	0,44	2011	0,97	GUS	Raz na koniec programu
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego								
2	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej, O/K/M / Number of researchers working in improved research infrastructure facilities (CI)	EPC	Region słabiej rozwinięty	0	2014	Do oszacowania	SL 2014	Corocznie
3	Liczba przedsiębiorstw korzystających ze wspartych laboratoriów badawczych	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	279	SL 2014	Corocznie
4	Liczba projektów B+R realizowanych przy wykorzystaniu wspartej infrastruktury B+R	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	76	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego⁶

Celem interwencji w ramach priorytetu 1.1 będzie wzmocnienie sektora nauki na rzecz podniesienia konkurencyjności regionu poprzez rozwój specjalizacji regionalnych. Rozwój regionalnych specjalizacji naukowych związanych z gospodarką (np. przetwórstwo mleka, OZE, itd.), nie jest możliwy bez dostosowywania infrastruktury technicznej jednostek realizujących prace B+R do potrzeb regionalnej gospodarki (uczelnie, JBR, PNT). Wsparcie w zakresie infrastruktury nauki będzie obejmowało strategiczną infrastrukturę badawczą zgodnie ze zidentyfikowanymi regionalnymi specjalizacjami.

Podobnie, zacieśnienie współpracy w obszarze badawczo-rozwojowym pomiędzy sferą nauki a gospodarką nie jest możliwe bez wzmocnienia infrastruktury B+R jednostek naukowych.

⁵ Art. 96.2.b.ii rozporządzenia ramowego0

⁶ Art. 96.2.b.iii rozporządzenia ramowego

W ramach działania realizowane będą inwestycje w infrastrukturę wykorzystywaną do wspólnych projektów badawczych z przedsiębiorstwami oraz powiązane z inteligentnymi specjalizacjami województwa podlaskiego, a więc projekty przygotowane w odpowiedzi na zapotrzebowanie ze strony gospodarki regionalnej. Przedsięwzięcia te przyczynią się do zacieśnienia współpracy pomiędzy sferą B+R i przedsiębiorstwami, a tym samym oczekiwane będzie zwiększenie transferu technologii.

Potencjalnymi beneficjentami wsparcia będą mogły być przede wszystkim jednostki sfery B+R, w tym uczelnie/szkoły wyższe, jednostki naukowe, jednostki naukowo-badawcze, spółki celowe tworzone przez szkoły wyższe. Dofinansowanie, co do zasady, będą mogły uzyskać przedsięwzięcia o regionalnym znaczeniu (uzgodnione w kontrakcie terytorialnym i zgodne ze strategią regionalnej specjalizacji), polegające na wsparciu infrastruktury B+R w jednostkach naukowych, służące rozwijaniu współpracy z przedsiębiorstwami, uwarunkowane komercjalizacją wyników badań. Realizowane projekty nie będą mogły powielać istniejących zasobów oraz powinny uzupełniać wcześniej wytworzoną infrastrukturę naukowo-badawczą. Uwzględniając zapisy SRWP, w ramach podejmowanej interwencji promowane będzie wykorzystanie technologii pozwalających dodatkowo na oszczędności w zużyciu energii, wody, surowców i materiałów. Rozwój regionalnych specjalizacji naukowych związanych z gospodarką nie jest możliwy bez odpowiedniego zaplecza kadrowego, dlatego w ramach finansowania krzyżowego planowane jest wsparcie rozwoju kadry B+R w powiązaniu ze specjalizacjami regionalnymi (jako komponent wsparcia realizowanego projektu B+R).

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów⁷

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze pozakonkursowej. Kluczowym kryterium selekcji będzie zgodność ze specjalizacjami regionalnymi. Dofinansowanie będą mogły uzyskać uzgodnione w kontrakcie terytorialnym inwestycje strategiczne dla rozwoju specjalizacji regionalnych, które zostały wstępnie zidentyfikowane w SRWP. Dodatkowo specjalizacjom regionalnym poświęcony zostanie dokument wdrożeniowy do SRWP, o którym mowa w sekcji 9 niniejszego programu (warunek ex-ante dla CT 1).

Układ wskaźników produktu⁸

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wspartych laboratoriów badawczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	38	SL 2014	Corocznie
2	Nakłady inwestycyjne na zakup aparatury naukowo-badawczej	mln PLN	EFRR	Region słabiej rozwinięty	190	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 1.2. WSPIERANIE TRANSFERU WIEDZY, INNOWACJI, TECHNOLOGII I KOMERCJALIZACJI WYNIKÓW B+R ORAZ ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI B+R W PRZEDSIĘBIORSTWACH

PRIORYTET INWESTYCYJNY 1.2

PROMOWANIE INWESTYCJI PRZEDSIĘBIORSTW W BADANIA I INNOWACJE, ROZWIJANIE POWIĄZAŃ I SYNERGII MIĘDZY PRZEDSIĘBIORSTWAMI, OŚRODKAMI BADAWCZO-ROZWOJOWYMI I SEKTOREM SZKOLNICTWA WYŻSZEGO (...) ORAZ WSPIERANIE BADAŃ TECHNOLOGICZNYCH I STOSOWANYCH, LINII PILOTAŻOWYCH, DZIAŁAŃ W ZAKRESIE WCZESNEJ WALIDACJI PRODUKTÓW (...)

⁷ Art. 96.2.b.iii rozporządzenia ramowego

⁸ Art. 96.2.b.iv rozporządzenia ramowego

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wzrost znaczenia działalności B+R w przedsiębiorstwach

Przyczynami małej innowacyjności województwa podlaskiego są m. in.: niski udział wydatków na badania i rozwój w strukturze nakładów na działalność innowacyjną w sektorze przemysłu, jeden z najniższych w Polsce wskaźników intensywności B+R oraz niski udział nakładów na prace rozwojowe; niski udział produktów nowych lub istotnie ulepszonych w sprzedaży ogółem; słabe oceny regionalnego zaplecza badawczego przy jednoczesnym częstszym niż w kraju docenianiu współpracy z dostawcami wyposażenia, materiałów, komponentów i oprogramowania. W 2012 r. w Podlaskim w przedsiębiorstwach przemysłowych udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem wyniósł 5,3%, co dawało 13 miejsce w kraju (w 2007 r. – 8,2% i odpowiednio 9 miejsce w Polsce). Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych w prywatnych przedsiębiorstwach przemysłowych w wartości sprzedaży wyrobów ogółem osiągnął w tym samym roku wartość 6,2%, co dawało 13 miejsce w kraju (w 2007 r. – 9% i 11 miejsce), a zatrudnienie w B+R w sektorze przemysłu sięgało 268 osób. W 2012 r. udzielono podlaskim przedsiębiorstwom 21 patentów oraz 16 praw ochronnych dla wzorów użytkowych (14 miejsce w kraju).

Celem interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego 1.2 jest wsparcie działalności badawczo-rozwojowej w samych przedsiębiorstwach. W jej rezultacie oczekiwany jest wzrost udziału przedsiębiorstw w nakładach B+R w województwie podlaskim.

Na szczególną uwagę zasługuje stymulowanie prac badawczo-rozwojowych prowadzonych przez przedsiębiorstwa, w szczególności związanych z innowacjami produktowymi, a także wprowadzenia wyników tych prac na rynek. Należy wspierać przede wszystkim przedsięwzięcia podnoszące konkurencyjność w wymiarze krajowym i międzynarodowym.

Wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników B+R jest w znacznym stopniu stymulowane poprzez rozwój powiązań sieciowych, które mogą przebiegać w płaszczyźnie geograficznej, sektorowej czy branżowej. System powiązań sieciowych wzmacnia potencjał rozwojowy organizacji i pozwala obniżyć koszty jej działalności przez np. prowadzenie wspólnych badań czy promocji. To właśnie ograniczona współpraca między sektorem przedsiębiorstw i naukowo-badawczym jest jedną z przyczyn małej innowacyjności województwa podlaskiego. Biorąc pod uwagę powyższe niezmiernie istotne jest wspieranie transferu wiedzy, innowacji, technologii i komercjalizacji wyników w sektorze B+R, co będzie wpływać na rozwój i podniesienie konkurencyjności regionu. Na bazie kluczowych branż regionu, w których działają innowacyjne przedsiębiorstwa, powinny być tworzone platformy współpracy środowiska naukowego, instytucji otoczenia biznesu oraz sektora przedsiębiorstw.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w sektorze przedsiębiorstw w województwie podlaskim	mln PLN	Region słabiej rozwinięty	32,38	2012	142,62	GUS	Raz na koniec programu
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego								
2	Liczba wdrożonych wyników prac B+R	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	68	SL 2014	Corocznie
3	Liczba przedsiębiorstw korzystających ze wspartych laboratoriów badawczych	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	102	SL 2014	Corocznie
4	Liczba projektów B+R realizowanych przy wykorzystaniu wspartej infrastruktury B+R	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	68	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Większość przedsiębiorstw nie prowadzi własnej działalności B+R, ponieważ nie jest w stanie samodzielnie sfinansować wydatków związanych z utworzeniem odpowiedniej infrastruktury oraz prowadzeniem prac badawczo-rozwojowych. Wsparcie projektów dotyczących z jednej strony wyposażenia działów B+R, z drugiej realizacji samych badań w dłuższym okresie czasu przyczyni się do podniesienia innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, a także do dalszego wzrostu nakładów prywatnych na działalność B+R. W ramach priorytetu 1.2 przedsiębiorstwa uzyskają wsparcie w zakresie tworzenia lub rozwoju zaplecza badawczo-rozwojowego, służącego działalności innowacyjnej. Przykładem są inwestycje w aparaturę, sprzęt, technologie i inną niezbędną infrastrukturę B+R, która służy tworzeniu innowacyjnych produktów i usług. Wsparcie tego typu projektów będzie prowadzić do wzmocnienia potencjału badawczo-rozwojowego przedsiębiorstw poprzez powstawanie działów B+R i laboratoriów w przedsiębiorstwach, a tym samym do budowania ich trwałej przewagi konkurencyjnej. Tego typu operacje przyczynią się do zwiększenia nakładów ponoszonych przez przedsiębiorstwa na działalność B+R. Szczęólnego podejścia będą wymagały małe i średnie przedsiębiorstwa nie partycypujące do tej pory w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności. Konieczne będzie zastosowanie instrumentarium, które pozwoliłoby wygenerować w nich popyt na innowacje i związane z nimi prace rozwojowe.

Wsparcie będzie dotyczyło również prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa we własnym zakresie lub poprzez nabycie usług od innych jednostek, w tym także spoza regionu/kraju. Wspierane będą te prace B+R, których wyniki są ukierunkowane na wdrożenie. Kluczowe będzie skonstruowanie instrumentów finansowania działalności B+R w taki sposób, aby właściwie uwzględniały ryzyko towarzyszące tego typu działalności (np. poprzez częściowe rozliczenie projektów w sytuacji gdy prace badawcze nie prowadzą do sukcesu, a ich komercjalizacja jest niezasadna). Kolejnym typem operacji będą działania związane z wdrożeniem własnych lub zakupionych wyników prac B+R lub technologii, a także praw do własności intelektualnej, w tym patentów, licencji, *know-how* lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej związanej z wdrażanym produktem lub usługą. Wsparcie w tym zakresie będzie stanowiło zachętę dla przedsiębiorstw do wdrażania własnych lub zakupionych wyników badań naukowych i technologii, a w rezultacie wzrosną nakłady na działalność B+R.

Możliwe będzie zastosowanie instrumentu „bon na innowacje” w odniesieniu do projektów o małej skali, z przeznaczeniem w szczególności na wdrożenie nabytych wyników prac B+R, nabycie licencji, wsparcie w zakresie przejścia procedury ochrony patentowej itp.

Kolejnym typem operacji będzie także wsparcie doradczo-szkoleniowe dla MŚP niezbędne do rozwoju działalności B+R (np. audyty technologiczne, prawo własności intelektualnej, *vouchery* na innowacje, konsulting technologiczny itd.). Uwzględniając zapisy SRWP w ramach podejmowanej interwencji promowane będzie ekoprojektowanie oraz wykorzystanie technologii pozwalających dodatkowo na oszczędności w zużyciu energii, surowców i materiałów.

Głównym beneficjentem tego działania będą przedsiębiorstwa, zaś udział innych podmiotów nie będących przedsiębiorstwami, powinien odbywać się na zasadzie współpracy z przedsiębiorstwem/-cami (odbiorcą efektu badań). Potencjalnymi beneficjentami współpracującymi z przedsiębiorstwem mogą być m.in. jednostki naukowe, jednostki naukowo-badawcze, spółki celowe tworzone przez uczelnie, IOB itp.

Obszarem realizacji działań w zakresie wsparcia działalności badawczo-rozwojowej będzie całe województwo.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja

w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów poszczególnych osi priorytetowych oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki danego osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacji kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektów instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

W przypadku priorytetu 1.2 preferowane będą projekty zgodne ze specjalizacjami regionalnymi. Premiowane będą projekty realizowane przez konsorcja przedsiębiorstw czy konsorcja naukowo-przemysłowe. Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub B+R / Private investment matching public support in innovation or R&D projects (CI)	mln PLN	EFRR	Region słabiej rozwinięty	45,3	SL 2014	Corocznie
2	Liczba projektów B+R realizowanych dzięki wsparciu	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	20	SL 2014	Corocznie
3	Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w zakresie inwestycji w infrastrukturę B+R	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	15	SL 2014	Corocznie
4	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie prowadzenia prac B+R	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	16	SL 2014	Corocznie
5	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie wdrożenia wyników prac B+R	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	11	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 1.3. WSPIERANIE INWESTYCJI W PRZEDSIĘBIORSTWACH

PRIORYTET INWESTYCYJNY 3.3

WSPIERANIE TWORZENIA I POSZERZANIA ZAAWANSOWANYCH ZDOLNOŚCI W ZAKRESIE ROZWOJU PRODUKTÓW I USŁUG

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zapewnienie dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i innowacyjną przedsiębiorstw na rzecz wzrostu ich konkurencyjności

Podstawową miarą konkurencyjności przedsiębiorstwa jest udział w rynku. Wielkość przychodów podlaskich przedsiębiorstw w 2012 r. wyniosła 63,86 mld zł. W przeliczeniu na 1 przedsiębiorstwo wartość ta stanowiła 71,4% średniej krajowej. Województwo podlaskie w roku 2011 zajęło piętnastą lokatę w kraju pod względem nakładów inwestycyjnych dokonywanych w przedsiębiorstwach (2,3% jego wartości we wszystkich województwach). Jest to zbyt mało z uwagi na fakt, że udział regionu w zaludnieniu kraju wynosi 3,1%. Łączna wartość nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w przeliczeniu na 1 mieszkańca w ostatnich latach oscyluje w okolicach 50% średniej krajowej, w 2010 roku wyniosła 49,3% średniej krajowej. Dotyczy to zarówno nakładów ponoszonych w przedsiębiorstwach przemysłowych, budowlanych i usługowych.

Nakłady inwestycyjne są silnie związane ze strukturą gospodarki regionu zdominowaną przez rolnictwo. Sektory przemysłu i usług województwa podlaskiego na tle gospodarki kraju wyglądają wyjątkowo niekorzystnie. Dodatkowo w województwie podlaskim jest względnie mniej przedsiębiorstw (w stosunku do liczby mieszkańców) niż średnio w kraju, a przeciętne podlaskie przedsiębiorstwo sprzedaje o ponad 25% mniej wyrobów i usług. Podlaska gospodarka charakteryzuje się również bardzo niską wartością eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz ogromną dysproporcją wartości tego wskaźnika w stosunku do najlepiej rozwiniętych polskich regionów. Niewielka interakcja regionu z rynkami zewnętrznymi jest prawdopodobną przyczyną ograniczonej motywacji podlaskich przedsiębiorstw do tworzenia nowych i rozwijania posiadanych przewag konkurencyjnych. SRWP 2020 wskazuje konieczność wspierania przede wszystkim przedsięwzięć podnoszących konkurencyjność w wymiarze krajowym i międzynarodowym, dlatego przewidywane wsparcie będzie ukierunkowane na wzmocnienie potencjału innowacyjnego sektora MŚP przyczyniającego się do wprowadzania na rynek nowych produktów i usług oraz podejmowania działalności eksportowej. Realizowane będą działania wspierające rozwój mikro, małych oraz średnich przedsiębiorstw z regionu, przede wszystkim projekty koncentrujące się na pozyskaniu i wdrożeniu innowacji. Należy przy tym szeroko rozumieć innowacje jako obejmujące wdrożenie nowych produktów, procesów, sposobów organizacji i marketingu. Podniesienie poziomu innowacyjności w działalności podlaskich przedsiębiorstw powinno przyczynić się do wzrostu ich konkurencyjności na rynkach zewnętrznych, a przez to do istotnego wzrostu sprzedaży produktów i usług wytworzonych w regionie. Interwencji w ramach RPOWP będzie towarzyszyło wsparcie dotyczące internacjonalizacji działalności MŚP w ramach programu krajowego PO PW 2014-2020.

Ponadto widoczne są potrzeby przedsiębiorstw w zakresie obniżania kosztów prowadzenia działalności. Wzrost efektywności korzystania z zasobów naturalnych przez podlaskie przedsiębiorstwa powinien przyczynić się do obniżenia kosztów działalności, a tym samym do podniesienia ich konkurencyjności.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zyskowność sprzedaży brutto w województwie podlaskim	%	Region słabiej rozwinięty	2,7	2012	3,91	GUS	Raz na koniec programu
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego								
2	Liczba wprowadzonych innowacji produktowych	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	379	SL 2014	Corocznie
3	Liczba wprowadzonych innowacji procesowych	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	419	SL 2014	Corocznie
4	Liczba wprowadzonych innowacji nietechnologicznych	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	379	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Priorytetowym obszarem oddziaływania będą przedsiębiorstwa wykazujące najwyższą konkurencyjność i innowacyjność. Szczególnie preferowane będą przedsięwzięcia związane z umiędzynarodowieniem działalności gospodarczej poprzez podjęcie eksportu wytwarzanych dóbr czy usług oraz podnoszące konkurencyjność w wymiarze międzynarodowym. Interwencja powinna dotyczyć wszystkich przedsiębiorstw wprowadzających rozwiązania innowacyjne, bez względu na to czy będą to rozwiązania własne, czy pozyskane. Podobnie jak w PI 1.2 szczególnego podejścia wymagać będą małe i średnie przedsiębiorstwa nie partycypujące do tej pory w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności, wobec których konieczne będzie zastosowanie instrumentarium pozwalające przede wszystkim wygenerować w nich popyt na innowacje.

Wsparcie zostanie ukierunkowane na wdrażanie innowacji technicznych (produktowych i technologicznych), marketingowych i organizacyjnych (ukierunkowanie na innowacje otwarte, innowacje związane ze specjalizacjami regionalnymi lub lokalnymi). W każdym przypadku zastosowana innowacja powinna przynosić wymierne efekty rynkowe. Współcześnie coraz częściej współautorami innowacji są klienci i użytkownicy produktu czy usługi, dlatego potrzebna jest reorientacja na innowacje otwarte. Przykładowe działania obejmą rozbudowę przedsiębiorstwa prowadzącą do wprowadzenia na rynek nowych produktów/usług. Kolejnym typem operacji będą działania mające na celu dokonanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmianę w sposobie świadczenia usług, skutkujące wprowadzeniem na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług. Przewiduje się również inwestycje w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny. Efektem udzielonego wsparcia będzie wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, uwidoczny m.in. przez wzrost zyskowności sprzedaży brutto przedsiębiorstw.

Realizując zapisy SRWP, w ramach działania 1.3 przewidziano rozwiązania służące zintegrowanemu podejściu do kwestii efektywnego wykorzystania zasobów, w tym energii i surowców. Wsparcie dotyczy będzie inwestycji ograniczających materiało- i energochłonność oraz związanych z odzyskiem surowców wtórnych. Skutkiem tego powinno być mniejsze zużycie energii, surowców i materiałów w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi. Efektywnemu korzystaniu z zasobów naturalnych mają służyć ekoinnowacje. Istnieje również potrzeba rozwoju wszelkich przedsięwzięć związanych z „zieloną gospodarką”. Uzupełniający charakter mogą mieć także działania w zakresie dostosowania istniejących instalacji do wymogów najlepszych dostępnych technik (*best available technology* – BAT), wdrażania systemów zarządzania środowiskowego oraz uzyskania certyfikowanych ekoznaków. Wzmocnienie zdolności przedsiębiorstw do tworzenia ekoinnowacji powinno przyczyniać się do powstawania innowacyjnych, „zielonych” produktów i usług, a tym samym zwiększać szanse

zdobywania nowych rynków. Możliwe będzie również udzielanie wsparcia na inwestycje związane z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń powietrza. Tego typu interwencje przełożą się na efekty środowiskowe (efektywność wykorzystania energii, surowców, materiałów oraz emisyjność) oraz efekty społeczno-gospodarcze (obniżenie kosztów działalności, a tym samym wzrost zyskowności sprzedaży brutto).

Wsparcie w działaniu 1.3, zgodnie z przedstawionym opisem planowanych przedsięwzięć, dotyczyć będzie wydatków strictly inwestycyjnych realizowanych przez przedsiębiorstwa, w tym również przedsiębiorstwa społeczne. W przypadku wykazania zasadności podjęcia interwencji w ramach inżynierii finansowej na podstawie oceny *ex ante*, potencjalnymi beneficjentami będą mogły być również fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, jednak wyłącznie jako operatorzy.

Usługi doradczo-szkoleniowe będą mogły być jedynie elementem (uzupełnieniem) projektów inwestycyjnych realizowanych przez przedsiębiorstwa, w ramach finansowania krzyżowego, jednak to przedsiębiorstwo będzie dokonywało wyboru podmiotu, który będzie świadczył usługi na jego rzecz.

Terytorialnym obszarem realizacji PI 3.3 będzie obszar całego województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględnią będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

W przypadku priorytetu 3.3 preferowane będą projekty zgodne ze specjalizacjami regionalnymi. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Określenie zakresu zastosowania instrumentów finansowych będzie możliwe po przeprowadzeniu analizy *ex ante* (art. 37 rozporządzenia ramowego), mającej na celu m.in. zbadanie występującej w województwie luki finansowej dla danego obszaru. Na podstawie wyników badania, zostanie podjęta decyzja o wykorzystaniu instrumentów finansowych w danym priorytecie, formy wsparcia, wielkości oraz modelu wdrażania.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub B+R / Private investment matching public support in innovation or R&D projects (CI)	mln PLN	EFRR	Region słabiej rozwinięty	438,3	SL 2014	Corocznie
2	Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia na rynek nowych produktów / Number of enterprises supported to introduce new to the market products (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	221	SL 2014	Corocznie
3	Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy / Number of enterprises supported to introduce new to the firm products (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	443	SL 2014	Corocznie
4	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw / Number of new enterprises supported (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	111	SL 2014	Corocznie
5	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie eko-innowacji	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	221	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 1.4. PROMOCJA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ORAZ PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ WOJEWÓDZTWA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 3.1

PROMOWANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, W SZCZEGÓLNOŚCI POPRZEC UŁATWIENIE GOSPODARCZEGO WYKORZYSTYWANIA NOWYCH POMYSŁÓW ORAZ SPRZYJANIE TWORZENIU NOWYCH FIRM, W TYM RÓWNIEŻ POPRZEC INKUBATORY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cele szczegółowe:

→ Pobudzenie przedsiębiorczości

W 2012 r. w Podlaskim było 790 podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności (14 miejsce w kraju), zaś osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2012 r. było 9,7 (13 miejsce). W znacznej mierze przeważały mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, co jednak jest tendencją krajową, a nie tylko specyfiką województwa podlaskiego. W latach 2004-2010 średniorocznie w regionie było rejestrowanych 65 nowych podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców, co dawało 15 podmiotów mniej niż średnio w kraju. Powyższe dane wskazują, że w Podlaskim wyraźnie mniej osób niż w bardziej rozwiniętych regionach decyduje się na prowadzenie działalności gospodarczej. Mniej firm oznacza mniejszy potencjał rozwoju gospodarczego, a tym samym mniejsze szanse w konkurencji z innymi regionami. Przedsiębiorczość to duża liczba firm, ale także aktywność i skuteczność tych już istniejących. W województwie podlaskim jedną z głównych barier rozwoju przedsiębiorczości jest (poza utrudnionym dostępem do zewnętrznych źródeł finansowania przedsiębiorstw nowopowstałych) dostęp do specjalistycznej wiedzy i doradztwa osób planujących rozpocząć działalność gospodarczą oraz mikroprzedsiębiorstw znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju. Szczególnie ważne jest tworzenie odpowiednich warunków do rozwoju podmiotów w pierwszym okresie ich działalności, kiedy to istnieje najwyższe ryzyko upadku (aż 80% firm upada w pierwszym roku funkcjonowania). Jednym ze zdiagnozowanych problemów rozwojowych regionu jest również stały odpływ mieszkańców. Problem ten dotyczy w znacznej mierze osób młodych i dobrze wykształconych (w wieku 25-34 lata). Migracje te są wynikiem przede wszystkim mniej atrakcyjnego rynku pracy w regionie oraz lepszych

perspektyw kariery zawodowej w bardziej rozwiniętych regionach. Z uwagi na powyższe problemy rozwojowe, planowane jest skierowanie wsparcia do inkubatorów przedsiębiorczości oraz ośrodków wspierających przedsiębiorczość akademicką, w których świadczone będą usługi na rzecz promocji przedsiębiorczości i inkubacji przedsiębiorstw. Rozwijanie wyspecjalizowanych usług IOB, prowadzących działalność w zakresie wsparcia początkowego i inkubacji, służyć będzie niwelowaniu barier powstrzymujących młodych ludzi przed zakładaniem firm w województwie podlaskim.

→ **Zapewnienie dostępności terenów inwestycyjnych oraz poprawa gospodarczego wizerunku regionu**

O niskiej konkurencyjności regionu świadczy niewielkie zainteresowanie regionem inwestorów zewnętrznych. W latach 2007-2010 wartość inwestycji zagranicznych w województwie wyniosła 424 mln EUR (14 miejsce w kraju). W okresie 2003-2009 wartość kapitału zagranicznego przypadająca na jednego mieszkańca była najniższa wśród 16 województw. Także pod względem dynamiki tego wskaźnika region plasuje się na ostatnim miejscu w kraju. W 2010 r. firmy zarejestrowane w województwie posiadały kapitał zagraniczny stanowiący 0,3% inwestycji zagranicznych w Polsce, udział tych firm w ogólnym zatrudnieniu w spółkach z udziałem obcym wyniósł 0,6%. Niska atrakcyjność inwestycyjna ma także potwierdzenie w ocenie IBnGR, według którego, pod tym względem, województwo podlaskie jest najmniej atrakcyjnym regionem w kraju (16 miejsce niemal dziewięć razy z rzędu począwszy od 2005 r., kiedy to po raz pierwszy dokonano analizy przestrzennego zróżnicowania atrakcyjności inwestycyjnej). Czynniki, które zdecydowały o tak niskiej ocenie to: dostępność transportowa, zasoby i koszty pracy, rynek zbytu (wielkość rynku wewnętrznego), infrastruktura gospodarcza, infrastruktura społeczna oraz aktywność wobec inwestorów.

W województwie podlaskim istnieje silna potrzeba budowania oferty inwestycyjnej sprzyjającej wzrostowi inwestycji gospodarczych. Istotnym elementem jest poprawa dostępności terenów inwestycyjnych poprzez stworzenie nowej lub rozwój istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego wraz z promocją regionu uwzględniającą potencjał regionalnej gospodarki. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej województwa powinno przyczynić się do wzrostu poziomu nakładów inwestycyjnych ze strony firm regionalnych, jak i inwestorów zewnętrznych. Ta ostatnia kategoria inwestorów, oprócz kapitału i wiedzy, zazwyczaj „wnosi” do regionu także swój udział w sprzedaży na rynkach wewnętrznych. Konieczna jest także promocja gospodarcza (inwestycyjna) województwa, która będzie w długim horyzoncie czasowym przekładała się na poprawę wizerunku regionu oraz lepszą ocenę w oczach inwestorów jako potencjalnego miejsca lokowania kapitału.

W świetle niskiej atrakcyjności inwestycyjnej konieczne jest podjęcie działań eliminujących bariery w sferze administracyjnej, a jedną z nich niewątpliwie są procedury uzyskiwania decyzji lokalizacyjnej/budowlanej. Brak bądź nieaktualność miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP) stanowi jeden z zasadniczych zdiagnozowanych problemów w tym obszarze w regionie. MPZP stanowią główny instrument, służący realizacji planowania i zagospodarowania przestrzennego terenu oraz zamierzeń inwestycyjnych. W województwie podlaskim odsetek obszarów posiadających aktualne MPZP jest niewystarczający, co utrudnia sprawne przeprowadzenie procesów inwestycyjnych. Udział powierzchni objętej obowiązującymi MPZP w powierzchni ogółem w 2012 r. w województwie podlaskim wynosił 14,9% (gminy miejskie 38,0%, gminy miejsko-wiejskie 18,3%, gminy wiejskie 12,8%), podczas gdy ogółem w kraju odpowiednio: 27,9% (gminy miejskie 46,5%, gm. m-w. 24,0%, gm. w. 28,6%).

Położenie województwa na wschodniej granicy UE sprawia, że przez jego terytorium odbywa się znaczny tranzytowy ruch towarowy. Tymczasem w regionie nie funkcjonuje żadne kompleksowe centrum logistyczne. Brak jest również większych terminali kontenerowych oraz nowoczesnych obiektów magazynowych. Na bazie istniejącej infrastruktury region ma potencjał w zakresie węzłów bimodalnych drogowo-kolejowych.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach inwestycyjnych	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	29	SL 2014	Dwukrotnie w trakcie realizacji programu
2	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym w regionie (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako %PKB)	%	Region słabiej rozwinięty	11,64	2011	8,45	GUS	Raz na koniec programu

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W ramach działania rozwijane będą zaawansowane i wyspecjalizowane usługi okołobiznesowe dostosowane do potrzeb przedsiębiorstw, zwłaszcza w ich początkowej fazie rozwoju. Wsparcie uzyskać będą mogły te ośrodki, które oferować będą skuteczne doradztwo adekwatne do początkowej fazy rozwoju firmy, w szczególności w zakresie strategii i monitorowania biznesu, transferu technologii, innowacji ukierunkowanych na użytkownika. Z uwagi na obserwowany w regionie niski poziom przedsiębiorczości konieczne jest podjęcie działań związanych z promocją i kształtowaniem postaw przedsiębiorczych, które powinny dotyczyć ogółu społeczeństwa. Wsparcie w tym zakresie dotyczyć będzie szeroko pojętych inicjatyw edukacyjnych, informacyjnych i upowszechniających ideę przedsiębiorczości, co będzie uzupełnieniem planowanych w zakresie EFS działań związanych z rozwojem kreatywności, inicjatywności, przedsiębiorczości na wszystkich etapach edukacji. Planowane są również przedsięwzięcia dotyczące profesjonalizacji usług inkubatorów przedsiębiorczości oraz ośrodków wspierających przedsiębiorczość akademicką, w oparciu o już istniejące podmioty.

Głównymi beneficjentami będą instytucje otoczenia biznesu prowadzące działalność w zakresie wsparcia początkowego i inkubacji. Przedsięwzięcia te – wpisując się w szerszy kontekst wsparcia innowacyjności i przedsiębiorczości w regionie – mają przełożyć się w dłuższym horyzoncie czasowym na wzrost liczby podmiotów gospodarczych na terenie województwa.

Powyższy typ przedsięwzięć będzie komplementarny do zakresu interwencji w PO PW 2014-2020, w którym zaplanowano wsparcie dla nowopowstałych firm (start-up'ów) w ramach CT 3. PO PW 2014-2020 ukierunkowany jest w tym zakresie na tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu MŚP, w szczególności innowacyjnych i technologicznych, oraz budowanie „kultury innowacji” w Polsce Wschodniej poprzez wsparcie rozwoju nowych pomysłów biznesowych oraz start-up'ów. W PO PW 2014-2020 ośrodki innowacji (w tym inkubatory przedsiębiorczości) oraz przedsiębiorstwa typu start-up będą beneficjentami w operacjach typu „Platformy Startowe dla nowych pomysłów”.

Zasadniczym zakresem interwencji w ramach PI 3.1 będzie stworzenie nowej oraz rozwój istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego. Wsparciem objęte zostaną projekty obejmujące uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, m.in. uzbrojenie terenów inwestycyjnych w media, budowa lub modernizacja układu komunikacyjnego terenu inwestycyjnego. Realizując zasady zrównoważonego rozwoju, stosowane będą preferencje dla wykorzystania pod inwestycje terenów zdegradowanych, miejskich nieużytków (inwestycje typu *brownfield*). W 2012 r. na terenie województwa podlaskiego znajdowało się 2698 ha terenów zdewastowanych oraz 109 ha obszarów zdegradowanych. Ich rekultywacja i przygotowanie pod tereny inwestycyjne jest ważnym przedsięwzięciem na styku gospodarki (promowanie przedsiębiorczości) i ochrony środowiska (ochrona gleb). Dzięki wsparciu wzrośnie liczba terenów kompleksowo przygotowanych pod inwestycje, co przyczyni się do wzrostu inwestycji w regionie, w tym inwestycji zagranicznych. Dopełnianiem działań mających na celu podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu będzie realizacja kompleksowych i skoordynowanych działań obejmujących promocję inwestycyjną regionu, obsługę inwestorów, w tym zagranicznych.

Promocja gospodarcza województwa będzie oparta na opracowanej wspólnie z partnerami gospodarczymi spójnej polityce inwestycyjnej regionu.

Dodatkowo planowana jest realizacja projektów polegających na budowie, przebudowie i modernizacji infrastruktury centrów logistycznych.

Potencjalnymi beneficjentami tego typu przedsięwzięć będą w szczególności przedsiębiorstwa, JST i jednostki organizacyjne JST, ich związki i stowarzyszenia oraz podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

Jednym z działań uzupełniających w zakresie wsparcia atrakcyjności inwestycyjnej regionu będzie dofinansowanie prac nad projektem planu miejscowego na rzecz JST. Należy zauważyć, iż zwłaszcza w gminach o najsłabszej kondycji finansowej, relatywnie niewielki wydatek, jakim jest opracowanie takiego projektu, jest niejednokrotnie barierą trudną do pokonania. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego umożliwiają sprawną realizację inwestycji – skracają długość trwania prac przygotowawczych z nią związanych, a także znacznie ograniczają konflikty przestrzenne zwłaszcza na terenach gmin z obszarami cennymi przyrodniczo. Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest zjawiskiem na ogół niekorzystnym, zwłaszcza w województwie podlaskim, gdzie znajduje się wiele obszarów cennych przyrodniczo. Prowadzi to do wzrostu zagrożenia środowiska przyrodniczego, niewłaściwego rozwoju i spadku atrakcyjności inwestycyjnej. Objęcie interwencją procesu opracowania MPZP pozwoli zwiększyć skalę inwestycji w zakresie przygotowania terenów inwestycyjnych i wpłynie pozytywnie na wielkość inwestycji sektora prywatnego.

Terytorialnym obszarem realizacji działań w ramach PI 3.1 jest obszar województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów poszczególnych osi priorytetowych oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki danego osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się

możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Z uwagi na potencjał do przyciągania inwestorów w przypadku przedsięwzięć związanych z terenami inwestycyjnymi, preferowane będą projekty zlokalizowane w ośrodku wojewódzkim i jego obszarze funkcjonalnym, ośrodkach subregionalnych i ich obszarach funkcjonalnych oraz w dalszej kolejności w ośrodkach powiatowych.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Określenie zakresu zastosowania instrumentów finansowych będzie możliwe po przeprowadzeniu analizy *ex ante* (art. 37 rozporządzenia ramowego) mającej na celu m.in. zbadanie występującej w województwie luki finansowej dla danego obszaru. Na podstawie wyników badania, zostanie podjęta decyzja o wykorzystaniu instrumentów finansowych w danym priorytecie, formy wsparcia, wielkości oraz modelu wdrażania.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw / Number of new enterprises supported (CI)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	5	SL 2014	Corocznie
2	Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	112	SL 2014	Corocznie
3	Liczba wybudowanych lub przebudowanych centrów logistycznych dla obsługi transportu intermodalnego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 1.5. WSPIERANIE ROZWOJU I IMPLEMENTACJI TECHNOLOGII INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNYCH W DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

PRIORYTET INWESTYCYJNY 2.2 ROZWÓJ PRODUKTÓW I USŁUG OPARTYCH NA TIK, HANDLU ELEKTRONICZNEGO ORAZ ZWIĘKSZANIE ZAPOTRZEBOWANIA NA TIK

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Podniesienie poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Rozwój cyfrowy jest postrzegany jako jedno z ważniejszych kół zamachowych polskiej gospodarki, które wspiera innowacyjność i kreatywność. Gospodarka elektroniczna wiąże się z niskimi kosztami wejścia na rynek, dając jednocześnie możliwość szerokiego zakresu działalności gospodarczej. W rozwoju gospodarki opartej na wiedzy ważnym elementem jest dostępność technologii informacyjno-komunikacyjnych. Szczególną rolę odgrywa tu wzrost dostępności i wykorzystania internetu. Prowadzenie działalności elektronicznej wpisuje się w zjawiska związane z globalizacją i może przełamywać peryferyjność regionu, mimo jego niskiej dostępności transportowej, otwiera bowiem możliwość wejścia na rynki, niezależnie od odległości geograficznej. Przedsiębiorstwa branży IT czy sektora e-biznesu bazujące w głównej mierze na zasobie wiedzy, cechują się małym zaangażowaniem kapitałowym, przy jednocześnie

potencjalnie dużych efektach ekonomicznych, dlatego w przypadku województwa podlaskiego rozwój oparty o TIK może odgrywać istotną rolę.

W województwie podlaskim nie można mówić o zapewnieniu rozwoju konkurencyjnej gospodarki regionu bez zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej, w tym teleinformatycznej, oraz wykorzystania TIK w przedsiębiorstwach. Niemal połowa podlaskich małych i średnich przedsiębiorców nie korzystała z oprogramowania informatycznego do zarządzania firmą, jedna czwarta firm nie posiadała własnej strony internetowej, a niewiele ponad połowa przedsiębiorców podejmowała jakiekolwiek istotne działania reklamowe w internecie. W bardzo niewielkim stopniu TIK wykorzystywane były w procesach związanych z rozwojem i inwestycjami, a także zarządzaniem personelem. Biorąc pod uwagę trendy rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, wskaźniki te należy uznać za niesatysfakcjonujące. Jednocześnie obecnie na terenie województwa podlaskiego sektor przedsiębiorstw konkurujących w obszarze e-biznes jest stosunkowo słabo rozwinięty. Dotyczy to zarówno firm sektora IT, jak też firm prowadzących sprzedaż i świadczących usługi w internecie.

Efektywne wykorzystanie technologii teleinformatycznych powinno podnieść wydajność pracy, co zmniejsza koszty przedsiębiorstw i czyni je bardziej konkurencyjnymi, a tym samym przekłada się na wzrost zyskowności sprzedaży brutto.

Rozwijanie umiejętności w dziedzinie TIK jest niezbędnie w celu uwolnienia potencjału usług elektronicznych w zakresie wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy, dlatego podnoszenie kompetencji cyfrowych będzie uwzględniane możliwie szeroko w PI 10.1, PI 10.3 oraz PI 8.9. Niemniej jednak w ramach finansowania krzyżowego w PI 2.2 niezbędne jest uzupełnienie wsparcia inwestycyjnego o komponent doradczo-edukacyjny.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa* (2023)**	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zyskowność sprzedaży brutto w województwie podlaskim	%	Region słabiej rozwinięty	2,7	2012	3,91	GUS	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Liczba wprowadzonych innowacji produktowych	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	57	SL 2014	Corocznie
3	Liczba wprowadzonych innowacji procesowych	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	63	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Działania będą ukierunkowane na zwiększenie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach. Wsparcie dotyczyć będzie wdrażania, rozbudowy i unowocześnienia systemów informatycznych w przedsiębiorstwach. Przykładowe projekty to wdrożenie wirtualnego systemu obsługi działalności MŚP, wdrożenie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w organizacji i zarządzaniu przedsiębiorstwem, stworzenie portalu pracowniczego do zarządzania zasobami personalnymi on-line. Wspierane będą rozwiązania informatyczne sprzyjające oszczędności energii i wspierające wdrożenie zielonej rachunkowości w przedsiębiorstwie.

Zaplanowano również operacje związane z rozwojem produktów i usług opartych na TIK – poprzez zakup sprzętu, oprogramowania, usług doradczych umożliwiającą wprowadzenie nowej e-usługi. Wsparciem objęta zostanie również sprzedaż produktów i usług w internecie – przykładem działań jest rozwój działalności on-line poprzez wdrożenie systemu zarządzania sprzedażą i usługami, zakup licencji na oprogramowanie. Możliwe będzie również wsparcie projektów polegających na oferowaniu usług realizowanych za pomocą technologii komplementarnych do TIK, przykładowo za pomocą nadawania naziemnego sygnału cyfrowego (DVB-T), oraz technologii pochodnych.

Przewidziane są również działania związane z zastosowaniem TIK w relacjach z innymi podmiotami (w tym B2B, B2G) oraz konsumentami (B2C).

W ramach finansowania krzyżowego wsparcie dotyczyć będzie rozwoju kompetencji związanych bezpośrednio z wdrażanymi projektami inwestycyjnymi.

Potencjalnymi beneficjentami przedsięwzięć będą przedsiębiorstwa (w tym m.in. producenci rolno-spożywczy, podmioty prowadzące działalność gospodarczą na podstawie ustawy *Prawo spółdzielcze*) oraz porozumienia przedsiębiorstw. Działanie realizowane będzie na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFIS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektów instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba usług cyfrowych opartych na ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego i otwartych zasobów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	13	SL 2014	Corocznie
2	Liczba osób objętych szkoleniami / doradztwem w zakresie kompetencji cyfrowych	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	500	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 1.6. WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I ZATRUDNIENIA W GMINACH, KTÓRYCH ROZWÓJ UWARUNKOWANY JEST SIECIĄ NATURA 2000

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.2

WSPIERANIE WZROSTU GOSPODARCZEGO SPRZYJAJĄCEGO ZATRUDNIENIU POPRZEZ ROZWÓJ POTENCJAŁU ENDOGENICZNEGO JAKO ELEMENTU STRATEGII TERYTORIALNEJ DLA OKREŚLONYCH OBSZARÓW, W TYM POPRZEZ PRZEKSZTAŁCANIE UPADAJĄCYCH REGIONÓW PRZEMYSŁOWYCH I ZWIĘKSZENIE DOSTĘPU DO OKREŚLONYCH ZASOBÓW NATURALNYCH I KULTURALNYCH ORAZ ICH ROZWÓJ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla mieszkańców gmin, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000.

Strategiczny cel polityki regionalnej określony w KSRR to *Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym*. Potencjały rozwojowe występują w każdym regionie i stanowią zasoby endogeniczne, jednak wiele z nich wymaga wzmocnienia. Z tego powodu jednym z wyzwań jest stymulowanie rozwoju obszarów o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. Osiągnięcie ww. celu strategicznego powinno się odbywać, m.in. z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska, przy racjonalnym wykorzystywaniu zasobów środowiska oraz utrzymaniu wysokiego poziomu różnorodności biologicznej. Jednocześnie, zgodnie z założeniami *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (Polska 2030)*, celem polityki rynku pracy nie powinno być tylko zachowanie już istniejących miejsc pracy, lecz utrzymanie wysokiego tempa powstawania nowych.

Specyfika regionu wymaga koncentracji uwagi na obszarach objętych ochroną prawną, co znalazło wyraz w *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, w której wyodrębniono szczególny obszar strategicznej interwencji (OSI), jakim są gminy, w których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000. Gminy oferujące miejsca atrakcyjne dla różnych rodzajów turystyki nie zawsze mogą liczyć na adekwatne dochody z tego tytułu. Ponadto przegrywają konkurencję z ośrodkami, w których realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych przebiega w sposób uproszczony w stosunku do obszarów chronionych. Na obszarze tego OSI kluczowe jest wsparcie inwestycji mających na celu zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności, przy jednoczesnym poszanowaniu wymogów ochrony środowiska oraz utrzymaniu jego dobrego stanu. Interwencja we wskazanym obszarze przyczyni się do zwiększenia liczby nowych miejsc pracy, które będą stanowić źródło dochodu dla miejscowej ludności.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Wskaźnik zatrudnienia w gminach, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000	%	Region słabiej rozwinięty	8,5	2012	10,8	Obliczenia na podstawie GUS	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach O/K/M / Employment increase in supported enterprises (CI)	EPC	Region słabiej rozwinięty	0	2014	365	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Interwencja w ramach priorytetu będzie dotyczyła tworzenia miejsc pracy stanowiących podstawę dochodów miejscowej ludności. Podwyższony reżim inwestycyjny oraz trudniejsze warunki prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach Natura 2000 powodują konieczność specjalnego potraktowania podmiotów, które działalność zdecydują się tam podjąć. Na tych obszarach wspierana powinna być każda działalność gospodarcza wpisująca się w koncepcję „zielonej gospodarki”, która będzie tworzyć miejsca pracy i powiększać dochód lokalnej społeczności. W ten sposób region ma szansę wykorzystać właściwie swoją „zieloność” i potencjał, m.in. w dziedzinie turystyki kwalifikowanej, rozproszoną energetykę opartą na źródłach odnawialnych oraz *business & biodiversity*. Wsparcie bezzwrotne będzie dotyczyło przede wszystkim działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw. Potencjalnymi beneficjentami przedsięwzięć będą mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym przedsiębiorstwa społeczne. W wymiarze terytorialnym działania będą realizowane w ramach OSI określonego w SRWP, jakim są gminy, w których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiowały będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie inwestycji	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	64	SL 2014	Corocznie
2	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)	mln euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	6	SL 2014	Corocznie

Ramy wykonania osi priorytetowej⁹

Tabela nr 6. Ramy wykonania dla każdej osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
							M	K	O	M	K	O		
I	Wskaźnik finansowy		Wartość wydatków certyfikowanych	mln euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	43,05			259,83			SL 2014	
I	Wskaźnik produktu		Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw	mln euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	43,4			126,8			SL 2014	Suma odpowiednich wskaźników w PI 1.2, 3.3 i 8.2 których udział w alokacji na Oś stanowi ponad 50% (wartość określana na podstawie zawartych umów o dofinansowanie)

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategorie interwencji osi priorytetowej¹⁰

Fundusz	EFRR
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	001 Ogólne inwestycje produkcyjne w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP)	34 079 590
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	002 Procesy badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach	2 700 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	056 Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w MŚP, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	12 600 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	057 Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w dużych przedsiębiorstwach, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	5 400 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	058 Infrastruktura na rzecz badań naukowych i innowacji (publiczna)	27 000 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	062 Transfer technologii i współpraca między uczelniami a przedsiębiorstwami, z korzyścią głównie dla MŚP	2 700 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	064 Procesy badawcze i innowacyjne w MŚP (w tym systemy bonów, innowacje procesowe, projektowe, innowacje w obszarze usług i innowacje społeczne)	4 500 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	066 Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	18 000 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	067 Rozwój działalności MŚP, wsparcie przedsiębiorczości i tworzenia przedsiębiorstw (w tym wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out)	27 000 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	069 Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w MŚP	27 000 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	072 Infrastruktura biznesowa dla MŚP (w tym parki przemysłowe i obiekty)	38 250 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	073 Wsparcie na rzecz przedsiębiorstw społecznych (MŚP)	5 400 000

⁹ Art. 96.2.b.v w rozporządzenia ramowego

¹⁰ Art. 96.2.b.vi w rozporządzenia ramowego

I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	074 Rozwój i promowanie komercyjnych walorów turystycznych w MŚP	5 400 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	076 Rozwój i promowanie komercyjnych dóbr kultury i dóbr kreatywnych w MŚP	1 800 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	082 Usługi i aplikacje TIK dla MŚP (w tym handel elektroniczny, e-biznes i sieciowe procesy biznesowe), żywych laboratoriów, przedsiębiorstw internetowych i nowych przedsiębiorstw TIK	10 800 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	101 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla przedsięwzięć typowych dla EFS, koniecznych dla zadowalającego wdrożenia części przedsięwzięć związanej bezpośrednio z EFRR)	24 736 621

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	01 Dotacja bezzwrotna	247 366 211
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne	0
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	06 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: dotacje na spłatę odsetek, dotacje na opłaty gwarancyjne, wsparcie techniczne lub środki równoważne	0

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	123 683 106
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	61 841 553
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	61 841 553

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	15 500 000
I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	07 Nie dotyczy	231 866 211

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych¹¹

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA II: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

¹¹ Art. 96.2.b.vii rozporządzenia ramowego

DZIAŁANIE 2.1 ZWIĘKSZANIE ZDOLNOŚCI ZATRUDNIENIOWEJ OSÓB POZOSTAJĄCYCH BEZ ZATRUDNIENIA ORAZ OSÓB POSZUKUJĄCYCH PRACY, W TYM OSÓB ODCHODZĄCYCH Z ROLNICTWA PRZY WYKORZYSTANIU AKTYWNEJ POLITYKI RYNKU PRACY ORAZ WSPIERANIE MOBILNOŚCI ZASOBÓW PRACY

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.5

DOSTĘP DO ZATRUDNIENIA DLA OSÓB POSZUKUJĄCYCH PRACY I OSÓB BIERNYCH ZAWODOWO, W TYM DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH ORAZ ODDALONYCH OD RYNKU PRACY, TAKŻE POPRZECZ LOKALNE INICJATYWY NA RZECZ ZATRUDNIENIA ORAZ WSPIERANIE MOBILNOŚCI PRACOWNIKÓW

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia

Jednym z celów Strategii *Europa 2020* jest wzrost zatrudnienia z wyznaczonym do osiągnięcia wskaźnikiem zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat na poziomie 75%, a dla Polski na poziomie 71%. Wzrost ten powinien nastąpić, m.in. wskutek zagospodarowania rezerw zasobów pracy, tj. zwiększenia liczby pracujących kobiet, osób starszych i młodych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy. Podkreślić należy, że województwo podlaskie obecnie charakteryzuje się spadkiem liczby ludności zarówno w wieku przedprodukcyjnym jak i produkcyjnym oraz wzrostem ludności w wieku poprodukcyjnym. Pomijając ujemny przyrost naturalny i starzenie się społeczeństwa, zmiany demograficzne w regionie spowodowane są odpływem zasobów pracy, zwłaszcza osób dobrze wykształconych do innych regionów (głównie mazowieckiego) i za granicę Polski. W województwie podlaskim występuje duża nierównowaga pomiędzy popytem na pracę a podażą pracy, co świadczy o niedostosowaniu kompetencyjno-kwalifikacyjnym zasobów pracy. Przejawem tego są duże dysproporcje pomiędzy liczbą osób bezrobotnych a liczbą zgłoszonych do urzędu ofert pracy (68 tys. osób zarejestrowanych na koniec lipca 2013 r. do 15 tys. ofert, które wpłynęły w okresie I-VII 2013). Skutkuje to stałym wzrostem stopy bezrobocia (w 2012 r. – 14,7%, w Polsce – 13,4%). Ponadto, w latach 2010-2012 liczba pracujących w województwie miała tendencję spadkową (473 tys. – 2010 r., 459 tys. – 2012 r.) w przeciwieństwie do wzrostu liczby pracujących w skali kraju. Dlatego tak ważne jest zapewnienie komplementarnego wsparcia aktywizacyjnego i mobilnościowego skierowanego do rezerw zasobów pracy województwa podlaskiego. Działania aktywizujące zawodowo osoby będące w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, tj. bezrobotne i bierne zawodowo oraz osoby o niewystarczającej mobilności na rynku pracy stanowią wyzwanie dla regionu. Dostosowanie kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku przyczynia się bowiem do poprawy sytuacji tych osób na rynku pracy.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu¹²

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	-	-	20 907	SL 2014	Corocznie

¹² Art. 96.2.b.ii rozporządzenia ramowego

2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	-	-	17 423	SL 2014	Corocznie
---	--	---------------------------	-------	-----	---	---	---	-------	------	---	---	--------	---------	-----------

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Wsparcie realizowane w obszarze aktywności zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia, w tym biernych zawodowo mieszkańców regionu oraz osób poszukujących pracy, będzie kierowane do indywidualnych osób, w szczególności mających największe trudności z wejściem lub utrzymaniem się na rynku pracy (w tym mieszkańców obszarów wiejskich i rolników odchodzących z rolnictwa, chcących podjąć pracę w zakresie innym niż działalność rolnicza). W celu poprawy ich zdolności zatrudnieniowej planowane jest wsparcie działań kompleksowych i zindywidualizowanych (mając na uwadze także potrzeby osób niepełnosprawnych), niwelujących bariery w aktywności zawodowej. Istotnym elementem wsparcia będzie zatem tworzenie warunków sprzyjających podnoszeniu aktywności zawodowej i zdolności do zatrudnienia, obejmujące pakiet działań aktywizujących, m.in. wsparcie psychologiczno-doradcze, działania na rzecz dostosowania kwalifikacji zawodowych i nabycia doświadczenia zawodowego, także w miejscu pracy. W celu trwałego zwiększenia zdolności zatrudnieniowej niezbędne jest poznanie technik poszukiwania pracy, ich praktyczne zastosowanie, zdobycie doświadczenia zawodowego oraz nabycie umiejętności adaptacji w miejscu pracy. Skuteczność podejmowanych działań zależy w dużym stopniu od właściwego zdiagnozowania indywidualnych potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia i poszukujących pracy oraz od dopasowania do nich odpowiednich instrumentów i form wsparcia, uwzględniających specyfikę i potrzeby regionalnego i lokalnego rynku pracy. Z uwagi na szeroki katalog odbiorców pomocy (osoby młode, tj. między 25. a 30. rokiem życia, które nie posiadają doświadczeń zawodowych oraz kwalifikacji koniecznych do znalezienia zatrudnienia, osoby długotrwale bezrobotne, niepełnosprawne, osoby starsze, tj. po 50. roku życia, mające trudności z dostosowaniem się do wymogów modernizującej się gospodarki) proponowane wsparcie nie będzie ograniczało się do przygotowania zawodowego. Indywidualne ukierunkowanie służby będzie właściwemu zdefiniowaniu predyspozycji osoby i jej realnych możliwości zatrudnieniowych. Właściwa diagnoza stanowi podstawę do dostosowywania wsparcia do potrzeb i możliwości konkretnego uczestnika rynku pracy. Planowana w ramach programu aktywizacja zawodowa będzie uwzględniała indywidualizację wsparcia osób pozostających bez zatrudnienia i poszukujących pracy, w tym w szczególności osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, takich jak osoby młode w wieku 25-30, osoby 50+, osoby powracające na rynek pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka oraz z opieką nad osobą zależną, osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne, osoby zamieszkałe na terenach wiejskich oraz osoby odchodzące z rolnictwa, powracających z migracji i imigrantów.

Skuteczność i trwałość działań prozatrudnieniowych zależy w dużej mierze od świadomości przyszłych i obecnych pracowników, ale też pracodawców i przedsiębiorców w zakresie form mobilności zawodowej oraz sytuacji na regionalnym rynku pracy. W tym celu podejmowane będą badania rynku pracy i ich upowszechnianie (rozwijanie systemu badań nad potrzebami gospodarki i rynku pracy w regionie, upowszechnianie wśród zasobów ludzkich regionu wiedzy o sytuacji na rynku pracy, potrzebach gospodarki i sytuacji absolwentów na rynku pracy, w tym diagnozowanie potrzeb szkoleniowych oraz możliwości doskonalenia zawodowego w regionie). Do poprawy dostępu do zatrudnienia niezbędne jest wspieranie mobilności zawodowej, poprzez m.in.: działania ułatwiające podjęcie zatrudnienia poza miejscem zamieszkania, stworzenie warunków rozwoju zawodowego wspartego swobodnym przepływem osób poszukujących pracy oraz zwiększenie dostępności do informacji o ofertach pracy. Wspieranie zatrudnienia i mobilności zasobów pracy, upowszechnianie wiedzy o formach mobilności zawodowej, ale przede wszystkim stworzenie warunków umożliwiających wielowymiarowy rozwój zawodowy, aby poszukiwanie pracy poza regionem nie było konieczne.

Uzupełniający charakter będą miały działania związane z propagowaniem dialogu, współpracy i rozwoju partnerstw publiczno-społecznych na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie regionalnym i lokalnym, bez których nie jest możliwe zagospodarowanie rezerw zasobów rynku pracy.

Powyższe działania mogą być realizowane przez szeroki, otwarty katalog beneficjentów, do którego należą wszystkie podmioty, w tym m.in. organizacje pozarządowe, Lokalne Grupy Działania (LGD), pracodawcy, związki zawodowe, związki pracodawców, podmioty działające na rzecz osób pozostających bez pracy i poszukujących pracy, mobilności zawodowej, zasobów ludzkich i upowszechniania dialogu oraz partnerstwa publiczno-społecznego na poziomie lokalnym i regionalnym. Działania będą podejmowane na całym terytorium województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej lub pozakonkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacji kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektów jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Preferowane będą działania skierowane do osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	385	SL 2014	Corocznie
2	Liczba osób w wieku 25-30 lat objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	10 453	SL 2014	Corocznie

3	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	4 530	SL 2014	Corocznie
4	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	34 845	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 2.2. DZIAŁANIA NA RZECZ RÓWNOWAGI PRACA – ŻYCIE

PRIORYTETY INWESTYCYJNY 8.8

RÓWNOŚĆ MĘŻCZYZN I KOBIET WE WSZYSTKICH DZIEDZINACH, W TYM DOSTĘP DO ZATRUDNIENIA, ROZWÓJ KARIERY, GODZENIE ŻYCIA ZAWODOWEGO I PRYWATNEGO ORAZ PROMOWANIE RÓWNOŚCI WYNAGRODZEŃ ZA TAKĄ SAMĄ PRACĘ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Ułatwienie godzenia życia zawodowego i prywatnego

Wysoki odsetek osób biernych zawodowo i topniejąca liczba pracujących w regionie wymaga podjęcia kroków w kierunku podniesienia aktywności zawodowej, zwłaszcza osób powracających na rynek pracy poprzez ułatwienie godzenia życia zawodowego i prywatnego. Często przyczyną bierności zawodowej są obowiązki rodzinne i opieka nad osobą zależną. Konieczność sprawowania opieki nad osobami zależnymi stanowi poważną barierę w udziale w rynku pracy, czego w 2012 r. w województwie podlaskim doświadczyło 36 tys. osób. O potrzebie interwencji świadczy także wskaźnik zatrudnienia kobiet, który jest w województwie podlaskim znacznie niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn (w 2012 r. odpowiednio 43,6% i 58%). Integrację zawodową znacznie utrudnia niewystarczający w województwie podlaskim dostęp do usług społecznych zwłaszcza związanych z opieką nad małym dzieckiem (do lat 3). Dodatkową barierą w odnalezieniu się na rynku pracy dla osób zaangażowanych w opiekę nad osobą zależną jest szybka dezaktualizacja ich kompetencji zawodowych i tylko zagwarantowanie dostępności do usług opiekuńczych odciążających je z obowiązków opiekuńczych umożliwia uczestnictwo w procesie kształcenia i szkolenia, co realnie przekłada się na zwiększenie szans na rynku pracy. Interwencja w tym obszarze będzie komplementarna względem działań podejmowanych w ramach PI 9.7, gdzie planowane jest poprawienie dostępu do różnych form opieki nad osobami zależnymi (innymi niż dzieci w wieku 0-3 lat). W celu poprawy mobilności zawodowej skutkującej większą zatrudnialnością niezbędne jest upowszechnienie wiedzy w zakresie elastycznych form zatrudnienia, ułatwiających godzenie życia zawodowego z prywatnym. Podstawowymi barierami w tym obszarze jest nadal niska świadomość zarówno po stronie pracodawców jak i pracobiorców. Znaczne rozproszenie osadnictwa na obszarze województwa podlaskiego również jest argumentem za wdrażaniem działań mobilnościowych, skierowanych do osób powracających na rynek pracy w postaci dostępności do usług opiekuńczych i elastycznych form zatrudnienia. Wyzwaniem dla polityki rozwoju jest także wyrównywanie szans w zakresie dostępu do rynku pracy i awansu zawodowego.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	.	.	1 050	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Cel postawiony w *Umowie Partnerstwa*, jakim jest bardziej efektywne wykorzystanie zasobów pracy, nie jest możliwy do osiągnięcia bez interwencji w obszarze ułatwienia godzenia życia zawodowego z rodzinnym. Konieczne jest wsparcie osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z opieką nad osobą zależną poprzez z jednej strony działania ukierunkowane na zapewnienie opieki osobom zależnym, a z drugiej strony szeroką promocję form zatrudnienia i form świadczenia pracy dostosowanych do indywidualnych potrzeb jednostki. W celu zwiększenia aktywności zawodowej rezerw rynku pracy interwencja będzie przebiegać dwutorowo. Po pierwsze podjęte zostaną działania mające na celu likwidację barier uniemożliwiających integrację z rynkiem pracy poprzez udostępnienie usług w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3. Wspieranie usług opieki nad małymi dziećmi (opieki żłobkowej, klubów dziecięcych, opiekunów dziennych), w wymiarze jakościowym i ilościowym, jest niezbędnym elementem dla tworzenia warunków do godzenia ról rodzinnych i zawodowych. Po drugie zostaną podjęte działania związane z mobilnością zawodową, w tym upowszechnianie wiedzy i dobrych praktyk w obszarze zastosowania elastycznych form zatrudnienia. Akcje upowszechniające wykorzystanie elastycznych form zatrudnienia skierowane powinny być zarówno do środowiska pracodawców, związków zawodowych, jak i samych pracobiorców, w tym powracających na rynek pracy po przerwie związanej z opieką nad dzieckiem. Planowane jest również dodatkowe wsparcie aktywizacyjne osób powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich, wychowawczych oraz po okresie opieki nad osobami zależnymi. Interwencja obejmować będzie także promocję i wdrażanie rozwiązań w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR), w tym dobrych praktyk z zakresu *work-life balance*. Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty, w szczególności: NGO, LGD, podmioty działające na rzecz rozwoju zasobów ludzkich i upowszechniania dialogu oraz partnerstwa publiczno-społecznego na poziomie lokalnym i regionalnym, związki pracodawców, podmioty działające na rzecz osób pozostających bez pracy i poszukujących pracy, elastycznych form zatrudnienia i mobilności zawodowej. Natomiast w przypadku wsparcia opieki nad dziećmi do lat 3, żłobki i kluby dziecięce mogą być tworzone i prowadzone przez: gminy, osoby fizyczne oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. Działania adresowane będą przede wszystkim do pracowników, pracodawców oraz związków zawodowych. Podstawową grupę docelową stanowią osoby, które są poza rynkiem pracy ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem do lat 3.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do

osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektów jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	1 050			SL 2014	Corocznie
2	Liczba projektów ukierunkowanych na trwały udział kobiet w zatrudnieniu i rozwój ich kariery zawodowej (C)	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	50			SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 2.3 WSPIERANIE POWSTAWANIA I ROZWOJU PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.7

PRACA NA WŁASNY RACHUNEK, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I TWORZENIE PRZEDSIĘBIORSTW, W TYM INNOWACYJNYCH MIKRO, MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Tworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwój przedsiębiorczości

Zgodnie z założeniami *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (Polska 2030)* celem polityki rynku pracy nie powinno być tylko zachowanie już istniejących miejsc pracy, lecz utrzymanie wysokiego tempa powstawania nowych. Osiągnięcie tego celu nie jest możliwe bez wsparcia szeroko rozumianej przedsiębiorczości, włączając kreowanie postaw przedsiębiorczych i upowszechnianie wiedzy dotyczącej prowadzenia biznesu.

Rynek pracy województwa podlaskiego jest słabo rozwinięty. Wynika to, m.in. ze specyficznej gospodarki regionu, która wyróżnia się negatywnie pod względem struktury zatrudnienia poprzez wysoki udział osób zatrudnionych w rolnictwie. Na podstawie BAEL w 2012 r. w województwie podlaskim w rolnictwie zatrudnionych było ponad 30% ogółu pracujących,

podczas gdy średnio w Polsce udział ten wynosił 12,6%, a przeciętnie w UE 27 zaledwie 5,0%. Dane świadczą o znacznych rezerwach pracy w tym sektorze gospodarki. Jednocześnie jednym z istotnych problemów rozwojowych województwa podlaskiego jest niski poziom przedsiębiorczości. W regionie wyraźnie mniej osób niż średnio w kraju decyduje się na prowadzenie działalności gospodarczej. W 2012 r. w województwie podlaskim do rejestru REGON wpisanych było 790 podmiotów na 10 tys. ludności co dawało 14 miejsce w kraju, zaś osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym było 9,7 (13 miejsce). W latach 2004-2010 średniorocznie w regionie było rejestrowanych 65 nowych podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców, co dawało 15 podmiotów mniej niż średnio w kraju. Niska skłonność do podejmowania ryzyka i samoorganizacji w tym zakresie owocuje nie tylko odbiegającą od skali kraju liczbą inicjatyw gospodarczych, ale również wpływa na niskie oceny zasobów ludzkich przez przedsiębiorców. Szansą na wykorzystanie zasobów pracy jest zwiększenie dostępności do zatrudnienia (w tym samozatrudnienia) m.in. poprzez stworzenie warunków sprzyjających inicjatywom gospodarczym.

Działania ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie miejsc pracy w szczególności dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy przyczynią się do powstawania nowych przedsiębiorstw, nowych miejsc pracy, a w konsekwencji do zwiększenia liczby osób zatrudnionych.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	.	.	830	SL 2014	Corocznie
2	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	0			szt.	2014	327			SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia jest jedną z form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, a także stymulowania rozwoju ekonomicznego i społecznego. Wsparcie kierowane będzie do osób fizycznych zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej. Stworzenie optymalnych warunków do tworzenia nowych miejsc pracy, w tym pracy na własny rachunek, jest uzupełnieniem działań służących aktywizacji zawodowej. W celu zapewnienia trwałości nowopowstających przedsiębiorstw, w szczególności tych utworzonych przez osoby będące w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, należy zapewnić kompleksowe, zarazem indywidualnie dostosowane wsparcie, obejmujące poza wsparciem finansowym m.in. usługi doradcze i szkoleniowe. Fundamentem takiego wsparcia będzie usługa doradcza, która przede wszystkim zweryfikuje umiejętności oraz predyspozycje osoby, chcącej założyć działalność gospodarczą. Kolejnym niezbędnym elementem wsparcia będą szkolenia, w tym szkolenia specjalistyczne w dziedzinie podejmowanej działalności gospodarczej. Uzupełniający charakter będą miały szkoleniach z zakresu samej przedsiębiorczości, innowacyjności oraz z zasad prowadzenia własnego biznesu. Interwencja w tym obszarze będzie realizowana zgodnie z wynikami oceny *ex ante* dla instrumentów finansowych. Uwzględniając doświadczenia perspektywy finansowej 2007-2013 oraz bardzo niski poziom przedsiębiorczości w regionie, prawdopodobnie konieczne będzie zastosowanie przede wszystkim wsparcia bezzwrotnego lub

instrumentów mieszanych. Dodatkowo planowane jest wsparcie pomostowe w początkowej fazie funkcjonowania przedsiębiorstwa. Działania realizowane będą przez otwarty katalog beneficjentów zawierający wszystkie podmioty. Adresatami wsparcia będą w szczególności osoby pozostające bez zatrudnienia, poszukujące pracy, zagrożone utratą pracy oraz defaworyzowane na rynku pracy.

Interwencja w tym zakresie będzie podejmowana na całym terytorium województwa. Zgodnie z założeniami SRWP 2020 wspierane będą w szczególności zielone miejsca pracy, przyjazne środowisku naturalnemu i ograniczające presję na nie, które mogą powstać w jakimkolwiek dziale gospodarki (z wyłączeniem rolnictwa) z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektów jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektów instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Określenie zakresu zastosowania instrumentów finansowych będzie możliwe po przeprowadzeniu analizy *ex ante* (art. 37 rozporządzenia ramowego) mającej na celu m.in. zbadanie występującej w województwie luki finansowej dla danego obszaru. Na podstawie wyników badania, zostanie podjęta decyzja o wykorzystaniu instrumentów finansowych w danym priorytecie, formy wsparcia, wielkości oraz modelu wdrażania.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	830	SL 2014	Dwukrotnie w trakcie realizacji programu

DZIAŁANIE 2.4 ADAPTACJA PRACOWNIKÓW, PRZEDSIĘBIORSTW I PRZEDSIĘBIORCÓW DO ZMIAN

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.9

PRZYSTOSOWANIE PRACOWNIKÓW, PRZEDSIĘBIORSTW I PRZEDSIĘBIORCÓW DO ZMIAN

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Podniesienie kwalifikacji, kompetencji i umiejętności osób pracujących oraz ich dostosowanie do potrzeb regionalnej gospodarki

We współczesnej gospodarce istotnym czynnikiem rozwoju i budowania przewagi konkurencyjnej jest zdolność przedsiębiorstw do zmian w zależności od wymagań rynku oraz umiejętność korzystania z nowych technologii. Tymczasem przedsiębiorstwa sektora MŚP, dominującego w strukturze sektora prywatnego w regionie, skoncentrowane są przede wszystkim na bieżącym funkcjonowaniu i doraźnym planowaniu działalności, pomijając kwestie zarządzania kompetencjami, zarządzania wiekiem, nie prowadzą działań prorozwojowych czy innowacyjnych. Przemiany gospodarcze zachodzące w regionie pod wpływem konkurencji globalnej wymuszają potrzebę procesów adaptacyjnych, a co za tym idzie elastycznego reagowania kadr zarządzających przedsiębiorstw. Profesjonalizacja kadr przedsiębiorstw, w szczególności sektora MŚP, jest warunkiem podniesienia niedostatecznego poziomu adaptacyjności. Ułatwieniu procesów adaptacyjnych w przedsiębiorstwach służyć mogą inicjatywy związane z rozwojem i wzmacnianiem powiązań między sektorami: biznesem, nauką i administracją. Porozumienie międzysektorowe będzie istotne szczególnie w procesie realizacji strategii inteligentnych specjalizacji.

Postęp technologiczny wymusza także ciągłą aktualizację, podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz umiejętności pracowników. Stymulowanie podnoszenia i aktualizacji umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, zwłaszcza starsze i o niskich kwalifikacjach, jest kluczowe dla utrzymania zatrudnienia. Jak wskazują badania Bilans Kapitału Ludzkiego za 2012 r., wśród obecnie pracujących 28% nigdy nie uczestniczyło w kursach, szkoleniach, czy innych formach podnoszenia kwalifikacji. W przypadku kursów i szkoleń najczęściej spotykaną formą były kursy obowiązkowe takie jak BHP, przeciwpożarowe. Powodem niepodejmowania inicjatywy w zakresie kształcenia, wskazywanym przez samych pracujących, jest brak potrzeby podnoszenia swoich kompetencji dla celów zawodowych. Co prawda w województwie podlaskim odnotowano jeden z najniższych w kraju odsetków pracujących, którzy nigdy nie uczestniczyli w kursach lub szkoleniach (16%) oraz najwyższy odsetek pracujących o najwyższej aktywności szkoleniowej (40%), niemniej jednak w ocenie zasobów kapitału ludzkiego z perspektywy pracodawców i inwestorów region znalazł się na pierwszym miejscu wśród najslabiej ocenionych województw w kolejnej edycji badania *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013*. Wyraźnie skazuje to na potrzebę inwestycji w kapitał ludzki w regionie, przy czym weryfikacji wymaga sposób organizacji i finansowania, zwłaszcza usług szkoleniowych.

Jednym ze zdiagnozowanych w toku prac nad programem *E-podlaskie* obszarów deficytowych są kompetencje cyfrowe osób dorosłych. Badania wskazały, że zarówno przedsiębiorcy jak i pracownicy w niedostatecznym stopniu potrafią posługiwać się narzędziami teleinformatycznymi w pracy zawodowej, przy czym nie odnosi się to do podstawowych umiejętności obsługi komputera (np. pakiet biurowy, przeglądarka), lecz do zastosowań dziedzinowych w odniesieniu do konkretnego zawodu i stanowiska pracy. Regionalne przedsiębiorstwa są stosunkowo słabo z informatyzowane i nie oferują swoim pracownikom środowiska pracy, w którym mogliby takie kompetencje nabyć i rozwijać.

Wsparcie przedsiębiorstw w podnoszeniu kwalifikacji i umiejętności osób pracujących oraz w przechodzeniu procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych będzie prowadziło do budowania przewagi konkurencyjnej.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0		0	osoby	2014	.	.	1 032	SL 2014	Corocznie
2	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	.	.	232	SL 2014	Corocznie
3	Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	.	.	9 290	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Wolny rynek wymaga od przedsiębiorstwa jako organizacji zdolności do bycia elastycznym i zdolnym do zmian w zależności od sytuacji na danym rynku. Organizacje posiadające powyższe umiejętności oraz kompetentną kadre, zwiększają szanse na szybkie dostosowanie się do uwarunkowań rynkowych, jednocześnie zwiększają swoją konkurencyjność. Źródłem sukcesu w biznesie jest posiadanie przejrzystej wizji i strategii rozwoju. Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów gospodarczych, które zaprzestają działalności (w latach 2010-2012 na 10 tys. mieszkańców z rejestru REGON wyrejestrowały się 192 podmioty), widać, że niezbędne jest wsparcie, które podniesie kompetencje w zakresie tworzenia zorientowanej na konkurencyjność strategii rozwoju. Adresatem wsparcia będą przede wszystkim mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym właściciele/kadra zarządzająca oraz pracownicy. Planowane są działania związane z nabyciem umiejętności planowania strategicznego oraz wdrażaniem nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem.

Sukces przedsiębiorstwa i jego konkurencyjność warunkuje również wysoko wykwalifikowana kadra. W związku z tym niezbędne będzie budowanie systemu wysokiej jakości szkoleń i innych usług rozwojowych, skierowanych z jednej strony do kadry zarządzającej (w tym szkolenia z zakresu wykorzystania TIK oraz e-biznesu), z drugiej zaś dla pracowników. Potrzebna jest przede wszystkim daleko idąca indywidualizacja i profesjonalizacja usług rozwojowych. Aby ułatwić pracodawcom inwestowanie w kapitał ludzki zgodnie z indywidualnymi potrzebami w tym zakresie, planuje się wsparcie przez podmiotowe finansowanie kształcenia. Należy podkreślić, że to właśnie przedsiębiorcy zgodnie ze swoimi zdiagnozowanymi potrzebami powinni kształtować popyt na usługi szkoleniowe, które są do nich skierowane. Tym samym przedsiębiorcy powinni korzystać z takich szkoleń, które są im faktycznie potrzebne a nie z takich, które im oferuje rynek szkoleniowy. Poza systemem szkoleń zasadnym jest dołączenie do planowanej interwencji również fakultatywnego wsparcia, jakim jest diagnoza potrzeb rozwojowych przedsiębiorstwa.

Rozwój przedsiębiorstw wymaga wdrożenia nowoczesnych metod zarządzania strategicznego, ale często także opracowania i implementacji planów adaptacyjnych i modernizacyjnych.

Skuteczność działań w zakresie adaptacyjności przedsiębiorstw i ich pracowników uwarunkowana jest znajomością specyfiki rynku, dlatego też niezbędne jest wsparcie diagnozowania, ukierunkowane na przeprowadzenie badań i analiz, w połączeniu z elementami wdrożeniowymi, w zakresie zmian gospodarczych w regionie. Trafna diagnoza umożliwia zapobieganie oraz wczesne reagowanie na sytuacje kryzysowe w przedsiębiorstwach.

W ramach priorytetu planowane jest wsparcie inicjatyw podejmowanych na poziomie lokalnym i regionalnym przez związki pracodawców i związki zawodowe, w szczególności w zakresie: organizacji pracy, form świadczenia pracy, promocji podnoszenia kwalifikacji zawodowych, godzenia życia zawodowego i prywatnego, które mogą odegrać istotną rolę w procesie podnoszenia zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw. Dodatkowo planowana jest realizacja działań zdefiniowanych w ramach procesu identyfikowania specjalizacji regionalnych, stanowiących instrument wsparcia przedsiębiorstw w procesach dostosowawczych i związanych w szczególności z procesami wdrażania innowacji.

W celu złagodzenia skutków zmian restrukturyzacyjnych planowana jest interwencja skierowana do pracowników zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem. Optymalnym rozwiązaniem jest program *outplacementu* jako wsparcie skierowane do wyżej wymienionej grupy, w poszukiwaniu nowych możliwości rozwijania kariery zawodowej oraz kształtowanie umiejętności i kwalifikacji. Przedmiotowe wsparcie będzie realizowane poprzez szkolenia pracowników wszystkich szczebli, w tym szkolenia specjalistyczne zawodowe, doradztwo edukacyjno-zawodowe oraz pośrednictwa pracy, staże. Przedsięwzięcia na rzecz adaptacji przedsiębiorstw, przedsiębiorców i pracowników do uwarunkowań rynkowych mogą być realizowane bezpośrednio przez przedsiębiorców, organizacje pracodawców i związki zawodowe, ale też przez podmioty działające na rzecz zatrudnienia, rozwoju zasobów ludzkich lub potencjału adaptacyjnego przedsiębiorców, niebędących przedsiębiorcami oraz jednostki naukowo-badawcze. Terytorialnym obszarem realizacji będzie całe województwo.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej lub pozakonkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiowały będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektów jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektów instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość organizacji konkursu na operacje, rozumiane jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób objętych szkoleniami / doradztwem w zakresie kompetencji cyfrowych	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	8 200	SL 2014	Corocznie
2	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	10 322	SL 2014	Corocznie
3	Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	736	SL 2014	Corocznie
4	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i przedsiębiorstw społecznych) (C)	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	1 189			SL 2014	Corocznie
5	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	463	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 2.5 AKTYWNE I ZDROWE STARZENIE SIĘ

PRIORYTET INWESTYCYJNY 8.10
AKTYWNE I ZDROWE STARZENIE SIĘ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Przedłużenie wieku aktywności zawodowej

O procesie starzenia się społeczności województwa świadczy, m.in. wskaźnik obciążenia demograficznego, który notuje wartości znacznie wyższe od poziomu krajowego i od 2010 roku stale wzrasta. W 2002 r. wskaźnik o wartości powyżej 60 charakteryzował 4 powiaty województwa podlaskiego: sokólski, hajnowski, siemiatycki i bielski. Z kolei w 2009 r. wartość tę uzyskało już 10 powiatów. Można na tej podstawie stwierdzić, że zjawisko starzenia się społeczeństwa postępuje i rozprzestrzenia się. Występujące w regionie niekorzystne tendencje demograficzne, zarówno pod względem przyrostu naturalnego, który wynosił -0,4 na 1000 mieszkańców w 2011 r. (11 miejsce w kraju), jak i w saldzie migracji, które jest od wielu lat ujemne (-1,6 na 1000 mieszkańców w 2011 r., 12 miejsce w kraju) argumentują ukierunkowanie działań na poprawę jakości kapitału ludzkiego poprzez zdrowotne działania profilaktyczne i wsparcie powrotu do pracy oraz przeciwdziałanie przerwaniu aktywności zawodowej, służące

w konsekwencji przedłużenie okresu aktywności zawodowej. Trendy demograficzne wymagają wykorzystania aktualnie istniejących rezerw pracy i przeciwdziałania ich utracie. Także podniesienie wieku emerytalnego niesie za sobą potrzebę wzmocnienia potencjału kapitału ludzkiego poprzez profilaktykę zdrowotną i umożliwienie przekwalifikowania się pracowników oraz przeciwdziałanie przerywaniu aktywności zawodowej osób starszych. Chcąc osiągnąć zwiększone zatrudnienie, zwłaszcza wśród osób starszych, niewątpliwie należy zapewnić profilaktykę, opiekę zdrowotną, rehabilitacyjną. Ponadto, stworzenie warunków pracy pozwalających na wykorzystanie potencjału osób starszych przez pracodawców przyczyni się do wydłużenia czasu aktywności zawodowej oraz ograniczy wyłączenie ich z rynku pracy z powodów zdrowotnych.

W związku ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa, szczególną opieką należy objąć populację dzieci tak, aby miały one szansę m.in. funkcjonowania w przyszłości na rynku pracy w dobrym zdrowiu. Warto przypomnieć, iż choroba jest główną przyczyną bierności zawodowej. Działania ukierunkowane na utrzymanie dobrego stanu zdrowia potencjalnych zasobów pracy mają więc kluczowe znaczenie dla zapewnienia odpowiedniej liczby osób aktywnych zawodowo (zarówno w kontekście czynników produkcji, jak i m.in. obciążeń dla systemu zabezpieczeń społecznych). Ponadto działania te w pośredni sposób mogą przyczynić się do odwrócenia w dłuższej perspektywie czasowej negatywnych trendów demograficznych. Nowoczesna opieka zdrowotna ma służyć zapewnieniu utrzymania aktywności zawodowej zasobów pracy.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	.	.	4 878	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Z uwagi na zachodzące procesy demograficzne wyzwaniem dla regionu jest wzmocnienie potencjału zasobów pracy. W celu wydłużenia wieku aktywności zawodowej proponowane są usługi świadczone indywidualnym osobom polegające, m.in. na kształtowaniu zdrowego stylu życia, profilaktyce zdrowotnej i wdrażaniu programów rehabilitacji leczniczej zapobiegających przerywaniu aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych i ułatwiających powrót na rynek pracy. Problemem systemu ochrony zdrowia jest niska świadomość zdrowotna społeczeństwa oraz wykrywalność chorób w zaawansowanych stadiach rozwojowych. Istotnym czynnikiem upowszechniania zdrowego stylu życia jest wzmacnianie dialogu, współpracy i rozwoju partnerstw publiczno-społecznych na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie regionalnym i lokalnym. Niezbędne są także programy przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia. Ponadto, przewiduje się programy ukierunkowane na eliminowanie szkodliwych czynników w miejscu pracy.

W celu poprawy zdrowia społeczeństwa proponowane są działania popularyzujące programy w kierunku wczesnego wykrywania chorób nowotworowych oraz programy w zakresie profilaktyki zdrowotnej (pierwotnej i wtórnej) istotne w kontekście kluczowych problemów zdrowotnych regionu. Działania promocyjne, upowszechniające w zakresie profilaktyki zdrowotnej i wczesnej diagnostyki będą mogły być elementem kompleksowego projektu realizowanego w ramach przedmiotowego działania (nie zaś wyłącznym przedmiotem projektu). Mając na względzie dążenie do wydłużenia wieku aktywności zawodowej,

proponowane są także programy zdrowotne dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych oraz programy przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia i zagrożeniu chorobami cywilizacyjnymi. Zakłada się również wsparcie osób, które będą mogły kontynuować pracę na tym samym stanowisku pracy jednak po podjęciu działań modyfikujących stanowisko pracy w aspekcie negatywnego wpływu na zdrowie. Działania takie zapobiegają utracie pracy i wypadnięciu z rynku, a w konsekwencji wykluczeniu społecznemu. Oznacza to konieczność zbudowania systemu wspierającego takie osoby w decyzji o pozostaniu aktywnym społecznie i zawodowo, w tym poprzez umożliwienie przekwalifikowania pracownika i umożliwienia mu wykonywania pracy bez narażenia na czynniki zagrażające zdrowiu. Zatem dotyczy to również dostosowywania warunków pracy do wyzwań związanych ze starzeniem się społeczeństwa oraz eliminowania czynników ryzyka w miejscu pracy. Kolejnym typem działań warunkującym skuteczne przeciwdziałanie przerywaniu aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym są programy rehabilitacji leczniczej ułatwiające powrót do pracy. Dopełnieniem interwencji będzie realizacja programów skierowanych na kształtowanie aktywnego i zdrowego stylu życia, w szczególności adresowane do dzieci i młodzieży (edukacja zdrowotna, promocja aktywności fizycznej, zdrowego żywienia, higieny jamy ustnej itp.). Do katalogu beneficjentów powyższych przedsięwzięć należą: podmioty lecznicze, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, ich związki i stowarzyszenia, szkoły i podmioty prowadzące działalność w zakresie oświaty i edukacji oraz instytucje edukacyjne. Wśród beneficjentów wystąpić mogą również organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy. Grupą docelową są mieszkańcy województwa, w szczególności osoby, które są zagrożone opuszczeniem rynku pracy ze względu na stan zdrowia lub wiek.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFSD oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektów w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektów jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	6 162	SL 2014	Corocznie
2	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	3 595	SL 2014	Corocznie

Opis wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 wskazuje na konieczność szerokiego wsparcia przedsiębiorczości, co znajduje wyraz w podejściu do tej kwestii w Programie. W SRWP przedsiębiorczość jest rozumiana jako specyficzna zdolność społeczeństwa do wykorzystania swojego potencjału, oznacza zdolność do wcielania pomysłów w czyn. Obejmuje ona kreatywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów. Przedsiębiorczość to kreowanie postaw społecznych, to „wzięcie spraw we własne ręce”, to „zaradność”, to „odwaga”, to „motywacja” do wyznaczania i „skuteczność” osiągania celów. Przedsiębiorczość w tym znaczeniu nie odnosi się tylko do przedsiębiorców, ale do całego społeczeństwa. Przedsiębiorczość to również skuteczniejsza i tańsza administracja publiczna, dzięki lepszymu zarządzaniu i prospołecznej aktywności. Bez przedsiębiorczości rozwój nie jest możliwy. Dlatego też budowa gospodarki opartej na wiedzy, która zdolna będzie do inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu, nie jest możliwa bez wsparcia postaw przedsiębiorczych w oparciu o możliwie najszerokie instrumentarium. Interwencja w ramach CT8 ukierunkowana na wsparcie aktywności i mobilności zawodowej, poprawę warunków godzenia życia zawodowego z rodzinnym oraz poprawę adaptacyjności przedsiębiorców i pracowników do zmian zachodzących w gospodarce, będzie uzupełniać działania realizowane w ramach I Osi priorytetowej Programu (CT1, 2, 3). Wsparcie działań ukierunkowanych na zwiększenie zdolności zatrudnieniowej osób będących w wieku produkcyjnym, w tym osób odchodzących z rolnictwa, nie tylko umożliwi włączenie zasobów rynku pracy do gospodarki regionu, ale także stworzy zasoby niezbędne dla jej dalszego rozwoju. Uzupełnieniem działań aktywizujących zawodowo rezerwy zasobów regionalnego rynku pracy jest pobudzenie przedsiębiorczości poprzez wsparcie samozatrudnienia. W programie położony jest duży nacisk na wykorzystanie narzędzi TIK oraz budowanie kompetencji w tym zakresie zarówno u osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo, jak i pracujących. Kompetencje cyfrowe mogą być istotnym czynnikiem poprawiającym zdolność zatrudnieniową. Obszar ten będzie komplementarny względem interwencji właściwej dla CT2 w Programie. Na realizację celów klimatycznych oraz związanych z ochroną środowiska i promocją gospodarki niskoemisyjnej (CT4 i 6) pośredni wpływ będzie miało tworzenie zielonych miejsc pracy i upowszechnianie tej idei wśród pracodawców w regionie.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
							M	K	O	M	K	O		
II	Wskaźnik finansowy		Wartość wydatków certyfikowanych	Mln euro	EFS	Region słabiej rozwinięty	24,77			138,50			SL 2014	
II	Wskaźnik produktu		Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	12 651			.	.	34 845	SL 2014	
II	Wskaźnik produktu		Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	1 060			.	.	10 322	SL 2014	

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFS
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowane
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	102 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych i oddalonych od rynku pracy, m.in. poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia i wspieranie mobilności pracowników	50 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	104 Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	16 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	105 Równość kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach, w tym pod względem dostępu do zatrudnienia, rozwoju kariery zawodowej, godzenia życia zawodowego i prywatnego, a także promowanie równego wynagrodzenia za taką samą pracę	10 524 167
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	106 Przystosowywanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	40 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	107 Aktywne i zdrowe starzenie się	10 000 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	01 Dotacja bezzwrotna	125 524 167
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	02 Dotacja zwrotna	0
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne	0
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	06 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów	0

	finansowych: dotacje na spłatę odsetek, dotacje na opłaty gwarancyjne, wsparcie techniczne lub środki równoważne	
--	--	--

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	40 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	50 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	35 524 167

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	1 000 000
II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	07 Nie dotyczy	125 524 167

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	01 Wspieranie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i zasobooszczędną	5 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	03 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	40 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	04 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	5 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	05 Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych	10 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	06 Niedyskryminacja	126 524 167
III Kompetencje i kwalifikacje	07 Równość płci	126 524 167

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA III: KOMPETENCJE I KWALIFIKACJE

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 3.1 KSZTAŁCENIE I EDUKACJA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 10.1

OGRANICZENIE I ZAPOBIEGANIE PRZEDWCZESNEMU KOŃCZENIU NAUKI SZKOLNEJ ORAZ ZAPEWNIANIE RÓWNEGO DOSTĘPU DO DOBREJ JAKOŚCI WCZESNEJ EDUKACJI ELEMENTARNEJ ORAZ KSZTAŁCENIA PODSTAWOWEGO, GIMNAZJALNEGO I PONADGIMNAZJALNEGO Z UWZGLĘDNIENIEM FORMALNYCH, NIEFORMALNYCH I POZAFORMALNYCH ŚCIEŻEK KSZTAŁCENIA UMOŻLIWIAJĄCYCH PODJĘCIE KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cele szczegółowe:

→ Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej

W 2012 r. województwo podlaskie w stosunku do innych województw znalazło się na 9 miejscu pod względem odsetka dzieci w wieku 3-4 objętych edukacją przedszkolną (podlaskie 56,7%, kraj 59,2%). Dodatkowo wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej w regionie jest zdecydowanie niższy na obszarach wiejskich i wynosi jedynie 30,8%. Odczuwalne są przy tym dysproporcje w jakości edukacji przedszkolnej, w szczególności między przedszkolami na terenach wiejskich w stosunku do obszarów miejskich. Z uwagi na ograniczenia budżetowe nie wszystkie gminy w ramach organizowanej edukacji przedszkolnej są w stanie zapewnić zajęcia wykraczające poza podstawę programową, podczas gdy polityka oświatowa nakłada obowiązek tworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dostosowanego do indywidualnych potrzeb dziecka. Wsparcie ukierunkowane zostanie na zwiększenie dostępności do różnych form wychowania przedszkolnego, co będzie miało wpływ na zwiększenie odsetka dzieci w wieku 3-4 lata w edukacji przedszkolnej w regionie. Zwiększenie stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej będzie miało dwuaspektowe korzyści: po pierwsze wyrównywanie szans edukacyjnych w szczególności dzieci pochodzących z obszarów wiejskich, a po drugie wpływ na aktywność zawodową rodzica/opiekuna sprawującego opiekę nad dziećmi w wieku 3-4 lata.

→ Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego, ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych

Istotnym wyzwaniem dla województwa jest sprawna, atrakcyjna i wysokiej jakości edukacja. Stworzenie odpowiednich warunków w szkołach kształcenia ogólnego w dłuższym horyzoncie czasowym będzie przeciwdziałać negatywnemu zjawisku, jakim jest przedwczesne kończenie nauki. Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed systemem edukacji jest przygotowanie młodzieży do funkcjonowania na rynku pracy. Dlatego niezbędne jest promowanie współpracy szkół z pracodawcami, jak również rozpowszechnienie w szkołach systemu poradnictwa edukacyjno-zawodowego dla młodzieży. Ważnym elementem interwencji na wszystkich etapach edukacji będzie pobudzanie kreatywności, inicjatywności, innowacyjności oraz przedsiębiorczości, jak również podniesienie kompetencji kluczowych jako mocnej podstawy do kształcenia na wyższym poziomie.

Niezbędne są programy ukierunkowane na indywidualną pracę z uczniami uzdolnionymi oraz mechanizmy wyławiania i pielęgnowania talentów.

Biorąc pod uwagę istotne różnice w średnich wynikach ze sprawdzianów czy egzaminów osiągniętych przez uczniów, należy mieć na uwadze również dążenie do wyrównywania tych dysproporcji ze szczególnym położeniem nacisku na szkoły na obszarach wiejskich.

Warto podkreślić, że podniesienie jakości edukacji wpłynie na wzrost jej atrakcyjności, co przełoży się na zminimalizowanie ryzyka przedwczesnego przerywania nauki przez młodzież, jednocześnie zwiększając ich szanse na zatrudnienie. Ponadto wszystkie podejmowane działania powinny doprowadzić do zmniejszenia występujących dysproporcji w poziomie jakości pracy szkół ze względu na ich lokalizację (miasto-wieś).

W celu poprawy jakości edukacji niezbędne jest odpowiednie podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej, która musi sprostać wyzwaniom dynamicznie rozwijającego się społeczeństwa i gospodarki. Potrzeba doksztalcenia kadry dydaktycznej wynika również z celu postawionego w SRWP, jakim jest położenie nacisku na nauczanie postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych oraz kreatywności wśród uczniów. W świetle zdiagnozowanego w regionie problemu niskiego poziomu przedsiębiorczości konieczne jest podejmowanie działań związanych z propagowaniem postaw przedsiębiorczych na możliwie najwcześniejszych etapach edukacji.

Z drugiej zaś strony nadal są zauważalne braki nauczycieli w zakresie kompetencji cyfrowych, w szczególności dotyczące zastosowania nowoczesnych TIK w procesie nauczania. Zasoby w ramach technologii informatyczno-komputerowych w szkołach kształcenia ogólnego nadal są niewystarczające i nie zaspakajają w pełni faktycznych potrzeb uczniów.

Podejmowane działania doprowadzą do zmniejszenia występujących dysproporcji w poziomie jakości pracy szkół ze względu na ich lokalizację (miasto-wieś) oraz generalnej poprawy jakości edukacji.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0			osoby	2014	1 700			SL 2014	Corocznie
2	Udział dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)	Region słabiej rozwinięty	%	nd.	56,7			%	2012	66			SL 2014	Dwukrotnie w trakcie realizacji programu

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Mając na celu szersze upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, uwagę należy skierować przede wszystkim na obszary, gdzie ta dostępność jest niewystarczająca. Priorytetowym działaniem będzie tworzenie miejsc w ramach edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach wiejskich, gdzie to upowszechnienie jest najmniejsze. W większych aglomeracjach miejskich dostępność edukacji przedszkolnej jest natomiast ograniczona brakiem wystarczającej liczby miejsc w istniejących placówkach. Stworzenie dodatkowych miejsc w przedszkolach czy innych formach edukacji przedszkolnej wpłynie pozytywnie na stworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dziecka.

Duże znaczenie będą miały działania adresowane do przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego, zwiększające jakość edukacji przedszkolnej oraz niwelujące występujące dysproporcje w tej jakości między obszarami miejskimi a wiejskimi. Działania powinny opierać się na budowaniu bogatej, dodatkowej oferty edukacyjnej, wykraczającej poza podstawę programową oraz będącej odpowiedzią na zdiagnozowane specjalne potrzeby dzieci. Działanie takie powinno przyczyniać się do wszechstronnego rozwoju dziecka, jak również niwelować występujące u dzieci dysfunkcje. Aby zapewnić dzieciom równy dostęp do wysokiej jakości oferty nauczania, niezbędne będą działania na rzecz przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu w edukacji przedszkolnej. Beneficjentami powyższego wsparcia mogą być wszystkie podmioty prowadzące lub planujące założyć przedszkola i inne placówki wychowania przedszkolnego, celem stworzenia dodatkowych miejsc przedszkolnych lub zakładające podniesienie jakości i atrakcyjności oferty w ramach prowadzonych ośrodków wychowania przedszkolnego. Bezpośrednimi odbiorcami niniejszej interwencji będą dzieci uczęszczające do przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego oraz ich rodzice.

Kolejnym etapem w procesie przygotowania wysoko wykwalifikowanych kadr regionu będzie zmniejszenie dysproporcji w dostępności do wysokiej jakości kształcenia ogólnego na poszczególnych etapach edukacji szkolnej. Wspierane będzie wdrażanie takich działań, które służą stworzeniu odpowiednich warunków sprzyjających indywidualnemu podejściu do ucznia.

Interwencja będzie się skupiała na wyrównywaniu szans edukacyjnych uczniów, w szczególności uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz uczniów młodszych. Największy nacisk będzie położony na podnoszenie u uczniów kompetencji kluczowych, w tym w szczególności kompetencji matematycznych czy naukowo-przyrodniczych. Należy podkreślić, że przedsięwzięcia tego typu powinny być kompleksowe, tym samym należy stworzyć w szkołach/klasach odpowiednie warunki dydaktyczne w postaci doposażenia pracowni przedmiotowych, w tym w szczególności pracowni naukowo-przyrodniczych. W ramach powyższych działań realizowane będą również inicjatywy wspierające rozwój kreatywności, innowacyjności, przedsiębiorczości oraz pracy zespołowej u uczniów.

Istotnym czynnikiem zmniejszającym ryzyko przedwczesnego wypadnięcia z systemu edukacji, jak również ryzyko związane z bezrobociem młodych, jest zapewnienie odpowiednio przygotowanej opieki psychologiczno-pedagogicznej oraz poradnictwa edukacyjno-zawodowego. Działania te powinny również wspierać osoby, które już spotkały się z problemami, co było przyczyną przerwania nauki, ale mimo to deklarują chęć powrotu do systemu kształcenia. Należy podkreślić, że wszystkie działania powinny w pierwszej kolejności silnie odpowiadać na indywidualne potrzeby uczniów, np. poprzez realizację programów stypendialnych.

Aby wzmocnić system szkolnictwa ponadgimnazjalnego na poziomie ogólnym, należy zintensyfikować działania zmierzające do zwiększenia szans absolwentów na przyszłym rynku pracy. Takim wsparciem będą działania zmierzające do nawiązania współpracy między szkołami kształcenia ogólnego a pracodawcami/przedsiębiorcami, np. poprzez organizację staży. Warto też podkreślić znaczenie współpracy szkół nie tylko z potencjalnymi pracodawcami, ale również współpracy z uczelniami i innymi jednostkami sektora B+R. Działania tego typu przyczynią się również do uatrakcyjnienia oferty szkół, podniesienia ich jakości. Jednocześnie przyniosą wymierne efekty w postaci zmniejszenia odsetka młodzieży niekontynuującej nauki, jak również zwiększą szanse absolwentów na rynku pracy. W ramach zaplanowanych interwencji realizowane będą również działania wspierające rozwój szczególnie uzdolnionych uczniów.

Do osiągnięcia wyżej wskazanych celów niezbędne jest zapewnienie wzrostu kompetencji i kwalifikacji kadry pedagogicznej oraz działania pro świadomościowe rodziców/opiekunów w aspekcie wychowania oraz rozwoju dziecka. Doskonalenie nauczycieli powinno opierać się na podnoszeniu ich kwalifikacji i kompetencji, w tym głównie kompetencji cyfrowych odpowiadających faktycznym potrzebom uczniów oraz szkoły. Dotychczas rządowym programem „Cyfrowa Szkoła” było objętych jedynie 13 szkół z województwa podlaskiego, niezbędne jest zatem kontynuowanie tych działań w zakresie e-szkoły oraz e-nauczyciel i rozszerzenie skali przedsięwzięcia na szkoły, które posiadają niedostosowaną bazę w ramach technologii informacyjno-komunikacyjnych do potrzeb uczniów i nauczycieli w celu uatrakcyjnienia i unowocześnienia oferty kształcenia. Nowoczesne technologie komputerowe są obecnie nieodzownym elementem procesu nauczania, szerokie wprowadzenie TIK do szkół wpłynie na wypracowanie u uczniów postaw kreatywnych, innowacyjnych oraz poprawi atrakcyjność samego procesu uczenia się. Beneficjentami poszczególnych przedsięwzięć mogą być wszystkie podmioty, niemniej jednak z uwagi na charakter wsparcia i grupy odbiorców, zasadnym jest aby beneficjentami byli w szczególności organy prowadzące szkoły/placówki. Beneficjentami mogą być również instytucje otoczenia szkół/placówek w tym uczelnie, które zaplanują interwencję skierowaną bezpośrednio do uczniów i powodującą wzrost ich umiejętności, kompetencji czy też kwalifikacji. Grupami docelowymi w ramach powyższych interwencji będą uczniowie i słuchacze szkół kształcenia ogólnego oraz młodzież, która zbyt wcześnie przerwała proces edukacji i z własnej inicjatywy chce wrócić na ścieżkę kształcenia i szkolenia. Ponadto grupę docelową będą stanowić nauczyciele jak również rodzice uczniów.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia tam, gdzie jest to niezbędne i uzasadnione przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego. Dzięki tej formie finansowania możliwa będzie realizacja kompleksowych projektów, gdzie dla osiągnięcia efektu interwencji konieczna będzie poprawa warunków kształcenia bądź dostosowanie infrastruktury i wyposażenia do osób niepełnosprawnych.

Terytorialnym obszarem realizacji priorytetu jest obszar województwa podlaskiego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów poszczególnych osi priorytetowych oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki danego osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektów instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	4 830			SL 2014	Corocznie
2	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	600			SL 2014	Corocznie
3	Liczba szkół i placówek systemu	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	130			SL 2014	Corocznie

	oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych								
4	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	913	SL 2014	Corocznie
5	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach prowadzonych w oparciu o indywidualne podejście do ucznia	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	7 193	SL 2014	Corocznie
6	Liczba uczniów korzystających z usług doradztwa edukacyjno-zawodowego (wskaźnik własny IZ)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	7 474	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 3.2 KSZTAŁTOWANIE I ROZWÓJ KOMPETENCJI KADR REGIONU

PRIORYTET INWESTYCYJNY 10.3

WYRÓWNYWANIE DOSTĘPU DO UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE O CHARAKTERZE FORMALNYM, NIEFORMALNYM I POZAFORMALNYM WSZYSTKICH GRUP WIEKOWYCH, POSZERZANIE WIEDZY, PODNOSZENIE UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJI SIŁY ROBOCZEJ ORAZ PROMOWANIE ELASTYCZNYCH ŚCIEŻEK KSZTAŁCENIA, W TYM POPRZEZ DORADZTWO ZAWODOWE I POTWIERDZANIE NABYTYCH KOMPETENCJI

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Popularyzacja i podniesienie jakości oferty kształcenia ustawicznego oraz dostosowanie go do potrzeb rynku pracy

SRWP 2020 dostrzega, że przewagą konkurencyjną gospodarki w coraz większym stopniu determinuje poziom kapitału ludzkiego. Jednak pomimo stałego wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców regionu, nadal jest zauważalny problem z niedostosowaniem oferty kształcenia ustawicznego do potrzeb rynku pracy. Potwierdza to również raport opracowany przez IBnGR w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej regionów Polski, z którego wynika, że województwo podlaskie jest najmniej atrakcyjnym miejscem lokowania kapitału także pod kątem oceny zasobów pracy (zasoby pracy zostały ocenione jako niedostatecznie wykwalifikowane).

Badania wykazują, iż społeczeństwo polskie nie ma jeszcze wypracowanego nawyku podnoszenia swoich kwalifikacji, kompetencji i umiejętności w systemie ustawicznym, co powoduje, że są one nieadekwatne i niedostosowane do faktycznych potrzeb pracodawców. Konsekwencją dynamicznych zmian zachodzących w otoczeniu społeczno-gospodarczym jest konieczność budowania mobilnych zawodowo zasobów pracy, m.in. poprzez stałe dostosowywanie kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych. Z przeprowadzonego badania *Umiejętności Polaków – wyniki Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób dorosłych (PIAAC)* wynika, że wzrost umiejętności (głównie tych podstawowych) następuje w młodszych grupach wiekowych, a spadek w starszych grupach wiekowych. Jednocześnie osoby pracujące charakteryzują się wyższym poziomem kompetencji/umiejętności niż osoby bezrobotne czy bierne zawodowo.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat udział osób dorosłych (25-64 lata) uczestniczących w kształceniu i szkoleniu w województwie podlaskim utrzymuje się na poziomie zbliżonym do średniej krajowej. Niepokojący jest spadek w kolejnych okresach: w roku 2010 wynosił on 5,1%, w 2011 r. 4,6%, w 2012 r. 4,1%. Z uwagi na cel *Strategii Rozwoju Kraju i Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego* oraz wartość wskaźnika odsetka osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i szkoleniu, który to został ustalony docelowo (2020 rok) na poziomie 10%-15%, niezbędna jest w pierwszej kolejności interwencja skierowana na upowszechnienie idei kształcenia przez całe życie. Wspierać realizację niniejszego celu będzie zwiększenie dostępności do atrakcyjnej i wysokiej jakości oferty edukacyjnej.

W zakresie kształcenia ustawicznego SRWP 2020 wskazuje na konieczność rozwoju kompetencji cyfrowych. Diagnoza *Programu Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego „E-podlaskie”* wskazała, że pracownicy z województwa podlaskiego w niedostatecznym stopniu potrafią posługiwać się narzędziami TIK w pracy zawodowej. Wobec czego istnieje realna potrzeba podnoszenia kompetencji osób dorosłych w zakresie technik informatycznych. W ramach badania PIAAC wyróżniono 4 poziomy umiejętności wykorzystania TIK, z których w Polsce 12% populacji ma umiejętności poniżej poziomu 1, 19% na poziomie 1, 15,4% poziom 2, 3,8% poziom 3. Najlepszymi umiejętnościami wykorzystania TIK cechują się osoby młode, wśród osób starszych w wieku 55-65 lat w ramach przeprowadzonego badania umiejętnościami z wykorzystania TIK wykazało się jedynie 3% osób w tej grupie wiekowej w Polsce, w stosunku do innych krajów OECD wynik ten wynosił na poziomie 11%. Dane te potwierdzają że niezbędne jest położenie nacisku na zwiększenie wśród osób dorosłych kompetencji i umiejętności w posługiwaniu się TIK.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	.	.	4 000	SL 2014	Corocznie
2	Liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	.	.	8 000	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Na podniesienie kompetencji regionalnych zasobów ludzkich wpłynie poprawa dostępności do wysokiej jakości oferty kształcenia ustawicznego i szersze upowszechnienie idei uczenia się przez całe życie. Celem zwiększenia udziału osób dorosłych w kształceniu ustawicznym podejmowane będą działania dotyczące podniesienia atrakcyjności szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego, placówek kształcenia praktycznego oraz innych tego typu placówek. Priorytetem będzie dostosowanie oferty powyższych placówek do zmieniającego się rynku pracy.

W ramach priorytetu 10.3 realizowane będą działania wspierające osoby dorosłe w podnoszeniu kompetencji i kwalifikacji z wykorzystaniem różnych form kształcenia, takich jak m.in. studia podyplomowe, kwalifikacyjne kursy zawodowe, kursy umiejętności zawodowych, kursy kompetencji ogólnych oraz inne kursy umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Takie formy kształcenia są istotne z punktu widzenia funkcjonowania osób dorosłych na rynku pracy. Dają one możliwość uzyskania lub uzupełnienia

kwalifikacji zawodowych w elastycznym systemie, który jest w stanie na bieżąco reagować na potrzeby lokalnego rynku. Z uwagi na występujące w województwie podlaskim braki w kadrze specjalistów w zakresie rozwiązań TIK, przewidziane są również działania w kierunku podnoszenia kompetencji osób dorosłych w powyższym zakresie.

W ślad za wdrażaniem Krajowego Systemu Kwalifikacji, powinno iść upowszechnienie i realizacja działań umożliwiających osobom dorosłym formalne potwierdzenie kwalifikacji nabytych w sposób pozaformalny i nieformalny.

Wsparciu mobilności zawodowej i budowaniu w uczestnikach rynku pracy umiejętności dostosowania się do wyzwań jakie stawia współczesna gospodarka służyć będzie realizacja przedsięwzięć związanych z poradnictwem zawodowo-edukacyjnym. Brak inicjatywy ze strony osób dorosłych w podejmowaniu kształcenia i szkolenia często ma podłoże w braku umiejętności planowania własnej ścieżki rozwoju kariery. Dlatego też niezbędne są działania pro świadomościowe skupione na poradnictwie edukacyjno-zawodowym osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane uzyskaniem pomocy w zakresie diagnozy potrzeb oraz wyboru i znalezienia odpowiedniej oferty edukacyjnej. Należy podkreślić, że działania takie powinny być skierowane do wszystkich osób na każdym etapie kształcenia. Jednocześnie są to nowe wyzwania dla doradców zawodowo-edukacyjnych, wobec czego niezbędne są działania doskonalące ich warsztat merytoryczny i dydaktyczny. Tego typu przedsięwzięcia przyczynią się zwiększeniu udziału osób dorosłych w kształceniu lub szkoleniu ustawicznym.

Beneficjentami powyższych przedsięwzięć mogą być wszystkie podmioty, w szczególności będą to podmioty prowadzące kształcenie i szkolenie osób dorosłych w systemie formalnym, pozaformalnym. Z kolei grupę docelową stanowić będą osoby dorosłe uczestniczące z własnej inicjatywy w kształceniu ustawicznym, w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia, tam gdzie jest to niezbędne przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Działania w ramach PI 10.3 realizowane będą na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów poszczególnych osi priorytetowych oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFSD oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki danego osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy

i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	3 216	SL 2014	Corocznie
2	Liczba osób z wykształceniem ponadgimnazjalnym lub policealnym objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	7 692	SL 2014	Corocznie
3	Liczba osób z wykształceniem wyższym objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	1 092	SL 2014	Corocznie
4	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia realizowanych we współpracy z pracodawcami	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	960	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 3.3 SZKOLNICTWO ZAWODOWE NA RZECZ KONKURENCYJNOŚCI PODLASKIEJ GOSPODARKI

PRIORYTET INWESTYCYJNY 10. 3 BIS

LEPSZE DOSTOSOWANIE SYSTEMÓW KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA DO POTRZEB RYNKU PRACY, UŁATWIENIE PRZECHODZENIA Z ETAPU KSZTAŁCENIA DO ETAPU ZATRUDNIENIA ORAZ WZMACNIANIE SYSTEMÓW KSZTAŁCENIA I SZKOLENIA ZAWODOWEGO I ICH JAKOŚCI, W TYM POPRZEC MECHANIZMY PROGNOZOWANIA UMIEJĘTNOŚCI, DOSTOSOWANIA PROGRAMÓW NAUCZANIA ORAZ TWORZENIA I ROZWOJU SYSTEMÓW UCZENIA SIĘ POPRZEC PRAKTYCZNĄ NAUKĘ ZAWODU REALIZOWANĄ W ŚCISŁEJ WSPÓŁPRACY Z PRACODAWCAMI

Cel szczegółowy: Wzrost jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb regionalnego i lokalnych rynków prac we współpracy z pracodawcami i przedsiębiorcami

Zgodnie ze *Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020* jednym z istotnych problemów w obszarze rozwoju kompetencji mieszkańców jest niedostosowanie oferty kształcenia zawodowego do potrzeb regionalnego rynku pracy. Wysoka jakość edukacji zawodowej jest też jednym z priorytetowych działań polityki oświatowej państwa. Bariery rozwoju szkolnictwa zawodowego jest między innymi stereotypowe podejście do kształcenia zawodowego na poziomie szkół średnich oraz niedocenywanie korzyści z niego płynących. Szkolnictwo zawodowe boryka się z szeregiem problemów, dotyczy to przede wszystkim niedostatecznego przygotowania absolwentów od strony praktycznej w ramach nauczanego zawodu. Istotnym problemem jest także baza dydaktyczna, która w większości przypadków nie odzwierciedla rzeczywistego środowiska pracy. Aby zniwelować niedostatki bazy materialnej

i podnieść atrakcyjność kształcenia konieczne jest zatem wspieranie współpracy szkół z pracodawcami.

Efektami interwencji będzie m.in. wzrost umiejętności, kompetencji i kwalifikacji uczniów w szczególności umiejętności praktycznych. Należy podkreślić, że wzrost jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego będzie miał wielopłaszczyznowe korzyści, z jednej strony zmniejszy się ryzyko przerywania nauki przez uczniów z drugiej poprawi szanse na zatrudnienie w wyuczonym zawodzie.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	-	-	150	SL 2014	Corocznie
2	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	-	-	2 380	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Dużym wyzwaniem w kierunku kształcenia zawodowego będzie zapewne przełamanie stereotypowego podejścia do szkolnictwa zawodowego. Wobec czego niezbędne jest przede wszystkim podniesienie atrakcyjności szkół zawodowych poprzez zwiększenie współpracy szkół z pracodawcami, jak również współpracy z sektorem B+R. Na atrakcyjność szkół zawodowych wpłynie również lepsze dostosowanie ich oferty kształcenia do rzeczywistych potrzeb regionalnego i lokalnych rynków pracy. Obecne zmiany na rynku pracy oraz modernizacja kształcenia zawodowego wymagają poszerzenia współpracy szkół ze środowiskiem pracodawców. Współpraca w tym zakresie niesie obustronne korzyści.

Na poprawę jakości edukacji zawodowej wpłynie również realizacja kompleksowych programów rozwojowych poprzedzonych diagnozą potrzeb konkretnej szkoły/placówki kształcenia zawodowego (w tym uwzględniając sytuację na regionalnym i lokalnych rynkach pracy) wraz z opracowaniem i wdrożeniem programu wsparcia. Istotne jest to, aby programy te uwzględniały indywidualne potrzeby uczniów i tym samym tworzyły odpowiednie warunki do ich rozwoju i wyrównywania szans edukacyjnych, minimalizując tym samym występujące dysproporcje między uczniami. Działaniem współtowarzyszącym będzie objęcie opieką pedagogiczno-psychologiczną uczniów wykazujących problemy w nauce lub z innych przyczyn zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu szkolnictwa.

Priorytetowym obszarem wsparcia będą przedsięwzięcia nastawione na doskonalenie przez uczniów umiejętności praktycznych. Realizowane będą również projekty ukierunkowane na tworzenie w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej poprzez ich wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne. Działania te w szczególności przyczynią się do podniesienia umiejętności praktycznych u uczniów, zwiększając ich szansę na rynku pracy,

przyczynią się do wzmocnienia atrakcyjności, jakości oraz rangi kształcenia zawodowego. Wsparcie również będzie mogło być skierowane na działania realizowane przez centra kształcenia zawodowego i ustawicznego, oferujące różne formy kształcenia i poradnictwa zawodowego dla młodzieży, przy jednoczesnej współpracy z pracodawcami.

Warunkiem sukcesu procesu modernizacji szkolnictwa zawodowego są działania ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej. Doskonalenie nauczycieli i instruktorów praktycznej nauki zawodu powinno bezpośrednio wynikać z rzeczywistych potrzeb szkoły i ucznia, a nowo nabyta wiedza powinna być w pełni wykorzystywana do pracy z uczniem. Efektywna współpraca szkoły z pracodawcami również wiąże się z koniecznością doskonalenia warsztatu pracy nauczycieli i dostosowania go do najnowszych trendów i technologii w danej branży.

Aby w szerszym zakresie przygotować absolwentów szkół do wejścia na rynek pracy, wspierane będą dodatkowo działania związane z rozwojem poradnictwa zawodowo-edukacyjnego. Uzupełniający charakter będą miały programy stypendialne adresowane do szczególnie uzdolnionych uczniów, przy czym ocena uzdolnień będzie dotyczyła nie tylko aspektów teoretycznych, ale również praktycznej nauki zawodu.

Kompleksowe podejście oparte na wielotorowości działań skierowanych na udoskonalenie kształcenia zawodowego w ścisłej współpracy z przedsiębiorcami i pracodawcami, przyczyni się w sposób bezpośredni do zmniejszenia odsetka osób młodych przerywających i niekontynuujących nauki, zwiększając tym samym ich szanse na rynku pracy.

Beneficjentami poszczególnych przedsięwzięć mogą być wszystkie podmioty, niemniej jednak z uwagi na charakter wsparcia i grupy odbiorców, zasadnym jest aby beneficjentami były w szczególności organy prowadzące szkoły/placówki. Beneficjentami mogą być również instytucje otoczenia szkół/placówek kształcenia zawodowego, w tym uczelnie, które zaplanują interwencję skierowaną bezpośrednio do uczniów i powodującą wzrost ich umiejętności, kompetencji czy też kwalifikacji. Grupami docelowymi w ramach powyższych interwencji będą uczniowie i słuchacze szkół kształcenia zawodowego. Ponadto grupę docelową będą stanowić nauczyciele kształcący w szkołach zawodowych oraz instruktorzy praktycznej nauki zawodu.

W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia tam, gdzie jest to niezbędne i uzasadnione, przewiduje się umożliwienie finansowania krzyżowego.

Terytorialnym obszarem realizacji PI 10.3 bis będzie obszar województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów poszczególnych osi priorytetowych oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki danego osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny

formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacji kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektów jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	90			SL 2014	Corocznie
2	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	3 400	SL 2014	Corocznie
3	Liczba szkół zawodowych współpracujących z pracodawcami w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	63			SL 2014	Corocznie
4	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	300	SL 2014	Corocznie

Opis wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Pomimo obserwowanego wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców, w województwie podlaskim występuje niedostosowanie kompetencyjno-kwalifikacyjne zasobów pracy. Problemem jest także słabe powiązanie szkolnictwa ze sferą gospodarczą oraz zmniejszający się udział kształcenia zawodowego w systemie edukacyjnym województwa. W związku z tym budowanie kompetencji do pracy wymaga przede wszystkim podniesienia jakości edukacji i lepszego powiązania jej z potrzebami lokalnych rynków pracy. Potrzeby regionalnego i lokalnych rynków pracy wymagają podniesienia atrakcyjności i jakości zarówno kształcenia zawodowego, jak i oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego ukierunkowanego na rozwój kompetencji kluczowych oraz wzmocnienia zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia. Jest to szczególnie ważne ze względu na konieczność powstrzymania odpływu wykwalifikowanej kadry z regionu. Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego, szczególnie na obszarach o ograniczonej dostępności do usług edukacyjnych, przyczyni się do zmniejszenia liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną. Lepsze wykształcenie przekłada się na większe szanse na rynku pracy. Z uwagi na rosnące znaczenie kapitału ludzkiego w budowaniu przewagi konkurencyjnej gospodarki, działania będą ukierunkowane także na zwiększenie udziału osób dorosłych w kształceniu ustawicznym. Najważniejsze jest jednak podniesienie atrakcyjności i jakości oferty kształcenia ustawicznego, która dodatkowo wymaga dużej elastyczności i stałego dostosowywania do potrzeb gospodarki. Odpowiednie kompetencje do pracy mieszkańców

regionu to większa konkurencyjność istniejących przedsiębiorstw. Podnoszenie i dostosowywanie do potrzeb rynku pracy umiejętności i kwalifikacji, rozwijanie postaw kreatywnych i przedsiębiorczych w społeczeństwie oraz świadomości potrzeby uczenia się przez całe życie mają szczególne znaczenie dla rozwoju gospodarki, wzrostu jej konkurencyjności (CT3) i innowacyjności (CT1). W dobie społeczeństwa informacyjnego na szczególną uwagę zasługuje podnoszenie kompetencji cyfrowych. Wykorzystywane w procesie nauczania i uczenia się nowoczesne technologie wpłyną na ogólny poziom kompetencji cyfrowych społeczeństwa, wzmacniając tym samym rozwój społeczeństwa informacyjnego i szerokie wykorzystanie TIK (CT 2).

R Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
							M	K	O	M	K	O		
III	Wskaźnik finansowy		Wartość wydatków certyfikowanych	Mln euro	EF S	Region słabiej rozwinięty	21,46			96,25			SL 2014	
III	Wskaźnik produktu		Liczba uczniów objętych wsparciem w programie	osoby	EF S	Region słabiej rozwinięty	3 844			10 593			SL 2014	Wskaźnik obejmuje uczniów objętych bezpośrednim wsparciem w programie w ramach PI 10.1 i 10.3 bis, które stanowią 82% alokacji Osi (tj. uczniów uczestniczących w zajęciach prowadzonych w oparciu o indywidualne podejście do ucznia w ramach PI 10.1 oraz uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy w ramach PI 10.3 bis)

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EF S
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowane
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	115 Ograniczanie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu	24 150 000

	nauki, zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	
III Kompetencje i kwalifikacje	117 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	15 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	118 Lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	45 000 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	01 Dotacja bezwrotna	84 150 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	34 150 000
III Kompetencje i kwalifikacje	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	30 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	20 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	4 816 195
III Kompetencje i kwalifikacje	07 Nie dotyczy	79 333 805

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III Kompetencje i kwalifikacje	01 Wspieranie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i zasobooszczędną	5 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	03 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	5 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	04 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	5 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	05 Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjnych i komunikacyjnych	10 000 000
III Kompetencje i kwalifikacje	06 Niedyskryminacja	84 150 000
III Kompetencje i kwalifikacje	07 Równość płci	84 150 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA IV: POPRAWA DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 4.1 MOBILNOŚĆ REGIONALNA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 7.2

ZWIĘKSZANIE MOBILNOŚCI REGIONALNEJ POPRZEZ ŁĄCZENIE WĘZŁÓW DRUGORZĘDNYCH I TRZECIORZĘDNYCH Z INFRASTRUKTURĄ TEN-T, W TYM Z WĘZŁAMI MULTIMODALNYMI

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa dostępności na rzecz włączenia regionu do europejskiego zintegrowanego systemu transportowego

Z uwagi na peryferyjne położenie regionu celem inwestycji polegających na łączeniu węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T jest poprawa dostępności zewnętrznej i wewnętrznej. Przyczynią się one do poprawy atrakcyjności inwestycyjnej poprzez połączenie z krajowymi i międzynarodowymi ośrodkami wzrostu. Ze względu na usytuowanie na wschodniej granicy UE, dzięki rozbudowie sieci transportowej, w szczególności dróg o wysokiej przepustowości, województwo ma szansę stać się ważnym szlakiem komunikacyjnym o znaczeniu europejskim.

Działania zwiększające mobilność regionalną będą prowadziły do poprawy spójności przestrzennej w wymiarze międzyregionalnym, co jest szczególnie ważne z uwagi na znaczne dysproporcje w poziomie rozwoju pomiędzy województwem podlaskim a innymi regionami UE i słabe skomunikowanie ze stolicami sąsiednich województw oraz – z uwagi na brak portu lotniczego – innymi miastami europejskimi. Zwiększenie atrakcyjności regionu, m.in. z punktu widzenia potencjalnych inwestorów, wymaga poprawy jego dostępności zewnętrznej i wewnętrznej poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury transportowej o istotnym znaczeniu gospodarczym, niezbędnej do skomunikowania, np. z terenami inwestycyjnymi czy przejściami granicznymi.

Ze względu na najniższą w kraju gęstość zaludnienia oraz znaczne rozproszenie sieci osadniczej w wielu częściach regionu celem interwencji jest poprawa dostępności i spójności wewnątrzregionalnej oraz włączenie regionalnej infrastruktury transportowej obsługującej miasta i ośrodki lokalne do sieci TEN-T. Działania te wpłyną na poprawę międzygałęziowej dostępności transportowej.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	WMDT w transporcie drogowym	-	Region słabiej rozwinięty	0,2424	2010	0,2762 (2020 r.)	Badanie zlecone	Raz na koniec programu

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Zwiększenie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności terytorialnej oraz włączenie regionu do europejskiego zintegrowanego systemu transportowego, umożliwiającego sprawne przewozy towarów i ludności stanowi jedno z kluczowych wyzwań województwa.

Poprawie dostępności zewnętrznej służyć mają przede wszystkim inwestycje z zakresu budowy/przebudowy dróg wojewódzkich umożliwiających połączenie do sieci TEN-T oraz systemu dróg krajowych. Inwestycje te wpłyną pozytywnie na spójność przestrzenną poprzez umożliwienie lepszej komunikacji z sąsiednimi regionami, ośrodkiem wojewódzkim oraz subregionalnymi ośrodkami wzrostu. W konsekwencji podniesie to atrakcyjność województwa, stworzy korzystniejsze warunki wymiany ekonomicznej oraz podniesie jakość życia mieszkańców, m.in. dzięki zapewnieniu lepszej dostępności do usług publicznych i miejsc pracy. Poprawa dostępności wewnętrznej wymaga inwestycji w drogi lokalne. Będą one możliwe jedynie, wówczas gdy przyczynią się do fizycznej, gospodarczej i społecznej rewitalizacji i regeneracji obszarów miejskich i wiejskich (działania rewitalizacyjne i związane ze zrównoważoną mobilnością miejską), lub gdy zapewnią konieczne połączenia z siecią autostrad i dróg ekspresowych bądź przyczynią się do uzupełnienia luki w połączeniach transgranicznych, a planowane inwestycje będą stanowiły element szerszego projektu (w tym np. usprawnią połączenia do portów lotniczych, centrów logistycznych jak również usprawnią połączenia z obszarami wiejskimi, zapobiegając ich marginalizacji poprzez poprawę dostępności do usług wyższego rzędu).

Realizowane inwestycje będą obejmować również działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na tych drogach, m.in. wdrażanie inteligentnych systemów transportowych (ITS), doposażenie służb ratowniczych (zakup sprzętu i środków transportu na rzecz ochrony głównych szlaków komunikacyjnych przed zagrożeniami i skutkami katastrof drogowych), co jest istotne w świetle rosnącego natężenia ruchu pojazdów ciężarowych, wynikającego m.in. z tranzytowego położenia regionu. Interwencja w tym zakresie wpłynie pozytywnie na jakość życia mieszkańców oraz stan bezpieczeństwa na drogach. Projektowane inwestycje powinny uwzględniać takie warunki jak: zmniejszanie uciążliwości hałasowej, tworzenie pasów zieleni przy drogach o dużym natężeniu ruchu w pobliżu zabudowy mieszkaniowej. W uzasadnionych przypadkach wsparciem zostanie objęte dodatkowo wyposażenie inwestycji w specjalistyczne urządzenia służące do kontroli masy pojazdów ciężarowych. Integralnym elementem inwestycji z zakresu modernizacji dróg, które docierają do przejść granicznych, może być budowa/rozbudowa parkingów buforowych niwelujących spiętrzenie ruchu w pobliżu przejść granicznych.

Potencjalnymi beneficjentami będą jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych oraz jednostki odpowiedzialne za bezpieczeństwo ruchu drogowego, w tym OSP.

Terytorialny obszar realizacji PI 7.2 będzie obejmował obszar całego województwa podlaskiego. Miasto Białystok i jego obszar funkcjonalny będzie objęty interwencją w zakresie PI 7.2 jedynie w ramach ZIT.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do projektów realizowanych

w obszarze ośrodków subregionalnych lub gdy beneficjentem będzie Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich.

Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria będą uwzględniać zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki danej osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektów w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektów instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

Kluczowym kryterium selekcji będzie zapewnienie połączenia węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T. Ponadto kryteria wsparcia inwestycji drogowych będą dotyczyły: rejestrowanego natężenia ruchu, kontynuacji ciągu, funkcji drogi oraz gotowości projektu do realizacji. Inwestycje w zakresie dróg powiatowych i gminnych będą mogły uzyskać wsparcie w pierwszej kolejności gdy zapewniają konieczne połączenie z siecią dróg ekspresowych, obszarami przeznaczonymi pod działalność przemysłowo-usługową bądź gdy uzupełniają luki w połączeniach transgranicznych. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	4	SL 2014	Corocznie
2	Całkowita długość nowych dróg / <i>Total length of newly built roads</i>	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	17	SL 2014	Corocznie
3	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg/ <i>Total length of reconstructed or upgraded roads</i>	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	287	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 4.2 INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 7.4

ROZWÓJ I REHABILITACJA KOMPLEKSOWYCH, WYSOKIEJ JAKOŚCI I INTEROPERACYJNYCH SYSTEMÓW TRANSPORTU KOLEJOWEGO ORAZ PROPAGOWANIE DZIAŁAŃ SŁUŻĄCYCH ZMNIEJSZENIU HAŁASU

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zwiększenie roli transportu kolejowego w przewozach towarowych i pasażerskich województwa

Województwo charakteryzuje słabo rozwinięta infrastruktura kolejowa, niska gęstość sieci kolejowej oraz brak pełnej sieci połączeń pomiędzy wszystkimi największymi ośrodkami regionu oraz Białymstokiem i stolicami sąsiednich województw. Z tego względu uzasadnione są inwestycje w zakresie rozwoju i rehabilitacji kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego. Poprzez wpływ na poprawę wewnętrznej dostępności transportowej przyczynią się one do wzmocnienia spójności terytorialnej.

Celem interwencji jest także zapewnienie efektywnego systemu transportu publicznego, łączącego ważne ośrodki wewnątrz województwa, m.in. poprzez rehabilitację i rozwój transportu kolejowego. Problemem infrastruktury kolejowej w regionie jest przede wszystkim jej bardzo zły stan techniczny, który powoduje, że na znacznej części sieci prędkości maksymalne maleją a czas przejazdu ulega wydłużeniu. Sytuacja taka może prowadzić do niższej konkurencyjności kolei na rynku przewozowym. Z powodu środowiskowych uwarunkowań województwa, należy zwrócić szczególną uwagę na stan i rozwój tego środka transportu. Dzięki inwestycjom prowadzącym do jego unowocześnienia, ma on szansę odgrywać większą rolę szczególnie w przewozach towarowych. Z perspektywy powiązań międzynarodowych, z uwagi na położenie regionu istotna jest również poprawa jakości połączeń kolejowych z Białorusią, Litwą. Z uwagi na brak terminali przeładunkowych przystosowanych do obsługi transportu intermodalnego oraz zły stan i złą jakość istniejącej infrastruktury punktowej (terminalowej) w regionie planowana jest realizacja projektów polegających na budowie, przebudowie i modernizacji infrastruktury terminali przeładunkowych. Na bazie istniejącej infrastruktury region ma potencjał w zakresie węzłów bimodalnych (drogowo-kolejowych). Celowe jest stworzenie warunków do ułatwienia przejścia z drogowego transportu towarowego na inne rodzaje transportu, zwłaszcza transport kolejowy, za pomocą platform intermodalnych i inteligentnych systemów transportowych. Działania te przyczynią się do zmniejszenia natężenia drogowego transportu towarowego, a tym samym do poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Działania te przyczynią się również do poprawy międzygałęziowej dostępności transportowej.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	WMDT w transporcie kolejowym	-	Region słabiej rozwinięty	0,2433	2010	0,2645 (2020 r.)	Badanie zlecone	Raz na koniec programu

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W celu wzmocnienia spójności terytorialnej poprzez wspieranie wewnętrznej dostępności transportowej oraz stworzenia efektywnego systemu transportu publicznego, w którym istotną rolę będzie odgrywał transport kolejowy, planowana jest realizacja projektów z zakresu modernizacji i rehabilitacji sieci kolejowej wraz z infrastrukturą dworcową poza siecią TEN-T.

Tego rodzaju inwestycje przyczynią się do promowania transportu niskoemisyjnego i stworzenia lepszych warunków do połączeń multimodalnych, co pozytywnie wpłynie na środowisko naturalne i redukcję emisji zanieczyszczeń. Wpłyną one także na skrócenie czasu dojazdu pasażerów oraz transportu towarów. Z punktu widzenia rozwoju wymiany gospodarczej z państwami zza wschodniej granicy UE planowana jest realizacja projektów polegających na budowie i przebudowie terminali przeładunkowych nie należących do sieci TEN-T. Inwestycje w zakresie sieci i infrastruktury towarzyszącej, w tym na przejazdach kolejowych, znacznie poprawią bezpieczeństwo ruchu kolejowego. Dodatkowo elementem inwestycji mogą być systemy automatycznego sterowania ruchem kolejowym, uzupełniając infrastrukturę torową, pozwalają na znaczne podniesienie bezpieczeństwa ruchu umożliwiające zwiększenie średniej prędkości pociągów oraz podnoszące bezpieczeństwo i zmniejszające awaryjność systemu. Integralnym elementem inwestycji dotyczących rewitalizacji linii kolejowych mogą być również inwestycje z zakresu przebudowy lub zmiany sposobu użytkowania budynków dworcowych, co wpływa na podniesienie atrakcyjności korzystania z infrastruktury i zwiększy rentowność systemu.

Dofinansowanie będą mogły uzyskać jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, podmioty wykonujące usługi na podstawie umowy zawartej z JST, w których większość udziałów/akcji ma jednostka samorządu, operatorzy infrastruktury kolejowej, zarządcy infrastruktury kolejowej i dworcowej, przedsiębiorstwa oraz inne podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

Działania w zakresie transportu kolejowego będą realizowane na całym obszarze województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy. Kierunkowymi kryteriami identyfikacji inwestycji w tym obszarze będzie komplementarność z istniejącą infrastrukturą transportową – łączenie transportu kolejowego z innymi rodzajami transportu oraz przyczynianie się do przenoszenia transportu towarów z dróg na linie kolejowe.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Całkowita długość zrehabilitowanych linii kolejowych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	60	SL 2014	Corocznie
2	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych [/ Total length of reconstructed or upgraded railway line [km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	4	SL 2014	Corocznie
3	Liczba wybudowanych, przebudowanych lub wyremontowanych przystanków kolejowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	2	SL 2014	Corocznie
4	Całkowita długość odcinków linii kolejowych wyposażonych w system ERTMS	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	64	SL 2014	Corocznie

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
							M	K	O	M	K	O		
IV	KEW		Poziom kontraktacji na Osi	%	EFRR	Region słabiej rozwinięty	45			100			SL 2014	
IV	Wskaźnik finansowy		Wartość wydatków certyfikowanych	Mln euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	58,40			240,07			SL 2014	
IV	Wskaźnik produktu		Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	72			287			SL 2014	

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFRR
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowane
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Poprawa dostępności transportowej	026 Inne koleje	35 000 000
IV Poprawa dostępności transportowej	030 Drugorzędne połączenia drogowe z siecią drogową i węzłami TEN-T (nowo budowane)	15 500 000
IV Poprawa dostępności transportowej	034 Inne drogi przebudowane lub zmodernizowane (autostrady, drogi krajowe, regionalne lub lokalne)	134 500 000
IV Poprawa dostępności transportowej	036 Transport multimodalny	5 000 000
IV Poprawa dostępności transportowej	044 Inteligentne systemy transportowe (w tym wprowadzenie zarządzania popytem, systemy poboru opłat, informatyczne systemy monitorowania, kontroli i informacji)	5 000 000
IV Poprawa dostępności transportowej	088 Zapobieganie zagrożeniom naturalnym niezwiązanym z klimatem (np. trzęsienia ziemi) oraz wywołanym działalnością człowieka, np. awariami przemysłowymi, oraz zarządzanie ryzykiem w tym zakresie, w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności oraz systemy i infrastruktura do celów zarządzania klęskami i katastrofami	5 000 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Poprawa dostępności transportowej	01 Dotacja bezzwrotna	200 000 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Poprawa dostępności transportowej	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	80 000 000
IV Poprawa dostępności transportowej	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	60 000 000

	gęstości zaludnienia)	
IV Poprawa dostępności transportowej	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	60 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Poprawa dostępności transportowej	07 Nie dotyczy	200 000 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA V: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 5.1 ENERGETYKA OPARTA NA ODNAWIALNYCH ŹRÓDŁACH ENERGII

PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.1

WSPIERANIE WYTWARZANIA I DYSTRYBUCJI ENERGII POCHODZĄCEJ ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Rozwój lokalnej (rozproszonej) produkcji energii ze źródeł odnawialnych

Niezwykle istotnym czynnikiem dla rozwoju gospodarczego regionu jest ograniczenie ryzyka niedoboru energii i zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego. Współczesna gospodarka potrzebuje coraz większej ilości energii. Zużycie energii wzrasta także w gospodarstwach domowych. Niezbędne zatem są działania mające na celu efektywniejsze wykorzystanie energii oraz dywersyfikację źródeł (do tej pory opartych w większości na dostawach importowanych paliw i wydobyciu krajowych złóż węgla) poprzez lokalną produkcję energii ze źródeł odnawialnych, zwłaszcza energii słonecznej, czy biogazu. Wyzwaniem przed jakim stoi w najbliższych latach województwo podlaskie jest rewolucja energetyczna, której efektem będzie nie tylko do wzrost udziału energii odnawialnej w konsumpcji, ale również fakt, iż właścicielami zdecentralizowanych źródeł energii będą podlascy mieszkańcy i przedsiębiorcy. Powyższy trend zmian będzie miał wymiar społeczny i gospodarczy. Działania na rzecz rozwoju infrastruktury OZE będą generować nowe miejsca pracy, co przy zapewnieniu odpowiednich kwalifikacji zawodowych umożliwi dywersyfikację zatrudnienia, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Należy oczekiwać zwiększenia zatrudnienia szczególnie w przemyśle i usługach związanych z wytwarzaniem i obsługą urządzeń oraz instalacji energetycznych.

Produkcja energii ze źródeł odnawialnych może odbywać się w modelu rozproszonym – w małych zdecentralizowanych wytwórniach, które jednocześnie mogą być dodatkowym

źródłem dochodów lokalnych społeczności (co jest możliwe w przypadku wytwórni zarządzanych przez osoby fizyczne lub podmioty prawne tworzone przez mieszkańców gminy i samorząd). Przy takich założeniach produkcja energii odnawialnej będzie przyczyniać się dodatkowo do wzrostu potencjału ekonomicznego regionów wiejskich.

Realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do zwiększenia udziału energii odnawialnej w produkcji energii ogółem, ale też w zużyciu końcowym energii brutto. Efektem podjętych działań będzie redukcja emisji CO₂ i poprawa stanu środowiska, ale także wzrost potencjału ekonomicznego słabych strukturalnie obszarów wiejskich.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto	%	Region słabiej rozwinięty	15,5	2012	18,6	Obliczenia na podstawie GUS	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej / Additional capacity of renewable energy production	MW	Region słabiej rozwinięty	0	2014	32	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W celu zmiany struktury wytwarzania energii i zwiększenia lokalnej produkcji energii ze źródeł odnawialnych niezbędne jest wsparcie inwestycji z zakresu wytwarzania energii pochodzącej z OZE, a także jej podłączenia do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej. Przewiduje się wsparcie jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z biomasy, biogazu, energii wiatru, słońca, wody oraz Ziemi (geotermia). Preferowane będą inwestycje, które z jednej strony efektywnie przyczynią się do realizacji krajowego celu dotyczącego 15% udziału OZE w konsumpcji energii ogółem w 2020, a z drugiej strony będą zapewniać poszanowanie środowiska i ochronę krajobrazu (co jest możliwe zwłaszcza w przypadku zastosowania mikroinstalacji). W pozyskiwaniu OZE na terenach wiejskich należy zwracać uwagę na skumulowane efekty środowiskowe, których składowymi będą: bilans energetyczny, bilans CO₂, różnorodność biologiczna i krajobraz, a także na efekty społeczno-gospodarcze. Celem powinno być dofinansowanie możliwie jak największej liczby instalacji OZE, przy założeniu jednak, że w pierwszym rzędzie powinny być wspierane te inwestycje, które służą realizacji celów strategicznych: oprócz zmniejszenia emisji CO₂, będą przyczyniały się wydatnie do wzrostu zatrudnienia i akumulacji kapitałowej w regionie. W przypadku energii cieplnej w ramach programu możliwe będzie wsparcie efektywnej dystrybucji ciepła z OZE np. pompy ciepła, geotermia.

Przewidywane jest dofinansowanie interwencji z zakresu rozwoju infrastruktury wytwórczej biokomponentów i biopaliw produkowanych w dużej mierze z surowców odpadowych i pozostałości z produkcji rolniczej oraz przemysłu rolno-spożywczego.

Z uwagi na fakt, że intensywne („przemysłowe”) pozyskiwanie lub produkcja biomasy nieuchronnie prowadzi do rosnącej konkurencji o rolniczą przestrzeń produkcyjną oraz negatywnie oddziałuje na różnorodność biologiczną, należy zapewnić, aby surowce energetyczne pochodzenia rolniczego były wytwarzane w warunkach oszczędnego gospodarowania zasobami, a ich produkcja nie może stanowić zagrożenia dla środowiska i przemysłu spożywczego.

Przedsięwzięcia z zakresu produkcji energii ze źródeł odnawialnych mogą być realizowane zwłaszcza przez podlaskich rolników i przedsiębiorców, a także spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość

prawną (nie wymienione wyżej), podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

W kontekście omawianego celu potrzebne jest wsparcie przemysłu dostarczającego urządzenia niezbędne do produkcji energii ze źródeł odnawialnych co będzie miało miejsce w ramach realizacji CT 3, PI 3.3.

Istotnym uzupełnieniem interwencji będzie budowa oraz modernizacja sieci umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej przy pomocy OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego. Powyższe projekty dotyczące sieci dystrybucyjnej o napięciu SN i nn będą realizowane przez operatorów systemu dystrybucyjnego (OSD).

Realizacja działania planowana jest na obszarze województwa podlaskiego, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFSD oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Preferowane będą mikroinstalacje służące do produkcji energii z biogazu, zagospodarowujące odpady pochodzące z rolnictwa i hodowli oraz instalacje wykorzystujące energię słoneczną. W przypadku biogazowani istotnym aspektem w ocenie inwestycji będzie kompleksowość koncepcji zagospodarowania ciepła. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Określenie zakresu zastosowania instrumentów finansowych będzie możliwe po przeprowadzeniu analizy *ex ante* (art. 37 rozporządzenia ramowego) mającej na celu m.in. zbadanie występującej w województwie luki finansowej dla danego obszaru. Na podstawie wyników badania, zostanie podjęta decyzja o wykorzystaniu instrumentów finansowych w danym priorytecie, formy wsparcia, wielkości oraz modelu wdrażania.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wbudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	50	SL 2014	Corocznie
2	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	16	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 5.2. EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA W PRZEDSIĘBIORSTWACH

PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.2

PROMOWANIE EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ I KORZYSTANIA Z ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII W PRZEDSIĘBIORSTWACH

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa gospodarowania energią i zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w sektorze MŚP

W świetle dyrektywy 2006/32/WE do 2016 roku w skali kraju należy osiągnąć oszczędności energii o 9% w stosunku do średniego zużycia energii finalnej z lat 2001-2005 (tj. o 53 452 GWh). Rosnące zapotrzebowanie na energię wśród podlaskich przedsiębiorstw z jednej strony, a ulegająca zmianom sytuacja na rynku paliw oraz zły stan techniczny sieci energetycznych z drugiej wymuszają podjęcie działań na rzecz promowania efektywności energetycznej i użycia OZE w przedsiębiorstwach. Inwestycje w zakresie OZE w przedsiębiorstwach wspierane w ramach przyjaznego środowiska modelu zdecentralizowanego wytwarzania energii będą miały istotny wpływ na zmianę struktury i zwiększenia lokalnej produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej przyczynią się do ograniczania presji na środowisko naturalne oraz pośrednio do poprawy bezpieczeństwa energetycznego regionu.

Rezultatem podjęcia kompleksowych działań prowadzących do racjonalizacji zużycia i ograniczenia strat energii i ciepła z zastosowaniem OZE będzie spadek zużycia energii pierwotnej w MŚP. Z kolei zmniejszenie zapotrzebowania na energię i ciepło wytwarzane w źródłach konwencjonalnych i pozyskiwanie ich za pomocą instalacji OZE przyczyni się do redukcji emisji CO₂. Stanowiąc to będzie efektywną realizację celów pakietu energetyczno-klimatycznego 3x20 (w przypadku Polski 2x20 i 1x15% w zakresie OZE), jak również przyniesienie wymierne korzyści ekonomiczne.

Interwencja w zakresie poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania OZE może przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw. Oszczędność energii i jej efektywne wykorzystanie przez MŚP obniży koszty ich funkcjonowania. Skutkiem tego powinno być mniejsze zużycie energii w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi. Efekt zachęty w postaci środków publicznych może być impulsem do szerokiego zastosowania przedsięwzięć środowiskowych o wysokiej efektywności ekologicznej i ekonomicznej.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zużycie energii pierwotnej	Mtoe	Region słabiej rozwinięty	1,8	2011	1,6	Obliczenia na podstawie Strategii i GUS	Raz na koniec programu

Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych [tony ekwiwalentu CO ₂] / Estimated decrease of GHG	tony	Region słabiej rozwinięty	0	2014	6 198	SL 2014	Corocznie
3	Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej w wyniku realizacji projektów	MWh/rok	Region słabiej rozwinięty	0	2014	63 263	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W celu podniesienia efektywności energetycznej sektora podlaskich MŚP promowane będą działania na rzecz zmniejszenia strat energii, ciepła i wody. Zastosowanie konkretnych rozwiązań będzie efektem oceny ich opłacalności, a także wkładu na rzecz realizacji celów gospodarki niskoemisyjnej. Elementem każdego z projektów będą audyty energetyczne (przemysłowe), które pozwolą na określenie możliwości oszczędności energii, przeliczalnej na zmniejszenie zużycia energii pierwotnej oraz wdrożenie najbardziej efektywnych energetycznie technologii. Audytom będą podlegać m.in. budynki, źródła energii elektrycznej, ciepła, i chłodu, wewnętrzne sieci ciepłownicze wewnętrzne sieci przemysłowe, procesy technologiczne, układy skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła.

Kierunek interwencji nie będzie ograniczać się jedynie do termomodernizacji. Planowana jest realizacja przedsięwzięć w zakresie inwestycji, modernizacji i ulepszeń wprowadzających do zakładów nowe obiekty, systemy sterowania, instalacje i urządzenia techniczne, mające na celu poprawę efektywności energetycznej, a także zmierzające ku temu zmiany technologiczne w istniejących obiektach, instalacjach i urządzeniach technicznych. Wspierane projekty mogą przyczynić się do stworzenia systemu produkcji w przedsiębiorstwie uwzględniającego zasady zrównoważonego wykorzystywania zasobów.

Promowane będzie wsparcie budowy urządzeń do produkcji energii na własne potrzeby w oparciu o OZE. Wsparciem może zostać objęta budowa własnych instalacji OZE, jak również zmiana systemu wytwarzania lub wykorzystania paliw i energii. Instalacje OZE będą kwalifikowane wyłącznie wtedy, kiedy będą stanowiły integralną część systemu produkcji czy funkcjonowania przedsiębiorstwa. Umieszczenie infrastruktury OZE w przedsiębiorstwach w modelu rozproszonym pozwoli na odciążenie istniejących sieci przesyłowych i ograniczenie strat związanych z przesyłem energii ze względu na minimalizację odległości od jej źródła do miejsca zużycia. Tym samym realizowane będzie pożądanym we współczesnej gospodarce podejście prosumenckie do energetyki, które zakłada, że energia jest produkowana w tym samym miejscu, w którym jest użytkowana.

Zastosowanie urządzeń i technologii energooszczędnych oraz wdrażanie systemów zarządzania energią i jej jakością w sposób znaczący podniesie efektywność energetyczną MŚP. Dla wzmocnienia efektu podejmowanej interwencji planowane jest wsparcie działań upowszechniających efektywność energetyczną oraz jej wkładu w zielony rozwój, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz szeroko pojęta promocja usług energetycznych. Działania w tym zakresie adresowane będą do przedsiębiorców, a ich realizacja powierzona zostanie podmiotom dysponującym doświadczeniem w powyższym zakresie. Budowanie świadomości, przekonanie do pozytywnych także ekonomicznych i wizerunkowych efektów będzie w przyszłości owocowało większą otwartością na finansowanie tego typu działań w oparciu o środki własne.

Działanie będzie realizowane na obszarze województwa podlaskiego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 4.2 w zakresie dotyczącym głównego nurtu interwencji, czyli wsparcia przedsiębiorstw, przewidywany jest tryb wyłącznie konkursowy. Tryb pozakonkursowy

możliwy będzie do zastosowania jedynie w przypadku projektów dotyczących działań służących rozpropagowaniu idei efektywności energetycznej.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Określenie zakresu zastosowania instrumentów finansowych będzie możliwe po przeprowadzeniu analizy *ex ante* (art. 37 rozporządzenia ramowego) mającej na celu m.in. zbadanie występującej w województwie luki finansowej dla danego obszaru. Na podstawie wyników badania, zostanie podjęta decyzja o wykorzystaniu instrumentów finansowych w danym priorytecie, formy wsparcia, wielkości oraz modelu wdrażania.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje) / Private investment matching public support to enterprises (grants) (CI)	mln PLN	EFRR	Region słabiej rozwinięty	54,5	SL 2014	Corocznie
2	Liczba wbudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	43	SL 2014	Corocznie
3	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	14	SL 2014	Corocznie
4	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	17	SL 2014	Corocznie
5	Liczba przedsiębiorstw, które w wyniku wsparcia poprawiły efektywność energetyczną	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	74	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 5.3 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA W SEKTORZE MIESZKANIOWYM I BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.3

WSPIERANIE EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ, INTELIGENTNEGO ZARZĄDZANIA ENERGIĄ I WYKORZYSTANIA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGI W INFRASTRUKTURZE PUBLICZNEJ, W TYM W BUDYNKACH PUBLICZNYCH, I W SEKTORZE MIESZKANIOWYM

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wdrożenie programów oszczędnego gospodarowania energią, w tym działań termomodernizacyjnych

W świetle dyrektywy 2006/32/WE do 2016 roku w skali kraju należy osiągnąć oszczędności energii o 9% w stosunku do średniego zużycia energii finalnej z lat 2001-2005 (tj. o 53 452 GWh). Duży potencjał oszczędności energii w sektorze budownictwa oraz fakt, że sektor ten odpowiada za 40% końcowego zużycia energii w Unii Europejskiej powoduje, że inwestycje w poprawę efektywności energetycznej w sektorze budownictwa są szczególnie efektywne.

Rezultatem podjęcia kompleksowych działań prowadzących do racjonalizacji zużycia i ograniczenia strat energii, ciepła i wody z zastosowaniem OZE będzie spadek zużycia energii pierwotnej w sektorze mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej. Z kolei zmniejszenie zapotrzebowania na energię i ciepło wytwarzane w źródłach konwencjonalnych i pozyskiwanie ich za pomocą instalacji OZE przyczyni się do redukcji emisji CO₂. Stanowić to będzie efektywną realizację celów pakietu energetyczno-klimatycznego 3x20 (w przypadku Polski 2x20 i 1x15% w zakresie OZE), jak również przyniesie wymierne korzyści ekonomiczne. Redukcja kosztów ogrzewania pozwoli na obniżenie kosztów funkcjonowania instytucji publicznych, a także przełoży się na stan budżetów gospodarstw domowych. Zmniejszenie nadmiernego zużycia energii przez budynki publiczne i sektor mieszkaniowy wzmocni spójność społeczną i pozwoli na ograniczenie ryzyka występowania zjawiska określonego mianem ubóstwa energetycznego. Efektem interwencji będzie podniesienie świadomości pracowników sektora publicznego w zakresie oszczędnego gospodarowania energią oraz realizacja funkcji pełnienia przez samorządy wzorcowej roli w zakresie zarządzania energią.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zużycie energii pierwotnej	Mtoe	Region słabiej rozwinięty	1,8	2011	1,6	Obliczenia na podstawie Strategii i GUS	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych / Estimated decrease of GHG [tons of CO ₂ eq]	tony	Region słabiej rozwinięty	0	2014	26 274	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W celu podniesienia efektywności energetycznej niezbędna będzie kompleksowa modernizacja energetyczna budynków mieszkaniowych i budynków użyteczności publicznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne w zakresie związanym m.in. z ociepleniem obiektu, wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia. Planowane są inwestycje polegające na przebudowie systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła

ciepła, systemów wentylacji i klimatyzacji, systemów wodno-kanalizacyjnych. Zgodnie z ideą energetyki prosumenckiej promowane będzie zastosowanie instalacji OZE w modernizowanych energetycznie budynkach. Będzie istniała możliwość dofinansowania instalacji systemów chłodzących, w tym również z OZE. Wykorzystanie instalacji OZE musi być w pełni uzasadnione potrzebami energetycznymi obiektu, a jedynie niewykorzystana część energii elektrycznej może być oddawana do sieci dystrybucyjnej.

Zastosowanie konkretnych rozwiązań będzie efektem oceny potrzeb i metod osiągnięcia oszczędności energii w sposób opłacalny, tak aby czynnikiem decydującym o wyborze takich inwestycji był najlepszy stosunek wykorzystania zasobów do osiągniętych rezultatów. Elementem każdego z projektów będą audyty energetyczne które pozwolą na określenie możliwości oszczędności energii, przeliczalnej na zmniejszenie zużycia energii pierwotnej. Działania termomodernizacyjne muszą być prowadzone w sposób kompleksowy (tzw. głęboka termomodernizacja) i opierać się o system monitorowania ciepła i zarządzania energią.

Przedsięwzięcia na rzecz podniesienia efektywności energetycznej w sektorze budownictwa mieszkaniowego będą podejmowane w szczególności przez spółdzielnie mieszkaniowe i ich związki, wspólnoty mieszkaniowe, stowarzyszenia budownictwa społecznego, podmioty sprawujące zarząd nieruchomościami mieszkalnymi. Natomiast projekty dotyczące budynków użyteczności publicznej realizowane będą m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia, podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych, a także jednostki naukowe, szkoły wyższe, kościoły i związki wyznaniowe.

Planowane jest dodatkowo wsparcie działań upowszechniających efektywność energetyczną oraz jej wkład w zielony rozwój i przeciwdziałanie zmianom klimatu. Realizacja powyższego działania będzie mogła być powierzona podmiotom dysponującym doświadczeniem w powyższym zakresie (w tym np. organizacjom pozarządowym).

Działanie będzie realizowane na obszarze całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

W ramach PI 4.3 w zakresie dotyczącym głównego nurtu interwencji, czyli wsparcia działań związanych z wdrożeniem rozwiązań ograniczających zużycie energii i racjonalizacji gospodarowania nią, przewidywany jest tryb wyłącznie konkursowy. Tryb pozakonkursowy możliwy będzie do zastosowania jedynie w przypadku projektów dotyczących działań służących rozpropagowaniu idei efektywności energetycznej.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFSD oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą niedyskryminacji zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii

wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Określenie zakresu zastosowania instrumentów finansowych będzie możliwe po przeprowadzeniu analizy *ex ante* (art. 37 rozporządzenia ramowego) mającej na celu m.in. zbadanie występującej w województwie luki finansowej dla danego obszaru. Na podstawie wyników badania, zostanie podjęta decyzja o wykorzystaniu instrumentów finansowych w danym priorytecie, formy wsparcia, wielkości oraz modelu wdrażania.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych / Decrease of annual primary energy consumption of public buildings	kWh/rok	EFRR	Region słabiej rozwinięty	71 903 551	SL 2014	Corocznie
2	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	249	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 5.4 STRATEGIE NISKOEMISYJNE

PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.5.

PROMOWANIE STRATEGII NISKOEMISYJNYCH DLA WSZYSTKICH RODZAJÓW TERYTORIÓW, W SZCZEGÓLNOŚCI DLA OBSZARÓW MIEJSKICH, W TYM WSPIERANIE ZRÓWNOWAŻONEJ MULTIMODALNEJ MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ I DZIAŁAŃ ADAPTACYJNYCH MAJĄCYCH ODDZIAŁYWANIE ŁAGODZĄCE NA ZMIANY KLIMATU

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Upowszechnienie gospodarki niskoemisyjnej

W ramach gospodarki niskoemisyjnej wsparcie skierowane będzie do obszarów posiadający uprzednio przygotowane plany gospodarki niskoemisyjnej. Dokumentem takim może być każda lokalna strategia odnosząca się do kwestii związanej z zapewnieniem lokalnego bezpieczeństwa energetycznego, a także przyczyniająca się do osiągnięcia celów pakietu energetyczno-klimatycznego 3x20 (w przypadku Polski 2x20 i 1x15% w zakresie OZE).

Realizacja działań wynikających z ww. planów będzie obejmować takie zagadnienia jak: zaopatrzenie w energię i jej zużycie oraz zapewnienie bezpieczeństwa zasilania. Promowanie „czystego” transportu w miastach uwzględniającego rosnące potrzeby mobilności mieszkańców miast i ich obszarów funkcjonalnych będzie stanowiło efektywną realizację celów gospodarki niskoemisyjnej oraz będzie przyczyniało się do realizacji celu jakim jest przeciwdziałanie zmianom klimatu. Interwencja w ramach promocji gospodarki niskoemisyjnej będzie skutkować poprawą stanu środowiska, w tym przede wszystkim poprawą stanu jakości powietrza w skali lokalnej, dzięki ograniczeniu emisji zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla jakości życia ludzi, takich jak SO₂, czy PM10 i przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców. Dodatkowym efektem będzie zwiększenie świadomości społecznej w zakresie oszczędnego i efektywnego wykorzystania energii, co będzie skutkowało zmniejszeniem obciążeń finansowych mieszkańców.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Emisja gazów cieplarnianych	tony/rok	Region słabiej rozwinięty	1 480 002	2012	1 220 336	obliczenia na podstawie GUS	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych / Estimated decrease of GHG	tony	Region słabiej rozwinięty	0	2014	11 973	SL 2014	Corocznie
3	Spadek emisji dwutlenku siarki	tony/rok	Region słabiej rozwinięty	0	2014	1 003	SL 2014	Corocznie
4	Spadek emisji tlenu azotu	tony/rok	Region słabiej rozwinięty	0	2014	1 003	SL 2014	Corocznie
5	Spadek emisji pyłów	tony/rok	Region słabiej rozwinięty	0	2014	1 003	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W ramach celu dotyczącego promocji gospodarki niskoemisyjnej przewidywane jest wsparcie miast lub miast i ich obszarów funkcjonalnych: Białegostoku, miast subregionalnych, a także pozostałych miast regionu. Beneficjentami będą mogły być jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia, a także podmioty działające w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

Działania będą wynikać z przygotowanych wcześniej planów gospodarki niskoemisyjnej dla poszczególnych typów obszarów, a także planów na rzecz oszczędnego korzystania z zasobów. Promowane będą inwestycje wpisujące się w projekty założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwo gazowe, a także plany zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwo gazowe. Interwencja będzie dotyczyła tylko inwestycji wskazanych w planie gospodarki niskoemisyjnej dla danego terytorium i jednocześnie nie kwalifikujących się do dofinansowania w ramach PI 4.1, 4.2 czy 4.3. Na rzecz promocji gospodarki niskoemisyjnej planowane są działania informacyjno-promocyjne, które przyczynią się do podniesienia wiedzy na temat na oszczędności energii, ale również o osiągniętych efektach ekologicznych i ekonomicznych (ilości zaoszczędzonej energii, środków finansowych czy utworzonych miejscach pracy, itp.) oraz działania promujące budownictwo pasywne i zeroemisyjne.

Niezbędne jest podjęcie szeregu działań na rzecz integracji i komplementarności różnych rodzajów transportu. Przyczyni się do tego realizacja takich przedsięwzięć, jak: wdrażanie systemów zarządzania ruchem, systemów *park&ride*, systemów *bike&ride*, czy budowa centrów przesiadkowych. Możliwe będzie także wsparcie dla ekologicznego transportu publicznego w miastach i/lub obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie (z wyłączeniem Miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego w zakresie w jakim kwalifikuje się on do wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Polska Wschodnia oraz Programu Infrastruktura i Środowisko).

Działania informacyjne i edukacyjne promujące wśród mieszkańców regionu niskoemisyjny transport publiczny, w szczególności publiczny transport miejski, będą mogły być elementem kompleksowych projektów realizowanych w ramach przedmiotowego działania. Zastosowanie finansowania krzyżowego między EFRR i EFS przyczyni się do efektywnego osiągnięcia celów związanych z przejściem na gospodarkę niskoemisyjną.

W wymiarze terytorialnym interwencja będzie koncentrowała się w obszarze funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego, obszarach funkcjonalnych miast subregionalnych, ośrodkach powiatowych oraz pozostałych miastach regionu.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów w zakresie dotyczącym głównego nurtu interwencji będzie realizowany w trybie konkursowym. Tryb pozakonkursowy możliwy będzie do zastosowania jedynie w przypadku projektów dotyczących działań służących rozpropagowaniu idei efektywności energetycznej i gospodarki niskoemisyjnej. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą niedyskryminacji zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość organizacji wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Określenie zakresu zastosowania instrumentów finansowych będzie możliwe po przeprowadzeniu analizy *ex ante* (art. 37 rozporządzenia ramowego) mającej na celu m.in. zbadanie występującej w województwie luki finansowej dla danego obszaru. Na podstawie wyników badania, zostanie podjęta decyzja o wykorzystaniu instrumentów finansowych w danym priorytecie, formy wsparcia, wielkości oraz modelu wdrażania.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Pojemność zakupionego lub zmodernizowanego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1 314	SL 2014	Corocznie
2	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	12	SL 2014	Corocznie
3	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg dla rowerów	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	40	SL 2014	Corocznie
4	Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "Park&Ride"	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	500	SL 2014	Corocznie
5	Liczba stanowisk postojowych w wybudowanych obiektach "bike&ride"	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	200	SL 2014	Corocznie

6	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych / zintegrowanych centrów przesiadkowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1	SL 2014	Corocznie
7	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1	SL 2014	Corocznie

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
							M	K	O	M	K	O		
V	Wskaźnik finansowy		Wartość wydatków certyfikowanych	mln euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	29,45			189,63			SL 2014	
V	KEW		Liczba umów dotyczących budowy jednostek wytwarzania energii z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	40			100			SL 2014	PI 4.1 stanowi 33% alokacji na Oś Uruchomienie środków będzie możliwe dopiero w momencie posiadania wszystkich niezbędnych procedur i wytycznych, w tym także z poziomu MIR, których planowana data wydania nie jest znana, co utrudnia oszacowanie wartości wskaźnika produktu
V	Wskaźnik produktu		Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	62			249			SL 2014	Wskaźnik dla PI 4.3 stanowiącego 41.5% alokacji Osi

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFRR
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowalne
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Gospodarka niskoemisyjna	005 Energia elektryczna (magazynowanie i przesył)	13 500 000
V Gospodarka niskoemisyjna	009 Energia odnawialna: wiatrowa	10 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	010 Energia odnawialna: słoneczna	10 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	011 Energia odnawialna: z biomasy	20 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	012 Pozostałe rodzaje energii odnawialnej (w tym hydroelektryczna, geotermalna i morska) oraz integracja energii odnawialnej (w tym magazynowanie, zamiana energii elektrycznej na gaz oraz infrastruktura wytwarzania energii odnawialnej z wodoru)	5 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	013 Renowacja infrastruktury publicznej dla celów efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i	22 500 000

	środki wsparcia	
V Gospodarka niskoemisyjna	014 Renowacja istniejących budynków mieszkalnych dla celów efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i środki wsparcia	45 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	043 Infrastruktura na potrzeby czystego transportu miejskiego i jego promocja (w tym wyposażenie i tabor)	17 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	044 Inteligentne systemy transportowe (w tym wprowadzenie zarządzania popytem, systemy poboru opłat, informatyczne systemy monitorowania, kontroli i informacji)	2 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	068 Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w MŚP oraz środki wsparcia	13 977 000
V Gospodarka niskoemisyjna	083 Działania w zakresie jakości powietrza	4 860 000
V Gospodarka niskoemisyjna	090 Ścieżki rowerowe i piesze	5 040 000
V Gospodarka niskoemisyjna	101 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla przedsięwzięć typowych dla EFS, koniecznych dla zadowalającego wdrożenia części przedsięwzięć związanej bezpośrednio z EFRR)	11 653 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Gospodarka niskoemisyjna	01 Dotacja bezzwrotna	180 530 000
V Gospodarka niskoemisyjna	04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne	0

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Gospodarka niskoemisyjna	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	60 530 000
V Gospodarka niskoemisyjna	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	50 000 000
V Gospodarka niskoemisyjna	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	70 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V Gospodarka niskoemisyjna	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	21 700 000
V Gospodarka niskoemisyjna	07 Nie dotyczy	158 830 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA VI: OCHRONA ŚRODOWISKA I RACJONALNE GOSPODAROWANIE JEGO ZASOBAMI

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 6.1 EFEKTYWNY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.1

INWESTOWANIE W SEKTOR GOSPODARKI ODPADAMI CELEM WYPEŁNIENIA ZOBOWIĄZAŃ OKREŚLONYCH W DOROBKU PRAWNYM UNII W ZAKRESIE ŚRODOWISKA ORAZ ZASPOKOJENIA WYKRACZAJĄCYCH POZA TE ZOBOWIĄZANIA POTRZEB INWESTYCYJNYCH OKREŚLONYCH PRZEZ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa efektywności systemu gospodarowania odpadami

W działaniu przejawia się dążenie do zapobiegania oraz zmniejszenia niekorzystnego oddziaływania związanego z wytwarzaniem i gospodarowaniem odpadami także niebezpiecznymi, które przełoży się na poprawę środowiska naturalnego.

Zrealizowane operacje pozwolą zgodnie z hierarchią sposobu postępowania z odpadami zminimalizować ilość wytwarzanych odpadów, przygotować je do ponownego użycia, odzyskać wybrane grupy materiałów oraz energię. Podejmowana interwencja będzie zgodna z wymogami ramowej dyrektywy o odpadach i dyrektywy składowiskowej. Zgodne z przepisami prawa operacje wpisując się będą w elastyczną, pięciostopniową hierarchię postępowania z odpadami: zapobieganie powstaniu odpadów, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku, np. odzysk energii, unieszkodliwienie. Odstąpienie od postępowania według ww. hierarchii jest możliwe, gdy jest to uzasadnione metodologią myślenia o cyklu życia, obejmującą całkowity wpływ związany z wytwarzaniem i gospodarowaniem takimi odpadami. Projekty zwiększą efektywność systemu gospodarowania odpadami poprzez szerokie spektrum interwencji zarówno w rozbudowę, remont istniejących zakładów, zwiększenia ich wyposażenia technicznego lub modernizacji parku maszynowego, jak i identyfikację konieczności powstania nowych zakładów. Sam system zostanie usprawniony poprzez inwestycje w stacje transportu odpadów i ich zbiórkę. W efekcie zwiększy się pula surowców wydzielonych i poddanych recyklingowi oraz zmniejszy objętość odpadów i ich toksyczność dzięki inwestycjom w instalacje i zakłady specjalizujące się w takich czynnościach. Na skutek interwencji zmniejszy się liczba nieefektywnych, lokalnych składowisk, a wzrośnie liczba niskoodpadowych technologii produkcji oraz efektywnych technologii odzysku.

Usprawnienie systemu odpadów pozwoli zwiększyć udział odpadów zebranych i zebranych selektywnie w stosunku do wytworzonych odpadów komunalnych. Rezultatem interwencji ma być także wzrost liczby ludności objętej selektywną zbiórką odpadów.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział odpadów zebranych w stosunku do wytworzonych	%	Region słabiej rozwinięty	98	2012	99,92	GUS	Raz na koniec programu
2	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	%	Region słabiej rozwinięty	5,3	2012	12,2	GUS	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
3	Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów / Additional waste recycling capacity	Mg/rok	Region słabiej rozwinięty	0	2014	500 000	SL 2014	Corocznie
4	Moc przerobowa zakładu zagospodarowania odpadów	[Mg/rok]	Region słabiej rozwinięty	0	2014	1 105 000	SL 2014	Corocznie
5	Liczba osób objętych selektywnym zbieraniem odpadów w związku z eksploatacją Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	osoby	Region słabiej rozwinięty	0	2014	10 000	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W niniejszym priorytecie przewiduje się wsparcie dla kompleksowych i zintegrowanych inwestycji w zakresie rozwoju gospodarki odpadami komunalnymi z pominięciem komponentu dotyczącego termicznego przekształcenia odpadów. W odniesieniu do odpadów komunalnych finansowane będą projekty, których realizacja będzie zgodna z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami oraz planem inwestycyjnym województwa podlaskiego uzgodnionym z Ministrem Środowiska. W przypadku odpadów innych niż komunalne przewiduje się interwencję w projektach kompleksowo poprawiających gospodarkę odpadami poprzez zapobieganie powstaniu odpadów, promowanie ponownego ich użycia, wdrożenie technologii odzysku w tym recyklingu i unieszkodliwienie. Należy dążyć do zagospodarowania energetycznego wszystkich organicznych odpadów, w tym z przemysłu spożywczego. Interwencja będzie dotyczyć również odpadów niebezpiecznych, planowane są w szczególności działania dotyczące usuwania i unieszkodliwiania azbestu. Niezwykle ważnym elementem nowej polityki gospodarki odpadami jest zapobieganie powstawaniu odpadów, co może pomóc w zmniejszeniu presji na środowisko na każdym z etapów cyklu życia zasobów. W tym zakresie niezbędne są działania informacyjno-edukacyjne, upowszechniające wspierane w ramach finansowania krzyżowego.

Kluczowym wyznacznikiem zakwalifikowania danego podmiotu jako beneficjenta nie będzie forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej odpowiedzialne są za prowadzenie gospodarki odpadami, tj. jednostki samorządu terytorialnego, podmioty świadczące usługi z niniejszego zakresu oraz inne podmioty wykonujące usługi publiczne w tym obszarze, jak również przedsiębiorstwa. Realizację działań upowszechniających w zakresie edukacji i promocji ochrony środowiska powierzone zostanie podmiotom posiadającym niezbędny potencjał i doświadczenie w tym zakresie, w tym np. organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność statutową w ochronie środowiska. Działania będą realizowane na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektów w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektów jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektów instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

Kierunkowym kryterium wyboru projektów będzie zgodność z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami oraz planem inwestycyjnym uzgodnionym z Ministrem Środowiska.

Kluczowym kryterium podlegającym ocenie będzie zapewnienie zintegrowanego podejścia zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami na poziomie wynikającym

z zobowiązań akcesyjnych tj. dyrektywy ramowej o odpadach i dyrektywy składowiskowej. Zwiększenie efektywności systemów gospodarki odpadami nastąpić powinno poprzez m. in. budowę lub modernizację/rozbudowę zakładów zagospodarowania odpadów. Ocenie podlegać będzie to, czy przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów będzie dokonywane najbliżej w stosunku do miejsca powstania odpadów, a liczba i moc przerobowa zakładów zagospodarowania odpadami wynika z ilości odpadów wytworzonych na danym terenie. W związku z tym weryfikacji podlegać będzie dostosowanie zapotrzebowania regionu na dane instalacje przetwarzające odpady do ich ilości i rodzaju.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość organizacji wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Opis planowanego wykorzystania instrumentów finansowych

Określenie zakresu zastosowania instrumentów finansowych będzie możliwe po przeprowadzeniu analizy *ex ante* (art. 37 rozporządzenia ramowego) mającej na celu m.in. zbadanie występującej w województwie luki finansowej dla danego obszaru. Na podstawie wyników badania, zostanie podjęta decyzja o wykorzystaniu instrumentów finansowych w danym priorytecie, formy wsparcia, wielkości oraz modelu wdrażania.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba rozbudowanych / zmodernizowanych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	7	SL 2014	Corocznie
2	Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest	mg	EFRR	Region słabiej rozwinięty	13 205	SL 2014	Corocznie
3	Liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	10	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 6.2 OCHRONA WODY I GLEB

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.2

INWESTOWANIE W SEKTOR GOSPODARKI WODNEJ CELEM WYPEŁNIENIA ZOBOWIĄZAŃ OKREŚLONYCH W DOROBKU PRAWNYM UNII W ZAKRESIE ŚRODOWISKA ORAZ ZASPOKOJENIA WYKRACZAJĄCYCH POZA TE ZOBOWIĄZANIA POTRZEB INWESTYCYJNYCH, OKREŚLONYCH PRZEZ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych

Inwestycje w sektorze gospodarki wodnej powinny połączyć potrzeby ochrony środowiska przyrodniczego z gospodarką tak, aby przy możliwie najniższym koszcie ekonomicznym korzyści w zakresie społeczeństwa i środowiska były jak największe. Problemem występującym w województwie jest niewystarczająca infrastruktura związana z gospodarką wodno-ściekową. Ważnym zadaniem jest także poprawa jakości wody pitnej. Inwestycje w infrastrukturę wodno-ściekową nabierają wyjątkowego znaczenia z uwagi na specyfikę gospodarczą regionu, z dużym udziałem rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego. Dobrej jakości woda jest niezbędna do utrzymania pozycji konkurencyjnej regionu w dziedzinie m. in. przetwórstwa mlecznego.

Operacje z tego obszaru realizują obszar priorytetowy *biogeny* w ramach *Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego* poprzez przyczynienie się do redukcji zrzutów substancji biogenych do morza do akceptowalnego poziomu.

Poszczególne projekty będą wspierały rozwiązania zintegrowane, które łącząc pozytywne oddziaływanie na poszczególne ekosystemy stworzą warunki do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Efektem wsparcia będzie poprawa stanu środowiska naturalnego w szczególności wód i gleby poprzez ograniczenie wprowadzania nieczystości do środowiska m.in. na obszarze Natura 2000. Inwestycje w tym obszarze zaspokoją w znaczący sposób zobowiązania wynikające z prawa unijnego określone m.in. w tzw. Ramowej Dyrektywie Wodnej.

Działania będą prowadzić do zwiększenia dostępu do linii wodociągowych, tak aby zmniejszyć zagrożenia związane z deficytem wody. Efektem zrealizowanych projektów będzie możliwość zdalnego i stałego monitorowania, diagnozowania problemów oraz zarządzanie i dystrybucja wody w istniejących sieciach, co w konsekwencji poprawi jakość wody pitnej, jakość świadczonych usług jak i zmniejszy koszty utrzymania sieci.

Do rozwiązania problemu małego skanalizowania prowadzić mają inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, w tym systemów odbioru ścieków komunalnych, budowy nowych oczyszczalni i poprawy parametrów już istniejących, jak również wspierania inwestycji z zakresu gospodarki osadami ściekowymi. Dla uzupełnienia wsparcia na terenach o zabudowie rozproszonej promowany będzie rozwój indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.

Powyższe działania przełożą się na wzrost liczby ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków, poprawie ulegnie sama jakość ścieków, a jednocześnie zmniejszy się ilość wprowadzanych do środowiska ścieków nieoczyszczonych oraz strat wody. Maksymalizacja efektów zostanie osiągnięta przez połączenie w inwestycjach efektów ekologicznych, ekonomicznych oraz społecznych.

Wsparcie związane z uregulowaniem gospodarki wodno-ściekowej oraz wodociągowej zintegruje potrzeby społeczne i środowiska naturalnego dla ich wspólnej korzyści.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	Region słabiej rozwinięty	65,45	2012	73,58	Obliczenia na podstawie GUS	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych zaopatrzenia w wodę (ang. Additional population served by improved water supply)	osoby	Region słabiej rozwinięty	0	2014	4 300	SL 2014	Corocznie
3	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków (ang. Additional population served by improved wastewater treatment)	RLM	Region słabiej rozwinięty	0	2014	4 840	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Wsparcie w obszarze gospodarki wodno-ściekowej stanowić będzie kontynuację dotychczas realizowanych działań mających na celu poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz będzie zgodne z dyrektywą dotyczącą gospodarki wodno-ściekowej. Interwencja będzie dotyczyć kompleksowego wsparcia gospodarki wodno-ściekowej, z uwzględnieniem inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodociągowymi, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych, budowę oczyszczalni lub poprawę

funkcjonowania zakładów już istniejących. Wspierana będzie również gospodarka osadami ściekowymi, przy czym część działań w tej tematyce będzie realizowana w ramach PI 6.1. Projekty wpisujące się w *Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych* na poziomie regionalnych aglomeracji poniżej 10 tys. RLM w największym stopniu przełożą się na zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych i poprawy stanu chemicznego i ekologicznego wód, zgodnie z zaleceniami prawa krajowego i dyrektyw UE. W celu zapewnienia kompleksowości wsparcia, na obszarach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie i ekologicznie nieuzasadniona, np. ze względu na rozproszenie zabudowy przewiduje się wsparcie systemów kanalizacji rozproszonej oraz indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Planowane jest objęcie wsparciem inwestycji dotyczących budowy i modernizacji linii wodociągowych tj. systemów zaopatrzenia w wodę, ujęć i stacji uzdatniania wody, jak również zakup urządzeń i aparatury kontrolnej i pomiarowej oraz zakup lub remont urządzeń służących do gromadzenia, odprowadzania, uzdatniania i przesyłu wody w ramach kompleksowych projektów gospodarki wodno-ściekowych w aglomeracji poniżej 10 tys. RLM lub gdy na danym terenie zapewniona jest sieć kanalizacyjna.

Działaniami uzupełniającymi będą przedsięwzięcia związane z zagospodarowaniem deszczówki z wykorzystaniem inżynierii ekologicznej. Realizacja inwestycji powinna zostać uzupełniona działaniami upowszechniającymi proekologicznymi w zakresie zasad korzystania z wód oraz wytwarzania i odprowadzania ścieków w formie finansowania krzyżowego. Realizację działań upowszechniających w zakresie edukacji i promocji ochrony środowiska powierzone zostanie podmiotom posiadającym niezbędny potencjał i doświadczenie w tym zakresie, w tym np. organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność statutową w ochronie środowiska.

Potencjalnych beneficjentów nie będzie definiować się z punktu widzenia ich formy prawnej lub statusu, a ze względu na branżę oraz przedmiot działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej odpowiedzialne są za prowadzenie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, tj. jednostki samorządu terytorialnego, podmioty świadczące usługi z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz inne podmioty wykonujące usługi publiczne w tym obszarze, w tym przedsiębiorstwa. W przypadku działań związanych ze wsparciem indywidualnych systemów oczyszczania ścieków beneficjentami będą mogły być JST lub LGD.

Działania będą realizowane na terenie całego województwa. Na interwencję dotyczącą aglomeracji poniżej 2 tys. RLM w ramach działania planowane jest przeznaczenie nie mniej niż 30 mln euro.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFSD oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektów jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektów instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

W ramach PI 6.2 projekty wybierane będą w trybie konkursowym. Podstawowym kryterium wyboru projektów będzie zgodność z *Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych* oraz stopień realizacji wskaźników. Kryteria wyboru projektu powinny premiować realizację inwestycji przede wszystkim na obszarach aglomeracji o wielkości 2-10 tys. RLM ujętych w KPOŚK, w celu wypełnienia wymagań dyrektywy ściekowej. Ocenie podlegać będzie zapewnienie zgodności z wymogami zawartymi w załączniku do dyrektywy ściekowej, opisującym wymagania dotyczące jakości oczyszczonych ścieków z oczyszczalni ścieków w aglomeracji z przedziału 2-10 tys. RLM (biologiczne oczyszczanie ścieków). Niniejsze wymogi muszą też spełniać indywidualne systemy oczyszczania ścieków na terenach zabudowy rozproszonej w danej aglomeracji.

W trakcie weryfikacji projektu sprawdzeniu będzie podlegała kwestia uporządkowania gospodarki osadami ściekowymi z uwzględnieniem hierarchii postępowania z osadami ściekowymi (osady ściekowe są uznawane za odpady) oraz lokalnymi możliwościami przyrodniczego ustabilizowania osadów, wykorzystanie do produkcji biogazu lub zastosowanie innych metod. Wsparcie w zakresie budowy/rozbudowy sieci kanalizacyjnych powinno gwarantować odpowiedni poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi na obszarze danej aglomeracji.

Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba rozbudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	6	SL 2014	Corocznie
2	Długość wybudowanej, rozbudowanej lub zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	88	SL 2014	Corocznie
3	Długość wybudowanej, rozbudowanej lub zmodernizowanej sieci wodociągowej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	49	SL 2014	Corocznie
4	Liczba nowych przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	1 150	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 6.3 OCHRONA ZASOBÓW BIO-I GEORÓŻNORODNOŚCI ORAZ KRAJOBRAZU

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.4

OCHRONA I PRZYWRÓCENIE RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ, OCHRONA I REKULTYWACJA GLEBY ORAZ WSPIERANIE USŁUG EKOSYSTEMOWYCH, TAKŻE POPRZEZ PROGRAM „NATURA 2000” I ZIELONĄ INFRASTRUKTURĘ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Zachowanie zasobów przyrodniczych regionu

Województwo podlaskie cechuje duża różnorodność biologiczna i dobry stan środowiska przyrodniczego, które jest w stanie dostarczać szeregu dóbr i świadczeń ekosystemowych (korzyści, jakie społeczeństwo osiąga bezpośrednio lub pośrednio ze środowiska) oraz wynikające z tego korzystne warunki do rozwoju różnych form działalności gospodarczej bezpośrednio lub pośrednio związanych ze środowiskiem. Dobry stan środowiska nie zwalnia jednak z troski o nie i z obowiązku stałego przeciwdziałania czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na różnorodność biologiczną, takim jak np. przekształcanie, degradacja i fragmentacja siedlisk flory i fauny, zmiana użytkowania terenu, nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych, zanieczyszczanie środowiska, rozprzestrzenianie się inwazyjnych gatunków obcych. Naruszenie stabilności układów przyrodniczych, w szczególności na obszarach wykorzystywanych gospodarczo, może bowiem w konsekwencji doprowadzić do negatywnych skutków dla gospodarki i społeczeństwa. Dlatego z uwagi na potrzebę ochrony potencjału endogenicznego, jakim jest duża różnorodność biologiczna i dobry stan środowiska przyrodniczego i wartości krajobrazu Polski północno-wschodniej, niezbędna jest w regionie realizacja działań ujętych w Priorytecie inwestycyjnym. Celem interwencji będzie powstrzymanie procesów, które mogą doprowadzić do utraty różnorodności biologicznej przy jednoczesnym doinwestowaniu działań, które wzmocnią potencjał regionalny przy udziale przyrody.

Celem interwencji będzie zahamowanie niekorzystnych przekształceń, degradacji i fragmentacji siedlisk flory i fauny, zmiany sposobu użytkowania terenu, nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych, w tym rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zanieczyszczeń środowiska i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych. Konieczne są działania pozwalające na unormowanie sposobu użytkowania środowiska naturalnego w regionie. Ze względu na wyróżniający się w skali kraju krajobraz województwa o zróżnicowanych ekosystemach, celowe z punktu widzenia potrzeb ruchu turystycznego i wypoczynkowego oraz pełnionej funkcji korytarzy ekologicznych są działania polegające na ochronie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, pomników przyrody, użytków ekologicznych, parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody.

Za sukces zostanie uznane utrzymanie stabilności układów przyrodniczych oraz stworzenie i wdrożenie spójnego programu gospodarowania środowiskiem zapewniającego zachowanie różnorodności biologicznej i dobrego stanu środowiska przyrodniczego, które będzie w stanie dostarczać szeregu dóbr i świadczeń ekosystemowych. Konieczne są projekty nakierowane na inwentaryzację i oszacowanie zasobów przyrody jak również promocję i edukację. Rezultatem działania będzie wzrost wiedzy na temat potencjału przyrodniczego regionu oraz prac jakie należy prowadzić dla jego zachowania dla przyszłych pokoleń, jak również kontrola presji ruchu turystycznego i wypoczynkowego na obszarach cennych przyrodniczo. Projekty umożliwią ochronę i przywrócenie różnorodności biologicznej poprzez zwiększenie znaczenia funkcji pozaprodukcyjnych na obszarach cennych przyrodniczo.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział obszarów przyrodniczo cennych o tzw. właściwym stanie zachowania w ogólnej liczbie takich obszarów	%	Region słabiej rozwinięty	Do oszacowania	2014	Do oszacowania	Badanie zlecone	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony (ang. Surface of habitats supported to attain a better conservation status)	ha	Region słabiej rozwinięty	0	2014	9	SL 2014	Corocznie

3	Zasięg zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych oraz informacyjnych	osoby	Region słabiej rozwinięty	0	2014	400 000	SL 2014	Corocznie
---	---	-------	---------------------------	---	------	---------	---------	-----------

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Projekty będą dotyczyły inwentaryzacji zasobów przyrodniczych i określenia wartości świadczeń i usług ekosystemowych, na opracowaniu planów zadań ochronnych, planów ochrony siedlisk i gatunków N2000 oraz planów restytucji gatunków i renaturyzacji zdegradowanych siedlisk przyrodniczych i struktur ekologicznych. Wsparcie będzie obejmowało również tworzenie dokumentacji na potrzeby opracowania miejscowych planów zagospodarowania na terenie obszarów chronionych. Na obszarach wykorzystywanych gospodarczo: rolnych i leśnych należy zwiększać znaczenie funkcji pozaprodukcyjnych (ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, ochrona gleb itd.). Podejmowane będą również działania związane z ochroną dolin rzecznych i mokradeł będących obszarami naturalnej retencji wodnej oraz odbudową naturalnej powierzchniowej i podziemnej retencji wodnej, renaturyzacją rzek i dolin rzecznych

Realizowane będą również projekty dotyczące budowy i odbudowy infrastruktury związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków. Wspierane będą inwestycje o zasięgu regionalnym ze szczególnym uwzględnieniem parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody. Uzupełnieniem interwencji będą projekty polegające na utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o rodzime gatunki jak np. banki genowe, ogrody botaniczne, ekoparki itp. Operacje w niniejszym działaniu wspomagać mogą potencjał rozwojowy regionu w zakresie ekorozwoju (inżynieria ekologiczna, ekologiczne zarządzanie środowiskiem, ekoturystyka, badania nad bioróżnorodnością) oraz bramy na wschód (wspólne dziedzictwo przyrodnicze). Uwzględniając potencjał obszarów cennych przyrodniczo do rozwoju form turystyki przyjaznych dla środowiska niezbędne są inwestycje mające na celu ekonomiczne wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych takie jak tereny wypoczynkowe, ścieżki dydaktyczne itp. Dodatkowo wspierane będą projekty polegające na doposażeniu i modernizacji ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej oraz kampanie informacyjno-edukacyjne. Mała świadomość ekologiczna społeczeństwa, niedobór wykwalifikowanej kadry odpowiedzialnej za gospodarowanie na obszarach chronionych oraz postrzeganie obszarów chronionych jako bariery rozwojowej to istotne kwestie, które mają konsekwencje dla skuteczności interwencji w obszarze ochrony różnorodności biologicznej. Dlatego w ramach finansowania krzyżowego przewidywane jest wsparcie projektów inwestycyjnych o działania edukacyjne, upowszechniające, które będą planowane jako komplementarne względem działań krajowych (w ramach PO IŚ).

W zakresie potencjalnych beneficjentów z punktu widzenia konieczności osiągnięcia wyznaczonego celu Działania nie będzie miała znaczenia forma prawna wnioskodawcy, a przedmiot jego działalności. Wsparcie otrzymają podmioty, które z racji regulacji prawnych oraz działalności statutowej odpowiedzialne są za ochronę różnorodności biologicznej, tj. jednostki samorządu terytorialnego, podmioty wykonujące usługi publiczne w tym obszarze, m.in. Lasy Państwowe, parki krajobrazowe i rezerваты przyrody, ale również przedsiębiorstwa i jednostki naukowe. Realizacja działań upowszechniających w zakresie edukacji i promocji ochrony środowiska powierzone zostanie podmiotom posiadającym niezbędny potencjał i doświadczenie w tym zakresie, w tym np. organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność statutową w ochronie środowiska. Działania będą realizowane na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla

wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFSD oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

Kierunkowe kryteria wyboru projektów to: wpływ na obszary chronione, zakres obszarów chronionych, formy ochrony. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	18	SL 2014	Corocznie
2	Liczba opracowanych dokumentów planistycznych z zakresu ochrony przyrody	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	7	SL 2014	Corocznie
3	Długość utworzonych/przebudowanych szlaków turystycznych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	21	SL 2014	Corocznie
4	Liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	15	SL 2014	Corocznie
5	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych związanych z edukacją ekologiczną	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	3	SL 2014	Corocznie

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
							M	K	O	M	K	O		
VI	KEW		Poziom kontraktacji na PI 6.2	%	EFRR	Region słabiej rozwinięty	40			100			SL 2014	Z uwagi na fakt, iż alokacja dla PI 6.2 stanowi 63% alokacji osi, a jednocześnie

					ty					inwestycje w tym zakresie są uwarunkowane szeregiem zewnętrznych czynników (wytyczne, regulacje krajowe itp.) co uniemożliwia oszacowanie wartości pośredniej wskaźnika produktu, na potrzeby ram wykonania dla tego zakresu wykorzystano KEW
VI	Wskaźnik finansowy	Wartość wydatków certyfikowanych	Mln euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	16,53	99,79	SL 2014		
VI	Wskaźnik produktu	Długość wybudowanej, rozbudowanej lub zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	13	88	SL 2014		

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFRR
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowane
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	017 Gospodarowanie odpadami komunalnymi (w tym działania w zakresie: minimalizacji, segregacji, recyklingu)	2 700 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	018 Gospodarowanie odpadami komunalnymi (w tym działania w zakresie: mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, przetwarzania termicznego, przekształcania termicznego i składowania)	8 100 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	019 Gospodarowanie odpadami: komercyjnymi, przemysłowymi lub niebezpiecznymi	2 700 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	020 Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji)	4 500 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	021 Gospodarka wodna i ochrona wody pitnej (w tym gospodarowanie wodami w dorzeczu, dostarczanie wody, konkretne środki dostosowania do zmian klimatu, pomiary zużycia wody w wydzielonych obszarach sieci wodociągowej i u konsumentów, systemy naliczania opłat, ograniczanie wycieków)	4 500 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	022 Oczyszczanie ścieków	45 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	023 Środki ochrony środowiska służące ograniczeniu i / lub uniknięciu emisji gazów cieplarnianych (w tym obróbka i magazynowanie metanu oraz kompostowanie)	1 800 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	085 Ochrona i zwiększanie różnorodności biologicznej, ochrona przyrody i zielona infrastruktura	5 400 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	086 Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000	5 400 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	089 Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów	3 600 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	091 Rozwój i promowanie potencjału turystycznego obszarów przyrodniczych	1 800 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	101 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla przedsięwzięć typowych dla EFS, koniecznych dla zadowalającego wdrożenia części przedsięwzięć związanej bezpośrednio z EFRR)	9 500 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	01 Dotacja bezzwrotna	95 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne	0

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	15 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	20 000 000
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	60 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	07 Nie dotyczy	95 000 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA VII: POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 7.1 ROZWÓJ DZIAŁAŃ AKTYWNEJ INTEGRACJI

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.4
 AKTYWNE WŁĄCZENIE, W TYM Z MYŚLĄ O PROMOWANIU RÓWNYCH SZANS ORAZ AKTYWNEGO UCZESTNICTWA I ZWIĘKSZANIU SZANS NA ZATRUDNIENIE

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa integracji społecznej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym

Zjawisko wykluczenia społecznego dotyka najczęściej osoby długotrwale bezrobotne, biernie zawodowo, niepełnosprawne, osoby żyjące w niekorzystnych warunkach ekonomicznych. Przyczyny marginalizacji są różne i niejednokrotnie nakładają się na siebie. Za główne bariery uniemożliwiające pełne uczestniczenie w życiu społecznym uznawane są ubóstwo i bezrobocie.

Wysoki odsetek osób bezrobotnych (w 2012 roku stopa bezrobocia w województwie podlaskim wynosiła 14,7% i miała tendencję wzrostową, w Polsce (13,4%)) utrwała wykluczenie społeczne i potęguje ubóstwo. W roku 2012 poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa żyło 11,3% mieszkańców województwa (w kraju – 7,4%). Również procent osób w gospodarstwach domowych, które przekroczyły granicę ubóstwa skrajnego w województwie podlaskim jest wyższy niż w kraju (odpowiednio: 10,7% i 6,8%). W regionie grupą szczególnie zagrożoną wykluczeniem społecznym są osoby bezrobotne, w szczególności długotrwale bezrobotne, które posiadają jednocześnie niskie wykształcenie i kwalifikacje zawodowe. Szczególnie trudna sytuacja dotyczy rodzin czy gospodarstw domowych, w których występuje kumulacja bezrobocia, oznaczająca, iż więcej niż jedna osoba mogąca podjąć zatrudnienie, pozostaje poza rynkiem pracy. Jednostki te skazane są często na skrajne ubóstwo i trwałe wykluczenie. Dlatego też kluczowym wyzwaniem przed jakim stoi województwo jest podniesienie konkurencyjności podlaskiego przemysłu, co przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy.

W województwie podlaskim istnieje silna korelacja w występowaniu zjawiska bierności zawodowej i wykluczenia społecznego. W związku z tym rozdzielenie tych dwóch zjawisk jest bardzo trudne. Negatywne zjawiska psychospołeczne, finansowo-materialne i kulturowe (wychowawcze), dotyczące osoby wykluczone społecznie wynikają w dużej mierze z braku zatrudnienia, a także w znacznym stopniu przyczyniają się do niepodejmowania wysiłków związanych z aktywnym poszukiwaniem legalnego zatrudnienia.

Jedną z głównych przyczyn wykluczenia społecznego obok bezrobocia i ubóstwa jest także niepełnosprawność. Osoby niepełnosprawne, pomimo wykształcenia, zdecydowanie za często nie próbują nawet podjąć pracy, lecz starają się o rentę. Wśród ogółu osób niepełnosprawnych aż 84,5% stanowiły osoby utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania, przede wszystkim ze świadczeń. Integracja społeczna i zawodowa osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem, którego źródłem jest niepełnosprawność, jest podstawowym sposobem na poprawę ich sytuacji.

Osoby zaliczone do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym wymagają kompleksowego wsparcia i stworzenia niezbędnych warunków do integracji ze społeczeństwem. Działania z zakresu aktywnej integracji poprzez aktywizację społeczną, zawodową, zdrowotną i edukacyjną przyczynią się do przygotowania grupy osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem do: podnoszenia kwalifikacji, wejścia i utrzymania się na rynku pracy oraz szeroko pojętej integracji z otoczeniem. Efektem realizowanych działań będzie wzrost kompetencji społecznych, zawodowych oraz samodzielności i samoorganizacji osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	.	.	9 016	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W ramach priorytetu planowane są działania ukierunkowane przede wszystkim na aktywizację zawodową, tj. zwiększenie szans w znalezieniu zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku posiadanych kwalifikacji i doświadczenia zawodowego czy też innych czynników powodujących ograniczenie szans na rynku pracy. Działania mają zwiększyć szanse na zatrudnienie osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Skuteczność wsparcia uzależniona jest od włączenia obok aktywizacji zawodowej działań z zakresu aktywizacji społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i zdrowotnej, jak również zastosowania działań o charakterze środowiskowym. Szczególną grupą wymagającą interwencji są osoby niepełnosprawne, które spotykają się nie tylko z barierami na rynku pracy, ale też z brakiem akceptacji społecznej. Wsparcie skierowane do tej grupy obok kompleksowości wymaga włączenia do działań otoczenia tych osób, a w szczególności ich środowiska pracy.

Działania w ramach reintegracji powinny być zróżnicowane tak, aby uwzględniały także przesłanki wykluczenia niezależne od sytuacji na rynku pracy i materialnych warunków życia, a które wymagają odrębnych instrumentów adresowanych do osób gorzej wykształconych, mieszkańców wsi, niepełnosprawnych, uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz wchodzących w konflikt z prawem. W świetle zagrożeń związanych z demografią jakim są starzenie się społeczeństwa i wzrost udziału w populacji osób niepełnosprawnych, konieczne jest ukierunkowanie działań integracyjnych na wykluczenie fizyczne i aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych i osób w wieku powyżej 50 lat. Przedsięwzięcia na rzecz zwiększenia dostępu do rynku pracy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym mogą być realizowane bezpośrednio przez instytucje pomocy i integracji społecznej, ale także jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia, jednostki sektora finansów publicznych oraz instytucje publicznych służb zatrudnienia (w zakresie wspólnych działań partnerskich z instytucjami pomocy i integracji społecznej). Interwencja w ramach niniejszego priorytetu będzie podejmowana na terenie całego województwa. Adresatem wsparcia w ramach niniejszego priorytetu będą osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i ich otoczenia oraz społeczności lokalne z nasilonymi problemami społecznymi wynikającymi z ubóstwa lub wykluczenia społecznego.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFSD oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego

z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	10 666	SL 2014	Corocznie
2	Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	308	SL 2014	Corocznie
3	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie (C)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	2 666	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 7.2 ROZWÓJ USŁUG SPOŁECZNYCH

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.7

UŁATWIANIE DOSTĘPU DO PRZYSTĘPNYCH CENOWO, TRWAŁYCH ORAZ WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG, W TYM OPIEKI ZDROWOTNEJ I USŁUG SPOŁECZNYCH ŚWIADCZONYCH W INTERESIE OGÓLNYM

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cele szczegółowe: Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych

Województwo podlaskie charakteryzuje się słabym zaludnieniem i rozproszoną siecią osadniczą (13 miejsce w kraju), co ogranicza dostępność mieszkańców do wielu usług publicznych. Dochodzi do tego jeszcze postępujące zjawisko starzenia się społeczeństwa. Współczynnik obciążenia demograficznego, określający liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2012r. wyniósł dla województwa podlaskiego 57,0 (w kraju: 56,6). Obserwowane są dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych, które koncentrują się w ośrodkach miejskich. Dotyczy to przede wszystkim osób niepełnosprawnych, dla których problemy zaczynają się już na etapie szkolnictwa, w tym podstawowego. Bariera występującą na wsiach i w małych miejscowościach jest dowóz osób niepełnosprawnych do szkół i opieka asystenta. Konieczne jest zatem zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, w czym pomocna powinna być ich deinstytucjonalizacja i wsparcie alternatywnych form opieki nad osobami zależnymi. Szczególnie istotne będzie upowszechnienie dostępu do usług opiekuńczych i zdrowotnych (w tym rehabilitacyjnych).

Polska należy do krajów, w których dzieci są najbardziej narażoną na ubóstwo kategorią społeczną, a jednocześnie transfery socjalne nie wpływają znacząco na zmniejszenie zagrożenia ubóstwem. System świadczeń rodzinnych skierowany jest głównie do rodzin ubogich – w Polsce 35% dzieci korzystających ze świadczeń rodzinnych to dzieci zaliczane do ubogich, podczas gdy średnio w UE-25 to tylko 18%. W 2012 r. w województwie podlaskim nastąpił wzrost

zagrożenia ubóstwem wśród rodzin z co najmniej 4 dzieci oraz wśród rodzin niepełnych, a także w gospodarstwach domowych z dziećmi niepełnosprawnymi. Większe znaczenie dla polskich rodzin mają świadczenia z pomocy społecznej niż system świadczeń rodzinnych. Ubóstwo i wykluczenie społeczne utrudniają dzieciom właściwy start w przyszłość i uzyskanie wyższej pozycji w społeczeństwie. Województwo podlaskie jest jednym z trzech województw, w których opieką całodobową objętych było najmniej wychowanków w wieku 0-17 lat na 1 tys. ludności i jednocześnie udział dzieci z placówek rodzinnych był niższy niż przeciętna, a wskaźnik objęcia opieką zastępczą wychowanków w wieku 0-17 lat na 1 tys. ludności był niższy niż średnia w kraju. Dlatego kluczowym elementem poprawy spójności społecznej będzie zwiększenie dostępu do różnego rodzaju usług społecznych adresowanych do rodzin z dziećmi zwłaszcza niepełnosprawnymi czy do rodzin zastępczych. Z punktu widzenia wzmocnienia opiekuńczych funkcji rodziny, należy podkreślić konieczność rozwoju instytucji wsparcia rodziny w regionie zwłaszcza pieczy zastępczej. Dodatkowo słabo rozwinięte są usługi mieszkalnictwa chronionego (wspomaganego, treningowego), stanowiące istotne wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym, w tym dzieci opuszczających pieczę zastępczą czy osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi.

Efektom interwencji w ramach niniejszego priorytetu będzie zwiększenie dostępności usług dedykowanych osobom wykluczonym, bądź zagrożonym wykluczeniem społecznym, zwłaszcza osobom starszym, niepełnosprawnym i niesamodzielnym, jak również rodzinom zagrożonym dysfunkcją lub przeżywającym trudności. Podejmowane działania w zakresie usług społecznych będą sprzyjały wyrównywaniu szans w rozwoju dzieci i młodzieży, aktywizacji zawodowej osób opiekujących się osobą zależną oraz ułatwieniu godzenia obowiązków rodzinnych z pracą zawodową.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu (C)	Region słabiej rozwinięty	osoby	nd.	0	0	0	osoby	2014	.	.	4141	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Ważnym czynnikiem uzyskania poprawy spójności społecznej regionu jest ułatwianie mieszkańcom województwa dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym usług opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, także poprzez rozszerzenie pakietu dostępnych usług. Jest to szczególnie istotne w odniesieniu do osób niepełnosprawnych, które spotykają dodatkowo bariery techniczne w dostępie do podstawowych usług społecznych, ale również osób starszych i niesamodzielnym. W celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu program przewiduje działania służące wsparciu dostępu do poradnictwa prawnego i obywatelskiego.

W ramach priorytetu realizowane będą działania związane z udostępnianiem opieki dziennej nad osobami zależnymi (niepełnosprawnymi, niesamodzielnymi), co jest szczególnie istotne

z perspektywy wsparcia w powrocie na rynek pracy ich opiekunów. Wspierane będą przede wszystkim środowiskowe formy pomocy i samopomocy, rozwój placówek świadczących usługi na rzecz społeczności lokalnej. Podejmowane działania wpisywać się będą w realizację *Założeń Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020*.

Natomiast w celu jak najwcześniejszej interwencji i przeciwdziałania niepełnosprawności przewiduje się wsparcie opracowania i wdrożenia programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych.

Wśród interwencji skierowanej do rodzin z dziećmi planowane jest wsparcie rodzin w rozwoju i samodzielnym wypełnianiu funkcji społecznych oraz wsparcie rozwoju pieczy zastępczej. Dostępność spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych skierowanych do rodzin będzie wzmacniana m.in. poprzez działania profilaktyczne adresowane do rodzin zagrożonych dysfunkcją, przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji funkcji społecznych rodzin zwłaszcza wielodzietnych oraz wzmacnianie i doskonalenie współpracy środowiska społecznego z rodziną. Adresatem wsparcia będą także osoby sprawujące pieczę zastępczą i dzieci w niej umieszczone. Planowane są również działania na rzecz wsparcia dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Uzupełnieniem działań jest rozwój usług skierowanych do osób kończących pobyt w jednostkach instytucjonalnych i rodzinnych pieczy zastępczej, opuszczających ośrodki socjoterapii, ośrodki wychowawcze i zakłady karne. Z uwagi na zmiany demograficzne zachodzące w województwie podlaskim niezbędne jest zwiększenie możliwości wykorzystania przez osoby starsze i ich rodziny istniejących na rynku usług, jak również rozszerzenie ich katalogu w celu zabezpieczenia rosnących potrzeb tej grupy. Ponadto zapewnienie wysokiej jakości usług oraz rozszerzenie oferty usług wiąże się z koniecznością aktualizacji wiedzy i kompetencji pracowników i wolontariuszy instytucji pomocy i integracji społecznej, jednostek wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w zakresie udzielanego wsparcia.

Zasadne jest również uzupełnienie zakresu interwencji w ramach priorytetu o wzmocnienia jakości współpracy finansowej i pozafinansowej administracji publicznej i organizacji pozarządowych, w szczególności zwiększające potencjał organizacji pozarządowych jako świadczeniodawców usług publicznych. Katalog powyższych przedsięwzięć będzie realizowany przez otwartą grupę beneficjentów, tj. wszystkie podmioty, w tym instytucje pomocy i integracji społecznej, jednostki organizacyjne systemów wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz organizacje pozarządowe. Obszarem realizacji działań w ramach priorytetu będzie całe województwo.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem

zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które skorzystały z usług społecznych w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	.	.	5 177	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 7.3 WZMOCNIENIE ROLI EKONOMII SPOŁECZNEJ W ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZYM WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.8

WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ I INTEGRACJI ZAWODOWEJ W PRZEDSIĘBIORSTWACH SPOŁECZNYCH ORAZ EKONOMII SPOŁECZNEJ I SOLIDARNEJ W CELU UŁATWIANIA DOSTĘPU DO ZATRUDNIENIA

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Ułatwienie dostępu do zatrudnienia osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym

Przedsiębiorczość społeczna umożliwia podjęcie zatrudnienia osobom wykluczonych społecznie, oferuje ramy dla nowych form przedsiębiorczości i pracy, odgrywa bardzo ważną rolę w rozwoju lokalnym i spójności społecznej, wzmacnia kapitał społeczny i postawy obywatelskie. Wg badania organizacji pozarządowych SOF-1 GUS w 2010 w Podlaskim działało 2 300 aktywnych organizacji społecznych, stowarzyszeń, fundacji i innych organizacji (wśród nich 700 stanowiły zarejestrowane OSP), co stanowi jedynie 3,1% tego typu organizacji zanotowanych w całej Polsce i jest to jedna z najniższych liczb w kraju (14 miejsce). Na terenie województwa istnieją 4 kluby integracji społecznej (KIS) i 7 centrów integracji społecznej (CIS) oraz 23 warsztaty terapii zajęciowej. W 2012 roku na terenie województwa podlaskiego funkcjonowały 474 spółdzielnie, a ich liczba zmniejszyła się o 86 podmiotów w porównaniu do 2000 r. Większość z nich to spółdzielnie pracy. Na dzień 30 grudnia 2013 r. w Ogólnopolskim Związku Rewizyjnym Spółdzielni Socjalnych zarejestrowanych było w regionie 31 spółdzielni socjalnych, tj. 3,5% wszystkich spółdzielni w Polsce. Rola podmiotów ekonomii społecznej jest niezastąpiona w aktywnej integracji i aktywizacji osób pozostających poza marginesem i przyczynia się do zwiększenia szans na odnalezienie się na rynku pracy. Podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne nie mają dogodnych warunków do rozwoju w regionie, na co wpływa m.in. niedostateczna wiedza na ten temat, brak zaufania społecznego i ugruntowanej pozycji na lokalnym rynku. Organizacje skupiające w województwie podmioty ekonomii społecznej nie mają jeszcze silnej reprezentacji, nie są też silnie wspierane przez otoczenie. Mając na uwadze rolę ekonomii społecznej w integracji społecznej, istotne jest tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi sektora ekonomii społecznej, która łącząc cele społeczne z ekonomicznymi, stanowi skuteczny instrument aktywizacji osób doświadczających trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. Rozwój sektora ekonomii społecznej przekładać się będzie na liczbę funkcjonujących przedsiębiorstw społecznych oraz

liczbę miejsc pracy w nich utworzonych. Nie bez znaczenia będzie także rola ekonomii społecznej w zwiększaniu spójności społecznej i budowaniu kapitału społecznego w regionie.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	szt.	nd.	0			szt.	2014	400			SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W celu poprawy skuteczności polityki publicznej w zakresie zwiększania zatrudnienia oraz zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa kluczowe znaczenie ma rozwój sektora ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorczości społecznej. Włączeniu społecznemu ukierunkowanemu na zatrudnienie dla każdego służy tworzenie warunków do powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej (zarówno przedsiębiorstw jak i podmiotów integracji i reintegracji społecznej), które generują nowe miejsca pracy. Wsparcie finansowe będzie przeznaczane m. in. na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych. Uzupełnieniem tych działań jest wspieranie funkcjonowania istniejących już w regionie podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności przedsiębiorstw społecznych i wykorzystanie ich potencjału w walce z wykluczeniem. Niezbędne jest więc tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju tego sektora w regionie poprzez wsparcie profesjonalizacji instytucji wspierających rozwój ekonomii społecznej, co umożliwi podmiotom ekonomii społecznej korzystanie m.in. z usług animacji lokalnej, usług rozwoju ekonomii społecznej i usług wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych, a także wyspecjalizowane usługi dla istniejących podmiotów ekonomii społecznej ukierunkowane na wzmacnianie ich potencjału konkurencyjnego i ekonomizowanie się. Ponadto, konieczne jest wzmocnienie roli otoczenia podmiotów ekonomii społecznej w jej rozwoju poprzez tworzenie regionalnych i lokalnych partnerstw na rzecz ekonomii społecznej. O efektywności i trwałości planowanych działań decyduje również upowszechnianie wiedzy z zakresu ekonomii społecznej wśród potencjalnych partnerów oraz mieszkańców województwa. Ponadto, z uwagi na wzrost roli regionu w kreowaniu polityki rozwoju, istotnym elementem interwencji jest włączenie polityki ekonomii społecznej w działania realizowane na poziomie województwa. Powyższe działania mogą być realizowane przez szeroki, otwarty katalog beneficjentów, do którego należą wszystkie podmioty, w tym: podmioty ekonomii społecznej, instytucje wspierające podmioty ekonomii społecznej, instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej w obszarze promocji ekonomii społecznej i zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej oraz rozwoju partnerstwa, jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia; podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia. Działania adresowane będą do podmiotów ekonomii społecznej (PES), podmiotów i osób zainteresowanych tworzeniem PES i miejsc pracy w PES, osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz uzupełniająco JST i ich jednostek organizacyjnych. Podmioty ekonomii społecznej definiowane będą zgodnie z *Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej*. Działania będą podejmowane na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla

wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	100			SL 2014	Corocznie

Opis wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu jest nadrzędnym celem wynikającym wprost ze Strategii *Europa 2020*, który w RPOWP 2014-2020 realizowany ma być w szczególności poprzez interwencję w ramach CT 9. Działania podejmowane w sferze eliminacji zjawisk wykluczenia społecznego i ubóstwa są konsekwencją zdiagnozowanych negatywnych procesów toczących się w społeczeństwie. Interwencja ma służyć poprawie sytuacji osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, m. in. poprzez poprawę dostępu do usług publicznych. Działania te mają jednak jedynie uzupełniający charakter względem tworzenia miejsc pracy w realnej sferze gospodarki, a zatem uzupełniają działania podejmowane w ramach CT1 oraz CT3 w Programie, dotyczące bezpośrednio podniesienia poziomu innowacyjności i konkurencyjności podlaskich przedsiębiorstw.

Wsparcie ekonomii społecznej, a zwłaszcza przedsiębiorstw społecznych, realizowane w CT9, będzie dopełniało interwencję podejmowaną w CT3 w odniesieniu do podniesienia konkurencyjności sektora MŚP. Przedsiębiorstwo społeczne łączy w sobie zarówno atrybut przedsiębiorczości, czyli prowadzi działalność gospodarczą, jak i atrybut społeczny, czyli generuje dodatkowe korzyści społeczne. Przedsiębiorstwo społeczne to nie tylko wytwarzanie określonych dóbr i usług, ale też mobilizacja kapitału społecznego, innowacyjność oraz poszerzanie rynku przez włączanie do uczestnictwa w nim osób dotychczas wykluczonych. Dodatkowo przedsiębiorstwa społeczne mogą uczestniczyć w działaniach na rzecz przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną (CT4), zasobooszczędną i sprzyjającą ochronie środowiska przyrodniczego i kulturowego (CT6). Komplementarność wewnętrzna pomiędzy interwencją EFS i EFRR była podstawą konstrukcji bliźniaczych osi priorytetowych w Programie: VII i VIII. Planowane w nich działania wzajemnie się uzupełniają, w niektórych

przypadkach warunkują wzajemnie, a dodatkowo ich spójna czasowo i przestrzennie realizacja ma szansę przynieść dodatkową wartość dodaną w postaci efektu synergii.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
							M	K	O	M	K	O		
VII	Wskaźnik finansowy		Wartość wydatków certyfikowanych	Mln euro	EFS	Region słabiej rozwinięty	15,59			66,63			SL 2014	
VII	Wskaźnik produktu		Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	2 666			10 666			SL 2014	

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFS
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowane
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Poprawa spójności społecznej	109 Aktywne włączenie, w tym w celu promowania równości szans i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie szans na zatrudnienie	40 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	112 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych	11 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	113 Promowanie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz gospodarki społecznej i gospodarki solidarniej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	8 000 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Poprawa spójności społecznej	01 Dotacja bezzwrotna	59 000 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Poprawa spójności społecznej	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	19 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	20 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	20 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)

VII Poprawa spójności społecznej	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	3 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	07 Nie dotyczy	56 000 000

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Poprawa spójności społecznej	06 Niedyskryminacja	59 000 000
VII Poprawa spójności społecznej	07 Równość płci	59 000 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA VIII: INFRASTRUKTURA DLA USŁUG UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

Uzasadnienie zastosowania osi wielofunduszowej, wielotematycznej i/lub obejmującej kilka kategorii regionów

KE podkreśla wagę usług użyteczności publicznej, stanowiących filar europejskiego modelu społeczeństwa, a także konieczność zapewnienia dostępu do – wysokiej jakości i przystępnych cenowo – usług wszystkim obywatelom i przedsiębiorstwom w UE. Na obszarze UE usługi użyteczności publicznej pozostają podstawowym czynnikiem zapewniającym społeczną i terytorialną spójność. Mając na uwadze rozwój województwa podlaskiego oraz poprawę jakości życia w regionie zgodnie z trzecim celem strategicznym SRWP 2020, niezbędnym jest zapewnienie odpowiedniego poziomu infrastruktury społecznej i dostępności do niej, odpowiedniego poziomu rozwoju opieki przedszkolnej i jej infrastruktury, szkolnictwa zawodowego, opieki zdrowotnej oraz zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego regionu. Konstrukcja osi wynika z diagnozy sytuacji ww. obszarów.

Celem zapewnienia komplementarności względem działań podejmowanych w ramach EFS w szczególności w zakresie PI8.10 i PI9.7, konieczne będzie skoncentrowanie wsparcia infrastruktury społecznej (CT9) na inwestycjach odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby, uwzględniających zmiany w strukturze demograficznej społeczeństwa, sytuację epidemiologiczną i zapotrzebowanie na usługi medyczne. Podejmowane działania w ramach osi będą wpisały się w szerszy cel jakim jest stworzenie środowiska życia, nauki, pracy, spędzania wolnego czasu, które będą dostarczały mieszkańcom zasobów niezbędnych do kształtowania i pomnażania potencjału zdrowotnego oraz eliminowały czynniki ryzyka zagrażające zdrowiu. W celu poprawy atrakcyjności regionu jako miejsca zamieszkania i spędzania czasu wolnego niezbędne jest także wykorzystanie zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego (CT6). Wsparcie będzie dotyczyło przede wszystkim konserwacji i renowacji obiektów objętych ochroną i jednocześnie wskazujących potencjał do wzmocnienia funkcji komercyjnych, w tym turystycznych. Uzupełnieniem ww. działań będzie wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich oraz wsparcie inwestycji dokonywanych w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez

społeczność (CT9). Spójności społecznej poprzez wyrównywanie szans edukacyjnych służyć będzie także interwencja w ramach CT10, mająca polegać na zapewnieniu odpowiedniego standardu infrastruktury edukacyjnej niezbędnej do poprawy jakości kształcenia i wzrostu poziomu wykształcenia mieszkańców województwa oraz polepszenia dostępu do edukacji.

W obszarze usług publicznych kluczowym wyzwaniem będzie transformacja cyfrowa (CT2). Popularyzacja technologii internetowych ma szansę radykalnie zmienić sposób funkcjonowania administracji, edukacji, zdrowia, kultury, a zarazem pomóc w niwelowaniu różnic rozwojowych w skali kraju, pomiędzy miastami, a peryferiami w województwie. Rozwój usług świadczonych drogą elektroniczną umożliwiłby mieszkańcom lepszy dostęp do usług publicznych, szczególnie np. osobom z terenów wiejskich lub mniejszych miejscowości.

Konstrukcja osi warunkuje potrzebę podjęcia kompleksowych i zintegrowanych działań na rzecz grup docelowych wymagających wsparcia, jak również konieczność silnego, także w ujęciu przestrzennym powiązania powyższych kwestii z inwestycjami realizowanymi w ramach EFS. Ponadto zaproponowana konstrukcja osi przyczyni się do osiągnięcia zaplanowanych założeń programu, w obszarach w których realizacja inwestycji jedynie przy wsparciu środków EFS nie byłaby wystarczająca.

DZIAŁANIE 8.1 ROZWÓJ USŁUG PUBLICZNYCH ŚWIADCZONYCH DROGĄ ELEKTRONICZNĄ

PRIORYTET 2.3

WZMOCNIENIE ZASTOSOWAŃ TIK DLA E-ADMINISTRACJI, E-UCZENIA SIĘ, E-WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO, E-KULTURY I E-ZDROWIA

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cele szczegółowe: Upowszechnienie technik informatyczno-komunikacyjnych w opiece zdrowotnej, administracji, kulturze, edukacji, informacji przestrzennej oraz zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną

Niska gęstość zaludnienia i rozproszona sieć osadnicza województwa podlaskiego skutkuje relatywnie większymi problemami i kosztami budowy infrastruktury, ale również ogranicza dostępność mieszkańców do wielu usług publicznych, które świadczone są w ośrodkach wyższego rzędu (powiatowych lub wojewódzkim). Niezwykle istotne jest zatem zapewnienie dostępu do usług publicznych wszystkim mieszkańcom województwa, które będzie możliwe także dzięki rozwojowi usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną m.in. z zakresu zdrowia oraz ich upowszechnienie wśród mieszkańców województwa podlaskiego. Rozwój usług świadczonych drogą elektroniczną umożliwi mieszkańcom lepszy dostęp do tych usług, w szczególności np. osobom z terenów wiejskich lub mniejszych miejscowości, co w konsekwencji pomoże w niwelowaniu różnic rozwojowych pomiędzy miastami a peryferiami województwa. Popularyzacja technologii internetowych ma szansę radykalnie zmienić sposób funkcjonowania administracji, edukacji, zdrowia, kultury oraz zaangażować obywateli w procesy demokratyczne. Odpowiednie wykorzystanie możliwości technologii informatycznych, np. w placówkach ochrony zdrowia, jest w stanie szybko zwiększyć efektywność systemu ochrony zdrowia, głównie poprzez obniżenie kosztów działalności oraz polepszenie jakości opieki nad pacjentem. Wykorzystanie TIK może mieć także ogromną rolę w zakresie profilaktyki i propagowania prozdrowotnych zachowań obywateli.

Rozwój gospodarki opartej na wiedzy wiąże się z potrzebą zwiększenia dostępu do tradycyjnych zasobów, w tym kultury za pomocą nowych technologii.

W dziedzinie usług świadczonych drogą elektroniczną wyzwaniem jest zwiększenie ich skali stosowania oraz poprawa jakości oferowanych usług. Rezultatem działań związanych z upowszechnieniem wykorzystania TIK będzie większa liczba osób korzystających z internetu np. w kontaktach z administracją publiczną. Celem interwencji jest przede wszystkim

zwiększenie poziomu korzystania z usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, którego odzwierciedleniem będzie wzrost odsetka spraw załatwianych drogą elektroniczną.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek spraw załatwianych drogą elektroniczną	%	Region słabiej rozwinięty	79	2010	100	GUS	Raz na koniec programu
	Odsetek osób korzystających z internetu w kontaktach z administracją publiczną	%	Region słabiej rozwinięty	32	2012	70	GUS/ Eurostat	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	13	SL 2014	Corocznie
3	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 4 - transakcja	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	59	SL 2014	Corocznie

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Interwencja w ramach PI 2.3 będzie polegać na wparciu projektów dotyczących rozwoju elektronicznych usług publicznych oraz rozwoju infrastruktury informatycznej, w tym aplikacji i systemów bazodanowych służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w zakresie informatyzacji świadczeń usług medycznych, rozwoju obszaru e-zdrowia; wdrażania usług elektronicznych w administracji, rozwoju e-edukacji i e-learningu, tworzenia oprogramowania dostępnego i dostosowanego do potrzeb społeczności mniejszościowych i osób niepełnosprawnych. Wspierane będzie wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w zakresie digitalizacji zasobów publicznych (kulturowych, naukowych i edukacyjnych) w celu zapewnienia powszechnego dostępu do tych zasobów w postaci cyfrowej.

Główną barierą rozwoju e-zdrowia jest wciąż brak odpowiedniej infrastruktury oraz narzędzi TIK. Wyzwaniem jest stworzenie infrastruktury oraz wdrożenie narzędzi TIK odpowiadających globalnym wymaganiom e-zdrowia oraz zgodnych z powszechnie uznanymi standardami. Ważne jest wdrożenie nowoczesnych i spójnych ze sobą (zasada wzajemnej interoperacyjność) rozwiązań informatycznych i telemedycznych. Wdrażanie projektów w ramach tego obszaru opierać się musi na analizie interoperacyjności systemów informatycznych i telemedycznych w podmiotach leczniczych, konieczna jest także stopniowa unifikacja sprzętu i oprogramowania w jednostkach wraz z jednolitymi procedurami oraz stworzenie bazy informatycznej umożliwiającej zbieranie danych z województwa, ich agregację i analizę.

W zakresie operacji związanych z informatyzacją świadczenia usług medycznych (e-zdrowie) planuje się na przykład projekty dotyczące: rozwoju zarządczych narzędzi TIK, zwiększania interoperacyjności systemów teleinformatycznych oraz wspieranych przez nie procesów leczniczych do wymiany danych oraz dzielenia się informacjami pomiędzy różnymi systemami funkcjonującymi w ramach jednej jednostki lub pomiędzy jednostkami w województwie w zakresie sprawozdawczości medycznej i zarządczej (w celu określenia trendów epidemiologicznych oraz kryzysowych), rozwoju i wdrażania innowacji w zakresie e-zdrowia związanych z podniesieniem i usprawnieniem opieki nad pacjentem oraz wdrożenia rozwiązań z zakresu TIK w jednostkach ratownictwa medycznego będącego częścią systemu opieki zdrowotnej.

Innym typem operacji może być tworzenie narzędzi z zakresu telemedycyny, teleopieki, teleobrazowania, telediagnostyki; wyposażanie podmiotów leczniczych w narzędzia niezbędne

do stosowania rozwiązań z zakresu telemedycyny, teleopieki, teleobrazowania, telediagnostyki oraz tworzenia ośrodków telemedycyny i świadczenie przez nie usług telemedycznych.

Planuje się np.: tworzenie narzędzi TIK do monitorowania korzystania z programów profilaktycznych; wykrywania zakażeń szpitalnych oraz zarządzania chorobami przewlekłymi; rozwój regionalnych serwisów informacyjnych oraz tworzenie materiałów w postaci cyfrowej, które promują zdrowy styl życia w społeczeństwie oraz profilaktykę służącą wspieraniu aktywności zawodowej i istotną w kontekście specyficznych uwarunkowań regionalnych (komplementarne do PI 8.10).

Rozwój e-zdrowia doprowadzi do zwiększenia bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców regionu poprzez lepszą koordynację funkcjonowania jednostek służby zdrowia, dostęp do elektronicznej dokumentacji medycznej, czy możliwość skorzystania z nowoczesnych rozwiązań z zakresu telemedycyny i teleopieki w regionie. Tym samym zwiększy się wykorzystanie technologii TIK w opiece zdrowotnej oraz dostęp do usług publicznych. Powyższe działania wpisują się w realizację zakładanego w SRWP wzrostu efektywności działania podmiotów i służb bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa. Podstawowymi typami beneficjentów w zakresie e-zdrowia będą podmioty lecznicze, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia.

W zakresie rozwoju usług elektronicznych w administracji (e-administracja) planuje się operacje dotyczące na przykład aktualizacji katalogu świadczonych usług oraz promocji e- usług administracji publicznej. Innymi potencjalnymi rodzajami przedsięwzięć mogą być: rozwój infrastruktury informatycznej w administracji, w tym aplikacji i systemów bazodanowych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych; czy przedsięwzięcia umożliwiające udostępnienie zasobów rejestrów publicznych innym podmiotom publicznym oraz klientom administracji na drodze elektronicznej. Potencjalnym beneficjentem w zakresie e-administracji będą przede wszystkim jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, a także administracja rządowa w przypadku realizacji projektów o zasięgu wyłącznie regionalnym.

Wsparcie rozwoju e-administracji w regionie przyczyni się do skrócenia czasu i usprawnienia obsługi klientów administracji, zmniejszenia obciążeń administracyjnych na linii obywatel-państwo, obniżenia kosztów funkcjonowania urzędów, co w konsekwencji doprowadzi do poprawy dostępu do usług mieszkańców województwa i przedsiębiorców.

W zakresie digitalizacji zasobów publicznych planuje się operacje dotyczące na przykład: digitalizacji zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego, zasobów edukacyjnych, tworzenia i rozwoju narzędzi informacyjno-komunikacyjnych do archiwizacji ww. zasobów; tworzenia otwartego dostępu w postaci cyfrowej do opisanych powyżej zasobów. Digitalizacja zasobów kulturowych i edukacyjnych w województwie oraz zapewnienie cyfrowego szerokiego do nich dostępu przyczyni się do udostępnienia na szeroką skalę zasobów publicznych, a tym samym zwiększenia stopnia wykorzystania TIK w kulturze, edukacji, administracji.

W zakresie rozwoju e-edukacji i e-learningu planuje się projekty dotyczące m. in. rozwoju platform edukacyjnych dla mieszkańców województwa podlaskiego, wyposażenie placówek edukacyjnych w infrastrukturę TIK i urządzenia multimedialne, nowoczesne pomoce dydaktyczne i e-materiały dydaktyczne, integrowania systemów informacyjnych w e-edukacji na poziomie regionalnym oraz zapewnienia interoperacyjności systemów. Wsparcie e-edukacji ma na celu rozwijanie nowoczesnego systemu nauczania w województwie, odpowiadającego wyzwaniom jakie stawia współczesna gospodarka światowa. Inwestycje w tym obszarze będą miały na celu także wyrównywanie szans edukacyjnych w regionie.

Z uwagi na specyfikę województwa: przygraniczne położenie i wielokulturowość promowane będą inicjatywy w zakresie oprogramowania dostępnego i dostosowanego do potrzeb nie tylko osób niepełnosprawnych ale też mniejszości narodowych, w tym m. in. wspieranie projektów dotyczących wielojęzycznych i odpowiednio dostosowanych aplikacji internetowych oraz narzędzi ułatwiających naukę dla osób niepełnosprawnych z wykorzystaniem TIK. Potencjalni beneficjenci w tym zakresie to: szkoły wyższe, podmioty prowadzące działalność w zakresie oświaty i edukacji, jednostki naukowe, badawczo-rozwojowe, instytucje kultury, biblioteki,

kościół, organizacje pozarządowe, podmioty wykonujące usługi użyteczności publicznej na podstawie umowy zawartej z JST.

Działania w zakresie PI 2.3 będą podejmowane na terenie całego województwa.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów osi priorytetowej oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki danej osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba usług cyfrowych opartych na ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego i otwartych zasobów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	9	SL 2014	Corocznie
2	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	9	SL 2014	Corocznie
3	Liczba urzędów, które usprawniły funkcjonowanie dzięki awansowi cyfrowemu	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	88	SL 2014	Corocznie
4	Liczba osób objętych pomocą doradczą-szkoleniową w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	3 625	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 8.2 UZUPEŁNIENIE DEFICYTÓW W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY EDUKACYJNEJ I SZKOLENIOWEJ

PRIORYTET INWESTYCYJNY 10.4.

INWESTOWANIE W KSZTAŁCENIE, SZKOLENIE ORAZ SZKOLENIE ZAWODOWE NA RZECZ ZDOBYWANIA
UMIEJĘTNOŚCI I UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE POPRZECZ ROZWÓJ INFRASTRUKTURY EDUKACYJNEJ I
SZKOLENIOWEJ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkoleń dostosowanych do potrzeb rynku pracy

Podniesienie ogólnego poziomu wykształcenia społeczeństwa jest ściśle związane ze stworzeniem warunków powszechnego dostępu do edukacji już od najwcześniejszych etapów wychowania. Pierwsze lata życia dziecka decydują o jego rozwoju, ponieważ jest to okres kształtowania możliwości intelektualnych i rozwijania wrodzonych predyspozycji. Zgodnie z założeniami dokumentu *Education & Training 2020*, do roku 2020 co najmniej 95% dzieci w przedziale od czterech lat do wieku podjęcia obowiązku szkolnego powinno uczestniczyć w edukacji elementarnej. W Polsce w dalszym ciągu powszechny dostęp do usług wychowania przedszkolnego oraz usług wspierających uczestnictwo dzieci w tej formie edukacji, należy do najniższych wśród 27 krajów UE. W województwie podlaskim odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w roku 2012 wyniósł 67,2% (w kraju 69,7%), a na terenach wiejskich sytuacja kształtuje się znacznie gorzej, wskaźnik ten w 2012 roku wyniósł 40,5% i był na poziomie znacznie poniżej średniej dla Polski (50,8%). Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci, szczególnie z obszarów wiejskich oraz zapewnienie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej powinno być uzupełnione inwestycjami w infrastrukturę przedszkolną na obszarach miejskich i wiejskich, szczególnie na obszarach, gdzie występuje słaby dostęp do tego typu usług. Dzięki zapewnieniu lepszego dostępu do placówek wychowania przedszkolnego świadczących wysokiej jakości usługi opieki przedszkolnej wzrośnie liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, co w konsekwencji powinno doprowadzić do wyrównania szans edukacyjnych dzieci na dalszym etapie kształcenia.

Jednym z głównych wyzwań przed jakimi stoi region jest sprawny, wysokiej jakości system edukacji, w tym ustawicznej i szkoleń, dopasowanych do potrzeb gospodarczych i społecznych. Inwestycje powinny koncentrować się na podniesieniu atrakcyjności i elastyczności kształcenia i szkolenia zawodowego, a także powinny służyć upowszechnieniu szkoleń praktycznych. Zgodnie z reformą oświaty dla szkół ponadgimnazjalnych, w zasadniczej szkole zawodowej szczególny nacisk ma być położony na kształcenie praktyczne obejmujące ponad 60% całego czasu przeznaczanego na kształcenie zawodowe. W związku z powyższym niezbędne jest zwiększenie potencjału szkół zawodowych również poprzez inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego. Stan infrastruktury szkolnictwa zawodowego, w szczególności wyposażenia posiadanych pracowni/warsztatów do zajęć praktycznych w województwie podlaskim oceniono jako najwyżej średni. Wyposażenie techniczno-dydaktyczne przesądza nie tylko o ofercie edukacyjnej, ale również determinuje sposób nauczania i wpływa na jakość kształcenia. Zmieniające się otoczenie technologiczne sprawia, że coraz bardziej wzrastają wymagania pracodawców względem absolwentów szkół kształcenia zawodowego. Wszystkie działania w zakresie poprawy dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy powinny przyczynić się do tego, że pracodawcy będą mogli pozyskać specjalistów o kwalifikacjach odpowiadających ich wymaganiom. Zwiększy to szanse ludzi młodych, ale także pozostających bez pracy na odnalezienie się na rynku pracy, rozszerzy możliwości zatrudnienia i zminimalizuje problem bezrobocia. Ponadto zwiększy się atrakcyjność kształcenia zawodowego jako ścieżki edukacyjnej, co będzie pozytywnie wpływać na odsetek młodzieży przedwcześnie kończącej naukę.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Udział dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)	%	Region słabiej rozwinięty	56,7	2012	66,0	GUS	Raz na koniec programu
2	Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu	%	Region słabiej rozwinięty	4,1	2012	4,4	GUS	Raz na koniec programu

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Działania podejmowane na rzecz poprawy dostępu do edukacji przedszkolnej będą obejmować tworzenie nowych i wsparcie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego w województwie podlaskim. Podejmowane działania będą związane z adaptacją, rozbudową i modernizacją obiektów celem dostosowania ich do potrzeb dzieci w wieku przedszkolnym oraz przygotowania zaplecza socjalno-bytowego dla dzieci i nauczycieli, a także wyposażenia placówek wychowania przedszkolnego w nowoczesny sprzęt i pomoce optymalizujące proces kształcenia. Budowa nowych obiektów będzie możliwa jedynie przy udokumentowaniu braku możliwości wykorzystania, adaptacji istniejących budynków. W zakresie wsparcia edukacji przedszkolnej preferowane będą projekty dotyczące wykorzystania istniejącej bazy lokalowej placówek oświatowych, np.: obiektów po likwidowanych szkołach lub części budynków szkół, w których zmniejszyła się liczba uczniów ze względu na zmiany demograficzne prowadzące do ich adaptacji na cele placówek wychowania przedszkolnego, czy tworzenia nowych miejsc przedszkolnych poprzez rozbudowę/modernizację istniejących budynków przedszkolnych bądź innych budynków gminnych. Projekty muszą uwzględniać komplementarność wsparcia i być realizowane w powiązaniu z działaniami realizowanymi w ramach priorytetu inwestycyjnego 10.1 jako element uzupełniający interwencję EFS. Poprzez realizację ww. operacji zwiększy się dostępność infrastruktury przedszkolnej, co doprowadzi do wzrostu liczby dzieci włączonych do systemu edukacji przedszkolnej.

Inwestycje w infrastrukturę w obszarze kształcenia i szkoleń mają na celu dostosowanie infrastruktury kształcenia w szczególności kształcenia zawodowego oraz infrastruktury wyższych szkół zawodowych do aktualnych potrzeb rynku pracy oraz specjalizacji regionu. Realizacja zadań w tym zakresie będzie opierać się na modernizacji istniejącej infrastruktury kształcenia zawodowego, jej rozbudowie lub przebudowie oraz tworzeniu pracowni/warsztatów do zajęć praktycznych w przypadku placówek kształcenia zawodowego, które ich nie posiadają, aby stworzyć w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego warunki zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Wspierane będą również inwestycje polegające na wyposażeniu/doposażeniu szkół i placówek kształcenia zawodowego w niezbędny sprzęt, narzędzia, urządzenia, materiały, które sprawią, że ich oferta będzie dostosowana do potrzeb rynku pracy oraz kierunków rozwojowych województwa oraz zapewni wysoką jakość kształcenia i umożliwi realizację podstawy programowej kształcenia w zawodach. Przykładami działań planowanych do wsparcia mogą być:

- rozbudowa, przebudowa i funkcjonalne dostosowanie bazy lokalowej i bazy techniczno-dydaktycznej placówek kształcenia zawodowego;
- tworzenie i modernizacja pracowni/warsztatów/laboratoriów do praktycznej nauki zawodu;
- inwestycje w infrastrukturę wyższych szkół zawodowych w odniesieniu do kierunków/działań wynikających ze specjalizacji regionalnych lub z uwzględnieniem określonych deficytów w zakresie potrzeb regionalnego/lokalnego rynku pracy;
- wyposażenie parku maszynowego i wyposażenie techniczno-dydaktyczne placówek kształcenia zawodowego;
- tworzenie i rozwój centrów kształcenia zawodowego i praktycznego.

W ramach inwestycji w infrastrukturę w obszarze kształcenia zawodowego i szkoleń podejmowane będą ponadto komplementarne i zintegrowane inwestycje w infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych i kształcenia ustawicznego zmierzające do modernizacji i unowocześnienia istniejącej infrastruktury, jak też służące jej przystosowaniu do potrzeb regionalnego rynku pracy. Działania będą polegały na rozbudowie, przebudowie, dostosowaniu istniejącej infrastruktury, jak też wyposażeniu placówek edukacyjnych oraz szkoleniowych w infrastrukturę, sprzęt i urządzenia. Celem realizacji zasad zrównoważonego rozwoju zakupywany sprzęt powinien zawierać etykietowanie środowiskowe.

Z perspektywy skutecznej realizacji polityki wsparcia innowacyjności niezbędne jest zwiększenia podaży wyspecjalizowanych kadr głównie w obszarze inteligentnych specjalizacji, co nie jest możliwe bez modernizacji i uzupełnienia infrastruktury wyższych szkół zawodowych w regionie. Inwestycje w tym obszarze muszą być zgodne ze specjalizacjami regionalnymi oraz zostać poparte wnikliwą analizą wykonalności i trwałości finansowej uwzględniającej demografię i sytuację na regionalnym rynku pracy.

Inwestycje w infrastrukturę kształcenia zawodowego i szkoleń dostosowanych do potrzeb rynku pracy będą mogły być realizowane wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi z EFS w ramach odpowiednio priorytetu inwestycyjnego 10.1, 10.2, 10.3 i 10.3bis jako element uzupełniający interwencję EFS prowadzący do osiągnięcia celów wynikających z CT10. Efektem wsparcia będzie poprawa dostępności do wysokiej jakości kształcenia zawodowego i szkolenia na poziomie regionalnym, dostosowanego do potrzeb rynku pracy. Spowoduje to lepsze dostosowanie podaży pracy do wymagań pracodawców, zmniejszenie bezrobocia wśród osób młodych oraz wydłużenie okresu aktywności zawodowej.

Potencjalni beneficjenci działania to: szkoły i placówki prowadzące kształcenie zawodowe, szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki doksztalcania i doskonalenia zawodowego, osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i inne formy wychowania przedszkolnego, państwowe wyższe szkoły zawodowe, osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, a także jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, inne państwowe lub samorządowe jednostki sektora finansów publicznych, których ustawowym lub statutowym zadaniem jest pełnienie zadań publicznych w zakresie edukacji, instytucje rynku pracy działające na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Terytorialnym obszarem realizacji działań w ramach PI 10.4 będzie całe województwo ze szczególnym uwzględnieniem ośrodka wojewódzkiego wraz z jego obszarem funkcjonalnym, ośrodków subregionalnych i powiatowych.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów poszczególnych osi priorytetowych oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki danego osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości

udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowił podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacji kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

W wyborze projektów kluczowym kryterium będzie adekwatność do zdiagnozowanych potrzeby regionalnych/lokalnych rynków pracy oraz specjalizacji regionalnych/lokalnych. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	204	SL 2014	Corocznie
2	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie (C)	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	20 449	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 8.3 OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.3

ZACHOWANIE, OCHRONA, PROMOWANIE I ROZWÓJ DZIEDZICTWA NATURALNEGO I KULTUROWEGO

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego

Dziedzictwo kulturowe stanowi nie tylko przedmiot ochrony, ale jest również zasobem, który winien być wykorzystywany dla obecnego i przyszłego rozwoju. Świadoma partycypacja społeczna w procesie interpretacji dziedzictwa kulturowego jest elementem budowy wspólnej tożsamości, a pośrednio więzi międzyludzkich i zaufania, które ułatwia interakcję oraz współdziałanie i jest kluczowym czynnikiem rozwoju kapitału społecznego. SRWP określa kapitał społeczny mianem katalizatora procesów rozwojowych. W kontekście rozwoju kapitału społecznego istotne jest efektywnie wykorzystanie potencjału kulturowego w celu wzmocnienia znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu. Odpowiednie wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu może przyczynić się do wzrostu zatrudnienia, jak również – poprzez dywersyfikację oferty turystycznej – bardziej zrównoważonego wykorzystania środowiska. Dla osiągnięcia tego stanu konieczna jest poprawa stanu zachowania dziedzictwa,

jak również stworzenie możliwości jego bezpiecznej eksploatacji przez ogół społeczeństwa, w tym osoby niepełnosprawne.

Województwo podlaskie posiada walory kulturowe wynikające przede wszystkim z odrębności kulturowej, religijnej i narodowościowej oraz położenia transgranicznego. Rezultatem interwencji w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego będzie wzrost partycypacji społeczeństwa w kulturze odzwierciedlający się m.in. poprzez wskaźnik zwiedzających muzea i wystawy.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zwiedzający muzea i wystawy na 1000 ludności	osoby	Region słabiej rozwinięty	321,8	2012	403,5	GUS	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (ang. Increase in expected number of visits at supported sites of cultural and natural heritage and attraction)	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	60 084	SL 2014	Dwukrotnie w trakcie realizacji programu

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Zachowanie bogactwa dziedzictwa kulturowego regionu i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego wymaga rozwoju zasobów kultury i instytucji zajmujących się kulturą, promowania kultury oraz ochrony obiektów zabytkowych. W zakresie ochrony zabytków możliwe do realizacji będą przedsięwzięcia dotyczące prac konserwatorskich, restauratorskich, odbudowy, przebudowy przy obiektach zabytkowych (obektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków); budowy towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego, dostosowanie tych obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, inwestycji związanych z zabezpieczeniem obiektów zabytkowych na wypadek zagrożeń; konserwacji muzealiów, starodruków, archiwaliów, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych wraz z dostosowaniem pomieszczeń do właściwego przechowywania zbiorów i ich zabezpieczenia, dostosowania obiektów zabytkowych do działalności kulturalnej, przy ewentualnym połączeniu jej z działalnością komercyjną. Rozwój zasobów kultury będzie realizowany poprzez zakup trwałego wyposażenia wpływającego na unowocześnienie obiektów kultury, w tym m.in. sprzętu wystawienniczego, magazynowego, technicznego i multimedialnego, przebudowie i wyposażeniu obiektów kultury w celu ułatwienia dostępu osobom niepełnosprawnym, rozwoju centrów informacji kulturalnej i promocji kultury.

Tego typu wsparcie doprowadzi w rezultacie do zwiększenia i zróżnicowania oferty kulturalnej, lepszej ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego, a tym samym poprzez bardziej efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego regionu wzrośnie partycypacja mieszkańców regionu w kulturze w celu budowy kapitału społecznego województwa podlaskiego.

Potencjalne typy beneficjentów w ramach działania to: jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, organizacje pozarządowe prowadzące działalność statutową w obszarze kultury, organizacje turystyczne nie działające w celu osiągnięcia zysku, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, instytucje kultury z sektora finansów publicznych, dla których organem założycielskim są jednostki administracji rządowej lub samorządowej, spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, porozumienia i towarzyszenia, jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (państwowe osoby prawne). Terytorialnym obszarem realizacji PI 6.3 będzie całe województwo.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów poszczególnych osi priorytetowych oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki danego osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

W ramach PI 6.3 podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, preferowane będą projekty komplementarne względem Działania 8.1 (PI 2.3 e-kultura). Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/ funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba zabytków nieruchomych / ruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	72	SL 2014	Corocznie

2	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	14	SL 2014	Corocznie
---	--	------	------	---------------------------	----	---------	-----------

DZIAŁANIE 8.4 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.1

INWESTYCJE W INFRASTRUKTURĘ ZDROWOTNĄ I SPOŁECZNĄ, KTÓRE PRZYCZYNIĄ SIĘ DO ROZWOJU KRAJOWEGO, REGIONALNEGO I LOKALNEGO, ZMNIEJSZANIA NIERÓWNOŚCI W ZAKRESIE STANU ZDROWIA, PROMOWANIE WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO POPRZEZ LEPSZY DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH, KULTURALNYCH I REKREACYJNYCH, ORAZ PRZEJŚCIA Z USŁUG INSTYTUCJONALNYCH NA USŁUGI NA POZIOMIE SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa dostępności i jakości usług społecznych

Negatywne tendencje demograficzne związane ze starzeniem się społeczeństwa oraz wysoką zachorowalnością i umieralnością spowodowaną chorobami cywilizacyjnymi niosą szereg wyzwań w obszarze ochrony zdrowia. Jednym z nich jest zapobieganie długotrwałym schorzeniom przyczyniającym się do rezygnacji z aktywności zawodowej. Odpowiedzią na to wyzwanie jest podjęcie działań zmierzających do wzrostu dostępu do specjalistycznych i wysokospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych. Jednym z głównych problemów w obszarze ochrony zdrowia w województwie podlaskim jest nadal zapewnienie powszechnego i równomiernego dostępu do wysokiej jakości specjalistycznych usług zdrowotnych. Istotną kwestią w województwie podlaskim jest ograniczony dostęp do sprzętu medycznego (szczególnie wysokospecjalistycznego), co wskazuje na potrzeby inwestycyjne w tym zakresie. W ocenie konsultantów wojewódzkich tylko w nielicznych ośrodkach zabezpieczenie w aparaturę i sprzęt medyczny jest dostateczne. W części placówek baza lokalowa oraz sprzęt medyczny są przestarzałe i wymagają pilnej modernizacji.

Celem zapewnienia komplementarności względem działań podejmowanych w zakresie CT 8 w zakresie ochrony zdrowia konieczne będzie skoncentrowanie wsparcia na inwestycjach odpowiadających na zidentyfikowane na poziomie krajowym obszary deficytowe oraz specyficzne zdiagnozowane potrzeby regionalne. Uzupełniający charakter będą miały inwestycje adresowane osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i powiązane z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług, przyczyniając się tym samym do walki z ubóstwem i wzmacniania procesu włączania społecznego. Obszarem wymagającym wsparcia jest np. mieszkalnictwo wspomagane, którego celem jest usamodzielnienie niepełnosprawnych intelektualnie poprzez rozwijanie umiejętności do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Deinstytucjonalizacja i przejście na usługi świadczone na poziomie lokalnym wymaga rozwoju infrastruktury tych usług możliwie blisko potrzebujących wsparcia.

Działania infrastruktury ochrony zdrowia uzupełnione o inicjatywy w zakresie kształtowania prozdrowotnego stylu życia przyczynią się do zmniejszenia zachorowalności i umieralności spowodowanej chorobami cywilizacyjnymi, co w konsekwencji będzie się wiązało ze zmniejszeniem zjawiska przerywania czy całkowitej rezygnacji z aktywności zawodowej.

Budowę obiektów ochrony zdrowia dopuszczać się będzie wyjątkowo, w sytuacji potrzeby wypełnienia luki w systemie usług zdrowotnych i braku innego rozwiązania problemu.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne): nowotwory,	Osoby/100 tys. mieszkańców	Region słabiej rozwinięty	237,9 435,1	2012	249,0 454,5	GUS	Raz na koniec programu

	choroby układu krążenia							
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								
2	Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej (C)	osoby	Region słabiej rozwinięty	0	2014	119 196	SL 2014	Dwukrotnie w trakcie realizacji programu

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Mając na uwadze rozwój województwa podlaskiego oraz poprawę jakości życia w regionie, niezbędnym jest zapewnienie odpowiedniego poziomu infrastruktury społecznej i dostępności do niej – w tym w zakresie opieki zdrowotnej. Celem zapewnienia komplementarności względem działań podejmowanych w zakresie priorytetu inwestycyjnego 8.10 aktywne i zdrowe starzenie się, w obszarze ochrony zdrowia konieczne będzie skoncentrowanie wsparcia na inwestycjach odpowiadających na zidentyfikowane na poziomie krajowym obszary deficytowe (choroby układu krążenia, nowotworowe, choroby układu kostno-stawowo-mięśniowego, choroby układu oddechowego, choroby psychiczne) oraz specyficzne zdiagnozowane potrzeby regionalne. Podejmowane działania wpisując się będą w realizację *Założeń Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020*. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną, które przyczyniają się do zmniejszania nierówności w zakresie ochrony zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych będą obejmować wyposażenie podmiotów leczniczych w nowoczesny sprzęt medyczny, poprawę dostępności do opieki paliatywnej, psychiatrycznej, opieki długoterminowej i rehabilitacji w szczególności neurologicznej, dostosowanie zasobów ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej do potrzeb zdrowotnych mieszkańców, w szczególności w dziedzinach deficytowych np. kardiologii, psychiatrii i psychiatrii dziecięcej, onkologii, alergologii, endokrynologii, diabetologii, geriatricy i okulistyce w mniejszych ośrodkach gminnych i powiatowych, dostosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, wdrożenie działań umożliwiających uzyskanie lub utrzymanie akredytacji lub certyfikatu jakości. Innym typem operacji mogą być inwestycje dotyczące przebudowy, remontów czy rozbudowy obiektów związanych z ochroną zdrowia uzupełniające interwencję EFS w zakresie profilaktyki, wczesnej diagnostyki, leczenia chorób cywilizacyjnych oraz ograniczających aktywność zawodową. Podstawowym adresatem wsparcia w tym zakresie będą podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia.

Natomiast w przypadku infrastruktury usług społecznych wsparcie ukierunkowane będzie na inwestycje bezpośrednio adresowane do osób zagrożonym wykluczeniem społecznym i powiązane z procesem aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług, przyczyniając się tym samym do walki z ubóstwem i wzmacniania procesu włączania społecznego. Wsparcie będą mogły uzyskać inwestycje w infrastrukturę związaną z integracją społeczną takie jak np. warsztaty, kluby i centra integracji społecznej służące przygotowaniu do wejścia na rynek pracy. Wsparcie będą mogły uzyskać obiekty takie jak świetlice, centra aktywności lokalnej dla dzieci i młodzieży, świadczące usługi z zakresu aktywizacji dzieci i młodzieży ze środowisk najuboższych zagrożonych dziedziczeniem ubóstwa. Dofinansowane zostaną również inwestycje w infrastrukturę związaną z opieką nad osobami zależnymi, tj. dziećmi do lat 3, osobami starszymi, niepełnosprawnymi, chorymi psychicznie, takimi jak np. domy pomocy społecznej, placówki opieki dziennej itd. Dzięki temu wsparciu poprawi się dostępność i jakość usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych, które sprzyjają aktywizacji zawodowej opiekunów. Dopełnieniem interwencji w zakresie infrastruktury społecznej będą inwestycje w infrastrukturę mieszkań chronionych, wspomaganých, treningowych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem oraz infrastrukturę pieczy zastępczej, np.: ośrodka preadopcyjnego, placówek opiekuńczo-wychowawczych, placówki wsparcia dziennego, itd. W przypadku wyżej wymienionych projektów dotyczących usług opiekuńczych wsparcie nie będzie mogło dotyczyć budowy nowych obiektów. Potencjalni beneficjenci w powyższym zakresie to instytucje pomocy i integracji społecznej, organizacje pozarządowe, działające w sferze pomocy i integracji społecznej oraz opieki zdrowotnej, podmioty lecznicze, jednostki

samorządu terytorialnego oraz ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną. Terytorialnym obszarem realizacji PI 9.1 będzie całe województwo.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów osi priorytetowej oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględnić będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki osi priorytetowej, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

Kierunkowe kryteria wyboru dla PI 9.1 to związek inwestycji z realizacją celów odnoszących się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, projekty odzwierciedlające specyficzne zdiagnozowane potrzeby regionalne. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	76	SL 2014	Corocznie
2	Liczba przebudowanych/rozbudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	11	SL 2014	Corocznie
3	Liczba urządzeń aparatury medycznej/sprzętu medycznego zakupionych w	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	86	SL 2014	Corocznie

	programie						
4	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	87	SL 2014	Corocznie
5	Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	87	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 8.5 REWITALIZACJA

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.2

WSPIERANIE REWITALIZACJI FIZYCZNEJ, GOSPODARCZEJ I SPOŁECZNEJ UBOGICH SPOŁECZNOŚCI NA OBSZARACH MIEJSKICH I WIEJSKICH

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Wzmocnienie spójności lokalnej poprzez rewitalizację fizyczną, gospodarczą, społeczną obszarów zmarginalizowanych

Województwo podlaskie charakteryzuje niska gęstość zaludnienia, rozproszona sieć osadnicza, zróżnicowanie przestrzenne np. biorąc pod uwagę poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, szczególnie pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi. Towarzyszy temu utrata funkcji społeczno-gospodarczych małych i średnich miast w wyniku silnej konkurencji zewnętrznej czy procesu ich wyludniania oraz następuje koncentracja ludności w większych ośrodkach, w tym w szczególności w obszarze funkcjonalnym Białegostoku.

Wskazywane w opisie Osi II i VII problemy społeczne, w tym wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych, ubóstwo w powiązaniu z bezrobociem i zjawiskami patologicznymi obejmują w wyniku przekształceń ekonomicznych i społecznych całe grupy społeczne, odsuwając je i potęgując wykluczenie. Negatywne zjawiska społeczne jak niska aktywność gospodarcza i zawodowa, bezrobocie, natężenie zjawisk patologicznych, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych koncentrują się w szczególności w zaniedbanych częściach miast, charakteryzujących się zniszczoną zabudową, dekapitalizacją infrastruktury technicznej oraz na terenach blokowisk, które często pozbawione są funkcjonalnych przestrzeni publicznych, skupiających aktywność społeczną.

Na obszarach wiejskich natomiast kumulacja barier o charakterze infrastrukturalnym, społecznym i ekonomicznym prowadzi do trwałej marginalizacji i tym samym do wykluczenia z możliwości uczestniczenia w procesach rozwojowych znacznej grupy mieszkańców. W związku z tym konieczne jest podjęcie kompleksowych i zintegrowanych działań rewitalizacyjnych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, obejmujących najbardziej potrzebujące społeczności lokalne. W kontekście wzmacniania spójności społecznej i terytorialnej istotne jest podejmowanie kompleksowych działań, zarówno w miastach, jak i znajdujących się wokół nich obszarach wiejskich, mających na celu dokonanie przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, aby doprowadzić do nadania tym obszarom nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do ich rozwoju, w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa* (2023)**	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych	%	Region słabiej rozwinięty	16,5	2011	15,5	GUS	Raz na koniec programu
Wskaźnik rezultatu bezpośredniego								

2	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach	szt.	Region słabiej rozwinięty	0	2014	34	SL 2014	Dwukrotnie w trakcie realizacji programu
---	---	------	---------------------------	---	------	----	---------	--

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W ramach działania realizowane będą projekty dotyczące rewitalizacji w aspekcie społecznym, gospodarczym, przestrzennym, infrastrukturalnym. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich zakłada realizację działań inwestycyjnych, mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze i społeczne tych obszarów. Przedsięwzięcia muszą być realizowane jako kompleksowe i zintegrowane projekty dotyczące wszystkich aspektów rewitalizacji danego obszaru. Rewitalizacja może dotyczyć uporządkowania i zagospodarowania przestrzeni publicznej, a także tworzenia systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego, czy zagospodarowania zdegradowanych przestrzeni w tkance urbanistycznej na cele publiczne/gospodarcze/społeczne. W zakres działania wchodzić będą mogły zadania dotyczące przebudowy i adaptacji zdegradowanych obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji, np. kulturalnych, społecznych, gospodarczych, edukacyjnych. Rewitalizacja będzie również dotyczyć ulepszenia estetyki oraz nadania walorów funkcjonalnych przestrzeni oraz udostępnienia terenów dla mieszkańców.

Wszystkie przedsięwzięcia realizowane w ramach działań rewitalizacyjnych powinny być ukierunkowane na aktywizację społeczno-gospodarczą oraz podniesienie jakości życia lokalnych społeczności. Przedsięwzięcia infrastrukturalne podporządkowane zostaną działaniom finansowanym przy udziale Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach osi priorytetowych II, III i VII. Interwencja w obszarze dotyczącym kompleksowej rewitalizacji będzie koncentrować się zatem nie tylko na rewitalizacji przestrzeni, procesie przebudowy lub adaptacji wybranych obszarów, ale również także na działaniach o charakterze społecznym np.: na rzecz aktywizacji społeczno-gospodarczej, ograniczenia koncentracji ubóstwa, sprzyjających włączeniu społecznemu, podniesienia jakości życia lokalnych społeczności, poprawy dostępu do usług publicznych, a w aspekcie gospodarczym np. na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia, wspierania gospodarki społecznej, itd. Ważnym aspektem interwencji w zakresie rewitalizacji będzie wsparcie działań zapewniających dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami.

Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich będzie realizowane w oparciu o Lokalne Plany Rewitalizacji (LPR), a obszary rewitalizowane będą wyznaczone z uwzględnieniem kryteriów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem nasilenia problemów społecznych na danym obszarze, takich jak oddalenie od rynku pracy i związane z nim konsekwencje, degradacja obszarów oraz niewystarczający dostęp do dobrej jakości niedrogich usług publicznych.

Zakres inwestycji związanych z rewitalizacją podobnie jak grono beneficjentów w tym obszarze będzie determinowane przez LPR. Wstępnie zakłada się, że będą to następujące typy beneficjentów: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, LGD, organizacje pozarządowe, podmioty działające w oparciu o ustawę o partnerstwie publiczno-prywatnym, spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, kościoły i inne związki wyznaniowe, jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, przedsiębiorcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego.

Terytorialnym obszarem koncentracji działań związanych z rewitalizacją fizyczną będzie obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego, ośrodki subregionie i powiatowe oraz obszary wiejskie.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja

w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów osi priorytetowej oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić, jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacja kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

Kluczowe kryterium wyboru projektów to komplementarność względem działań z zakresu rewitalizacji społecznej. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość organizacji wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	68	SL 2014	Corocznie
2	Liczba nowych / przebudowanych/ przekształconych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	68	SL 2014	Corocznie

DZIAŁANIE 8.6 INWESTYCJE NA RZECZ ROZWOJU LOKALNEGO

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.10

INWESTYCJE DOKONYWANE W KONTEKŚCIE STRATEGII NA RZECZ ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa dobrobytu społeczności lokalnych poprzez wzmocnienie kapitału społecznego i zwiększenie zaangażowania w rozwój lokalny

SRWP 2020 jako jedno z wyzwań wskazuje pobudzenie rozwoju lokalnego, szczególnie motywowania do wykorzystania endogenicznych potencjałów różnych terytoriów na rzecz zrównoważonego i trwałego rozwoju oraz wzmocnienia spójności społecznej. Istotne korzyści mogą wynikać w tym aspekcie z umożliwienia realizacji podejścia oddolnego. Partnerstwo lokalne jako instrumentem łączący oddolny charakter uczestnictwa lokalnych mieszkańców z odgórnym, zdecentralizowanym charakterem wsparcia i finansowania z programów regionalnych, ma szansę przynieść wymierne korzyści i wartość dodaną. Podstawą narzędzia RLKS jest możliwość realizacji zintegrowanych i wielosektorowych strategii rozwoju lokalnego, zaprojektowanych z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i potencjału. Takie podejście ma przynieść efekty w szczególności w postaci większego upodmiotowienia lokalnych społeczności, lepszego dopasowania usług do potrzeb mieszkańców, zwiększenia zaangażowania podmiotów niepublicznych w świadczenie usług publicznych itd.

Komitet Regionów wskazał na konieczność „zwiększenia wsparcia dla rozwoju lokalnego, nie tylko po to, by obywatele mogli bardziej utożsamiać się z celami wyznaczonymi w Strategii Europa 2020 i ułatwiać jej realizację, ale też by ułatwić ożywienie gospodarcze i tworzenie miejsc pracy w strefach szczególnie dotkniętych obecnym kryzysem gospodarczym i finansowym oraz dostarczyć w tym celu nowych bodźców”.

Realizacja priorytetu będzie wzmocniała realizację celu postawionego w Osi IX, a wspólnym efektem skoordynowanych działań z obu funduszy: EFS i EFRR będzie konwergencja poziomu rozwoju społecznego wyrażona w zmniejszeniu wewnątrzregionalnych dysproporcji LHDI.

Tabela nr 3. Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru wskaźnika	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Zróżnicowanie LHDI (współczynnik zmienności)	%	Region słabiej rozwinięty	25,37	2010	23,43	UNDP	Raz na koniec programu

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

W ramach priorytetu realizowane będą działania uzupełniające interwencję planowaną w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w osi IX. Kierunki interwencji będą miały indywidualny charakter, bowiem każdorazowo zostaną określone w lokalnej strategii rozwoju w oparciu o zidentyfikowane problemy i potencjały. Działania mogą być związane m. in. z poprawą dostępu mieszkańców do podstawowych dóbr i usług, rozwojem infrastruktury związanej ze świadczeniem usług dla ludności (np. usług prozdrowotnych, proekologicznych), inwestycjami w infrastrukturę oraz usługi w zakresie turystyki, rekreacji, kultury, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz działaniami z zakresu działalności pozarolniczej i przetwórstwa, wprowadzania na rynek, w tym sprzedaży bezpośredniej artykułów na małą skalę lub artykułów o charakterze lokalnym czy tworzeniem sieci w zakresie utworzenia krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz działań promocyjnych. Przedmiotem wsparcia będzie mogła być także mała infrastruktura turystyczna i rekreacyjna (np. ścieżki rowerowe, pola biwakowe, centra informacji turystycznej, wioski tematyczne, boiska, korty, trasy turystyczne, obiekty małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej), badania i inwestycje związane z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym wsi oraz działania o charakterze lokalnym związane z adaptacyjnością do zmian klimatu (np. mała retencja).

Beneficjentami działania będą lokalne grupy działania oraz inne podmioty z obszaru realizacji LSR. Adresatami wsparcia będzie społeczność lokalna. Interwencja realizowana będzie na terenie całego województwa zgodnie z zasadami określonymi w sekcji 4.1 programu.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej oraz pozakonkursowej. Planuje się zastosować tryb pozakonkursowy w stosunku do operacji, których realizacja w wymierny sposób wpływać będzie na realizację celów osi priorytetowej oraz projektów o strategicznym znaczeniu dla regionu.

Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący, a w przypadku PI 9.10 opracowanych z uwzględnieniem art. 34 rozporządzenia ramowego. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów i wskaźników danej osi priorytetowej. Jednocześnie kryteria ograniczą wybór inwestycji tylko do tych przedsięwzięć, które są zgodne z zakresem wsparcia w ramach EFRR/EFS oraz kategoriami określonymi dla danej osi. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Zastosowanie jednego z powyższych trybów wyboru projektu uzależnione będzie od specyfiki osi priorytetowej lub priorytetu inwestycyjnego, zainteresowania wśród potencjalnych Wnioskodawców, typu beneficjenta, wielkości przedsięwzięć oraz planowanej wielkości udzielonego wsparcia. Jednocześnie tryb konkursowy będzie stanowić podstawowy tryb wyboru operacji. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów. Ocena projektu w zależności od specyfiki danego obszaru interwencji i trybu wyboru może się nieznacznie różnić jednakże zawsze będzie składać się z dwóch zasadniczych etapów: oceny formalnej – weryfikacja spełnienia kryteriów dostępu oraz oceny merytorycznej – weryfikacji kryteriów jakościowych. Kryteria wyboru projektu jako element służący zapewnieniu efektywnej i prawidłowej realizacji celów danej osi priorytetowej będą konstruowane w taki sposób, aby zapewnić możliwie najbardziej obiektywny wybór projektów. W procedurze oceny projektu instytucja organizująca nabór będzie miała możliwość skorzystania z wiedzy i fachowych umiejętności ekspertów z danej dziedziny.

Kluczowe kryterium wyboru projektów to komplementarność względem działań z zakresu rewitalizacji społecznej. Celem zwiększenia wartości dodanej oraz uzyskania efektu synergii wynikającego z komplementarności projektów, zakłada się możliwość organizacji wyboru operacji/projektów zintegrowanych, rozumianych jako grupa projektów z różnych osi/funduszy.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Pojemność obiektów malej retencji	m ³	EFRR	Region słabiej rozwinięty	173 500	SL 2014	Corocznie
2	Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	30	SL 2014	Corocznie

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
-----------------	-------------------	--------------------	--------------------------------------	----------------------	---------	-------------------	----------------------	--------------------	---------------	--

						M	K	O	M	K	O	
VIII	Wskaźnik finansowy		Wartość wydatków certyfikowanych	Mln euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	42,75		177,38			SL 2014
VIII	Wskaźnik produktu		Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	7 424		20 449			SL 2014
VIII	Wskaźnik produktu		Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	28		76			SL 2014

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFRR
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowane
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	049 Infrastruktura edukacyjna na potrzeby szkolnictwa wyższego	1 800 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	050 Infrastruktura edukacyjna na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia osób dorosłych	25 200 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	052 Infrastruktura na potrzeby wczesnej edukacji elementarnej i opieki nad dzieckiem	5 760 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	053 Infrastruktura zdrowia	27 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	054 Infrastruktura mieszkalnictwa	7 200 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	055 Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do rozwoju regionalnego i lokalnego	15 300 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	078 Usługi i aplikacje w zakresie e-administracji (w tym elektronicznych zamówień publicznych, informatycznych środków wsparcia reformy administracji publicznej, bezpieczeństwa cybernetycznego, środków na rzecz zaufania i ochrony prywatności, e-sprawiedliwości i demokracji elektronicznej)	10 800 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	079 Dostęp do informacji sektora publicznego (w tym otwartych danych w zakresie e-kultury, bibliotek cyfrowych, zasobów cyfrowych i turystyki elektronicznej)	6 300 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	080 Usługi i aplikacje w zakresie włączenia cyfrowego, e-dostępności, e-uczenia się i e-edukacji, umiejętności cyfrowe	5 400 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	081 Rozwiązania informatyczne na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia się oraz usługi i aplikacje w zakresie e-zdrowia (w tym e-opieka i nowoczesne technologie w służbie osobom starszym)	13 500 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	094 Ochrona, rozwój i promowanie dóbr publicznych w dziedzinie kultury i dziedzictwa	9 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	097 Inicjatywy w zakresie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na obszarach miejskich i wiejskich	15 140 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	101 Finansowanie krzyżowe w ramach EFRR (wsparcie dla przedsięwzięć typowych dla EFS, koniecznych dla zadowalającego wdrożenia części przedsięwzięć związanej bezpośrednio z EFRR)	1 800 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	01 Dotacja bezwrotna	151 400 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	80 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	02 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	35 700 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	03 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	35 700 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	01 Zintegrowane inwestycje terytorialne – miejskie	29 983 805
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	06 Inicjatywy na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	10 000 000
VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	07 Nie dotyczy	111 416 195

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

OŚ PRIORYTETOWA IX: ROZWÓJ LOKALNY

Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie
Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	TAK
W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie

DZIAŁANIE 9.1 REWITALIZACJA SPOŁECZNA I KSZTAŁTOWANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.9 STRATEGIE ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANE PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

Opis celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego, oczekiwanych rezultatów oraz wskaźników rezultatu

Cel szczegółowy: Poprawa dobrobytu społeczności lokalnych poprzez wzmocnienie kapitału społecznego i zwiększenie zaangażowania w rozwój lokalny

Zidentyfikowane obszary problemowe natury społecznej w województwie podlaskim, idące w parze z niską dostępnością i jakością usług publicznych oraz rozproszoną siecią osadniczą, wymagają znacznej partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju regionu. Głównym wyzwaniem dla regionu jest zatem wzmocnienie kapitału społecznego poprzez jego kształtowanie oraz rewitalizację społeczną, które skutkować będzie wzrostem zaangażowania społeczności lokalnych w jego rozwój. Jednym z istotnych celów rewitalizacji społecznej jest

odbudowywanie i wzmacnianie więzi społecznych, np. sąsiedzkich, osiedlowych, w skali wsi w celu wzmocnienia tożsamości lokalnej oraz wzrostu społecznego zaufania.

Problemy społeczne, których następstwem jest wykluczenie społeczne mają bardzo wyraźny wymiar przestrzenny, toteż następować będzie koncentracja przestrzenna działań (konkretne gminy czy powiaty) na zdegradowanych fizycznie, społecznie i gospodarczo obszarach miast oraz obszarach wiejskich zagrożonych marginalizacją. Dlatego niezbędne jest umożliwienie realizowania działań wynikających z inicjatyw oddolnych. Takie podejście warunkuje lepszą mobilizację potencjału na szczeblu lokalnym, wzmocnienie i ułatwienie rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność z uwzględnieniem lokalnych potrzeb oraz zawiera cechy innowacyjne w kontekście lokalnym, a także zakłada sieciowanie i współpracę.

Realizacja priorytetu będzie wzmacniała realizację celu postawionego w Osi VIII, PI 9d, a wspólnym efektem skoordynowanych działań z obu funduszy: EFS i EFRR będzie konwergencja poziomu rozwoju społecznego wyrażona w zmniejszeniu wewnątrzregionalnych dysproporcji LHDI.

Tabela 4: Zestawienie wskaźników rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celu	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Zróźnicowanie LHDI (współczynnik zmienności)	Region słabiej rozwinięty	%	nd.	25,37			pkt	2010	23,43			UNDP	Raz na koniec programu

Opis przedsięwzięć planowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego

Znajomość specyfiki lokalnego rynku przez lokalną społeczność jest oczywista, toteż idea szerokiej partycypacji w rozwoju lokalnym jest zasadna. Elementem działań ukierunkowanych na zwiększenie spójności społecznej i rozwój lokalny będzie wzmacnianie kapitału społecznego poprzez wspieranie zaangażowania społeczności lokalnej. Obecność i działalność organizacji pozarządowych uzupełnia, a czasem zastępuje, działalność instytucji i efektywnie odpowiada na potrzeby mieszkańców — integruje i angażuje lokalną społeczność oraz pozwala na wykorzystanie swego potencjału. Aktywność lokalnych społeczności będzie stymulowana poprzez szereg działań aktywizujących (zwłaszcza społeczności marginalizowane, wykluczone) oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi lokalnemu kierowanemu przez społeczność. Coraz częściej działaniom środowisk lokalnych towarzyszą przedsięwzięcia partnerskie, dlatego też wspierane będzie ich tworzenie. W celu wzmacniania aktywności lokalnej społeczności niezbędne będą działania ukierunkowane na rewitalizację społeczną, w tym na zaktywizowanie społeczności lokalnych i rozwój lokalny, ze szczególnym uwzględnieniem społeczności marginalizowanych, w szczególności na obszarach biedy, obszarach wymagających rewitalizacji, obszarach wiejskich i przygranicznych.

Proces kształtowania kapitału społecznego będzie wspomagany poprzez działania w zakresie budowania więzi społecznych i postaw społeczno-obywatelskich oraz inicjatywności i kreatywności, a także tworzenia warunków do wzmacniania tożsamości regionalnej i lokalnej. Niezbędnym kierunkiem działań będzie rozwijanie współpracy między instytucjami kultury, oświaty, nauki, organizacjami społecznymi i podmiotami prywatnymi oraz dialogu międzykulturowego i międzypokoleniowego. Powyższe działania mają na celu wspieranie zaangażowania społeczności lokalnych w rozwój lokalny, a w konsekwencji prowadzą do zwiększenia aktywności społeczno-obywatelskiej i zawodowej.

SRWP 2020 wskazuje na konieczność poszukiwania indywidualnych ścieżek rozwojowych poszczególnych terytoriów: jednostek terytorialnych (poszczególnych powiatów i gmin), ale też obszarów nie zawsze pokrywających się z granicami administracyjnymi. Lokalne strategie

rozwoju (LSR) powinny być budowane w oparciu o endogeniczne potencjały danego obszaru oraz muszą spełniać warunek zgodności z SRWP 2020. Budowaniu społeczeństwa obywatelskiego będzie służyć wsparcie w zakresie kompetencji dotyczących planowania strategicznego oraz rozwoju lokalnego, którym zostanie objęta administracja samorządowa oraz lokalne podmioty trzeciego sektora.

Działania na rzecz rewitalizacji społecznej i wzmocnienia kapitału społecznego realizować mogą lokalne grupy działania i inne podmioty z obszaru LSR. Lokalne strategie rozwoju będą tworzone i realizowane w sposób partycypacyjny, angażujący lokalne społeczności. Adresatami wsparcia będzie społeczność lokalna, w tym osoby fizyczne, mieszkańcy obszarów wiejskich i rewitalizowanych, podmioty działające na obszarach wiejskich na rzecz przeciwdziałania ich marginalizacji i zapewnienia im odpowiedniego rozwoju, JST, lokalne podmioty trzeciego sektora. Interwencja realizowana będzie na terenie całego województwa zgodnie z zasadami określonymi w sekcji 4.1 programu.

Opis kierunkowych zasad wyboru projektów

Wybór projektów będzie dokonywany w procedurze konkursowej. Wybór projektu do dofinansowania nastąpi na podstawie stopnia spełnienia kryteriów opracowanych z uwzględnieniem art. 34 rozporządzenia ramowego. Kryteria wyboru oraz zasady naboru projektów będą jednakowe dla wszystkich konkurujących ze sobą Wnioskodawców, transparentne oraz niedyskryminujące. Kryteria wyboru premiować będą projekty w największym stopniu przyczyniające się do osiągnięcia założonych celów. Kryteria uwzględniać będą zasady horyzontalne określone w programie. Procedura wyboru projektów będzie jawna i upubliczniana, w szczególności w formie komunikatu na stronie internetowej danej instytucji prowadzącej nabór projektów.

Układ wskaźników produktu

Tabela nr 5. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Udział projektów w pełni lub częściowo realizowanych przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe	%	EFS	Region słabiej rozwinięty	50			SL 2014	Corocznie

Opis wkładu EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Działania na rzecz lokalnych społeczności i kapitału społecznego są ważnym obszarem wsparcia w ramach EFS. W Strategii *Europa 2020* inwestycje w kapitał społeczny zostały uznane za jeden z kluczowych czynników przyczyniających się do osiągania większej spójności społecznej i budowy społeczeństwa opartego na wiedzy. Uruchomienie mechanizmów o charakterze społecznym, takich jak zaufanie społeczne, odwaga i otwartość na nowatorskie rozwiązania, podobnie jak system edukacyjny wspierający kreatywność i przedsiębiorczość, jest niezbędne do zbudowania gospodarki opartej na wiedzy (CT1, 2, 3). Zarówno z perspektywy relacji gospodarczych jak i społecznych istotne jest wzmocnianie społecznych i obywatelskich kompetencji mieszkańców regionu oraz wspieranie dialogu społecznego. Z perspektywy zaufania, stanowiącego jeden z wyznaczników kapitału społecznego, istotna jest także poprawa jakości działania instytucji publicznych, szczególnie w sferze komunikacji z obywatelem. Realizacja PI 9.9 będzie uzupełniała interwencję podejmowaną w ramach PI 8.2 adresowaną do jednego z OSI wskazanych w SRWP 2020 jako są gminy, których rozwój warunkowany jest siecią Natura 2000. Wsparcie rozwoju lokalnego będzie też istotnym wzmocnieniem interwencji adresowanej do obszarów wiejskich w ramach CT 3 i CT 6.

Ramy wykonania osi priorytetowej

Tabela nr 6. Ramy wykonania osi priorytetowej

Os priorytetowa	Rodzaj wskaźnika*	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru, w stosownych przypadkach	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni na 2018			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
							M	K	O	M	K	O		
IX	Wskaźnik produktu		Udział projektów w pełni lub częściowo realizowanych przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe	%	EFRR	Region słabiej rozwinięty	35			50			SL 2014	
IX	Wskaźnik finansowy		Wartość wydatków certyfikowanych	mln euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty	3,15			28,81			SL 2014	

*Kluczowy etap wdrażania, wskaźnik finansowy, wskaźnik produktu lub, w stosownych przypadkach, wskaźnik rezultatu

Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Fundusz	EFS
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Całkowite wydatki kwalifikowane
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji

Os priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Rozwój lokalny	114 Strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	28 960 000

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania

Os priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Rozwój lokalny	01 Dotacja bezzwrotna	28 960 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru

Os priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Rozwój lokalny	01 Małe obszary miejskie (o ludności >5 000 i średniej gęstości zaludnienia)	8 960 000
IX Rozwój lokalny	02 Obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	20 000 000

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania

Os priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Rozwój lokalny	06 Inicjatywy na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	28 960 000

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)

Os priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Rozwój lokalny	06 Niedyskryminacja	28 960 000
IX Rozwój lokalny	07 Równość płci	28 960 000
IX Rozwój lokalny	01 Wspieranie przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i zasobooszczędną	2 000 000
IX Rozwój lokalny	03 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	4 000 000

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Do tego rozdziału odnosi się opis zawarty w Sekcji 2.B dotyczącej Osi „Pomoc Techniczna”.

Sekcja 2.B. Opis osi priorytetowej dla pomocy technicznej ze wskazaniem realizowanych priorytetów inwestycyjnych oraz wyznaczonych celów szczegółowych¹³

OŚ PRIORYTETOWA X: POMOC TECHNICZNA

Cele szczegółowe osi priorytetowej oraz oczekiwane rezultaty¹⁴

Cele szczegółowe :

- Wdrożenie wsparcia na rzecz efektywnego i przejrzystego zarządzania i wdrażania RPOWP 2014-2020
- Upowszechnienie wiedzy nt. możliwości i korzyści wsparcia z RPOWP 2014-2020 wśród społeczności regionu

Osiągnięcie powyższych celów powinno przynieść następujące rezultaty:

1. efektywny system zarządzania, wdrażania, certyfikacji, monitorowania, oceny oraz kontroli RPOWP 2014-2020;
2. spójny system komunikacji, informacji i promocji RPOWP 2014-2020.

Realizacja celów osi priorytetowej IX Pomoc Techniczna jest kluczowym elementem **skutecznej i efektywnej realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020**, którą zapewnić może sprawne funkcjonowanie instytucji odpowiedzialnej za wdrożenie programu. O efektywności systemu zarządzania programem operacyjnym stanowić będzie kadra administracji samorządowej odpowiedzialna za przyjęcie do dofinansowania dużej liczby przygotowanych na wysokim poziomie projektów, działająca w strukturze zgodnej ze standardami Unii Europejskiej w zakresie wdrażania funduszy europejskich, jak również liczni partnerzy społeczno-gospodarczy przygotowani do współpracy na rzecz wdrażania programu. Sprawność funkcjonowania instytucji wdrażającej program operacyjny, jak również wszystkich jej partnerów społecznych uczestniczących we wdrożeniu programu oraz innych instytucji wykonujących zadania z zakresu wdrażania programu operacyjnego jest niezbędne dla prawidłowego i efektywnego wykorzystania środków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Niewątpliwie rezultatem planowanych działań powinna być efektywna współpraca z potencjalnymi beneficjentami, a następnie podmiotami realizującymi projekty w ramach RPOWP 2014-2020, wysoka jakość realizowanych projektów oraz wysoki poziom wykorzystania środków alokowanych na realizację projektów.

Działania prowadzone w ramach realizacji celu dot. upowszechnienia wiedzy na temat programu będą ukierunkowane na zapewnienie dostępu do szeroko popularyzowanej tematyki dot. programu oraz efektów jego wdrażania. Wskutek realizacji działań w tym zakresie przewiduje się utworzenie nowoczesnego systemu informacji i promocji RPOWP 2014-2020, który – poprzez dostosowanie komunikatów w zakresie realizacji programu do potrzeb informacyjnych i sposobu odbioru informacji przez poszczególne grupy docelowe – będzie z jednej strony wpływał na zainteresowanie opinii publicznej programem operacyjnym i efektami jego wdrażania, z drugiej natomiast inspirował do zaangażowania podmiotów społeczno-gospodarczych działających na obszarze województwa w realizację celów programu na poziomie gwarantującym rozwój województwa.

Wsparcie procesu przygotowania i wdrażania projektów ukierunkowane będzie również na dofinansowanie ich przygotowania przez beneficjentów oraz pomoc ekspercką w zakresie

¹³ Art. 96.2.c rozporządzenia ramowego

¹⁴ Art. 96.2.c.i-ii rozporządzenia ramowego

spełnienia wymogów związanych z opracowaniem niezbędnej dokumentacji projektowej załączonej do wniosku aplikacyjnego.

Lista wskaźników rezultatu strategicznego

Tabela nr 13. Wskaźniki rezultatu dla EFRR/FS/EFS (w podziale na cele szczegółowe)¹⁵

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa* (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
	-	-	-	-	-	-	-

Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania oraz ich spodziewanego wkładu w realizację celów szczegółowych w podziale na poszczególne osie priorytetowe¹⁶

Osiągnięcie celów szczegółowych Osi priorytetowej Pomoc Techniczna zapewnione zostanie poprzez następujące przedsięwzięcia:

I. Wsparcie obsługi poszczególnych etapów zarządzania i wdrażania RPOWP 2014-2020

Do realizacji celu przyczynią się następujące działania:

1. Utrzymanie niezbędnych zasobów ludzkich oraz stworzenie warunków sprzyjających skutecznemu wykonywaniu obowiązków związanych z realizacją Programu, które realizowane będzie m.in. poprzez: finansowanie wynagrodzeń kadry wdrażającej program operacyjny oraz pracowników innych instytucji wykonujących zadania z zakresu wdrażania programu operacyjnego, organizację i finansowanie udziału w szkoleniach, warsztatach, konferencjach, studiach podyplomowych, wizytach studyjnych i innych formach podnoszenia kwalifikacji, zakup sprzętu komputerowego, telekomunikacyjnego, audiowizualnego oraz specjalistycznych systemów informatycznych, zakup niezbędnego wyposażenia biurowego i meblowego, publikacji książkowych i innych materiałów wydawniczych;
2. Zapewnienie zespołom osób zajmujących się zamknięciem perspektywy 2007-2013 lub programowaniem w związku z kolejnym okresem programowania niezbędnych warunków pracy, które realizowane będzie m.in. poprzez: finansowanie wynagrodzeń kadry zajmującej się zamknięciem perspektywy 2007-2013 lub programowaniem kolejnej perspektywy finansowej, organizację i finansowanie udziału w szkoleniach, spotkaniach, warsztatach, konferencjach, wizytach studyjnych i innych formach realizacji etapu zamknięcia perspektywy 2007-2013 lub przygotowania do programowania następnego okresu finansowania, zapewnienie wyposażenia biurowego i meblowego, sprzętu komputerowego, telekomunikacyjnego, audiowizualnego oraz dostępu do specjalistycznych systemów informatycznych, publikacji książkowych i innych materiałów wydawniczych;
3. Organizacja i obsługa prac Komitetu Monitorującego (KM) oraz Komisji Oceny Projektów (KOP), utworzenie Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego (ROT), organizacja wsparcia eksperckiego realizacji RPOWP 2014-2020, które realizowane będą m.in. poprzez: przygotowanie/wynajem pomieszczeń pod obrady Komitetu Monitorującego, i KOP, wsparcie finansowe utrzymania oraz bieżącej działalności ROT, zapewnienie sprawnego sprzętu audiowizualnego na potrzeby KM i KOP, zakup usług eksperckich, w tym badań i analiz wynikających z potrzeb informacyjnych władz regionu, organizację szkoleń dla członków: KM, KOP oraz ROT;
4. Zawiazywanie partnerstw na rzecz wdrażania programu operacyjnego, które realizowane będzie m.in. poprzez: ustanowienie sieci tematycznych, angażowanie zainteresowanych stron w prace dot. wdrażania programu operacyjnego, wsparcie

¹⁵ Art. 96.2.c.ii rozporządzenia ramowego

¹⁶ Art. 96.2.c.i-iii rozporządzenia ramowego

organizacyjne i finansowe działania sieci (posiedzenia sieci, grup roboczych, komitetów oraz innych ciał dialogu angażujących partnerów), stworzenie mechanizmów wymiany dobrych praktyk i wiedzy specjalistycznej pomiędzy stronami tworzącymi sieć tematyczną, szkolenie osób zaangażowanych w prace sieci tematycznych z zakresu zasad partnerstwa w procesie wdrażania funduszy, wsparcie ich udziału w spotkaniach na poziomie międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym. Dodatkowo wsparcie będzie obejmowało proces identyfikacji, aktualizacji oraz monitorowania inteligentnych specjalizacji na poziomie regionalnym;

5. Wsparcie procesu przygotowania i wdrażania projektów realizowanych w ramach RPOWP 2014-2020, które realizowane będzie m.in. poprzez: zapewnienie możliwości bezpośrednich konsultacji w punkcie informacyjnym RPOWP 2014-2020, rozmów telefonicznych, wymiany korespondencji mailowej z osobami zainteresowanymi wdrażaniem RPOWP 2014-2020, organizację szkoleń, warsztatów, wizyt studyjnych, seminariów, sieci informacyjnych, mobilnych konsultacji, spotkań mających na celu wymianę dobrych praktyk oraz konferencji z udziałem potencjalnych beneficjentów lub beneficjentów, udział beneficjentów w krajowych i zagranicznych imprezach popularyzujących RPOWP 2014-2020, tworzenie i utrzymanie sieci współpracy w celu wymiany dobrych praktyk.

- II. Upowszechnienie wiedzy na temat RPOWP 2014-2020 i korzyści dla mieszkańców województwa podlaskiego wynikających z realizacji programu

Do realizacji celu przyczynią się następujące działania:

Współpraca z mediami oraz partnerami społeczno-gospodarczymi na rzecz realizacji działań z zakresu informacji i promocji, prowadzenie kampanii informacyjnych i promocyjnych w mediach, organizacja imprez, konkursów i działań promujących RPOWP 2014-2020 (w tym wykorzystanie narzędzi komunikacji elektronicznej), przygotowanie, produkcja i dystrybucja materiałów informacyjnych i promocyjnych, organizacja konferencji, warsztatów, wykładów, seminariów, szkoleń i innych działań edukacyjnych mających na celu zainteresowanie i zachęcenie do aplikowania w ramach programu, utworzenie, administrowanie oraz rozwój stron internetowych poświęconych RPOWP 2014-2020, utworzenie punktu informacyjnego (punktów informacyjnych) działającego (działających) na rzecz RPOWP 2014-2020, udział w krajowych i zagranicznych imprezach popularyzujących program oraz nowoczesne techniki informacji i promocji, utworzenie i utrzymanie sieci współpracy w celu wymiany dobrych praktyk;

Osiągnięcie powyższych celów możliwe będzie dzięki zapewnieniu odpowiednich środków finansowych oraz sprawnej realizacji przewidzianych działań. Warunki korzystania z pomocy technicznej będą zgodne z opracowywanymi przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju *Wytycznymi w zakresie korzystania z pomocy technicznej*.

Wskaźniki produktu oraz ich powiązanie z rezultatami¹⁷

Tabela nr 13. Wskaźniki produktu dla EFRR, EFS i FS

Lp	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa			Rok bazowy	Wartość docelowa ¹⁸ (2023)			Źródło danych	Częstotliwość składania sprawozdań
			M	K	O		M	K	O		
1	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	sztuka			0	2014			21 000	SL 2014	Corocznie

¹⁷ Art. 96.2.c.iv rozporządzenia ramowego

¹⁸ Wartości docelowe mogą być wyrażone jakościowo lub ilościowo. Wartość docelową można przedstawić łącznie (mężczyźni + kobiety) lub w podziale na płeć, przy czym wartości bazowe mogą zostać odpowiednio dostosowane. „M” = mężczyźni, „K” = kobiety, „O” = ogółem.

2	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoba		0	2014		5 000	SL 2014	Corocznie
3	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	sztuka		0	2014		30	SL 2014	Corocznie
4	Liczba projektów strategicznych objętych wsparciem	sztuka		0	2014		8	SL 2014	Corocznie
5	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów/potencjalnych beneficjentów	osoba		0	2014		10 000	SL 2014	Corocznie
6	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	sztuka		0	2014		7	SL 2014	Corocznie
7	Liczba materiałów informacyjnych lub promocyjnych wydanych w formie elektronicznej	sztuka		0	2014		50	SL 2014	Corocznie

Kategorie interwencji osi priorytetowej¹⁹

Tabele nr 14-16. Kategorie interwencji

Tabela nr 14. Kategoria interwencji		Tabela nr 15. Forma finansowania		Tabela nr 16. Terytorium	
Kod	Kwota w euro	Kod	Kwota w euro	Kod	Kwota w euro
120 przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	31 300 000	01 (pomoc bezzwrotna)	39 500 000	01 Duże obszary miejskie (o ludności >50 000 i dużej gęstości zaludnienia)	39 500 000
121 Ewaluacja i badania	2 500 000				
122 Informacja i komunikacja	5 700 000				

¹⁹ Art. 96(2)(c)(v)

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY PROGRAMU OPERACYJNEGO²⁰

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa podlaskiego. Województwo jest zaliczane do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z *Umową Partnerstwa* alokacja środków unijnych na Program wynosi 874 296 211 euro EFRR i 338 134 167 euro EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych – szacowanie na podstawie art. 120 rozporządzenia ramowego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% (z wyłączeniem osi wdrażanej w całości za pomocą RLKS, gdzie poziom dofinansowania określono jako 95%) – wynosi w momencie programowania 210 371 924 euro. W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu.

Podstawa certyfikacji

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach RPOWP stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategoria regionu

RPOWP jest realizowany na obszarze województwa podlaskiego zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania

W RPOWP wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% całkowitej alokacji UE (72 745 823 EUR), w tym 6% środków EFRR (52 457 773 EUR) oraz 6% alokacji EFS (20 288 050 EUR). Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS i został przedstawiony w tabeli 17.

Rezerwa wykonania ustanowiona została dla każdej osi priorytetowej RPOWP, z wyjątkiem Osi. Pomoc techniczna (finansowanej z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy. Udział rezerwy wykonania w poszczególnych osiach RPOWP został przedstawiony w tabeli poniżej.

Koncentracja tematyczna

Założone w RPOWP poziomy koncentracji pozwalają zachować wymagane poziomy koncentracji przez rozporządzenia unijne.

²⁰ art. 96.2.d rozporządzenia ramowego

3.1 Tabele przedstawiające – zgodnie z przepisami dot. wyznaczania i modulowania stopy współfinansowania²¹ – całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów²²

Tabela nr 17. Tabela przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów (EUR)

	Fundusz	Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Łącznie	
			Podstawowa alokacja [1]	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania	Podstawowa alokacja	Rezerwa wykonania
1	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	100 031 073	6 384 962	105 900 138	6 759 583	112 019 778	7 150 199	117 603 132	7 506 583	123 195 870	7 863 566	128 774 424	8 219 644	134 314 023	8 573 236	821 838 438	52 457 773
2		regiony przejściowe															-	
3		regiony bardziej rozwinięte															-	
4		łącznie																
5	EFS[2]	regiony słabiej rozwinięte	38 687 030	2 469 385	40 956 891	2 614 270	43 323 663	2 765 340	45 483 026	2 903 172	47 646 018	3 041 235	49 803 524	3 178 948	51 945 965	3 315 700	317 846 117	20 288 050
6		regiony przejściowe															-	
7		regiony bardziej rozwinięte															-	
8		łącznie																
9	YEI dodatkowa alokacja	nie dotyczy															-	
10	FS	nie dotyczy															-	
11	EFRR	specjalna alokacja dla obszarów peryferyjnych lub słabo zaludnionych															-	
12	Łącznie		138 718 103	8 854 347	146 857 029	9 373 853	155 343 441	9 915 539	163 086 158	10 409 755	170 841 888	10 904 801	178 577 948	11 398 592	186 259 988	11 888 936	1 139 684 555	72 745 823

[1] Łączna alokacja (wsparcie UE) po odjęciu rezerwy wykonania

[2] Łączna alokacja EFS uwzględniająca YEI

²¹ Art. 60, 120, 121 rozporządzenia ramowego²² Art. 96.d.i rozporządzenia ramowego

3.2 Plan finansowy określający całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu oraz współfinansowanie krajowe, dla całego okresu programowania i każdej osi priorytetowej²³

Tabela nr 18 a. Plan finansowy programu operacyjnego

	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa kalkulacji wsparcia unijnego	Wkład UE (a)	Wkład krajowy (b) = (c) + (d)	Indykatorywny podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e) = (a)+(b)	Stopa współfinansowania (f) = (a) / (e)	Dodatkowe informacje	Główna alokacja		Rezerwa wykonania		Udział rezerwy wykonania (wsparcie UE) w łącznej kwocie wsparcia UE na oś priorytetową (l)=(j)/(a)*100
						Krajowe środki publiczne (c)	Krajowe środki prywatne (d)				Wkład Europejskiego Banku Inwestycyjnego	Wkład UE (h)=(a)-(i)	Wkład krajowy (i)=(b)-(k)	Wkład UE (j)	
Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	247 366 211	43 652 861	8 730 572	34 922 289	291 019 072	0,85	0,00	232 524 238	41 033 689	14 841 973	2 619 172	6,00
Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	126 524 167	22 327 794	17 862 235	4 465 559	148 851 961	0,85	0,00	117 667 475	20 764 849	8 856 692	1 562 946	7,00
Oś III Kompetencje i kwalifikacje	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	84 150 000	14 850 000	11 880 000	2 970 000	99 000 000	0,85	0,00	78 586 242	13 868 160	5 563 758	981 840	6,61
Oś IV Poprawa dostępności transportowej	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	200 000 000	35 294 118	35 294 118	0	235 294 118	0,85	0,00	188 000 000	33 176 471	12 000 000	2 117 647	6,00
Oś V Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	180 530 000	31 858 235	6 371 647	25 486 588	212 388 235	0,85	0,00	169 698 200	29 946 741	10 831 800	1 911 494	6,00
Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	95 000 000	16 764 706	10 058 824	6 705 882	111 764 706	0,85	0,00	89 300 000	15 758 824	5 700 000	1 005 882	6,00
Oś VII Poprawa spójności społecznej	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	59 000 000	10 411 765	9 370 588	1 041 176	69 411 765	0,85	0,00	54 870 000	9 682 941	4 130 000	728 824	7,00
Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	151 400 000	26 717 647	21 374 118	5 343 529	178 117 647	0,85	0,00	142 316 000	25 114 588	9 084 000	1 603 059	6,00
Oś IX Rozwój lokalny	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	28 960 000	1 524 211	762 105	762 105	30 484 211	0,95	0,00	27 222 400	1 432 758	1 737 600	91 453	6,00
Oś X Pomoc techniczna	EFS	Region słabiej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	39 500 000	6 970 588	6 970 588	0	46 470 588	0,85	0,00	39 500 000	6 970 588	0	0	0,00
Wartość całkowita	EFRR	Mniej rozwinięty	Całkowity koszt kwalifikowalny	874 296 211	154 287 567	81 829 278	72 458 289	1 028 583 778	0,85	0,00	821 838 438	145 030 313	52 457 773	9 257 254	6,00
Wartość całkowita	EFRR	Przejsłowy													
Wartość całkowita	EFRR	Lepiej rozwinięty													
Wartość całkowita	EFS	Mniej rozwinięty		338 134 167	56 084 358	46 845 517	9 238 841	394 218 525	0,86	0,0	317 846 117	52 719 296	20 288 050	3 365 061	6,00
Wartość całkowita	EFS	Przejsłowy													
Wartość całkowita	EFS	Lepiej rozwinięty													
Wartość całkowita	IZM														
Wartość całkowita	FS														
RAZEM				1 212 430 378	210 371 924	128 674 795	81 697 129	1 422 802 302	0,85	0,00	1 139 684 555	197 749 609	72 745 823	12 622 315	6,00

²³ Art. 96.d.ii rozporządzenia ramowego

Tabela nr 18 c. Podział alokacji programu między osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne dla EFRR, EFS i FS (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie unijne	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu, w tym:	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 1, 2, 3, 8	247 366 211	43 652 861	291 019 072
CT 1	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 1	58 866 211	10 388 155	69 254 366
CT 2	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 2	12 000 000	2 117 647	14 117 647
CT 3	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 3	162 500 000	28 676 471	191 176 471
CT 8	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 8	14 000 000	2 470 588	16 470 588
Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	EFS	Region słabiej rozwinięty	CT 8	126 524 167	22 327 794	148 851 961
Oś III Kompetencje i kwalifikacje	EFS	Region słabiej rozwinięty	CT 10	84 150 000	14 850 000	99 000 000
Oś IV Poprawa dostępności transportowej	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 7	200 000 000	35 294 118	235 294 118
Oś V Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 4	180 530 000	31 858 235	212 388 235
Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 6	95 000 000	16 764 706	111 764 706
Oś VII Poprawa spójności społecznej	EFS	Region słabiej rozwinięty	CT 9	59 000 000	10 411 765	69 411 765
Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej, w tym:	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 2, 6, 9, 10	151 400 000	26 717 647	178 117 647
CT 2	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 2	40 000 000	7 058 824	47 058 824
CT 6	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 6	10 000 000	1 764 706	11 764 706
CT 9	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 9	65 000 000	11 470 588	76 470 588
CT 10	EFRR	Region słabiej rozwinięty	CT 10	36 400 000	6 423 529	42 823 529
Oś IX Rozwój lokalny	EFS	Region słabiej rozwinięty	CT 9	28 960 000	1 524 211	30 484 211
Oś X Pomoc techniczna	EFS	Region słabiej rozwinięty		39 500 000	6 970 588	46 470 588
RAZEM				1 212 430 378	210 371 924	1 422 802 302

Tabela nr 19: Szacunkowa kwota wsparcia celów związanych ze zmianami klimatu (EUR) ²⁴

Oś priorytetowa	Indykatorywna alokacja, która być wykorzystywana do realizacji celów dotyczących zmian klimatu (EUR)	Udział w całkowitej alokacji programu operacyjnego (%)
Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	26 000 000	2,14%
Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	5 000 000	0,41%
Oś III Kompetencje i kwalifikacje	5 000 000	0,41%
Oś IV Poprawa dostępności transportowej	18 000 000	1,48%
Oś V Gospodarka niskoemisyjna	150 114 000	12,38%
Oś VI Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	24 000 000	1,98%
Oś VII Poprawa spójności społecznej	0	0,00%
Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	3 000 000	0,25%
Oś IX Rozwój lokalny	2 000 000	0,16%
Oś X Pomoc techniczna	0	0,00%
RAZEM	233 114 000	19,23%

SEKcja 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO²⁵

Podjęcie terytorialne zakłada odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz ich indywidualnych potencjałów, barier i wzajemnych zależności. W SRWP 2020 wskazane zostały tzw. obszary strategicznej interwencji jako miejsca, w których w największym stopniu będą realizowane poszczególne cele polityki rozwojowej tj.:

- Białystok i jego obszar funkcjonalny** – SRWP wskazuje na dalszy rozwój funkcji metropolitalnych stolicy województwa, w tym w szczególności funkcji o charakterze gospodarczym, naukowym, społecznym oraz tych dotyczących dostępu do usług publicznych wyższego rzędu, w tym kulturalnych, a także turystycznych i symbolicznych;
- Subregionalne ośrodki wzrostu** – zgodnie z celami określonymi w SRWP interwencja na dotyczyć głównie pobudzenia przedsiębiorczość i wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej. Z uwagi na pełnione funkcje ponadlokalne miasta te powinny być wspierane w rozwoju usług publicznych, które w sytuacji ograniczonej dostępności wewnętrznej w regionie mają szansę poprawić standard życia mieszkańców nie tylko w ramach ośrodków subregionalnych i ich obszarów funkcjonalnych, ale także dalszego otoczenia.
- Miasta powiatowe** – do niniejszego obszaru skierowane zostaną m.in. instrumenty hamujące problem wyludnienia, wysokiego poziomu ubóstwa, wysokiej zachorowalności, niskiego poziomu edukacji oraz silnej konkurencji zewnętrznej. Miasta powiatowe stanowią swoistego rodzaju ośrodki wzrostu w stosunku do gmin sąsiednich. Wyzwaniem dla tych obszarów jest włączenie cyfrowe i rozwój przedsiębiorczości.
- Obszary wiejskie** – do tych obszarów adresowane będą instrumenty podnoszące jakość kapitału ludzkiego, wzrostu przedsiębiorczości i umiejętności konkurowania na rynkach pracy. Z uwagi na przyjęty w regionie model energetyki rozproszonej, obszary wiejskie to główne miejsca lokalizacji inwestycji dotyczących produkcji energii opartej na odnawialnych źródłach energii. Wspierane będą inicjatywy lokalne, których celem będzie rozwój kapitału społecznego oraz kształtowanie więzi lokalnych. Obszary wiejskie to także miejsca realizacji planowanych inwestycji z zakresu ochrony środowiska.

²⁴ Art. 27.6 rozporządzenia ramowego

²⁵ Art. 96.3 rozporządzenia ramowego

5. **Obszar przygraniczny** – w tym obszarze uwidacznia się wsparcie na rzecz specjalizacji regionu, poprzez budowanie relacji z sąsiadami w obszarze przede wszystkim biznesu ale także nauki, edukacji i kultury.
6. **Gminy, których rozwój uwarunkowany jest siecią Natura 2000** – kluczowe jest wsparcie inwestycji mających na celu zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności, przy jednoczesnym poszanowaniu wymogów ochrony środowiska oraz utrzymaniu jego dobrego stanu. Podejmowane będą też działania dotyczące poprawy jakości środowiska i zapewnieniu trwałej ochrony zasobów przyrodniczych.

Oprócz mechanizmów takich jak Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) oraz Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) zastosowane zostaną także instrumenty kierujące wsparcie na ww. obszary jak projekty zintegrowane (operacje stanowiące wiązki projektów komplementarnych, wzmacniających realizację celów, a jednocześnie przynoszących efekt synergii). Zastosowane zostaną dodatkowo odpowiednie kryteria wyboru projektu oraz ukierunkowana dokumentacja konkursowa i mechanizm komplementarności w zakresie sprzężenia harmonogramów naborów projektów w ramach różnych instrumentów wsparcia tak, aby interwencja w zakresie obszarów strategicznych była jak najbardziej skoordynowana i tworzyła spójne, zintegrowane podejście terytorialne.

4.1 Ramy realizacji RLKS²⁶

RPOWP 2014-2020 zakłada stosowanie instrumentu RLKS proponowanego przez Komisję Europejską jako dobrowolny dla polityki spójności i polityki rybackiej, a obligatoryjny dla wspólnej polityki rolnej. Wykorzystane zostaną doświadczenia inicjatywy LEADER, realizowanej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013. Celem RLKS jest wzrost aktywności społeczności lokalnych oraz wspieranie oddolnych inicjatyw na rzecz rozwoju lokalnego. Instrument będzie realizowany przez Lokalne Grupy Działania (LGD) w oparciu o lokalne strategie rozwoju (LSR) tworzone i realizowane w sposób partycypacyjny, angażujący lokalne społeczności. W ramach tworzonych partnerstw będą musiały uczestniczyć zarówno instytucje publiczne, prywatne, jak i społeczne. Mechanizmem RLKS będzie objęty fragment działań na obszarach wiejskich, miejsko-wiejskich, miejskich oraz zależnych od rybactwa ściśle związanych z realizacją inicjatyw na poziomie lokalnym, aktywizujących lokalne społeczności na podstawie strategii rozwoju lokalnego. W przypadku LGD na obszarach wiejskich i rybackich liczba ludności objęta LSR wynosić powinna między 30 tys. a 150 tys. mieszkańców, zaś obszar realizacji LSR musi obejmować co najmniej dwie gminy. W przypadku LGD na obszarach miejskich minimalna liczba ludności objętych LSR wynosi 20 tys. mieszkańców, niezależnie czy dotyczy całego miasta, dzielnicy czy grupy dzielnic. Obszar objęty LSR musi być spójny terytorialnie oraz musi mieć wystarczająco duży potencjał absorpcji środków przy jednoczesnym zachowaniu swojego lokalnego charakteru.

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa (sekcja 3.1.1) wsparcie realizacji RLKS w ramach regionalnych programów operacyjnych może odbywać się w 3 formułach: bezpośredniej, pośredniej lub mieszanej. W przypadku RPOWP 2014-2020 realizacja instrumentu RLKS będzie odbywała się w formule bezpośredniej, zgodnie z którą przewiduje się realizację jedno lub wielofunduszowych LSR na całym obszarze województwa zgodnie z zasadami wskazanymi w UP, ustawie, rozporządzeniach i wytycznych. Instrumentowi RLKS została dedykowana jednofunduszowa oś priorytetowa, w ramach której przewidziano realizację priorytetu inwestycyjnego 9.9 *Strategie rozwoju lokalnego realizowane przez społeczność* finansowanego z EFS. Dodatkowo w formule RLKS wdrażany będzie priorytet inwestycyjny 9.10 *Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność* finansowany z EFRR w ramach Osi priorytetowej VIII. Pomimo zaprogramowania RLKS w ramach CT9, instrument będzie mógł realizować zakres wsparcia również innych celów tematycznych, w zależności od zdiagnozowanych lokalnych problemów i potrzeb. Pomimo dopuszczalnej wielofunduszowości lokalnych strategii rozwoju, projekty realizowane w ramach LSR muszą mieć zawsze charakter jednofunduszowy.

²⁶ Art. 96.3.a rozporządzenia ramowego

4.2 Ramy realizacji przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w tym ZIT), szacunkowa kwota wsparcia z EFRR oraz szacunkowa alokacja EFS²⁷

Zgodnie z rozporządzeniem ramowym ZIT należy wykorzystywać tam, gdzie realizacja strategii rozwoju wymaga zintegrowanego podejścia, obejmującego inwestycje łączące wsparcie z różnych priorytetów jednego lub kilku programów operacyjnych. Ramowe zasady zastosowaniami ZIT zostały określone na poziomie krajowym w Umowie Partnerstwa.

W ramach RPOWP 2014-2020 ZIT będą realizowane na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Białystok jako stolica województwa podlaskiego stanowi najsilniejszy biegun wzrostu w województwie. Jednocześnie tutaj występują najsilniej procesy suburbanizacyjne, które wymagają współdziałania władz sąsiadujących gmin. Zgodnie z rekomendacjami Podlaskiego Biura Planowania Przestrzennego do Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego należy 10 gmin: Białystok, Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków i Zabłudów, w których mieszka ponad 412 tys. mieszkańców, co stanowi 1/3 ludności województwa. Dodatkowo prognozy demograficzne wskazują jednoznacznie, iż w najbliższych latach będzie następował wzrost liczby mieszkańców tej aglomeracji.

ZIT wspierając rozwój terytorialny ma przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji RPOWP 2014-2020 poprzez:

- 1) sprzyjanie integracji i współpracy na rzecz wspólnego rozwoju potencjałów i rozwiązywania problemów,
- 2) realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miasta Białystok i jego obszaru funkcjonalnego,
- 3) zwiększanie udziału jednostek samorządu terytorialnego w zarządzaniu RPOWP 2014-2020.

Podstawą udzielenia wsparcia działań realizowanych w formule ZIT w ramach RPOWP 2014-2020 będzie opracowanie Strategii ZIT. Tworzenie i realizacja Strategii ZIT powinny być oparte o zasadę partnerstwa i angażować w te procesy partnerów społeczno-gospodarczych. Projekty kwalifikowane do realizacji poprzez ZIT powinny mieć zintegrowany charakter. Zakres i sposób realizacji projektów zostanie określony szczegółowo w porozumieniu zawartym między podmiotem reprezentującym partnerów uczestniczących w realizacji ZIT a IZ RPOWP 2014-2020. Udział Związku ZIT we wdrażaniu części RPOWP objętej tym podejściem, będzie polegał na udziale w wyborze przez IZ RPOWP projektów do dofinansowania oraz współpracy z IZ RPOWP przy przygotowaniu kryteriów wyboru projektów dla wyodrębnionych działań lub poddziałań dedykowanych ZIT.

Nie przewiduje się wydzielenia odrębnej osi priorytetowej dedykowanej podejściu ZIT. W ramach wybranych PI w RPOWP 2014-2020 zostaną ujęte alokacje wnikające ze Strategii ZIT.

Zakłada się, iż realizacja ZIT w ramach RPOWP 2014-2020 będzie finansowana z EFRR oraz EFS. Koszty operacyjne funkcjonowania ZIT, włączając poniesione koszty instytucji zarządzających i administrujących ZIT, będą finansowane w ramach krajowego PO PT 2014-2020.

W przypadku pozostałych miast, w szczególności ośrodków subregionalnych przewiduje się możliwość wsparcia tzw. projektów zintegrowanych rozumianych jako operacje stanowiące wiązki projektów komplementarnych, wzmacniających realizację celów, a jednocześnie przynoszące dodatkowy efekt synergii.

²⁷ Art. 96.3.b rozporządzenia ramowego oraz art. 7.2 i 7.3 rozporządzenia EFRR

Tabela nr 20. Szacunkowa kwota wsparcia z EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

Fundusz	Indykatywna alokacja EFRR na rzecz zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich realizująca zapisy artykułu 7.2 Rozporządzenia (UE) ws. EFRR, a także indykatywna alokacja EFS na zintegrowane przedsięwzięcia (EUR)	Udział alokacji z kolumny 2 w całości alokacji Funduszu na PO
RAZEM EFRR	67 183 805	7,68%
RAZEM EFS	8 816 195	2,55%
RAZEM EFRR+EFS	76 000 000	6,25%

Tabela 20a: Tabelaryczny opis realizacji poszczególnego ZIT w programie

Fundusz	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa alokacja (EUR)
EFRR	I	CT 3	3.1	15 500 000
EFS	II	CT 8	8.9	1 000 000
EFS	III	CT 10	10.1	1 500 000
EFS	III	CT 10	10.3bis	3 316 195
EFRR	V	CT 4	4.5	21 700 000
EFS	VII	CT 9	9.4	3 000 000
EFRR	VIII	CT9	9.2	5 000 000
EFRR	VIII	CT 6	6.3	3 000 000
EFRR	VIII	CT 10	10.4	21 983 805
Razem EFRR + EFS				76 000 000

4.3 Ramy realizacji ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz szacunkowa alokacja z poszczególnych osi priorytetowych²⁸

nie dotyczy

4.4 Mechanizmy zapewniające koordynację przedsięwzięć opartych na współpracy, strategii makroregionalnych i strategii dla basenów morskich

Ramy realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych, w ramach programu, którego co najmniej jeden beneficjent jest zlokalizowany w innym państwie członkowskim²⁹

W ramach Programu dopuszcza się realizację projektów współpracy na podstawie art. 70.2.a-d rozporządzenia ogólnego.

Ramy realizacji przedsięwzięć powiązanych ze strategiami makroregionalnymi i strategiami dla basenów morskich³⁰

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (SRPW) identyfikuje potrzeby i cele rozwojowe makroregionu Polska Wschodnia, obejmującego regiony (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie), o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce i jedne z najsłabszych w UE. RPOWP 2014-2020 będzie przyczyniać się do realizacji kierunków działań obszarów strategicznych SRSGPW:

I. INNOWACYJNOŚĆ

²⁸ Art. 96.3.c rozporządzenia ramowego

²⁹ Art. 96.3.d rozporządzenia ramowego

³⁰ Art. 96.3.e rozporządzenia ramowego

- budowa i wzmacnianie przewag konkurencyjnych w oparciu o wiodące endogeniczne ponadregionalne specjalizacje gospodarcze
- wzmacnianie potencjału sektora nauki i badań

II. ZASOBY PRACY i JAKOŚĆ KAPITAŁU LUDZKIEGO

- wzmacnianie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy
- przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy

III. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I ELEKTROENERGETYCZNA

- przełamywanie barier związanych z peryferyjnym położeniem,
- wzmocnienie spójności wewnętrznej Polski Wschodniej
- wzmocnienie bezpieczeństwa elektroenergetycznego Polski Wschodniej.

Działania RPOWP 2014-2020 na rzecz wzmocnienia potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu (CT1, 3) są zgodne z kierunkami działań obszaru I SRPW. Interwencje programu ukierunkowane na zwiększenie przedsiębiorczości i aktywności zawodowej (CT8), podnoszenie kompetencji i kwalifikacji (CT 10), czy poprawę spójności społecznej (CT9) są spójne z celami obszaru II SRPW.

Inwestycje RPOWP 2014-2020 dotyczące infrastruktury transportowej (kolejowej i drogowej oraz transportu publicznego), zwiększenia zastosowania TIK oraz rozwoju gospodarki emisyjnej (CT7, 2, 4) są zbieżne z kierunkami działań obszaru III SRPW.

Województwo podlaskie nie jest regionem leżącym bezpośrednio nad Morzem Bałtyckim, jednak w SRPW 2020 podkreślono, że jest elementem przestrzeni bałtyckiej, co może stanowić istotny impuls rozwojowy. Przy formułowaniu RPOWP 2014-2020 zostały uwzględnione cele ogólne i obszary priorytetowe **SUERMB**, a wiele kierunków interwencji programu może przyczynić się pośrednio do realizacji celów i wskaźników SUERMB.

W cel SUERMB **zwiększenie dobrobytu** wpisują się interwencje na rzecz wzmocnienia potencjału i konkurencyjności gospodarki (CT1, 3), wzrostu zatrudnienia (CT8), poprawy spójności społecznej (CT9), poprawy dostępu do wysokiej jakości edukacji i kształcenia (CT10), rozwoju e-usług publicznych (CT2), ochrony dziedzictwa kulturowego (CT 6).

Ze względu na peryferyjne położenie Podlaskiego na wschodniej granicy UE, niezwykle ważne są interwencje na rzecz: poprawy dostępności transportowej, poprawy bezpieczeństwa energetycznego, w tym zwiększenie wykorzystania OZE (CT7, 4), które wpisują się w cel SUERMB – **rozwój połączeń w regionie**.

Do realizacji celu SUERMB – **ocalenie morza** pośrednio przyczynić się będą działania w ramach programu na rzecz różnorodność biologicznej i dobrego stanu środowiska przyrodniczego regionu. W tym kontekście istotne jest racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska oraz upowszechnianie gospodarki niskoemisyjnej na rzecz poprawy bilansu energetycznego czy inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, czy odpadowej (CT6, 4 i 3).

Działania w ramach RPOWP uwzględniają w szczególności takie obszary priorytetowe (PA) i działania horyzontalne (HA) SUE RMB i jej Planu Działania, jak: PA Bio, PA Energy, PA Transport, PA Education, PA Internal Market, PA Innovation, PA Health, PA SME, PA Culture oraz HA Sustainable development and bio-economy, HA Neighbours i HA Involve.

SEKCJA 5. UKIERUNKOWANIE WSPARCIA NA ZJAWISKA UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI ORAZ WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO³¹

5.1 Wykaz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją

³¹ Art. 96.4.a rozporządzenia ramowego

Problem ubóstwa w Polsce ma w większym stopniu wymiar społeczny niż terytorialny. Dotyka ono przede wszystkim rodzin wielodzietnych, dzieci i młodzieży, osób w wieku produkcyjnym (bezrobotnych i pracujących z niskimi dochodami), osób starszych. W wymiarze terytorialnym działania w sferze ubóstwa dotyczą głównie obszarów wiejskich, gdzie istnieje największe zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Z Europejskiego Badania Dochodów i Warunków Życia EU SILC również wynika, że w ujęciu przekrojowym grupami najbardziej zagrożonymi ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w Polsce są gospodarstwa rencistów (64,0%) oraz rodziny wielodzietne (64,7%) i samotni rodzice z dziećmi na utrzymaniu (45,9%). W ujęciu terytorialnym najgorszą sytuację pod tym względem zanotowano na wsi (33,7% zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem) oraz w województwach wschodniej Polski (32,7%). Ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce są bardzo ściśle związane z pozostawaniem bez pracy i niskim poziomem aktywności zawodowej, zaś bezrobocie jest jednym z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej. Według danych statystycznych z końca 2012 roku stopa bezrobocia w województwie podlaskim wynosiła 14,7% i miała tendencję wzrostową, przewyższała uśrednioną stopę bezrobocia w Polsce (13,4%) oraz w UE (10,7%). Dlatego też kluczowym zadaniem w długim horyzoncie czasu jest podnoszenie konkurencyjności gospodarki regionu, co w konsekwencji doprowadzi do powstania większej liczby miejsc pracy. Zdecydowanie najbardziej zagrożone ubóstwem są gospodarstwa domowe osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł. W tego typu gospodarstwach relatywnie częściej niż w pozostałych występuje problem bezrobocia, który w sytuacji długotrwałego braku możliwości zapewnienia własną pracą utrzymania może prowadzić do powstania innych problemów w takich rodzinach, a w konsekwencji do wykluczenia z życia społecznego. Dlatego tak ważne jest zapewnienie komplementarnego wsparcia w obu obszarach oraz tworzenie warunków do szerszego dostępu do zatrudnienia i uzyskiwania dochodu przez osoby funkcjonujące w środowiskach zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Grupą szczególnie zagrożoną wykluczeniem społecznym są więc osoby bezrobotne, w szczególności długotrwale bezrobotne, które posiadają jednocześnie niskie wykształcenie i kwalifikacje zawodowe. Charakterystycznym elementem podlaskiego rynku pracy jest utrzymywanie się wysokiego odsetka osób długotrwale bezrobotnych na poziomie przekraczającym 50% ogółu bezrobotnych (a w 2011 r. nawet 55%) – grupy ewidentnie zagrożonej wykluczeniem społecznym, która bez wsparcia publicznego nie jest w stanie samodzielnie poprawić swojej sytuacji zawodowej. Długotrwałe pozostawanie bez pracy zmniejsza szanse na zatrudnienie i przyczynia się do postępującego procesu ubożenia ludności, patologii a nawet może prowadzić do wykluczenia społecznego dużych grup społeczeństwa. Biorąc pod uwagę fakt, iż zdecydowana większość z tych osób nie jest uprawniona do pobierania zasiłku dla bezrobotnych, a liczba świadczeń możliwych do otrzymania z pomocy społecznej jest ograniczona, jednostki te skazane są często na skrajne ubóstwo i trwałe wykluczenie.

W grupach szczególnego ryzyka jest również bezrobotna młodzież do 25 lat, stanowiąca ponad 22% ogółu bezrobotnych (2011), grupa, która w obliczu zmniejszającej się na podlaskim rynku pracy liczby miejsc pracy, ma problemy z podjęciem pierwszej pracy i nierzadko decyduje się na wyjazd poza granice województwa. W podobnej sytuacji są także osoby starsze, wyodrębniona ustawowo grupa powyżej 50 roku życia, stanowiące 23% zarejestrowanych bezrobotnych. Dlatego tak ważne jest zapewnienie komplementarnego wsparcia oraz tworzenie warunków do szerszego dostępu do zatrudnienia i uzyskiwania dochodu przez osoby funkcjonujące w środowiskach zagrożonych wykluczeniem społecznym. Szczególnie trudna sytuacja dotyczy rodzin czy gospodarstw domowych, w których występuje kumulacja bezrobocia, oznaczająca, iż więcej niż jedna osoba mogąca podjąć zatrudnienie, pozostaje poza rynkiem pracy.

Specyficzną sytuacją odróżniającą nasz kraj od większości państw członkowskich Unii Europejskiej jest to, że skrajnym ubóstwem, a co za tym idzie, społecznym wykluczeniem zagrożone są także osoby zatrudnione, ale wykonujące niskopłatną pracę, osoby w wieku emerytalnym i niepełnosprawni. Wysokość wynagrodzeń dla robotników i pracowników najemnych, w niektórych przedsiębiorstwach, a także niskie świadczenia emerytalno-rentowe powodują, iż zjawisko wykluczenia dotyczy znacznej liczby ludzi i ich rodzin. Zagrożone wykluczeniem są również osoby młode – dzieci i młodzież – głównie z rodzin wielodzietnych

i niepełnych, w tym także wiejskich, które z braku możliwości finansowych i innych barier o charakterze strukturalnym nie mają równego dostępu do wykształcenia, a co za tym idzie do zajmowania wyższych pozycji społeczno-zawodowych, czy często jakiegokolwiek zatrudnienia. Badania nad ruchliwością społeczną pokazują, iż dziedziczenie statusu społecznego w ramach relacji międzypokoleniowych w dużym stopniu skorelowane jest z poziomem wykształcenia.

5.2 Wkład strategii określonej w programie na rzecz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją przyczyni się do rozwiązania ich szczególnych problemów

Istotną przyczyną wykluczenia społecznego jest ubóstwo, które staje się udziałem coraz większej liczby Polaków. Ubóstwo ma wiele znaczeń, jest pojęciem ekonomicznym, jak również socjologicznym. Określając w sposób najprostszy – dotyczy sytuacji, w której brakuje środków materialnych na zaspokojenie podstawowych potrzeb jednostki (żywności, mieszkania, odzieży).

Województwo podlaskie według kryterium wartości PKB na 1 mieszkańca należy do najstabilniej rozwiniętych regionów Unii Europejskiej (w 2009 r. zajmowało 255 miejsce na 271 regionów UE, 13 miejsce na 16 województw Polski). W roku 2012 według badań GUS (Ubóstwo w Polsce w 2012 r. na podstawie badań budżetów gospodarstw domowych) w województwie podlaskim odsetek osób zagrożonych ubóstwem relatywnym wyniósł 22,7% i był znacznie wyższy niż w kraju (16%). Poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa żyło 10,6% mieszkańców województwa, a więc znacznie więcej niż średnio w kraju (7,0%). Również procent osób w gospodarstwach domowych, które przekroczyły granicę ubóstwa skrajnego (tzw. minimum egzystencji wyznaczające poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka) w województwie podlaskim jest wyższy niż w kraju (odpowiednio: 10,8% i 6,7%). Również z badań prowadzonych m.in. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku wynika, że sytuacja materialna i życiowa mieszkańców naszego województwa jest trudna. W ramach ww. badania wykorzystano syntetyczny miernik stopnia zagrożenia ubóstwem i wartość tego wskaźnika dla naszego województwa zarówno w 2010 r. jak i w 2011 r. wskazuje na wysoki stopień zagrożenia ubóstwem (w skali 5-stopniowej: od bardzo niski do bardzo wysoki). Województwo podlaskie odznacza się przy tym wysokim wskaźnikiem ubóstwa dochodowego – dochody budżetów województw na 1 mieszkańca (w 2011 r. na siódmym miejscu w Polsce pod względem analizowanej zmiennej).

W województwie podlaskim według stanu na 31.12.2012 r. zamieszkiwały ogółem 1 198 690 osoby (tj. 3,1% ogółu ludności Polski), co plasowało województwo na 14 miejscu w kraju. Słabo zaludniona i rozproszona sieć osadnicza województwa skutkuje nasileniem wykluczenia społecznego, na co wpływa także ograniczona dostępność mieszkańców do wielu usług publicznych. Dochodzi do tego jeszcze postępujące w województwie podlaskim zjawisko starzenia się społeczeństwa (obserwowane w całej Polsce).

Jedną z przyczyn wykluczenia społecznego jest niepełnosprawność. Integracja społeczna i zawodowa osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem, którego źródłem jest niepełnosprawność, jest podstawowym sposobem na poprawę ich sytuacji. Spójność społeczna powinna wspierać zatrudnienie tych osób oraz stworzyć system zapewniający każdemu obywatelowi dostęp do usług, które pozwolą zmniejszyć deficyty uniemożliwiające życie w społeczeństwie i podjęcie pracy.

Kolejną istotną przyczyną wykluczenia społecznego w województwie podlaskim są uzależnienia. Jednym z najczęściej występujących uzależnień jest uzależnienie od alkoholu. W stosunku do osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem spowodowanym uzależnieniem niezbędne są działania zapewniające integrację ze społeczeństwem, profilaktykę skierowaną do rodzin, ale też udostępnienie wysokiej jakości usług publicznych.

Osoby zaliczone do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym wymagają kompleksowego wsparcia i stworzenia niezbędnych warunków do integracji ze społeczeństwem. Możliwe jest to m.in. poprzez działania zmierzające do kształcenia umiejętności w zakresie pełnienia ról

społecznych, wspierania samodzielności oraz zdobywania i aktualizacji kwalifikacji zawodowych. Wsparciem dla przemian na rynku pracy powinny być skuteczne i nowoczesne usługi, świadczone przez instytucje pomocy i integracji społecznej. Niezbędny w tym celu jest rozwój form i narzędzi aktywnej integracji zarówno w jej wymiarze zawodowym, społecznym jak i edukacyjnym czy zdrowotnym.

Dla poprawy spójności społecznej i terytorialnej tworzyć należy warunki do rozprzestrzeniania procesów rozwojowych oraz włączania w procesy rozwojowe tych, którzy pozostawali dotychczas tylko biernymi odbiorcami zachodzących zmian. I tak np. na obszarach wiejskich o najgorszych wskaźnikach rozwojowych istotnym elementem interwencji wyrównawczej w zakresie jakości życia oraz szans rozwojowych będzie poprawa dostępności i jakości podstawowych usług publicznych. Kreowaniu rozwoju opartego na włączaniu społecznym i przeciwdziałaniu ubóstwu służy szeroki wachlarz działań. Integracja społeczna, zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych oraz wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracji przestrzennej dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, wpisuje się w Europejski Program walki z ubóstwem oraz Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia. Ograniczeniu zjawiska wykluczenia społecznego sprzyja podjęcie działań z zakresu aktywizacji społecznej osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem oraz koncentracja na działaniach aktywizujących zawodowo. Istotne będą tutaj przede wszystkim programy integracji społecznej oraz rozwój inicjatyw ekonomii społecznej poprzez wsparcie tworzenia i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej. Kluczowym elementem będzie zwiększenie dostępu do różnego rodzaju usług społecznych, w tym związanych z opieką zdrowotną, co sprzyjać będzie ograniczaniu pogłębiania się sfery ubóstwa. Nowym rodzajem wsparcia będzie profilaktyka skierowana do dzieci i rodzin zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności. Podejmowane działania umożliwią obniżenie wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Działania na rzecz ograniczania wykluczenia społecznego mają bardzo wyraźny wymiar przestrzenny – następować będzie koncentracja przestrzenna działań na terenie (konkretne gminy czy powiaty) zdegradowanych fizycznie, społecznie i gospodarczo obszarach miast oraz obszarach wiejskich zagrożonych marginalizacją. Ww. zjawiska występują z różnym nasileniem we wszystkich powiatach i gminach województwa, dlatego niezbędne jest umożliwienie realizowania działań w zakresie inicjatyw oddolnych.

Ważnym wyzwaniem jest doprowadzenie do większego uczestnictwa społeczności mniejszości narodowych w życiu społecznym i zniwelowanie różnic dzielących te grupy od reszty społeczeństwa. Pokonywanie barier i uprzedzeń, obaw i zagrożeń musi być szczególnie istotnym działaniem na rzecz zapobiegania zjawiskom dyskryminacji. W ramach działań w zakresie interwencji EFS podejmowane będą działania na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji na tle rasowym, etnicznym, narodowościowym, religijnym. Szczególnie w zakresie działań związanych z włączeniem społecznym oraz edukacją, gdzie nacisk położony zostanie na kształtowanie otwartości mieszkańców na mniejszości.

Z uwagi na przygraniczne położenie na wschodniej granicy UE w regionie występują pewne zjawiska charakterystyczne dla obszarów styku różnych narodowości, kultur. W regionie występują relatywnie liczne mniejszości narodowe (białoruska, litewska, ukraińska, rosyjska, niemiecka i żydowska), etniczne (Tatarzy i Romowie), religijno-wyznaniowe (prawosławnych, muzułmanów, protestantów, staroobrzędowców). Niestety wielokulturowości i różnorodności towarzyszy zagrożenie występowania negatywnych zjawisk jak dyskryminacja, ksenofobia, nietolerancja.

Sposób ukierunkowania na wsparcie powyższych grup docelowych wynikać będzie z głównych zasad dotyczących wyboru projektów/operacji.

W ramach RPOWP wskazano różne typy grup docelowych, w których widoczne są zjawiska ubóstwa, wykluczenia społecznego i dyskryminacji. Do grup zagrożonych zmarginalizowaniem ukierunkowana zostanie kompleksowa interwencja, zarówno w ramach EFS jak i EFRR.

Tabela 22: Zarys wkładu programu w rozwiązanie konkretnych potrzeb obszarów geograficznych / grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem³²

Grupa docelowa/ obszar	Główne typy planowanych przedsięwzięć stanowiących część zintegrowanego podejścia	Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
Osoby zamieszkujące obszary o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego	<ul style="list-style-type: none"> wsparcie inwestycji mających na celu zapewnienie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności, przy jednoczesnym poszanowaniu wymogów ochrony środowiska oraz utrzymaniu jego dobrego stanu 	Oś I Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu	8.2 Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	EFRR
Osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> aktywizacja zawodowa z uwzględnieniem indywidualizacji wsparcia dla osób pozostających bez zatrudnienia, w tym w szczególności działania skierowane do osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, tj. osoby młode (25-30 lat), osoby 50+, osoby (K/M) powracające na rynek pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka (oraz z opieką nad osobą zależną), osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne, osoby zamieszkałe na terenach wiejskich oraz osoby odchodzące z rolnictwa, migranci powrotni i imigranci wspieranie zatrudnienia i mobilności zasobów pracy, w szczególności podnoszenie świadomości na temat form mobilności zawodowej poszukiwanie i wdrażanie metod kompleksowego wsparcia i oddziaływania aktywizującego, w szczególności osób biernych zawodowo 	Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	8.5 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	EFS
Osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> kompleksowe wsparcie dla osób chcących podjąć działalność gospodarczą 	Oś II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa	8.7 Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro, małych i średnich przedsiębiorstw	EFS
Osoby opiekujące się osobą zależną,	<ul style="list-style-type: none"> tworzenia warunków do godzenia ról rodzinnych 	Oś II Przedsiębiorczość i	8.8 Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich	EFS

³² Jeżeli PO obejmuje kilka kategorii regionów, informacje w tabeli należy przedstawić w podziale na kategorie regionów.

wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, doświadczające trudności związanych z wejściem/powrotem i utrzymaniem się na rynku pracy	i zawodowych przez wspieranie usług opieki nad osobą zależną, oraz wspieranie elastycznych form zatrudnienia	aktywność zawodowa	dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	
Osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym w wieku aktywności zawodowej Otoczenie osób wykluczonych społecznie	<ul style="list-style-type: none"> • działania z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym wykorzystujące instrumenty: <ul style="list-style-type: none"> - aktywizacji edukacyjnej, - aktywizacji zdrowotnej, - aktywizacji zawodowej, - aktywizacji społecznej. 	Oś VII Poprawa spójności społecznej	9.4 Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	EFS
Osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym: - rodziny z dziećmi zagrożone wykluczeniem społecznym - osoby starsze - osoby niepełnosprawne Otoczenie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym	<ul style="list-style-type: none"> • działania zmierzające do zwiększenia dostępności spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych kierowanych do rodzin z dziećmi w tym rozbudowa systemu wsparcia dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi • działania profilaktyczne adresowane do rodzin zagrożonych dysfunkcją, przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji funkcji społecznych rodzin zwłaszcza wielodzietnych oraz wzmacnianie i doskonalenie współpracy środowiska społecznego z rodziną • działania zmierzające do zwiększenia dostępności usług publicznych dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności osób niepełnosprawnych • wsparcie rozwoju usług stanowiących odpowiedź na wyzwania demograficzne tzw. srebrna gospodarka • wspieranie osób opuszczających pieczę zastępczą instytucjonalną i rodzinną 	Oś VII Poprawa spójności społecznej	9.7 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	EFS
Osoby wykluczone i zagrożone	• wsparcie dla osób wykluczonych lub	Oś VII Poprawa spójności	9.8 Wspieranie przedsiębiorczości	EFS

wykluczeniem społecznym, doświadczające trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy	zagrożonych wykluczeniem społecznym za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej o charakterze integracyjnych (np. CIS) <ul style="list-style-type: none"> • rozwój przedsiębiorczości społecznej 	społecznej	społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	
Mieszkańcy obszarów biedy, obszarów rewitalizowanych, obszarów wiejskich Osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym osoby starsze	<ul style="list-style-type: none"> • działania ukierunkowane na rewitalizację społeczną, w tym na zaktywizowanie społeczności lokalnych i rozwój lokalny, ze szczególnym uwzględnieniem społeczności marginalizowanych, w szczególności na obszary biedy, obszary rewitalizowane, obszary wiejskie • działania ukierunkowane na wsparcie aktywności zawodowej • działania skierowane do seniorów, wspierające dialog międzypokoleniowy 	Oś VII Poprawa spójności społecznej	9.9 Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność	EFS
Osoby zagrożone marginalizacją, zamieszkujące obszary o specyficznych zdiagnozowanych potrzebach regionalnych	<ul style="list-style-type: none"> • inwestycje w infrastrukturę społeczną i ochrony zdrowia 	Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	EFRR
Osoby zagrożone marginalizacją, zamieszkujące zdegradowane obszary miejskie i wiejskie	<ul style="list-style-type: none"> • rewitalizacja fizyczna i gospodarcza zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich 	Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	9.2 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	EFRR
Dzieci i młodzież zagrożone wykluczeniem Osoby opiekujące się dziećmi, wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, doświadczające trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej • zwiększenie dostępności stabilnej i wysokiej jakości edukacji przedszkolnej zwłaszcza na obszarach, w których liczba miejsc/placówek edukacji przedszkolnej jest niewystarczająca • poprawa dostępu do wysokiej jakości edukacji ogólnej • programy poradnictwa 	Oś III Kompetencje i kwalifikacje	10.1 Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających	EFS

	psychologiczno-pedagogicznego oraz doradztwo edukacyjno-zawodowe, w szczególności skierowane do osób, które przedwcześnie opuściły system oświaty		ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	
Dzieci i młodzież zagrożone wykluczeniem Osoby opiekujące się dziećmi, wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, doświadczające trudności związanych z wejściem/powrotem i utrzymaniem się na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> tworzenie nowych i wsparcie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego w województwie podlaskim 	Oś VIII Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej	10.4 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	EFRR
Mniejszości narodowe etniczne, religijno-wyznaniowe	<ul style="list-style-type: none"> kształtowanie otwartości współpracy, 	Oś III Kompetencje i kwalifikacje	10.1 Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	EFS
Mniejszości narodowe etniczne, religijno-wyznaniowe	<ul style="list-style-type: none"> działania ukierunkowane na rewitalizację społeczną, w tym na zaktywizowanie społeczności lokalnych i rozwój lokalny, ze szczególnym uwzględnieniem społeczności marginalizowanych, w szczególności na obszary biedy, obszary rewitalizowane, obszary wiejskie działania wspierające dialog międzypokoleniowy i międzykulturowy 	Oś IX Rozwój lokalny	9.9 Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność oraz uzupełniający w zakresie EFRR PI 9.10	EFS oraz EFRR w ramach PI 9.10

SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW DOTKNIĘTYCH POWAŻNYMI I TRWAŁE NIEKORZYSTNYMI WARUNKAMI NATURALNYMI LUB DEMOGRAFICZNYMI³³

³³ Art. 96.4.b rozporządzenia ramowego

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK), wskazuje że w perspektywie 2030 roku Polskę czekają dwa istotne zjawiska: proces depopulacji oraz wyraźne zmiany w sferze struktury ludności – starzenie się populacji oraz zmniejszanie zasobów pracy. Problemy te podnosi także *Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju* (SRK) oraz strategię zintegrowane, w szczególności *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego* (SRKL).

Problemy demograficzne, takie jak spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa, presja migracyjna, dysproporcje w rozmieszczeniu siły roboczej, wskazywane są jako kluczowe wyzwania polityki społeczno-gospodarczej nie tylko na poziomie europejskim, krajowym, ale także regionalnym. W odniesieniu do województwa podlaskiego niewątpliwie jednym z głównych problemów jest ujemne saldo migracji oraz prognozowany dalszy spadek liczby ludności. W świetle powyższych zagrożeń nieuniknione jest podjęcie działań mających na celu neutralizowanie efektów zmian demograficznych, w tym podtrzymanie aktywności zawodowej i społecznej, w szczególności osób starszych, rozwój usług opiekuńczych i opieki długookresowej nad osobami zależnymi, rozwój infrastruktury związanej z czasem wolnym z uwzględnieniem potrzeb osób starszych. Istotnym obszarem działania będzie tworzenie warunków sprzyjających godzeniu ról rodzinnych i zawodowych, w tym poprzez rozwój systemu opieki nad dziećmi. Należy poprawić dostępność oraz jakość edukacji przedszkolnej. Przy stale zmniejszającej się liczbie osób w wieku edukacji szkolnej sektor edukacji formalnej będzie musiał się dostosować do zapewnienia usług i poprawy jakości kształcenia ustawicznego. Metodą łagodzenia skutków niżu demograficznego jest także zwiększanie uczestnictwa w rynku pracy, tworzenie elastycznych warunków pracy, w tym zatrudnienia w niepełnym wymiarze godzin bądź telepracy oraz pomoc pracownikom, zwłaszcza starszym, w nabyciu i podtrzymaniu umiejętności i kwalifikacji niezbędnych do pracy. *Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych* jest jednym z 15 celów operacyjnych *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*.

Szczególny wkład w przewyżnianie problemów demograficznych wniosą następujące osie priorytetowe RPOWP:

- Oś priorytetowa I: *Wzmocnienie potencjału i konkurencyjności gospodarki regionu*, która w największym stopniu będzie oddziaływała na konkurencyjność przedsiębiorstw co w długim okresie czasu powinno skutkować większą ilością miejsc pracy w województwie. Jednocześnie w ramach Działania 1.6 planowane priorytetowe traktowanie tworzenia miejsc pracy na obszarach cennych przyrodniczo.
- Oś priorytetowa II: *Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa* koncentrująca się wokół wsparcia przedsiębiorczości, w tym samozatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo i poszukujących pracy. Działania te będą uwzględniać indywidualną charakterystykę społeczno-gospodarczą każdego obszaru obejmowanego wsparciem.
- Oś priorytetowa III: *Kompetencje i kwalifikacje*, której wyzwaniem jest ściślejsze dopasowanie kierunków kształcenia do wymogów lokalnych rynków pracy.
- Oś priorytetowa VII: *Poprawa spójności społecznej*, w której działania dotyczyć będą zwiększania aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, zmniejszeniu ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych, zapewnieniu dostępu do usług publicznych.
- Oś priorytetowa VIII: *Infrastruktura dla usług użyteczności publicznej*, w której skoncentrują się działania mające na celu na poprawę jakości życia oraz podniesieniu konkurencyjności regionu poprzez inwestycje infrastrukturalne wspomagające w szczególności system edukacji, opieki nad osobami zależnymi oraz przyczyniające się do poprawy ochrony zdrowia mieszkańców województwa. Poprawie jakości życia służyć mają dodatkowo inwestycje w zakresie dziedzictw kulturowego regionu.

W układzie terytorialnym, szczególne nasilenie problemów demograficznych występuje w obszarach strategicznej interwencji określonych w SRWP takich jak: ośrodki subregionalne, miasta powiatowe oraz obszary wiejskie. Analiza aktualnej sytuacji oraz prognoz demograficznych będą stanowić ważny element w procesie podejmowania decyzji odnośnie lokalizacji i zakresu inwestycji infrastrukturalnych na poszczególnych terytoriach.

Województwo podlaskie jest regionem o najniżej w kraju gęstości zaludnienia, która w 2012 r. wyniosła 59 osób na km², przy średniej w skali kraju wynoszącej 123 os./km². To determinuje relatywnie wysokie koszty liniowych inwestycji infrastrukturalnych takich jak inwestycje w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, a często wręcz brak ekonomicznego uzasadnienia ich realizacji. Z tego względu w przypadku szczególnie obszarów wiejskich o najniższej gęstości zaludnienia i rozproszonej zabudowie niezbędne jest poszukiwanie alternatywnych rozwiązań w powyższym zakresie, m. in poprzez wsparcie systemów kanalizacji rozproszonej i indywidualnej.

SEKCJA 7. SYSTEM INSTYTUCJONALNY

7.1 Identyfikacja instytucji zaangażowanych w realizację programu³⁴

Tabela nr 23. Dane kontaktowe właściwych organów i jednostek

Instytucja/podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu/wydziału (gdzie jest to stosowne)	Dyrektor instytucji/podmiotu (stanowisko)
Podmiot udzielający desygnacji	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju ul. Wspólna 2/4 00-926 Warszawa	Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Podlaskiego ul. Wyszyńskiego 1 15-888 Białystok	Marszałek Województwa
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Zarząd Województwa Podlaskiego ul. Wyszyńskiego 1 15-888 Białystok	Marszałek Województwa
Instytucja Audytowa	Ministerstwo Finansów Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej ul. Świętokrzyska 12 00-916 Warszawa	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej
Instytucja odpowiedzialna za otrzymanie płatności z KE	Ministerstwo Finansów Departament Instytucji Płatniczej ul. Świętokrzyska 12 00-916 Warszawa	Minister właściwy ds. finansów

System instytucjonalny w ramach programu jest zgodny z systemem instytucjonalnym dla PS opisanym w UP.

Funkcję Instytucji koordynującej realizację UP pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Funkcję IZ pełni zarząd województwa. Instytucja zarządzająca pełni równocześnie funkcje instytucji certyfikującej. Przewiduje się powierzenie części zadań instytucjom pośredniczącym, których rola i funkcje określone są w stosownych porozumieniach międzyinstytucjonalnych. Nie wyklucza się również powołania w razie potrzeby instytucji wdrażających. Delegowanie zadań będzie miało miejsce jedynie wtedy, gdy będzie prowadzić do poprawy skuteczności i efektywności wdrażania programu.

Podmiot udzielający desygnacji

Podmiotem udzielającym desygnacji jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, jako koordynator realizacji Umowy Partnerstwa i koordynator polityki spójności w Polsce, pełniący jednocześnie funkcję państwa członkowskiego w rozumieniu rozporządzenia ramowego. Przez desygnację należy rozumieć decyzję ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, potwierdzającą spełnienie przez daną instytucję warunków zapewniających prawidłową realizację programu operacyjnego. Warunkiem uzyskania desygnacji jest spełnienie kryteriów określonych w załączniku XIII do rozporządzenia ramowego, w tym opracowanie

³⁴ Art. 96.5.a-b rozporządzenia ramowego

i wdrożenie procedur dotyczących systemu zarządzania i kontroli oraz zawarcie właściwych umów albo porozumień międzyinstytucjonalnych.

Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego jest wspomagany przez Komitet ds. Desygnacji, w skład którego wchodzi przedstawiciele ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego oraz przedstawiciele ministra właściwego do spraw finansów publicznych, przedstawiciel Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oraz przedstawiciel Centralnego Biura Antykorupcyjnego.

Desygnacja warunkuje rozpoczęcie procesu certyfikacji w ramach programu operacyjnego rozumianego jako wystąpienie z pierwszym wnioskiem o płatność do Komisji Europejskiej. Desygnacja jest procesem ciągłym, tzn. spełnianie kryteriów desygnacji będzie weryfikowane podczas całego okresu realizacji RPOWP poprzez kontrole systemowe, jak również wyniki prac instytucji audytowej oraz wyniki kontroli przeprowadzone przez inne upoważnione podmioty. Udzielona desygnacja zostanie zawieszona w przypadku zaprzestania spełniania przez instytucję kryteriów desygnacji albo wycofana w przypadku niezrealizowania przez desygnowaną instytucję działań naprawczych, mających na celu ponowne spełnienie kryteriów desygnacji. Zawieszenie lub wycofanie desygnacji skutkuje częściowym lub całkowitym wstrzymaniem certyfikacji wydatków do Komisji Europejskiej. Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego informuje Komisję Europejską o każdym przypadku zawieszenia i wycofania desygnacji.

Instytucja Zarządzająca

Instytucją Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego 2014-2020 (IZ RPOWP) zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, jest Zarząd Województwa Podlaskiego. IZ RPOWP, na podstawie przepisów art. 125 rozporządzenia ramowego odpowiada za zarządzanie programem operacyjnym zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami.

Instytucja Zarządzająca odpowiada m.in. za współpracę z Komitetem Monitorującym, wybór projektów, zapewnienie prawidłowego wdrażania programu operacyjnego, przygotowanie sprawozdań rocznych i końcowego, zarządzanie finansowe i kontrolę. W celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań związanych z wdrażaniem programu IZ RPOWP przygotowuje i wydaje m.in. dokumenty: *Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020* i *Opis systemu zarządzania i kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020*. Regulują one szczegółowo zasady wdrażania programu, a także określają kompetencje instytucji zaangażowanych w realizację programu oraz wzajemne relacje między nimi. IZ RPOWP może też wydawać wytyczne programowe regulujące kwestie szczegółowe dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 oraz inne dokumenty.

IZ RPOWP pełni jednocześnie funkcję Instytucji Certyfikującej RPOWP 2014-2020 przy zapewnieniu rozdzielenia realizacji zadań zarządczo-kontrolnych od certyfikacji.

Instytucja Audytowa

Rolę instytucji audytowej dla RPOWP 2014-2020 pełni Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej, który sprawuje swoją funkcję przy pomocy jednej z komórek organizacyjnych (departamentów) w Ministerstwie Finansów oraz 16 urzędów kontroli skarbowej.

Zadania instytucji audytowej są następujące:

- a) zapewnienie prowadzenia audytów systemów zarządzania i kontroli, na podstawie stosownej próby działań oraz rocznego sprawozdania finansowego,
- b) w przypadku audytów przeprowadzanych przez podmiot inny niż instytucja audytowa, zapewnienie takim podmiotom niezbędnej niezależności funkcjonalnej,
- c) dbanie o to, aby czynności audytowe uwzględniały uznane w skali międzynarodowej standardy audytu.

Instytucja audytowa w ciągu ośmiu miesięcy od przyjęcia RPOWP 2014-2020 przygotowuje strategię audytu dla przeprowadzania audytów, określającą metodykę kontroli, metodę doboru próby w przypadku audytów operacji oraz plan audytów w odniesieniu do bieżącego roku obrachunkowego i dwóch następnych lat obrachunkowych. Strategia audytu jest corocznie uaktualniana począwszy od 2016 r. do 2022 r. włącznie.

Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE

Instytucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności z KE jest minister właściwy do spraw finansów publicznych. Środki przekazywane przez Komisję Europejską jako zaliczki oraz płatności okresowe i płatność końcowa zostaną włączone do budżetu państwa jako jego dochody. Z kolei z budżetu państwa będą przekazywane środki na finansowanie projektów.

Instytucje pośredniczące

Podstawowym warunkiem decydującym o przekazaniu zadań w zakresie wdrażania RPOWP 2014-2020 będzie zdolność administracyjna, doświadczenie potencjalnego podmiotu oraz efektywność kosztowa przyjętego rozwiązania. Delegowanie zadań odbędzie się na drodze porozumienia określającego zakres zadań i obowiązków zawieranego pomiędzy IZ RPOWP a instytucją pośredniczącą. W chwili obecnej identyfikuje się możliwość powierzenia części zadań w zakresie wdrażania Osi II EFS Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Białymstoku obejmujących w szczególności:

- przyjmowanie wniosków o dofinansowanie, ocenę i wybór projektów,
- zawieranie umów i rozliczanie projektów,
- prowadzenie wyodrębnionej ewidencji księgowej,
- kontrolę i audyt projektów,
- sprawozdawczość w zakresie powierzonych zadań,
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych w zakresie swoich kompetencji,
- obsługa systemów informatycznych przekazanych do użytkowania, w zakresie wykonywanych zadań.

IZ RPOWP ponosi odpowiedzialność za prawidłową realizację zadań powierzonych instytucji pośredniczącej.

Szczegółowe zasady funkcjonowania systemu zarządzania, kontroli, monitoringu, ewaluacji, informacji i promocji, systemu IT przyjęte w programie wynikają z UP i właściwych przepisów rozporządzeń.

1. System monitorowania i sprawozdawczości

Monitorowanie to proces systematycznego zbierania, raportowania i interpretowania danych opisujących postęp i efekty programu (wskaźniki).

Monitorowanie postępów realizacji programu, oparte będzie na zasadach określonych w rozporządzeniu ramowym, rozporządzeniu dotyczącym EFRR oraz rozporządzeniu dotyczącym EFS. Uwzględnione zostaną wytyczne KE, a także wytyczne MIR, które na poziomie krajowym regulują kwestie horyzontalne związane ze sprawozdawczością.

System monitorowania będzie obejmować realizację założonych celów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020, jak również wypełniania warunków koncentracji tematycznej oraz zachowania minimalnego poziomu alokacji na zatrudnienie, wykluczenie społeczne i edukację i kwot alokowanych w zakresie celu dotyczącego zmian klimatu.

System monitorowania i sprawozdawczości będzie realizowany systematycznie na wszystkich poziomach instytucjonalnych wdrażania RPOWP oraz przez wszystkich beneficjentów programu operacyjnego przy zachowaniu m.in. procedur i zasad zbierania danych osobowych uczestników projektów. Niemniej jednak odpowiedzialność za prawidłowy przebieg procesu

sprawozdawczości będzie ponosić IZ RPOWP. IZ RPOWP określi także szczegółowe zasady sprawozdawczości w ramach RPOWP 2014-2020.

W celu monitorowania realizacji programu w terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia RP o decyzji dotyczącej przyjęcia programu ustanowiony zostanie Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020. W skład Komitetu wejdą przedstawiciele IZ RPOWP, wszelkich instytucji pośredniczących i przedstawiciele partnerów. W składzie Komitetu Monitorującego co najmniej jedną trzecią będą stanowić łącznie przedstawiciele organizacji pracowników i organizacji pracodawców, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego. Każdy członek komitetu monitorującego ma prawo głosu.

Komitet Monitorujący RPOWP 2014-2020 będzie zbierać się co najmniej raz w roku i dokonywać przeglądu realizacji programu i postępów w osiąganiu jego celów. Będzie przy tym brał pod uwagę dane finansowe, wskaźniki ogólne i specyficzne dla programu, w tym zmiany we wskaźnikach rezultatu i postępy w osiąganiu wartości docelowych ujętych ilościowo oraz celów pośrednich określonych w podstawie oceny wykonania.

Sprawozdawczość w ramach RPOWP 2014-2020 będzie zróżnicowana ze względu na zawartość i częstotliwość przekazywanych danych. Trzy razy do roku: do dnia 31 stycznia, 31 lipca i 31 października elektronicznie będą przekazywane dane dotyczące wydatków kwalifikowalnych w programie:

- a) łączne koszty kwalifikowalne i publiczne koszty kwalifikowalne operacji oraz liczba operacji wybranych do udzielenia wsparcia;
- b) łączne wydatki kwalifikowalne zadeklarowane przez beneficjentów instytucji zarządzającej.

Przy czym, dane przekazywane do dnia 31 stycznia będą przekazywane w podziale na kategorie interwencji. Natomiast informacjom przekazywanym do dnia 31 stycznia i 31 lipca będzie towarzyszyć prognoza dotycząca certyfikacji wydatków do KE na bieżący i kolejny rok budżetowy.

Od 2016 r. do 2030 r. zgodnie z terminami określonymi w art. 111 rozporządzenia ramowego, IZ RPOWP będzie przedstawiać KE sprawozdania roczne a do 30 września 2023 r. przedstawi końcowe sprawozdanie z realizacji programu.

Roczne sprawozdania będą zawierać informacje na temat realizacji programu i jego priorytetów w odniesieniu do danych finansowych, wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników oraz wartości docelowych ujętych ilościowo, w tym zmian wartości wskaźników rezultatu i celach pośrednich określonych w ramach wykonania. Przekazane dane będą odnosić się do wartości wskaźników dla w pełni zrealizowanych operacji, a także dla wybranych operacji (w przypadku gdy jest to możliwe). W sprawozdaniach tych przedstawione zostaną wszelkie kwestie, które wpływają na wykonanie programu oraz podjęte działania, a także synteza wyników ewaluacji dostępnych dla poprzedniego roku budżetowego.

Od sprawozdania rocznego przedkładanego do KE w 2017 (za rok 2016) monitorowany będzie stopień osiągania wyznaczonych wcześniej kamieni milowych (wartości pośrednich wskaźników) w celu ustalenia i oceny postępów poczynionych na drodze do osiągnięcia celów programu. Sprawozdanie to będzie obejmować również ocenę realizacji działań mających na celu uwzględnienie zasad dotyczących promowania równości kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminowania, a także zrównoważonego rozwoju i roli partnerów. Ponadto będzie zawierać informacje na temat wsparcia wykorzystanego do realizacji celów dotyczących zmiany klimatu.

W 2019 zakłada się dokonanie oceny wykonania RPOWP, która polegać będzie na sprawdzeniu stopnia osiągnięcia kamieni milowych na poziomie poszczególnych osi priorytetowych. Podstawę dla tego procesu stanowią będą w szczególności wskaźniki produktu i wskaźniki finansowe. Stąd konieczność wyznaczenia wartości pośrednich (dla roku 2018) dla wskaźników, które zostaną włączone w proces przeglądu programu.

2. System ewaluacji

Obowiązki dla systemu ewaluacji są regulowane poprzez zapisy rozporządzenia ramowego, rozporządzeń w sprawie EFRR i EFS oraz wytyczne KE. Z kolei szczegółowe rozstrzygnięcia i zasady ewaluacji w Polsce zostaną zawarte w odpowiednich wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Ewaluacje RPOWP 2014-2020 przeprowadzane będą w celu poprawy jakości projektowania i realizacji programu, jak również w celu analizy jego efektywności, skuteczności oraz wpływu. Wpływ programu jest oceniany w odniesieniu do celów unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, jak również w stosownych przypadkach w odniesieniu do PKB oraz poziomu bezrobocia.

IZ RPOWP utworzy we własnej strukturze organizacyjnej jednostkę ewaluacyjną (JE) do przeprowadzania procesu ewaluacji, odpowiedzialną m.in. za sporządzenie planu ewaluacji, monitorowanie jego realizacji, współpracę z KM w zakresie ewaluacji. JE posiadać będzie odpowiednie zasoby, w tym w szczególności odpowiedni potencjał kadrowy dla zapewnienia prawidłowości procesu ewaluacji programu.

Badania ewaluacyjne przeprowadzane będą przez ekspertów wewnętrznych lub zewnętrznych, którzy są funkcjonalnie niezależni od instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie programów.

Istotną funkcję w realizacji procesu ewaluacji będzie pełnił także Komitet Monitorujący (KM). Rolą KM będzie akceptacja planu ewaluacji (oraz ewentualnych zmian), a także analiza postępu jego realizacji. Przedmiotem działania KM będzie także dyskusja dot. wyników ewaluacji i ich wykorzystania oraz monitorowanie realizacji zasady partnerstwa w procesie ewaluacji.

Proces ewaluacji RPOWP 2014-2020 realizowany będzie w oparciu o plan ewaluacji sporządzany przez Jednostkę Ewaluacyjną RPOWP. Plan ewaluacji zostanie przedstawiony Komitetowi Monitorującemu RPOWP nie później niż rok od przyjęcia programu (zgodnie z art. 114 rozporządzenia ramowego).

W okresie programowania 2014-2020 będą przeprowadzane następujące typy badań ewaluacyjnych: ewaluacja *ex ante*, ewaluacje bieżące, ewaluacje *ex post*.

Ewaluacje bieżące oceniające trafność, skuteczność oraz efektywność danej interwencji będą realizowane zgodnie z przyjętymi planami ewaluacji. Co najmniej raz podczas okresu programowania ocena będzie obejmować analizę sposobu, w jaki wsparcie z funduszy przyczyniło się do osiągnięcia celów w odniesieniu do każdej osi priorytetowej. Ewaluacja *ex post* zostanie przeprowadzona nie później niż trzy lata po zakończeniu okresu programowania (zgodnie z art. 57 rozporządzenia ramowego do 31 grudnia 2024) i obejmie skuteczność i efektywność interwencji, jak też jej wkład w realizację Strategii *Europa 2020*.

Wszystkie ewaluacje są podawane do wiadomości publicznej.

3. System kontroli

Za sprawne i efektywne funkcjonowanie systemu kontroli programu odpowiedzialna jest IZ RPOWP, która w celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań związanych z wdrażaniem RPOWP 2014-2020 przygotowuje i wydaje opis systemu zarządzania i kontroli. Kontrole przeprowadzane w ramach powyższego systemu obejmują:

- 1) kontrole systemowe – służące sprawdzeniu prawidłowości realizacji zadań przez instytucje, którym IZ RPOWP powierzyła zadania związane z realizacją programu,
- 2) weryfikacje wydatków – służące sprawdzeniu prawidłowości i kwalifikowalności poniesionych przez beneficjenta wydatków poprzez:
 - a) kontrolę składanych przez beneficjentów wniosków o płatność,
 - b) kontrolę projektu przeprowadzaną w miejscu jego realizacji,
 - c) kontrole krzyżowe służące zapewnieniu, że pojedynczy wydatek ujęty we wniosku o płatność nie jest podwójnie finansowany,
- 3) kontrole na zakończenie realizacji projektu – służące zweryfikowaniu kompletności dokumentów potwierdzających właściwą ścieżkę audytu,
- 4) kontrole trwałości. o której mowa w art. 71 rozporządzenia ramowego.

4. System informatyczny

Zgodnie z UP, minister właściwy ds. rozwoju regionalnego zapewnia budowę i funkcjonowanie centralnego systemu informatycznego SL 2014, który będzie wspierał realizację programów operacyjnych. System ten tworzony jest w celu spełnienia wymogów rozporządzenia ramowego w zakresie:

- 1) obowiązku rejestrowania i przechowywania danych dotyczących każdego projektu, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, kontroli i audytu, w tym danych osobowych uczestników projektów na potrzeby monitorowania i ewaluacji projektów współfinansowanych z EFS (art. 1254 ust. 2 rozporządzenia ramowego);
- 2) zapewnienia systemu komputerowego służącego prowadzeniu księgowości, przechowywaniu i przekazywaniu danych finansowych i danych na temat wskaźników, dla celów monitorowania i sprawozdawczości (art. 72 rozporządzenia ramowego);
- 3) zapewnienia funkcjonowania systemu informatycznego, za pomocą którego pełna komunikacja pomiędzy beneficjentem a właściwymi instytucjami odbywać się będzie wyłącznie drogą elektroniczną (art. 122 ust. 3 rozporządzenia ramowego).

System informatyczny SL 2014 służy w szczególności do wspierania procesów związanych z:

- 1) obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu;
- 2) ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych;
- 3) obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Dostęp do danych gromadzonych w SL 2014 mają:

- wszystkie instytucje uczestniczące w realizacji programów operacyjnych, tj. między innymi instytucja zarządzająca, instytucje pośredniczące, instytucje wdrażające, instytucja audytowa, w zakresie niezbędnym dla prawidłowego realizowania swoich zadań;
- beneficjenci, w zakresie danych dotyczących realizowanych przez nich projektów.

Instytucje oraz beneficjenci korzystają z funkcjonalności udostępnionych za pośrednictwem centralnego systemu informatycznego SL 2014, w zakresie obsługi projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu.

System informatyczny SL 2014 umożliwia tworzenie określonych raportów, między innymi:

- informacji o poziomie wydatkowania środków UE;
- prognoz wydatków;
- informacji o stanie wdrażania funduszy strukturalnych;
- informacji na temat przeprowadzonych kontroli.

Wymiana informacji pomiędzy Komisją Europejską a IZ RPOWP odbywać się będzie poprzez system SFC 2014.

5. System informacji i promocji

IZ RPOWP jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji programu operacyjnego. W celu zapewnienia skutecznej koordynacji działań komunikacyjnych – zgodnie z założeniami UP – prowadzonych przez poszczególne instytucje Polska, opracowuje horyzontalny dokument – wspólną strategię komunikacji polityki spójności. W oparciu o wspólną strategię komunikacji IZ RPOWP, zgodnie z art. 116 rozporządzenia ramowego, opracowuje dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 strategię komunikacji, będącą podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla tego programu. IZ RPOWP przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym.

Działania informacyjne i promocyjne wspierają realizację regionalnego programu. Wsparcie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,
- upowszechnianie wśród mieszkańców województwa roli oraz osiągnięć polityki spójności i funduszy przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów i wpływu programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie UP.

Kluczowe jest, aby realizując działania informacyjno-promocyjne w perspektywie programowej 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań, celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów oraz narzędzi. Wyzwaniem leżącym u podstaw skutecznej komunikacji, będzie opracowanie dokumentów skierowanych do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, a także materiałów przeznaczonych do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka. W okresie 2014-2020 należy położyć większy nacisk na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego samych beneficjentów. Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób niepełnosprawnych, dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

6. Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.

Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność. Instytucja może upoważnić pisemnie inny podmiot będący państwową jednostką budżetową, realizujący projekt finansowany z udziałem środków europejskich, do wystawiania zleceń płatności.

Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji. W oparciu o zweryfikowane wnioski o płatność instytucja pośrednicząca/wdrażająca sporządza zestawienia wydatków zawierające zagregowane wartości i dane z poszczególnych projektów, które następnie przekazuje do instytucji zarządzającej, która w oparciu o otrzymane dokumenty, sporządza, a następnie przesyła do KE, deklaracje i zestawienia wydatków wraz z wnioskiem o płatność okresową. W odniesieniu do zakresu wdrażanego bezpośrednio przez IZ RPOWP, wnioski o płatność, stanowiące podstawę deklaracji i zestawienia wydatków, podlegają weryfikacji w samej instytucji zarządzającej.

Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 130 ust. 2 rozporządzenia ramowego, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

7.2 Działania angażujące stosownych partnerów³⁵ w proces przygotowania programu oraz rola partnerów zaangażowanych we wdrażanie, monitorowanie, ewaluację programu³⁶

³⁵ Art. 5 rozporządzenia ramowego

7.2.1 Rola partnerów zaangażowanych w przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluację programu operacyjnego

Za koordynację przygotowania RPOWP 2014-2020, w tym za współpracę ze środowiskiem partnerów odpowiedzialny jest Zarząd Województwa Podlaskiego. Bezpośrednio zadania z tego zakresu wykonuje Departament Zarządzania RPO w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego (od 1 stycznia 2014 r. Departament Rozwoju Regionalnego).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020 przewiduje zaangażowanie różnego rodzaju partnerów w poszczególnych obszarach współpracy na różnych etapach przygotowania i wdrażania programu. Realizacja zasady partnerstwa odbywa się z zastosowaniem podejścia opartego na wielopoziomowym sprawowaniu rządów, zgodnie z treścią rozporządzenia ramowego i opiera się o wytyczne horyzontalne ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego przygotowane we współpracy z partnerami.

Zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa regionalny program operacyjny, o którym mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji Strategii Rozwoju Województwa. Z uwagi na równoległy przebieg procesów opracowania aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa do roku 2020* oraz programu operacyjnego na perspektywę finansową 2014-2020, strategiczna dyskusja dotycząca kierunków rozwoju regionu oraz ścieżki dojścia do postawionych w SRWP celów rozwojowych toczyła się na wszystkich poziomach struktury zorganizowanej na potrzeby aktualizacji SRWP. Były to odpowiednio: Komitet Sterujący SRWP, Zespół ds. programowania perspektywy finansowej 2014-2020, tematyczne grupy robocze, wydzielony w strukturze organizacyjnej Departamentu Zarządzania RPO Referat programowania perspektywy 2014-2020.

W ramach prac nad aktualizacją SRWP powołanych zostało 5 grup roboczych, w pracach których uczestniczyli zarówno teoretycy – eksperci jak i praktycy. Zadaniem grup było opracowanie wychodząc od analizy SWOT dla danego obszaru, propozycji potencjałów i wyzwań rozwojowych, a w dalszej części szczegółowego opisu logiki interwencji: celów strategicznych i operacyjnych z uwzględnieniem wymiaru terytorialnego, narzędzi realizacji oraz określenie rezultatów interwencji.

Schemat podziału na grupy tematyczne do prac nad Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego

Grupa GOSPODARCZA		Grupa INFRASTRUKTURY i ŚRODOWISKA		Grupa KAPITAŁU LUDZKIEGO I SPOŁECZNEGO	
1.	Rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności	1.	Rozwój sieci dróg	1.	Demografia
2.	Regionalne potencjały wzrostu	2.	Transport kolejowy	2.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
3.	Rozwój instytucji otoczenia biznesu	3.	Infrastruktura telekomunikacyjna oraz sieci szerokopasmowe	3.	Polityka społeczna i ochrony zdrowia
4.	Rozwój turystyki	4.	Energetyka, w tym sieci energetyczne i gazowe oraz OZE	4.	Rynek pracy
5.	Rozwój rolnictwa	5.	Zrównoważony rozwój	5.	Edukacja
6.	Uzbrojenie terenów pod inwestycje	6.	Obszary chronione	6.	Ekonomia i edukacja społeczna
7.	Rozwój sektorów odpowiadających zmianom demograficznym i społecznym w kraju i regionie (srebrna gospodarka, przemysł czasu wolnego)	7.	Gospodarka wodno-ściekowa	7.	Kształtowanie postaw prospołecznych
8.	Zielone innowacje	8.	Gospodarka odpadami	8.	Komunikacja społeczna
		9.	Edukacja ekologiczna społeczeństwa	9.	Społeczna odpowiedzialność biznesu
				10.	Rozwój potencjału kulturowego i kreatywnego
				11.	Kultura i dziedzictwo
Grupa MIEJSKA			Grupa SPÓJNOŚĆ TERYTORIALNA I ROZWÓJ LOKALNY, w tym OBSZARY WIEJSKIE I PRZYGRANICZNE		

³⁶ Art. 96.5.c rozporządzenia ramowego

1. Spójność terytorialna i społeczna obszarów miejskich	1. Spójność terytorialna i przestrzenna obszarów wiejskich
2. Rozwój obszarów metropolitalnych	2. Funkcjonalny rozwój wsi i obszarów wiejskich
3. Infrastruktura komunalna	3. Przeciwdziałanie marginalizacji wsi
4. Obszary podmiejskie	4. Aktywizacja ludności wiejskiej
5. Rozwój społeczny	5. Problemy obszarów przygranicznych: aktywizacja ludności, współpraca jednostek naukowych i NGO, współpraca handlowa
6. Aspekty środowiskowe rozwoju miast: gospodarka niskoemisyjna, zrównoważony transport	6. Transgraniczna polityka: przestrzenna, środowiskowa
7. Mieszkalnictwo	7. Bezpieczeństwo publiczne

Efekty prac tych grup stanowiły punkt wyjścia do dalszych pogłębionych analiz na potrzeby opracowania programu operacyjnego.

Jedną z podstawowych zasad założeń procesu aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa do roku 2020* była współpraca partnerska. Partnerstwo rozumiane jest jako współdziałanie, współdecydowanie i współodpowiedzialność podmiotów publicznych i niepublicznych w realizacji wspólnych przedsięwzięć przyczyniających się do osiągnięcia założonych celów Strategii, a także w monitorowaniu i ewaluacji podejmowanych działań interwencyjnych. We współuczestniczeniu, współdecydowaniu muszą brać udział podmioty publiczne i prywatne, których decyzje mają największy wpływ na przebieg procesów rozwojowych w regionie. Partnerzy społeczni i gospodarczy włączani są od samego początku i na każdym etapie na równorzędnych prawach. W odniesieniu do procesu prac nad regionalnym programem operacyjnym zasada partnerstwa oznacza stałą współpracę pomiędzy administracją rządową, samorządem terytorialnym, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz organizacjami pozarządowymi w celu zapewnienia aktywnego udziału wskazanych podmiotów i postrzegane jest ścisłym powiązaniem z zasadami wielopoziomowego sprawowania rządów, pomocniczości i proporcjonalności, służąc tworzeniu i realizowaniu polityki Unii Europejskiej. Zasada partnerstwa jest jednym z najważniejszych elementów programowania funduszy UE objętych zakresem wspólnych ram strategicznych.

Na poziomie europejskim ramy realizacji zasady partnerstwa zostały określone w następujących dokumentach:

- rozporządzenie ramowe;
- dokument roboczy Służb Komisji *Zasady partnerstwa w procesie wdrażania funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych – elementy europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa*;
- *draft template and guidelines for the content of the operational programme*.

Dialog z partnerami społecznymi jest jednym z filarów europejskiego modelu społecznego. Został on zdefiniowany w art. 152 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), a wytyczne KE w tym zakresie ugruntowane są na mocy art. 5 rozporządzenia ramowego. Nakłada on na Instytucje Zarządzające (IZ) obowiązek zorganizowania współpracy z:

- właściwymi władzami regionalnymi, lokalnymi, miejskimi i innymi władzami publicznymi;
- partnerami gospodarczymi i społecznymi;
- podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w tym z partnerami działającymi na rzecz ochrony środowiska, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości i niedyskryminacji.

Niezwykle istotne jest głębokie zaangażowanie stowarzyszeń przedsiębiorstw, (szczególnie reprezentujących MŚP), izb handlowych, uniwersytetów i instytucji badawczych, jako kluczowych partnerów w obszarach rozwoju, innowacji i konkurencyjności. Ich interakcja w procesie realizacji funduszy, objętych zakresem wspólnych ram strategicznych, będzie mieć ogromne znaczenie dla osiągnięcia inteligentnego, trwałego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu gospodarczego.

Ścisła współpraca między administracją a partnerami społeczno-gospodarczymi sprzyja bardziej spójnemu i zintegrowanemu podejściu do prac w obszarze funduszy UE i tym samym posiada zasadnicze znaczenie dla realizacji Strategii *Europa 2020* poprzez osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Uchwałą z dnia 19 kwietnia 2013 r. Komitet Sterujący SRWP powołał Grupę roboczą ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, w której skład weszli przedstawiciele KS SRWP, Zespołu ds. programowania perspektywy 2014-2020 oraz ministerstw określonych w *Założeniach Umowy Partnerstwa*.

W okresie kwiecień-październik 2013 r. odbyły się 24 posiedzenia tematyczne (w układzie poszczególnych celów tematycznych lub/i osi programu) i plenarne zgodnie z uzgodnioną przez członków Grupy formułą.

Rola partnerów na etapie programowania programu:

1. Następujące grupy partnerów:

- przedstawiciele administracji rządowej,
- samorządy lokalne,
- partnerzy społeczni i gospodarczy, w tym organizacje pozarządowe, środowiska akademickie, organizacje pracodawców,
- podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji

biorą udział w pracach Grupy roboczej ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, a także mają zapewniony dostęp do aktualnych informacji, analiz i ekspertyz tematycznych. Głównymi zadaniami grupy są:

- omawianie, analizowanie i konsultowanie projektu regionalnego programu operacyjnego z uwzględnieniem komplementarności i spójności pomiędzy programem regionalnym a programami krajowymi,
- omawianie, analizowanie i rekomendowanie Komitetowi Sterującemu SRWP oraz samorządowi województwa działań niezbędnych do podjęcia dla skutecznej koordynacji i spójności funduszy strukturalnych UE,
- opiniowanie, analizowanie i omawianie wniosków płynących z dokumentów związanych z przeprowadzeniem ewaluacji *ex ante* i SOOŚ,
- monitorowanie postępów w wypełnianiu warunkowości *ex ante*,
- opiniowanie kierunków prac oraz materiałów i opracowań powstających w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego (UMWP), bądź na jego zlecenie.

2. W odniesieniu do interwencji EFS zadaniem:

- przedstawicieli organizacji pracowników i organizacji pracodawców,
- organizacji pozarządowych,
- przedstawiciela środowiska akademicko-naukowego,
- przedstawiciela Regionalnych Ośrodków EFS

jest wypracowanie w ramach Regionalnej Sieci Tematycznej rekomendacji w zakresie wykorzystania na etapie wdrażania programu wypracowanych i pozytywnie zwalidowanych produktów finalnych w ramach realizowanych projektów innowacyjnych.

3. Następujące grupy partnerów:

- przedstawiciele administracji rządowej,
- przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego,
- partnerzy społeczni i gospodarczy,
- przedstawiciele Trójstronnej Komisji ds. Społeczno-Gospodarczych oraz Rady Działalności Pożytku Publicznego,
- mieszkańcy województwa,

- podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska, organizacji pozarządowych oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie równości i niedyskryminacji
- miały zapewniony udział w konsultacjach społecznych projektu regionalnego programu operacyjnego oraz uczestniczyły w nieformalnych spotkaniach, debatach poświęconych kształtowi programu regionalnego. Uwagi zgłoszone do projektu programu pochodziły w większości od powyższych grup partnerów i dotyczyły w szczególności obszaru dostępności transportowej, alokacji poszczególnych działań, mechanizmu RLKS, ekonomii społecznej, edukacji ekologicznej i ochrony wód.
4. Przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych zostali zaangażowani w proces ewaluacji *ex ante* programu, np. poprzez udział w Zespole sterującym ds. ewaluacji *ex ante* programu operacyjnego.
 5. Jednostki administracyjne wchodzące w skład miejskiego obszaru funkcjonalnego, a także partnerzy społeczno-gospodarczy z obszaru funkcjonalnego biorą udział w kształtowaniu miejskiego obszaru funkcjonalnego oraz określaniu działań na rzecz tego obszaru proponowanych do wsparcia w ramach regionalnego programu operacyjnego (opracowanie strategii obszaru funkcjonalnego, w tym strategii ZIT), jak również wyborze formy organizacyjno-prawnej ZIT.
 6. Przewidywane jest zaangażowanie w działania informacyjne i promocyjne przedstawicieli strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych.

Rola partnerów na etapie wdrażania:

1. Jednostki administracyjne wchodzące w skład miejskiego obszaru funkcjonalnego biorą udział w realizacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskiego.
2. Przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych uczestniczą w pracach Komitetu Monitorującego, w tym w analizowaniu i zatwierdzaniu kryteriów wyboru projektów finansowanych w ramach regionalnego programu operacyjnego oraz zatwierdzaniu ewentualnych zmian tych kryteriów.
3. W ramach instrumentu RLKS (CLLD) przedstawiciele społeczności lokalnych – przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego i społecznego zostaną zaangażowani, m.in. w opracowywanie i realizację strategii rozwoju lokalnego.
4. Przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych zostaną zaangażowani w działania informacyjne i promocyjne.
5. Przewidywana jest realizacja projektów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, jak i publiczno-społecznego.
6. Realizacja projektów w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, jak i publiczno-społecznego będzie odbywać się przy udziale przedstawicieli strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych.

Na etapie monitorowania:

Przedstawiciele strony rządowej, samorządowej partnerów społecznych i gospodarczych będą brać udział w pracach Komitetu Monitorującego. Za pośrednictwem Komitetu Monitorującego partnerzy zostaną aktywnie włączeni w przygotowanie rocznych sprawozdań z realizacji programów, oraz sprawozdań z postępów w 2017 i 2019 r.

Na etapie ewaluacji:

Zakładany jest udział przedstawicieli strony rządowej, samorządowej, partnerów społeczno-ekonomicznych m.in. poprzez zaangażowanie w prace Komitetu Monitorującego oraz Grupy Sterującej Ewaluacją.

Działania, które zostaną podjęte na rzecz partnerów lub we współpracy z partnerami w ramach RPO województwa podlaskiego:

- działania informacyjno-promocyjne,
- konferencje, warsztaty, spotkania konsultacyjne, debaty, szkolenia, wizyty studyjne,

- działania na rzecz wzmocnienia zdolności administracyjnej kluczowych beneficjentów oraz partnerów społeczno-gospodarczych, np. *project pipeline*,
- wsparcie, np. szkoleniowe i doradcze dla partnerów,
- przygotowanie ekspertyz,
- strona internetowa, mapa projektów, *newsletter*.

7.2.2 Granty globalne EFS dla partnerów społecznych i interesariuszy wdrażania programu³⁷

W ramach programu nie przewiduje się skierowania interwencji w postaci grantów globalnych dla partnerów społecznych i interesariuszy wdrażania programu.

7.2.3 Earmarking środków EFS na wzmocnienie zdolności instytucjonalnych partnerów społecznych oraz na budowanie potencjału organizacji pozarządowych³⁸

W programie przewiduje się, że partnerzy społeczni oraz organizacje pozarządowe będą zaangażowani w realizację projektów w ramach określonych działań. Zakłada się, że wsparcie mające wpływ na realizację zasady partnerstwa i przyczyniające się, m.in. do budowania potencjału tych podmiotów i wzmocnienie ich zdolności instytucjonalnych będzie mogło być realizowane w ramach osi priorytetowych: II, III i VII, w szczególności w priorytetach inwestycyjnych:

- 9.7 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym – poprzez umożliwianie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych, podnoszenie kompetencji pracowników i wolontariuszy podmiotów świadczących takie usługi;
- 9.8 Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia – poprzez działania wzmocniające potencjał podmiotów ekonomii społecznej (np. wspieranie profesjonalizacji instytucji wspierających rozwój ekonomii społecznej, usługi animacji lokalnej, itp.);
- 8.5 Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników – poprzez m.in. działania aktywizujące, np. wsparcie psychologiczno-doradcze, działania na rzecz dostosowania kwalifikacji zawodowych;
- 8.8 Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę – poprzez wsparcie w zakresie usług opieki nad dziećmi do lat 3;
- 9.9 Strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność – poprzez działania na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego i działania aktywizujące społeczność; głównym wyznacznikiem wsparcia w powyższym zakresie będzie rola jaką partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe pełnią w świadczeniu konkretnych usług na rzecz indywidualnych osób czy instytucji objętych interwencją EFS w programie;
- 10.1 Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia – poprzez działania w zakresie usług edukacji przedszkolnej i szkolnej.

³⁷ Art. 6.1 rozporządzenia EFS

³⁸ Art. 6.2 oraz 6.3 rozporządzenia EFS

Przewiduje się również realizację działań skierowanych na wzmacnianie potencjału partnerów społecznych oraz organizacji pozarządowych w ramach Osi priorytetowej X Pomoc Techniczna.

SEKCJA 8. SYSTEM KOORDYNACJI³⁹

Skuteczna koordynacja między różnymi funduszami jest niezbędna do zapewnienia komplementarności interwencji między różnymi instrumentami wsparcia, w tym pomiędzy instrumentami krajowymi a politykami i instrumentami UE. Właściwe mechanizmy koordynacyjne prowadzą do osiągnięcia większej skuteczności i maksymalnej efektywności interwencji podejmowanej w ramach RPOWP 2014-2020, synergii realizowanych przedsięwzięć, a także do osiągania celów i związanych z nimi wskaźników.

Zgodnie z *Umową Partnerstwa* za zapewnienie mechanizmu koordynacyjnego na poziomie krajowym odpowiedzialny jest Minister ds. rozwoju regionalnego, który aby zapewnić spójność i komplementarność interwencji wydaje m.in. wytyczne dotyczące m.in. kwestii związanych z wyborem projektów, kwalifikowalnością wydatków, kontrolą, certyfikacją i ewaluacją.

W celu umożliwienia realizacji komplementarnych działań, których wdrożenie ma przynieść największą wartość dodaną dla regionu i przyczynić się do osiągnięcia celów określonych w *Umowie Partnerstwa* i regionalnym programie operacyjnym, który jest jednym z instrumentów jej realizacji, w RPOWP 2014-2020 przewidziano mechanizmy koordynacji wsparcia dotyczące poziomu programowania oraz zarządzania i wdrażania.

Podmiotem odpowiedzialnym za zapewnienie właściwych mechanizmów koordynacyjnych Programu będzie Instytucja Zarządzająca RPOWP przy znaczącym udziale Komitetu Monitorującego RPOWP 2014-2020.

Istotną rolę na poziomie programowania spełniają następujące mechanizmy koordynacji:

- a) Umowa Partnerstwa – określająca obszary interwencji z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Funduszu Spójności (FS), Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR) oraz mechanizmy koordynacji działań pomiędzy ww. funduszami, ale również instrumentami krajowymi i innymi instrumentami UE.
- b) kontrakt terytorialny – stanowiący umowę zawartą między rządem a samorządem terytorialnym, w której zostaną uzgodnione cele rozwoju dotyczące danego terytorium, zasady realizacji interwencji, konkretne przedsięwzięcia priorytetowe, które mają istotne znaczenie dla rozwoju określonego w niej terytorium oraz sposób ich koordynacji. Realizacja w ramach kontraktu terytorialnego inwestycji kluczowych dla rozwoju regionu, których wdrożenie nie jest możliwe w ramach regionalnego programu operacyjnego będzie jednym z mechanizmów zapewniających komplementarność przedsięwzięć. Instrument ten pomoże również zapewnić dostosowanie interwencji sektorowej do potrzeb regionalnych.
- c) podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny – linia demarkacyjna stanowiąca pomocnicze narzędzie do identyfikacji komplementarnych osi priorytetowych/ obszarów możliwej komplementarności. Jednocześnie jest stosowana w celu wyeliminowania ewentualnego nakładania się interwencji RPOWP 2014-2020 z innymi programami operacyjnymi współfinansowanymi z funduszy Wspólnych Ram Strategicznych.
- d) dwufunduszowość regionalnego programu operacyjnego – programowanie i wdrażanie programu regionalnego łączącego EFRR i EFS daje możliwość programowania celów rozwojowych, a nie wyłącznie poszczególnych funduszy UE, co przyczynia się do

³⁹ Art. 96.6.a rozporządzenia ramowego

- zwiększenia komplementarności i efektywności interwencji oraz ściślejszego strategicznego powiązania ze sobą projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich.
- e) Grupa robocza ds. przygotowania RPOWP na lata 2014-2020, w której prace włączeni są przedstawiciele przyszłych instytucji wdrażających programy krajowe oraz regionalny komponent Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i EFMR. Zapisy RPOWP 2014-2020 są dyskutowane i konsultowane z członkami Grupy Roboczej ds. przygotowania RPOWP na lata 2014-2020, dzięki czemu następuje wymiana informacji w zakresie interwencji planowanych na poziomie regionalnym, jak również ułatwia to określenie obszarów komplementarnych realizowanych na poziomie krajowym.
 - f) Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) – prowadzony na podstawie zintegrowanych i wielosektorowych lokalnych strategii rozwoju pozwalających na skoordynowanie i uzyskanie spójności pomiędzy interwencją w ramach różnych funduszy oraz uzyskać dodatkowe korzyści dla danego terytorium wynikające z efektu synergii.

Mechanizmy koordynacji zastosowane na poziomie programowania pozwalają na identyfikację obszarów komplementarności w zakresie m.in. identyfikacji wspólnych/pokrywających się obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych, osi.

Istotną rolę na poziomie zarządzania i wdrażania pełnią następujące mechanizmy koordynacji:

- a) wsparcie komplementarnych operacji – pozwoli na wybór komplementarnych wobec siebie projektów/grup projektów, które przyczyniają się do realizacji celów różnych osi/priorytetów i są finansowane z różnych funduszy (EFRR, EFS) dając efekt synergii,
- b) z synchronizowanie procesów naboru i rozpatrywania projektów oraz równoległe uzgadnianie i podpisywanie umów o dofinansowanie,
- c) mechanizm finansowania krzyżowego (cross-financing),
- d) kryteria wyboru projektów/operacji dot. komplementarności – umożliwiające zidentyfikowanie i ocenę komplementarności na etapie wyboru projektów; może być stosowane po zatwierdzeniu przez Komitet Monitorujący RPOWP 2014-2020,
- e) współpraca pomiędzy departamentami Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, jego jednostkami organizacyjnymi i innymi instytucjami zaangażowanymi w realizację programów operacyjnych na poziomie Instytucji Zarządzającej, Instytucji Pośredniczącej i instytucji wdrożeniowych w regionie w ramach Komitetu Sterującego *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, który stanowi załączek Podlaskiego Forum Terytorialnego – Komitet Sterujący ma za zadanie m.in. kontrolę procesu wdrażania programów operacyjnych, w tym zapoznawanie się z wynikami prac monitoringowych.
- f) Grupy robocze dot. wdrażania krajowych programów operacyjnych oraz programów EISP i EWT przepływ informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami wdrażającymi programy operacyjne podczas spotkań innych grup roboczych. Przedstawiciele IZ RPOWP i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego będą brali udział w grupach roboczych dot. wdrażania programów operacyjnych realizowanych na poziomie krajowym oraz Programów EISP i EWT
- g) wspólne działania informacyjno-promocyjne – realizowane m.in. poprzez wspólne punkty informacyjne o funduszach oraz wspólną stronę internetową,
- h) „mapy” projektów identyfikujące punkty stykowe między projektami oraz możliwości ich integracji w szersze wiązki projektów.
- i) Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – służące zintensyfikowaniu zintegrowanego podejścia terytorialnego, poprzez lepsze dostosowanie operacji wspieranej środkami EFRR i EFS do potrzeb i potencjałów określonych typów terytoriów oraz wsparciu rozwoju lokalnego, ale również integrowaniu działań realizowanych na poziomie regionalnym i krajowym. Działania wdrażane za pośrednictwem ZIT przyczynią się do realizacji celów odpowiednich osi priorytetowych powiązanych programów operacyjnych, a także do realizacji celów rozwojowych strategii terytorialnej, co zapewni również większą komplementarność realizowanych działań/operacji w wymiarze geograficznym.

- j) Rozwój kierowany przez społeczność lokalną – służący zapewnieniu większej komplementarności działań na obszarach wiejskich, miejsko-wiejskich, miejskich oraz zależnych od rybactwa ściśle związanych z realizacją inicjatyw na poziomie lokalnym, aktywizujących lokalne społeczności na podstawie strategii rozwoju lokalnego. Ponadto mechanizm ten zapewni komplementarność wsparcia finansowanego z EFS i EFRR ze wsparciem oferowanym na rzecz społeczności lokalnych przez Wspólną Politykę Rolną.

Koordinacja pomiędzy RPOWP 2014-2020, a Programami Operacyjnymi EWT (Polska-Litwa 2014-2020) oraz Programami Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (Polska-Rosja 2014-2020 oraz Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020) realizowanymi na terenie województwa podlaskiego, będzie zapewniona na etapie programowania poprzez udział przedstawiciela Marszałka Województwa Podlaskiego w pracach poszczególnych grup roboczych ds. przygotowania ww. programów. Natomiast na etapie realizacji ww. programów przedstawiciel Marszałka Województwa Podlaskiego będzie uczestniczył w pracach Komitetów Monitorujących Programu Polska-Litwa 2014-2020, Programu Polska-Rosja 2014-2020 i Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 odpowiadających m.in. za wybór projektów.

Zidentyfikowane obszary zewnętrznej komplementarności z innymi instrumentami finansowymi (unijnymi i krajowymi) oraz rozwiązania na rzecz koordynacji zostały zaprezentowane w Załączniku nr 3 do niniejszego programu.

SEKCJA 9. WARUNKOWOŚĆ *EX ANTE*⁴⁰

Zgodnie z rozporządzeniem ramowym uruchomienie funduszy polityki spójności będzie uzależnione od spełnienia wymogów warunkowości *ex ante*, czyli zapewnienia określonych warunków wyjściowych umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich. Zgodnie z Załącznikiem XI do rozporządzenia ramowego, warunki te wiążą się m.in. z koniecznością zapewnienia:

- odpowiednich ram strategicznych dla wybranych obszarów tematycznych (np. walka z ubóstwem, uczenie się przez całe życie, adaptacja do zmian klimatu);
- przedstawieniem odpowiednio uzasadnionej, wybranej w oparciu o obiektywne kryteria listy projektów do realizacji wraz z realistycznym harmonogramem ich wdrożenia (transport);
- transpozycją i wdrożeniem określonych wymogów prawa UE (np. w sektorze energetyki, budownictwa czy gospodarki odpadami, jak również w odniesieniu do zagadnień horyzontalnych takich jak zamówienia publiczne, pomoc publiczna, oceny oddziaływania na środowisko).

W odniesieniu do warunków *ex ante*, które nie zostaną spełnione przed przekazaniem do Komisji Europejskiej projektu *Umowy Partnerstwa*, konieczne jest przedstawienie w Umowie harmonogramu działań na rzecz ich spełnienia oraz podmiotów za nie odpowiedzialnych. Brak ostatecznego wypełnienia warunków do końca 2016 roku wiązać się będzie z ryzykiem zawieszenia płatności przez Komisję Europejską dla tych priorytetów, których dotyczą niespełnione warunki, a co za tym idzie, z ryzykiem utraty tych środków przez Polskę. Co więcej, Komisja Europejska może zawiesić płatności od razu po przyjęciu programu operacyjnego jeżeli stwierdzi, że niespełnienie warunków *ex ante* w szczególności istotny sposób odbije się na efektywności przewidzianych interwencji.

Warunki *ex ante* podzielono na ogólne (dotyczące kwestii horyzontalnych takich jak zamówienia publiczne czy ocena oddziaływania na środowisko) odnoszące się do całokształtu interwencji w ramach funduszy WRS, tematyczne (przypisane do poszczególnych celów tematycznych) oraz specyficzne dla Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)

⁴⁰ Art. 96.6.b rozporządzenia ramowego

i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR). W prace na rzecz spełnienia warunkowości *ex ante* zaangażowane są nie tylko liczne resorty i inne instytucje szczebla centralnego, ale również – w ograniczonym stopniu – samorzady wojewódzkie.

Szczegółowe informacje co do identyfikacji warunków *ex ante* dla Programu oraz ocena ich spełnienia, a także opis podejmowanych działań dotyczących warunków niespełnionych lub spełnionych częściowo, zostały przedstawione w załączniku nr 2 do niniejszego Programu.

9.1 Identyfikacja warunków *ex ante* dla programu oraz ocena ich spełnienia

Informacje dotyczące ogólnych i tematycznych warunków *ex ante* obowiązujących Program wraz z oceną ich spełnienia zostały przedstawione w załączniku nr 2 do niniejszego Programu.

9.2 Opis działań zmierzających do spełnienia warunków *ex ante*, wykaz instytucji odpowiedzialnych oraz harmonogram

Informacje dotyczące opisu działań zmierzających do spełnienia warunków *ex ante*, które nie zostały spełnione lub zostały spełnione częściowo, zostały przedstawione w załączniku nr 2 do niniejszego Programu.

SEKCJA 10. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW⁴¹

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE, zgodnie z sekcją 2.6 UP. Uproszczenia te polegają nie tylko na wprowadzeniu uproszczeń wynikających z rozporządzeń unijnych lub będących ich konsekwencją, ale także w obszarach podlegających uregulowaniom na poziomie krajowym. Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie były zobowiązane do umieszczenia w programie syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródła.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem. W porównaniu do okresu 2007-2013 samorządom województw powierzone zostanie także częściowe zarządzanie EFS – w ramach dwufunduszowych programów),
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ramowe, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- w zakresie projektów generujących dochód – możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,

⁴¹ Art. 87.6.c rozporządzenia ramowego

– możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów. Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem minionych perspektyw finansowych).

Bazując na wynikach ewaluacji, raportów kontroli oraz działań monitoringowych postanowiono kontynuować działania prowadzone w latach 2007-2013 i sukcesywnie eliminować źródła obciążeń administracyjnych. Jednym z przykładów niniejszych działań jest „badania statusu beneficjenta”, gdzie nie widzi się konieczności nakładania na beneficjentów obowiązku każdorazowego przedstawienia dokumentów finansowych i dotyczących zatrudnienia w stosunku do przedsiębiorstw powiązanych oraz partnerskich i dopuszcza się złożenie stosownego oświadczenia. Sprawdzanie sprawozdań finansowych oraz dokumentów potwierdzających stan zatrudnienia w przypadku firm powiązanych, dokonywane powinno być w uzasadnionych przypadkach ze względu na pułapy zatrudnienia czy osiągnięte przychody.

Etap oceny projektów jest w miarę rozstrzygania kolejnych konkursów (ZPORR, RPOWP 2007-2013 oraz RPOWP 2014-2020) nieustannie usprawniany, tak aby ograniczyć czas weryfikacji do niezbędnego minimum przy zachowaniu wysokiej jakości. W perspektywie 2014-2020 będą kontynuowane dobre praktyki, takie jak przygotowywanie szczegółowych przewodników po kryteriach wyboru projektów/operacji, obligowanie wnioskodawców do przedstawienia ostatecznej decyzji zezwalającej na realizację inwestycji dopiero na etapie podpisywania umowy, co de facto oznacza, iż termin postępowania administracyjnego nie koliduje z terminem zakończenia konkursu, ograniczanie do niezbędnego minimum dołączanych przez Beneficjenta pism/decyzji/uchwał/wypisów korzystając przy weryfikacji ze wszystkich dostępnych rejestrów elektronicznych w tym Biuletynu Informacji Publicznej, centralnej ewidencji danych oraz stron internetowych poszczególnych jednostek terytorialnych i organów.

Badania ewaluacyjne wykazały, iż konieczne jest wprowadzenie polityki upraszczania procedur formalnych oraz kompleksowego informowania o procedurach i zasadach wyboru projektów. Nieodzowne jest wdrożenie lokalnego systemu informatycznego, który pozwoli na wprowadzenie elektronicznego obiegu dokumentów. System będzie stanowił kompatybilny mechanizm do wdrożonej elektronicznej komunikacji bezpośredniej w ramach SL 2014 w odniesieniu do składanych wniosków o płatność.

Jednocześnie zostanie zapewniony nieograniczony dostęp do poradników, podręczników, dobrych praktyk, a nawet przykładowych szczegółowych opisów przedmiotu zamówienia i katalogu najczęściej popełnianych błędów. Dopełnieniem komunikacji elektronicznej (w tym poprzez stronę internetową, newslettery) oraz w formie tradycyjnej – papierowej jest kontakt osobisty zarówno z pracownikami opiekunami projektów na każdym z etapów realizacji jak i pracownikami punktu informacji oraz udział w szkoleniach lub konferencjach.

SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE⁴²

11.1 Zrównoważony rozwój

Zrównoważony rozwój to wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. To osiągnięcie wzrostu społeczno-gospodarczego przy jednoczesnej ochronie i poprawie jakości środowiska naturalnego.

W programowaniu i wdrażaniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego została uwzględniona zasada zrównoważonego rozwoju, której horyzontalny charakter przejawia się we wszystkich celach Programu. Ma ona odzwierciedlenie w wyborze inwestycji minimalizujących wpływ człowieka na środowisko, w tym nakierowanych na spełnienie *acquis* w obszarze środowiska. Niedozwolone jest współfinansowanie projektów, które będą wywierać negatywny wpływ na obszary chronione, w tym obszary Natura 2000.

⁴² Art. 96.7 rozporządzenia ramowego

Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju w ramach RPOWP 2014-2020 jest spójna zapisami *Umowy Partnerstwa* w tym zakresie (sekcja 1.5.3). Zasada zrównoważonego rozwoju przejawia się w planowanych obszarach interwencji Programu dotyczących:

- wzmocnienia potencjału i konkurencyjności regionu, w szczególności poprzez wspieranie sektora MŚP i działalności B+R,
- wspierania aktywności zawodowej i postaw przedsiębiorczych,
- podniesienia kompetencji poprzez edukację,
- poprawy dostępności komunikacyjnej regionu – inwestycje w zakresie transportu,
- promowania działań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, w tym OZE,
- ochrony środowiska i racjonalnego gospodarowania zasobami,
- włączenia społecznego,
- rozwoju infrastruktury społecznej.

Przy wyborze operacji w ramach tych poszczególnych obszarów zostaną wprowadzone kryteria weryfikujące spełnianie wymogów ochrony środowiska, wydajności zasobów, dostosowania do zmiany klimatu i łagodzenia jego skutków, odporności na klęski żywiołowe oraz zapobieganiu ryzyku i zarządzania ryzykiem. Ponadto w odniesieniu do inwestycji infrastrukturalnych, współfinansowanych ze środków EFRR, na etapie wdrażania preferowane będą inwestycje ograniczające energo- i materiałochłonność. Przy wyborze projektów do dofinansowania nie będą brane pod uwagę wyłącznie koszty budowy/modernizacji infrastruktury, ale koszt związany z całym cyklem życia inwestycji. Konieczne jest promowanie wyboru rozwiązań, które będą minimalizować koszty eksploatacji inwestycji w perspektywie długookresowej (wybór wariantu inwestycji efektywnego energetycznie, minimalizującego koszty niezbędne do utrzymania powstałej infrastruktury). Zastosowanie będzie miała zasada „zanieczyszczający płaci”, która oznacza, że pełne koszty działań mających na celu likwidację zanieczyszczenia powinien ponosić zanieczyszczający (sprawca, który spowodował szkodę w środowisku lub zagrożenie powstania szkody). Dotyczy to głównie inwestycji w dziedzinie gospodarki wodno-ściekowej, transportu i energetyki. W przypadku inwestycji w zakresie budynków zwłaszcza publicznych preferowane będą rozwiązania typu *brownfield*.

Natomiast w odniesieniu do działań w Programie współfinansowanych z EFS, zasada zrównoważonego rozwoju będzie realizowana poprzez włączenie zagadnień z nią związanych do projektów dotyczących kształcenia i szkoleń. Na etapie monitorowania i sprawozdawczości zapewnione zostały wskaźniki monitorujące zgodność działań podejmowanych w ramach Programu z zasadą zrównoważonego rozwoju.

11.2 Równość szans i zapobieganie dyskryminacji

W ramach programu wdrażana jest zasada równości szans i niedyskryminacji, która gwarantuje poszanowanie praw jednostki niezależnie od pochodzenia etnicznego lub narodowego, religii lub bezwyznaniowości, niepełnosprawności, wieku, płci, orientacji seksualnej, rasy czy statusu społeczno-ekonomicznego. Oznacza to w praktyce równy i sprawiedliwy dostęp do dóbr i usług, zapewnienie wszystkim takich samych możliwości rozwoju oraz zakaz dyskryminacji i jej przeciwdziałanie.

Program proponuje wiele przedsięwzięć mających na celu zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć, pochodzenie rasowe lub etniczne, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną ale także stan ubóstwa. Zaplanowane interwencje uwzględniają zdefiniowane potrzeby poszczególnych grup docelowych narażonych na taką dyskryminację. Będą one realizowane w odniesieniu do osób dyskryminowanych, w tym osób niepełnosprawnych jako grupy znajdującej się w szczególnej sytuacji na rynku pracy poprzez m.in.:

- zwiększanie zdolności zatrudnieniowych;
- wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji, m.in. poprzez ułatwianie dostępu do dobrej jakości edukacji;
- aktywną integrację, w tym ułatwienie dostępu do usług społecznych.

Planowanie działań oparte zostało o diagnozę społeczno-gospodarczą regionu, według której zdefiniowano grupy docelowe i dotyczące je kwestie problemowe. Określone zostały poszczególne grupy docelowe, które mogą mieć ograniczony dostęp do wsparcia lub są narażone na dyskryminację oraz wskazane środki dla złagodzenia tych zagrożeń.

Promowanie równości wyraża się w konkretnym zakresie: promowania włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa przez zwalczanie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Wsparcie uzyskują ponadto interwencje ograniczające nierówności w zakresie dostępu do niedrogich i wysokiej jakości usług. Ponadto, przewiduje się, iż instrumentem przyczyniającym się do wyrównania szans tej grupy beneficjentów wsparcia będzie mechanizm *cross-financing*, ukierunkowany między innymi na dostosowywanie pomieszczeń i miejsc pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych. Również infrastruktura powstająca w ramach projektów finansowanych z EFRR, w ramach wszystkich działań RPOWP 2014-2020, powinna być dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych, tj. tworzona zgodnie z zasadą uniwersalnego projektowania. Poprzez eliminację zdefiniowanych barier fizycznych, finansowych, socjalnych czy psychologicznych, utrudniających lub zniechęcających do brania pełnego udziału w życiu społeczeństwa należy dążyć do umożliwienia wszystkim osobom czynnego uczestnictwa w rynku pracy i integracji z otoczeniem.

Realizacja projektów w ramach RPOWP 2014-2020 będzie więc przyczyniać się do wypełnienia zapisów Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz *Europejskiej Strategii w Sprawie Niepełnosprawności 2010-2020*. Szerszy opis zastosowania zasady równości szans i niedyskryminacji zostanie ujęty w dokumentach wdrożeniowych (np. SzOP, kryteria wyboru projektów itp.). Zasada równości szans będzie przestrzegana na każdym z etapów realizacji Programu. Służy temu planowanie przedsięwzięć mających na celu równość szans na poziomie operacyjnym, w tym inicjatywy mające na celu włączanie tej zasady przy wyborze i wdrażaniu projektów. Przedsięwzięcia te odnoszą się zarówno do etapów przygotowywania jak i realizacji programu. Na etapie wdrażania sformułowane zostaną odpowiednie kryteria wyboru projektów, które uwzględnią potrzeby defaworyzowanych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych oraz uniemożliwią wybór projektów wykazujących negatywny wpływ na równość szans i zapobieganie dyskryminacji, tak aby niekorzystne zjawiska społeczne nie były pogłębiane przy użyciu instrumentów finansowych UE. Monitorowanie i ewaluacja przewidzianych przedsięwzięć posłużą zapewnieniu kontynuacji realizacji przedmiotowej zasady. Dane dotyczące wskaźników będą obrazowały pomoc udzieloną różnym grupom społecznym w zakresie równych szans i niedyskryminacji w podziale na płeć, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych. Analiza zebranych danych stanowić będzie podstawę do modyfikacji kryteriów wyboru projektów, tak aby Program mógł zareagować na nowe, obecnie nie ujawnione przypadki dyskryminacji lub efektywniej reagować na istniejące niesprawiedliwości i segregację społeczną. Podejście do polityki równości szans i zapobiegania dyskryminacji również w ramach samego Programu ulegać będzie przeobrażeniom i przekształceniom w miarę zmieniających się potrzeb i wymogów społeczno-gospodarczych. W myśl zasady partnerstwa program zakłada zobowiązanie do stałej, zinstytucjonalizowanej współpracy między administracją rządową, samorządami województw i lokalnymi, partnerami społecznymi i gospodarczymi, organizacjami pozarządowymi, zwłaszcza działającymi w obszarach promowania równości szans oraz przeciwdziałania dyskryminacji, jak również ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Ważnym aspektem w polityce na rzecz zwalczania dyskryminacji na rynku pracy jest edukacja, dlatego niezbędne są działania na rzecz wysokiej jakości edukacji antydyskryminacyjnej i standardów edukacji w tym zakresie, a także działania edukacyjne silnie ukierunkowane na przeciwdziałanie poszczególnym rodzajom dyskryminacji, która utrudnia lub uniemożliwia podejmowanie zatrudnienia. Działania w zakresie edukacji antydyskryminacyjnej będą uzupełniane działaniami świadomościowymi na temat różnych form dyskryminacji na rynku pracy.

11.3 Równość płci

Perspektywa równościowa jest elementem niezbędnym w tworzeniu polityk i realizacji działań w myśl wartości demokratycznych i sprawiedliwości społecznej. Zasada równości kobiet i mężczyzn jest jedną z zasad horyzontalnych polityk Unii Europejskiej zgodnie z zapisami Traktatu Amsterdamskiego (art. 2 i 3).

Zarówno w województwie podlaskim, jak i w skali całego kraju, pomimo zmian obserwowanych na przestrzeni ostatnich lat sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy nadal jest różna – istnieją duże dysproporcje w zakresie dostępu do zatrudnienia i możliwości rozwoju zawodowego (zjawisko „szklanego sufitu”) czy wysokości wynagrodzenia za taką samą pracę. Wciąż aktywne stereotypy związane z płcią kulturowo-społeczną – zwłaszcza w kwestii postrzegania przez pracodawców kobiet jako mniej dyspozycyjnych i produktywnych pracowników (w związku z potencjalnym lub faktycznym macierzyństwem) – oraz relatywnie niska partycypacja mężczyzn w dzieleniu obowiązków domowych (pomimo wprowadzenia nowych rozwiązań legislacyjnych, np. urlop ojcowski), zwiększają ryzyko występowania nierówności w pozycji kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Z drugiej strony mężczyźni również doświadczają stereotypowych zachowań i postaw związanych z postrzeganiem ich jako osób, od których wymaga się większej mobilności i dyspozycyjności, co często utrudnia godzenie życia zawodowego z prywatnym. Jak pokazują badania, zainteresowanie pracodawców wprowadzaniem rozwiązań z zakresu godzenia życia zawodowego z prywatnym jest wciąż niewielkie – tylko nieliczni widzą wymierny efekt ekonomiczny tego typu działań. Niwelowanie nierówności w pozycji kobiet i mężczyzn na rynku pracy przebiegać będzie w Programie łącznie z niwelowaniem nierówności między płciami we wszystkich pozostałych obszarach życia społecznego.

Na etapie programowania uwzględniono odmienną sytuację kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Opierając się na diagnozie społeczno-gospodarczej regionu zaplanowano działania przyczyniające się do:

- zwiększenia trwałego udziału kobiet w zatrudnieniu, ograniczenia segregacji na rynku pracy oraz propagowania rozwiązań z zakresu godzenia pracy i życia prywatnego kobiet i mężczyzn, poprzez podniesienie poziomu aktywności zawodowej i mobilności oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia, w tym w szczególności osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka (oraz z opieką nad osobą zależną), przeciwdziałanie przerwaniu aktywności zawodowej i wzmocnienie potencjału zdrowia poprzez działania profilaktyczne, w tym dotyczące profilaktyki chorób nowotworowych piersi i szyjki macicy;
- do rozwoju kariery kobiet i zwalczania stereotypów związanych z płcią, również w dziedzinie kształcenia i szkolenia, poprzez wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji, m.in. przez ułatwianie równego dostępu do dobrej jakości edukacji i promowanie w procesie nauczania postaw niedyskryminacji, a także poprzez upowszechnianie wśród przedsiębiorców oraz osób zarządzających zasobami ludzkimi idei równych szans kobiet i mężczyzn;
- promowania włączenia społecznego i zmniejszania ubóstwa przez zwalczanie dyskryminacji ze względu na płeć i aktywną integrację, w tym ułatwienie dostępu do usług społecznych, w szczególności dotyczących opieki nad osobą zależną oraz szeroko rozumianych usług publicznych poprzez m.in. projekty uwzględniające działania infrastrukturalne w zakresie udogodnień komunikacyjnych dla rodziców z dziećmi.

Ocena merytoryczna wszystkich wniosków o dofinansowanie w ramach RPOWP 2014-2020 będzie uwzględniała ocenę wpływu projektu na realizację zasady równości płci. W przypadku działań realizowanych z EFS ocena projektów będzie prowadzona w oparciu o tzw. standard minimum, tj. zestaw pytań/punktów, które określają minimalne warunki jakie powinien spełniać projekt w ramach niniejszej zasady. Dodatkowo kryteria wyboru projektów uwzględniać będą potrzeby różnych grup społecznych w danych obszarach, stosując zasadę preferowania grup defaworyzowanych. Pozwoli to na wyrównywanie szans społecznych i zawodowych tych grup.

Na etapie monitorowania i sprawozdawczości system wskaźników zawartych w Programie umożliwić będzie gromadzenie i zbieranie danych statystycznych w podziale na płeć. Monitorowanie wskaźników według płci będzie obligatoryjne w przypadku wskaźników wymaganych załącznikiem nr 1 do rozporządzenia w sprawie EFS. W przypadku projektów współfinansowanych z EFRR monitorowanie w podziale na płeć będzie uwzględniane w stosownych przypadkach, tam gdzie jest to możliwe. Ponadto w sprawozdaniach rocznych z realizacji Programu składanych w roku 2017 i 2019 zawarte zostaną odpowiednio informacje określone w art. 111, ust.4 lit e rozporządzenia ramowego, w tym konkretne przedsięwzięcia mające na celu promowanie równouprawnienia płci oraz zapobieganie dyskryminacji, w tym dostępność dla osób niepełnosprawnych i uzgodnienia wdrożone, aby zapewnić włączenie perspektywy płci do realizowanych w ramach RPOWP projektów.

Na etapie ewaluacji badane będzie oddziaływanie Programu na realizację zasady równych szans kobiet i mężczyzn. Dane o uczestnikach projektów pochodzące z systemu informatycznego pozwolą na prowadzenie systematycznych i kompleksowych badań ewaluacyjnych pod kątem wsparcia udzielanego w podziale na płeć. Rekomendacje oraz wnioski płynące z przeprowadzonych badań posłużą do wprowadzenia stosownych zmian w celu poprawy skuteczności wdrażania zasady równości płci w ramach RPOWP 2014-2020.

11.4 Przeciwdziałanie zmianom klimatu i ład przestrzenny

Wiele wyzwań społecznych i środowiskowych, przed którymi stoją regiony UE przekracza granice administracyjne i granice krajowe. Jedną z nich jest kwestia adaptacyjności do zmian klimatu. Dlatego też kwestie klimatyczne są traktowane w RPOWP 2014-2020 jako horyzontalne, a działania realizujące cele klimatyczne będą adresowane do poszczególnych rodzajów inwestycji wspieranych w ramach poszczególnych celów tematycznych. Przykładem może być zastosowanie kryteriów środowiskowych podczas zakupów urządzeń, technologii, wykorzystanie technologii oszczędzających w eksploatacji energię, wodę, surowce. Działania podejmowane w poszczególnych osiach programu będą bezpośrednio lub pośrednio przyczyniały się do przejścia na niskoemisyjną/niskowęglową i odporną na zmianę klimatu gospodarkę oraz wspierały lepsze zarządzanie w zakresie klimatu i środowiska. Z przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym łączy się zasada horyzontalna poszanowania i ochrony krajobrazu. Niekontrolowane przekształcanie przez człowieka krajobrazu powoduje zachwianie migracji gatunków, „niedrożność ekologiczną”, brak ciągłości ekologicznej formacji roślinnych, niedrożność korytarzy ekologicznych tak rzecznych jak i leśnych, niskie nasycenie krajobrazu elementami przyrodniczymi, mogącymi stanowić „wyspy środowiskowe” dla poszczególnych gatunków takie jak torfowiska, mokradła.

W związku z tym wszelka interwencja o charakterze infrastrukturalnym w ramach RPOWP 2014-2020 powinna w sposób pośredni lub bezpośredni zapewniać stan równowagi ekologicznej różnych ekosystemów na danym obszarze. Operacje powinny być dostosowane do rodzaju ekosystemu, w którym będą usytuowane i na który będą miały wpływ. Przy czym wpływ interwencji będzie różny w zależności od tego, czy będzie ona umiejscowiona w ekosystemie naturalnym, półnaturalnym, rolniczym, czy sztucznym. W ramach Programu aspekt ekologiczny interwencji będzie ujęty w sposób przekrojowy, tak aby chronić wodę, glebę, powietrze i bioróżnorodność oraz inne walory krajobrazu nie tylko naturalnego, ale również przemysłowego i miejskiego.

Z uwagi na kluczowe znaczenie dostosowania do zmiany klimatu i łagodzenia jego skutków w Strategii *Europa 2020*, Instytucja Zarządzająca Programem zapewni monitorowanie i raportowanie wydatków związanych z realizacją tego celu, przy wykorzystaniu systemu kategorii interwencji przygotowanego przez KE oraz systemu *Rio markers*.

Interwencja w ramach RPOWP będzie podporządkowana osiągnięciu celów przestrzennych wynikających z krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych: KPZK 2030, KSRR 2010-2020, SRK 2020, SRWP oraz planu zagospodarowania przestrzennego województwa. W celu zapewnienia przestrzegania zasad kształtowania przestrzeni wynikających z ww. dokumentów

stosowane będą stosowne kryteria wyboru projektów w ramach poszczególnych działań. Będzie to w praktyce oznaczać np. dodatkowe promowanie projektów w szczególności sposób przyczyniających się do przywrócenia ładu przestrzennego, preferencje dla wyłaniania projektów w drodze konkursów architektonicznych lub urbanistycznych, promowanie projektów synergicznych i komplementarnych itp. Szczególnie traktowane będą tu kwestie powstrzymywania żywiołowego rozlewania się miast, zapobieganie rozpraszaniu zabudowy i pogłębianiu chaosu przestrzennego, kształtowania w maksymalnym możliwym zakresie przestrzeni publicznych przyjaznych dla mieszkańców i sprzyjających zachowaniom niskoemisyjnym, preferowanie ponownego wykorzystania terenu i wypełniania zabudowy zamiast ekspansji na tereny niezabudowane (priorytet *brown-field* ponad *green-field*), troska o estetykę poszczególnych przedsięwzięć i ich dopasowania do otoczenia z poszanowaniem kontekstu przyrodniczego, kulturowego i społecznego, zapewnienie szerokiej partycypacji społecznej w procesach planowania przestrzennego i przygotowania inwestycji.

11.5 Współpraca

Współpraca i partnerstwo to dwie wartości zakorzenione w *Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020*, które z uwagi na ich znaczenie w systemie realizacji SRWP zostały wskazane jako zasady horyzontalne dla RPOWP 2014-2020. Partnerstwo rozumiane jest jako współdziałanie, współdecydowanie i współodpowiedzialność podmiotów publicznych i niepublicznych w realizacji wspólnych przedsięwzięć przyczyniających się do osiągnięcia założonych celów Strategii, a także w monitorowaniu i ewaluacji podejmowanych działań interwencyjnych. We współuczestniczeniu, współdecydowaniu muszą brać udział podmioty publiczne, prywatne i społeczne, których decyzje mają największy wpływ na przebieg procesów rozwojowych w regionie. Partnerzy społeczni i gospodarczy włączani są od samego początku i na każdym etapie na równorzędnych prawach.

Szczególną wartością pielęgnowaną w realizacji wszystkich celów SRWP jest współpraca, zgodnie z jej zasadą SRWP ma przyczyniać się do powstawania w regionie kultury współpracy opartej na zaufaniu różnorodnych podmiotów i instytucji, włączających się w realizację celów rozwojowych regionu. Z punktu widzenia rozwoju regionu ważne jest przy tym rozwijanie wszelkich form współpracy i powiązań sieciowych w układach zewnętrznych, poprzez ciągłe komunikowanie się, wymianę informacji, wiedzy, dobrych praktyk oraz tworzenie mniej czy bardziej sformalizowanych powiązań. Dlatego w ramach RPOWP 2014-2020 wszędzie gdzie to tylko możliwe wspierane będą wszelkie formy współpracy, co znajdzie wyraz np. w dopuszczeniu tam gdzie to możliwe możliwości realizacji projektów partnerskich oraz premiowanie inicjatyw wspólnych, w szczególności partnerstw międzysektorowych.

SEKCJA 12. ELEMENTY DODATKOWE

12.1 Wykaz dużych projektów zaplanowanych do realizacji w okresie 2014-2020⁴³

W ramach RPOWP 2014-2020 nie zidentyfikowano dużych projektów

Tabela nr 27. Lista dużych projektów

Tytuł	Planowany termin notyfikacji/złożenia wniosku dużego projektu do Komisji (rok, kwartał)	Planowany termin rozpoczęcia realizacji projektu (rok, kwartał)	Planowany termin zakończenia wdrażania projektu (rok, kwartał)	Priorytet inwestycyjny	Oś priorytetowa

⁴³ Art. 96.2.e rozporządzenia ramowego

--	--	--	--	--	--

12.2 Ramy wykonania programu⁴⁴

Tabela nr 28. Ramy wykonania programu, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Poniższa tabela jest generowana automatycznie przez system SFC

Oś priorytetowa (w podziale na fundusze i kategorie regionu)	Etap wdrażania, wskaźnik finansowy, produktu lub rezultatu	Jednostka miary	Cele pośrednie dla 2018 r.	Cele końcowe dla 2023 r.

12.3 Lista partnerów zaangażowanych w przygotowanie programu

Komitet Sterujący SRWP (Zespół do spraw aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020):

- I. Przedstawiciele instytucji reprezentujących administrację rządową:
 1. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział Białystok,
 2. Kuratorium Oświaty w Białymstoku,
 3. Podlaski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
 4. Podlaski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia,
 5. Podlaski Urząd Wojewódzki,
 6. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku,
 7. Urząd Statystyczny w Białymstoku,
- II. Przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych, w tym organizacje pozarządowe, środowiska akademickie, organizacje pracodawców:
 1. Agencja Rozwoju Regionalnego „ARES” S. A. w Suwałkach,
 2. Agencja Rozwoju Regionalnego S. A. w Łomży,
 3. Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr,
 4. Łoża Białostocka Business Centre Club,
 5. Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży,
 6. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach,
 7. Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego,
 8. Podlaska Izba Rolnicza,
 9. Podlaska Rada Działalności Pożytku Publicznego,
 10. Podlaska Sieć Lokalnych Grup Działania,
 11. Podlaskie Forum Gospodarcze,
 12. Politechnika Białostocka,
 13. Stowarzyszenie „Euroregion Niemen”,
 14. Uniwersytet Medyczny w Białymstoku,
 15. Uniwersytet w Białymstoku,
 16. WWF Polska,
- III. Przedstawiciele strony samorządowej:
 1. Konwent Powiatów Województwa Podlaskiego,
 2. Miasto Białystok,
 3. Miasto Bielsk Podlaski,
 4. Miasto Łomża,
 5. Miasto Suwałki,
 6. Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego,

⁴⁴ Wymóg ustanowienia ram wykonania dla PT jest w trakcie negocjacji.

7. Sekretarz Województwa Podlaskiego,
8. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku,
9. Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku,
10. Zarząd Województwa Podlaskiego,
11. Związek Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego.

Grupa ds. wsparcia przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020:

I. Przedstawiciele instytucji reprezentujących administrację rządową:

1. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział Białystok,
2. Kuratorium Oświaty w Białymstoku,
3. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji,
4. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
5. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
6. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego/Infrastruktury i Rozwoju,
7. Ministerstwo Sportu i Turystyki,
8. Ministerstwo Środowiska,
9. Podlaski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
10. Podlaski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia,
11. Podlaski Urząd Wojewódzki,
12. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku,
13. Urząd Statystyczny w Białymstoku,

II. Przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych, w tym organizacje pozarządowe, środowiska akademickie, organizacje pracodawców:

1. Agencja Rozwoju Regionalnego „ARES” S. A. w Suwałkach,
2. Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Łomży,
3. Białostocka Fundacja Kształcenia Kadr,
4. Białostocki Park Naukowo-Technologiczny,
5. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku,
6. Izba Przemysłowo-Handlowa w Białymstoku,
7. Łoża Białostocka Business Centre Club,
8. Łomżyńska Izba Przemysłowo-Handlowa,
9. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków,
10. Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży,
11. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach,
12. Park Przemysłowy Łomża Sp. z o.o.,
13. Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego,
14. Podlaska Izba Rolnicza,
15. Podlaska Rada Działalności Pożytku Publicznego,
16. Podlaska Sieć Lokalnych Grup Działania,
17. Podlaski Klub Biznesu,
18. Podlaski Związek Pracodawców,
19. Podlaskie Forum Gospodarcze,
20. Podlaskie Stowarzyszenie Właścielek Firm – KLUB KOBIEC BIZNESU,
21. Politechnika Białostocka,
22. Stowarzyszenie „Euroregion Niemen”,
23. Stowarzyszenie Niezależnych Inicjatyw NASZA NATURA,
24. Uniwersytet Medyczny w Białymstoku,
25. Uniwersytet w Białymstoku,
26. WWF Polska,
27. Związek Pracodawców i Przedsiębiorców Ziemi Sokólskiej,

III. Przedstawiciele strony samorządowej:

1. Konwent Powiatów Województwa Podlaskiego,
2. Miasto Białystok,
3. Miasto Bielsk Podlaski,
4. Miasto Łomża,
5. Miasto Suwałki,
6. Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego,
7. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku,
8. Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku,
9. Związek Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego.

Załączniki do programu wprowadzane do systemu SFC2014

1. Raport z ewaluacji *ex ante* wraz ze streszczeniem⁴⁵
2. Dokumentacja w sprawie oceny zasadności stosowania i spełnienia warunków *ex ante*
3. Opinia krajowych organów ds. równości ws. zasady równości szans, zapobiegania dyskryminacji oraz zasady równości płci⁴⁶ (fakultatywnie)
4. [Obywatelskie] podsumowanie programu (fakultatywnie)
Państwo członkowskie nie jest zobowiązane do przedstawienia KE 'Obywatelskiego podsumowania programu'. Dokument ten nie jest objęty decyzją KE zatwierdzającą program.
Dla potrzeb konsultacji społecznych i promocji, dokument ten może być wykorzystany do przedstawienia – w formie wybranej przez państwo członkowskie – celów oraz treści programu, w tym logiki interwencji.

Wersją stanowiącą podstawę do decyzji KE są dane wprowadzone do systemu SFC2014.

Wykaz stosowanych skrótów

B+R	badania i rozwój
B+R+I	badania, rozwój, innowacje
B2B	relacje między przedsiębiorstwami (ang. <i>Business-to-Business</i>)
B2C	relacje między przedsiębiorstwami i konsumentami (ang. <i>Business-to-Customer</i>)
B2G	relacje między przedsiębiorstwami a organami administracji państwowej (ang. <i>Business-to-Government</i>)
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BAT	najlepsze dostępne techniki (ang. <i>best available technology</i>)
BIEC	Biuro inwestycji i cykli ekonomicznych
CI	wspólne wskaźniki Unii Europejskiej (ang. <i>common indicators</i>)
CIS	centrum integracji społecznej
COSME	Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (ang. <i>Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises</i>)
CSR	Społeczna Odpowiedzialność Biznesu (ang. <i>Corporate Social Responsibility</i>)
CT	cel tematyczny
Dyrektywa CAFE	Dyrektywa 2008/50/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy
Dyrektywa IDE	Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE w sprawie

⁴⁵ Art. 56.3 rozporządzenia ramowego

⁴⁶ Art. 96.7.c rozporządzenia ramowego

	emisji przemysłowych
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFSI	Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne (ang. <i>European Structural and Investment Funds</i>)
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
EPC	ekwiwalent pełnego czasu pracy
ETS	System Handlu Emisjami (ang. <i>Emissions Trading System</i>)
EUR	euro
EURES	Europejskie Służby Zatrudnienia (ang. <i>European Employment Services</i>)
Europa 2020	Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
Eurostat	Europejski Urząd Statystyczny
EU-SILC	Europejskie badanie dochodów i warunków życia (ang. <i>European Union Statistics on Income and Living Conditions</i>)
FS	Fundusz Spójności
GUS	Główny Urząd Statystyczny
Horyzont 2020	Program Ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji (2014-2020)
IBnGR	Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową
ICT / TIK	technologie informacyjno-komunikacyjne (ang. <i>Information and Communication Technologies</i>)
IOB	Instytucje otoczenia biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
ITS	Inteligentne Systemy Transportowe (ang. <i>Intelligent Transport Systems</i>)
IZ	Instytucja Zarządzająca
JE	Jednostka ewaluacyjna
JST	jednostki samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KEW	kluczowe etapy wdrażania (ang. <i>key implementation steps</i>)
KIS	klub integracji społecznej
KJE	Krajowa Jednostka Ewaluacji
KM	Komitet Monitorujący
KOBiZE	Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPZK / KPZK 2030	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KS	Komitet Sterujący
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego
KT	Kontrakt Terytorialny
LGD	Lokalne Grupy Działania
LHDI	Lokalny Wskaźnik Rozwoju Społecznego (Local Human Development Index) – nowatorska metodologia pomiaru rozwoju społecznego opracowana przez ekspertów Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) w partnerstwie z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego oraz Głównym Urzędem Statystycznym oraz we współpracy z ekspertami i ekspertkami z wiodących ośrodków akademickich w Polsce
LIFE+	Instrument Finansowy na rzecz środowiska
MNiSW	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
MP	Monitor Polski
MPZP	miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

MIR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
Mtoe	mln ton równoważnika energetycznego ropy naftowej
N2000	Natura 2000
NGO	Organizacja Pozarządowa (ang. <i>Non-Governmental Organization</i>)
NTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych
NUTS	Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (ang. <i>Nomenclature of Units for Territorial Statistics</i>)
O/ K/ M	ogółem / kobiety / mężczyźni
OSI	Obszar Strategicznej Interwencji
OZE	odnawialne źródła energii
PGL Lasy Państwowe	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
PI	priorytet inwestycyjny
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PLK	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
PM10	pył o średnicy aerodynamicznej do 10 µm
PM2,5	pył o średnicy aerodynamicznej do 2,5 µm
PNT	park naukowo-technologiczny
Position Paper	Stanowisko Komisji w sprawie Umowy Partnerskiej oraz programów w Polsce na lata 2014-2020 (ang. <i>Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in POLAND for the period 2014-2020</i>)
POWER	Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020
PPS	standard siły nabywczej (ang. <i>purchasing power standard</i>)
PSCI	Program na rzecz Przemian i Innowacji Społecznych (ang. <i>Programme for Social Change and Innovation</i>)
REGON	Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RLKS / CLLD	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (ang. <i>Community-led local development</i>)
RLM	Równoważna Liczba Mieszkańców
RM	Rada Ministrów
RPOWP	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego
rozporządzenie ramowe	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRRROW oraz EFMR oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące EFRR, EFS, FS i EFMR oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006
SFC 2014	elektroniczny system ewidencji projektów i komunikacji w okresie 2014-2020 (ang. <i>System for Fund Management in the European Community</i>)
SL 2014	krajowy system informatyczny monitoringu i kontroli finansowej funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie 2014-2020
SOF-1	Sprawozdanie z działalności fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych
SOOŚ	Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko
SRKL	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
SRPW	Strategia Rozwoju Polski Wschodniej
SRWP/ SRWP 2020	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020
SUERMB	Strategia UE dla Morza Bałtyckiego
SWOT	analiza SWOT – mocne strony, słabe strony, szanse, zagrożenia (ang. <i>strengths, weaknesses, opportunities, threats</i>)
TEN-T	Transeuropejska Sieć Transportowa (ang. <i>Trans European Transport</i>)

	<i>Network</i>)
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
UE	Unia Europejska
UKE	Urząd Komunikacji Elektronicznej
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
UP	Umowa Partnerstwa
WB	wartość bazowa
WD	wartość docelowa
WLWK	Wspólna Lista Wskaźników Kluczowych
WMDT	wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej
WRS	Wspólne Ramy Strategiczne
YEI	Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych (ang. <i>Young Entrepreneurs Initiative</i>)
ZAZ	zakład aktywności zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZPORR	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego 2004-2006